

B.S.

"ΣΚΕΨΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΑ - ΔΡΑΣΕ ΤΟΠΙΚΑ"

ΜΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ

Μετέχοντες σπουδαστές:

- Αθανασία Κόλυσα
- Γιώργος Μπασδάρης

Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός:

Ρίτα Καλοδήμου
Καθηγήτρια

Πτυχιακή για τη λήψη του Πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία
από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελμα-
των Υγείας και Προνοίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας

Πάτρα, Οκτώβριος 1991

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΓΕ
552

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΚΔΟΣΗΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΕΚΔΟΣΗ

Τίτλος
Αριθμός

Αριθμός
Εκδόσεων

Εκδόσεις
Εκδόσεις

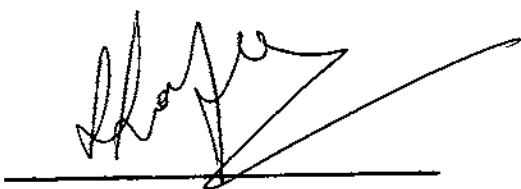
Εκδόσεις

Η επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας:

Ρίτα Καλοδήμου

Ρίτα Καλοδήμου

Καθηγήτρια

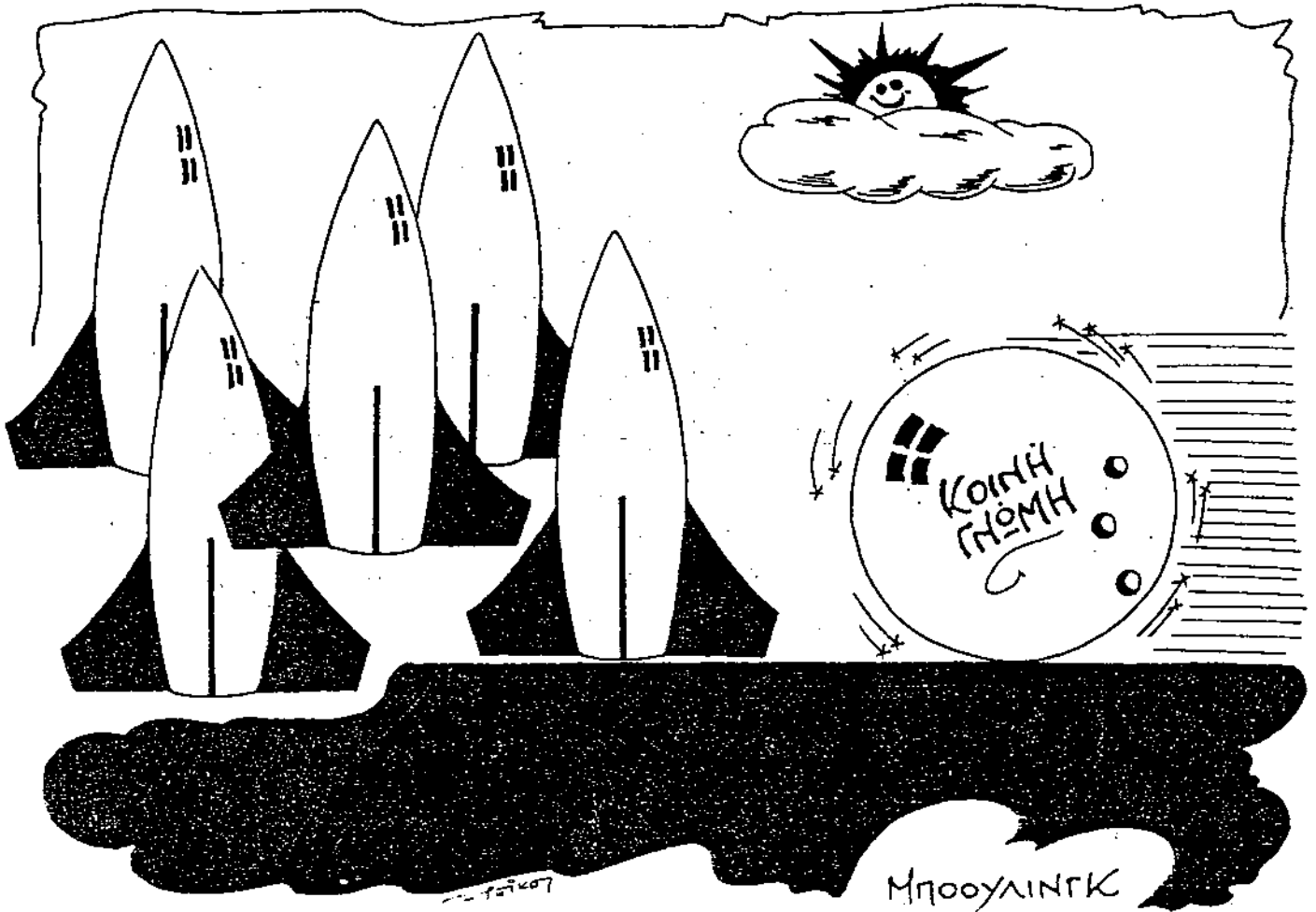
Σταυρούλα Ζαφούρα

Καθηγήτρια

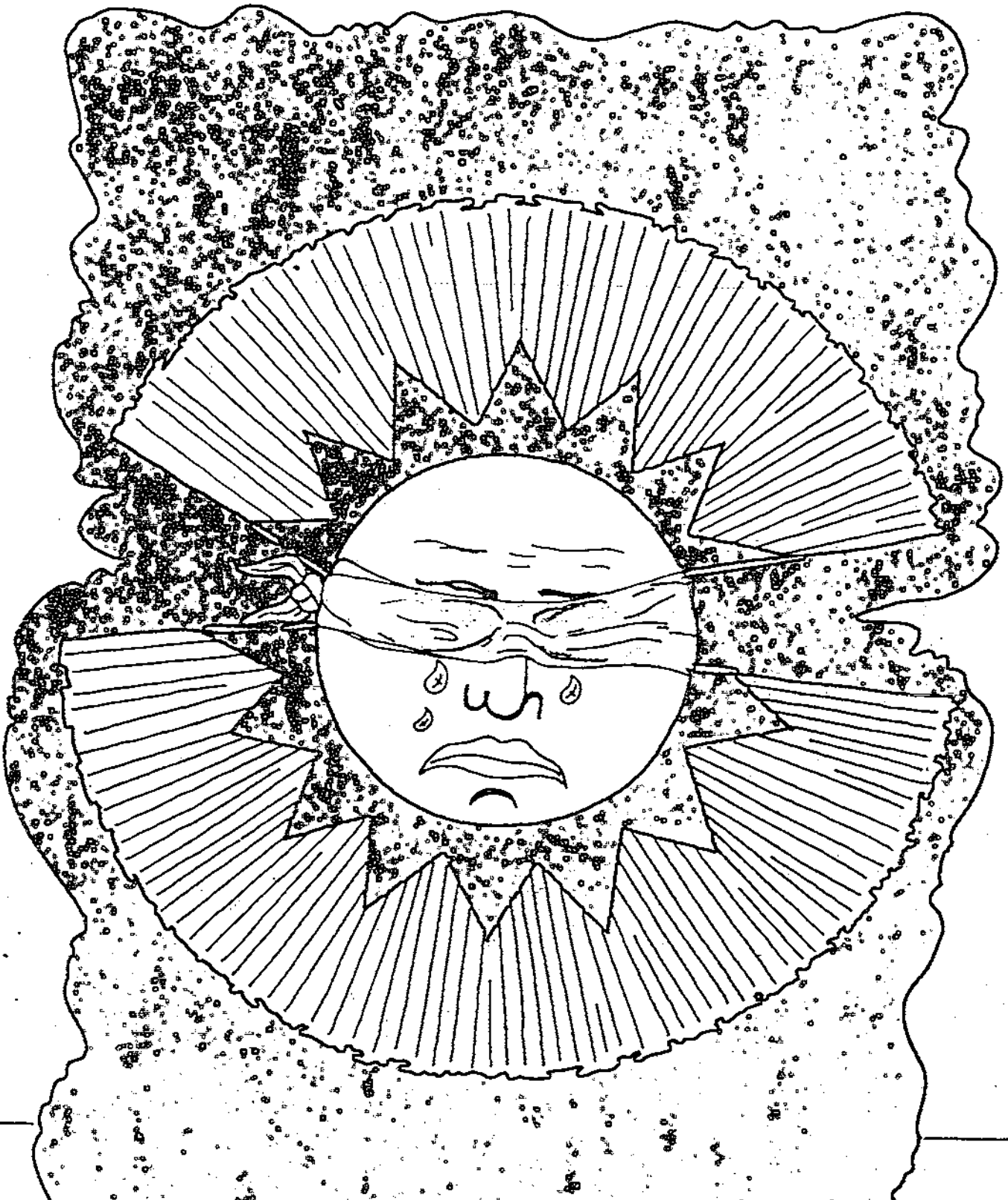
Ελισάβετ Γραβάνη

Επίκουρη Καθηγήτρια

“Προτιμώ την αειοδοξία
της πράξης
από τον περιηλικό της βκέψης.”

Χαράντ Γκρεγκόριους
GREENPEACE

ΝΑ ΔΕΙ ΚΑΝΕΙΣ
Η
ΝΑ ΜΗ ΔΕΙ;

Γαϊκόγ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Πολλοί είναι εκείνοι που βοήθησαν άμεσα και έμμεσα στην συγγραφή αυτής της μελέτης. Σίγουρα οι λίγες αυτές γραμμές δε φτάνουν για να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη, που νιώθουμε. Τους ευχαριστούμε όλους, Ιδιαίτερα:

* Την καθηγήτριά μας, την κ. Ρίτα Καλοδήμου που με τις γνώσεις και τις κατευθύνσεις της αλλά και χάρις την απεριόριστη ηθική της συμπαράσταση κατορθώσαμε να φέρουμε σε πέρας το έργο αυτό.

* Τις οικογένειες μας, που μας συμπαράσταθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας μας και που υπομονετικά ανέμεναν το τέλος της.

* Τους φίλους μας, που η βοήθεια τους ξεπερνούσε την απλή συμπαράσταση.

* Την δακτυλογράφο μας τη Μαρίνα Δημητρά, που κατόρθωσε, δίνοντας από τον προσωπικό της χρόνο, η εργασία αυτή να αποκτήσει "σάρκα και οστά" σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Θα ήταν παράλειψη μας, να μην ευχαριστήσουμε "από καρδιάς" όλους εκείνους τους ανθρώπους, που συνεργαστήκαμε μαζί τους και που η εμπειρία τους, οι γνώσεις τους αλλά και οι ιδέες και η έγνοια τους για τη δουλειά μας, μας έδωσαν το θάρρος και το ερέθισμα για να ολοκληρώσουμε, όσο καλύτερα μπορούσαμε, την εργασία αυτή.

- Την κα Χριστίνα Βάγια, καθηγήτρια κοινωνικής εργασίας στο ΤΕΙ Αθήνας που εμπλούτισε την εργασία μας με ιδέες και έντυπο υλικό.
- Τον κ. Στέλιο Γεωργακάκο, εκπαιδευτικό στην κοινωνική έρευνα, στο ΤΕΙ Πάτρας που χωρίς τη βοήθειά του η έρευνά μας θα ήταν το λιγότερο ελλιπής.
- Την κα Μαρία Ζερβάκη, νομικό, μέλος της Οικολογικής Συνεργασίας Πάτρας, που η βοήθειά της ήταν καθοριστική στη μορφοποίηση της μελέτης μας. Οι ιδέες της αποτέλεσαν για μας χρήσιμο οδηγό.
- Τον κ. Ι. Δ. Ιωαννίδη για την ηθική και όχι μόνο συμπαράστασή του.
- Τον κ. Πέτρο Σταθόπουλο, καθηγητή κοινωνικής εργασίας στο ΤΕΙ Αθήνας, που η βοήθεια του ιδιαίτερα στο ερευνητικό τμήμα της εργασίας μας, ήταν καθοριστική.

Ακόμη ευχαριστούμε τους:

- Την κα. Ελένη Ανδρικοπούλου
- Τον κ. Βλάση Βελλόπουλο
- Την κα. Ελισάβετ Γραβάνη
- Τον κ. Γιάννη Παπαγιάννη
- Τον κ. Παναγιώτη Παπαϊωάννου

- Τον κ. Γιώργο Ριτζούλη
- Τον κ. Μιχάλη Τρεμόπουλο
- Τον κ. Θανάση Τσιλούμπα
- Τον κ. Σταύρο Υφαντή.

Περίληψη της Μελέτης

Η μελέτη αυτή αναφέρεται σε διαδικασίες αυτοοργάνωσης στον οικολογικό χώρο, όπως αυτές εμφανίζονται μέσα σε διάφορες ομάδες και πρωτοβουλίες πολιτών ευαισθητοποιημένων γύρω από την οικολογική σκέψη και δράση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον τρόπο που η κοινωνική συμμετοχή πραγματοποιείται μέσα από τις διαδικασίες κοινωνικής παρέμβασης των οικολόγων. Αφετηρία για την προσέγγιση του θέματος ήταν οι διάφορες οικολογικές ομάδες που υπάρχουν στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Η διερεύνηση του θέματος οριοθετήθηκε με γενικό σκοπό:

- Την καταγραφή της πορείας αυτοοργάνωσης πολιτών σε οικολογικές ομάδες και δίκτυα επικοινωνίας για προβληματισμό και δράση στην τοπική κοινωνία και περιφέρεια.

Με έμφαση: 1. Στις αξίες, 2. στην ιεράρχηση των σκοπών, 3. στην δραστηριοποίηση για την επίτευξή τους, 4. την ειδική απασχόληση με την δράση για την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση του ευρύτερου κοινού, των κοινοτήτων και περιφερειών με ειδική εφαρμογή στην πόλη της Θεσ/νίκης.

Η προσέγγιση του θέματος έγινε μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση κειμένων και μελετών που καταδεικνυαν την πορεία ανάπτυξης, δικτύωσης και τον ευρύτερο προβληματισμό, του παγκόσμιου, Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Οικολογικού κινήματος.

Χρησιμοποιήθηκαν επίσης συγγράμματα και μελέτες από το χώρο των κοινωνικών, οικονομικών και νομικών επιστημών καθώς και οι γνώμες έμπειρων γύρω από το θέμα ατόμων. Η ερευνητική εφαρμογή που ακολούθησε στις οικολογικές ομάδες της Θεσσαλονίκης βασίστηκε πάνω στην γενικότερη βιβλιογραφική ανακόπηση της μελέτης και κατέδειξε ορισμένα βασικά στοιχεία γύρω από τη λειτουργία και τη μορφή της αυτοοργάνωσης.

Μέσα από την όλη διαδικασία μελέτης προέκυψαν οι εξής διαπιστώσεις:

- Η αμφισβήτηση του τρόπου λειτουργίας της βιομηχανικής κοινωνίας, που βασίζεται στη λογική της ανάπτυξης και των συνεπειών που αυτή επιφέρει πάνω στη φύση και τον άνθρωπο, είναι η βασικότερη αιτία που οδηγεί τους πολίτες στην αυτοοργάνωση με ιδεολογικό υπόβαθρο τον οικολογικό προβληματισμό. Η χρήση μικρών αυτόνομων ομάδων πρωτοβουλίας πολιτών σε πρώτη φάση και ισχυρών δι-

κτύων επικοινωνίας σε ενδοκρατικό κα διακρατικό επίπεδο καθώς και η πρωτοτυπία των τρόπων ενημέρωσης των πολιτών και εκείνων μέσω των οποίων παρεμβαίνουν στα κοινά, αφ' ενός προβληματίζουν, αφ'ετέρου οδηγούν σε επιτυχημένη έκβαση των διεκδικήσεων τους.

- Στην Ελλάδα, το οικολογικό κίνημα καθυστερεί να εμφανιστεί. Στο ολιγόχρονο της παρουσίας του φαίνεται το ότι οι οικολόγοι της Ελλάδας δεν έχουν ακόμη παγιωμένο τρόπο συντονισμού των ενεργειών τους ούτε και συγκεκριμένη ταυτότητα. Αν και ο τρόπος οργάνωσης και παρέμβασης που χρησιμοποιούν είναι δοκιμασμένοι από το παγκόσμιο οικολογικό κίνημα και επιτυχημένοι, δεν λείπουν κάποια προβλήματα. Η γενικότερη κοινωνική αδράνεια, οι προστριβές μεταξύ ομάδων, η ελλιπής ενημέρωση προς κάποιες κοινωνικές ομάδες, καθώς και οργανωτικά προβλήματα, είναι κάποια απ' αυτά που οι Έλληνες οικολόγοι θα πρέπει να αντιμετωπίσουν.

Στην κατάληξη της τη μελέτη αυτή, απασχολεί η σχέση της Κοινωνικής εργασίας με τον Περιβαλλοντικό - οικολογικό χώρο. Η ταυτότητα των επιδιώξεων των δύο αυτών χώρων και μαζί η κοινή πρακτική στην καλλιέργεια της αυτοοργάνωσης και συμμετοχής στα κοινά απαιτούν παραπέρα διερεύνηση για αμοιβαία ανταλλαγή εμπειρίας και τακτικής.

Η αρχέγονη - μητρική ελληνική θεότητα "Γαία" που δίνει το όνομά της στην επικρατούσα σήμερα "θεωρία της Γαίας" - Γης τονίζει την αξία της συνεργατικής σχέσης των μερών με το "όλον" - το σύνολο-, και καλεί το ανθρώπινο είδος να μεταστραφεί από την κυριαρχία, στο σεβασμό και τη φροντίδα. Γι' αυτό η συνεργασία όλων σε κάθε χώρο γίνεται επιτακτική ανάγκη.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

ΠΙΝΑΚΕΣ

A. - θεωρητικού μέρους

1. Πολιτικός συντονισμός των ευρωπαϊκών πράσινων κομμάτων	46
2. Ο εναλλακτικός οργανωτικός ιστός των ελληνικών οικολογικών ομάδων	57
3. Τα αίτια της κοινωνικής αδράνειας κατά τον Α. Γκόρτζ	107
4. Η μαντάλα της ^{εύχρωρης} φιλοσοφίας κατά τον Η. Scolimovski	108
5. Κλίμακα και επίπεδα συμμετοχής	130
B. Ερευνητικού μέρους	
1. Φύλο ερωτώμενων	212
2. Ηλικία ερωτώμενων	154
3. Επαγγελματική κατάσταση ερωτώμενων	213
4. Επάγγελμα	213
5. Εκπαίδευση	156
6. Σχολή - ειδίκευση ερωτώμενων	214
7. Χρόνος δραστηριοποίησης στο οικολογικό κίνημα	215
8. Κίνητρα, που τους οδήγησαν στην συμμετοχή σε οικολογικές ομάδες	158
9. Ομάδες, που συμμετέχουν οι ερωτώμενοι	161
10. Χαρακτηρισμός της οικολογικής ομάδας που ανήκουν	215

11. Σκοποί της ομάδας	
12. Τρόπος λήψης αποφάσεων	216
13. Αποδοχή του τρόπου δράσης	217
14. "Δίνονται προτεραιότητες σε"	165
15. Χώρος συναντήσεων	217
16. Συχνότητα συναντήσεων των μελών	217
17. "Υπάρχει οργανωτική πρόβλεψη"	218
18. Μορφή οργάνωσης της ομάδας	168
19. "Τα άτομα που συντονίζουν την δράση της ομάδας πως επιλέγονται"	218
20. Θητεία των συντονιστών	169
21. Τρόποι δουλειάς	170
22. "Αναλαμβάνετε πρωτοβουλία"	219
23. Ανάθεση πρωτοβουλίας	219
24. Επιλογή εκπροσώπων	172
25. "Πόσο σημαντική θεωρείται την προσέλκυση νέων μελών"	220
26. Ενημέρωση νέων μελών	220
27. Προέλευση των πόρων της οικολογικής ομάδας	221
28. Θέματα, που απασχόλησαν την ομάδα την τελευταία τριετία	176
29. Τρόποι - μέσα παρέμβασης	178
30. "Προηγείται σχεδιασμός της δράσης"	222
31. Συμμετοχή των μελών	222
32. Χρόνος, που διαθέτουν τα μέλη για τις δραστηριότητες της ομάδας	183
33. "Υπάρχει συνεργασία μεταξύ ομάδες"	223

34. Ομάδες συνεργασίας	185
35. "Θέματα, για τα οποία συνεργάζεσθε"	186
36. Λόγοι, που οδηγούν στην συνεργασία	188
37. "Με ποιά μορφή γίνονται οι συναντήσεις"	223
38. Σχέση με την Τ.Α	223
39. Θέματα συνεργασίας με την Τ.Α	192
40. "Θεωρείτε την δράση της Τ.Α για τα τοπικά προβλήματα"	224
41. Σχολιασμός των θεσμών λαϊκής συμμετοχής	224
42. "Υπάρχουν δυσκολίες στην λειτουργία των ομάδων;"	224
43. Δυσκολίες	195

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	V
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	VII

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

I ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. Το θέμα	1
2. Σκοπός της μελέτης	4
3. Καθορισμός των όρων	5

II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΩΝ	23
---------------------------	----

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: Το οικολογικό κίνημα 25

1. Πίσω στις ρίζες του οικολογικού κινήματος	25
2. <i>Ιστορική εξέλιξη του κινήματος στο Διεθνές επίπεδο</i>	30
3. Ευρώπη, το κέντρο της οικολογικής δράσης	39
4. Η πορεία του οικολογικού κινήματος στην Ελλάδα	48
5. Και οι κριτικές για το κίνημα στην Ελλάδα	58

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: Οικολογική προβληματική

1. Γενικά	65
2. Οι τρεις διαστάσεις της οικολογίας	68
3. Μερικές οικολογικές αρχές	74
4. Η άποψη των οικολόγων για τη σύγχρονη κοινωνία. Η κρίση της βιομηχανικής εποχής	76

5. Οι αιτίες της σύγχρονης κρίσης	84
6. Οι προτάσεις των οικολόγων για την έξοδο από τη σημερινή κρίση	89
7. Δράση για να πραγματοποιηθεί το δράμα	98

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: Κοινωνική συμμετοχή - Τοπική
Αυτοδιοίκηση ή το δράμα και η πραγματικότητα.

1. Οι έννοιες κοινωνία - κοινωνική συμμετοχή - -τοπική δράση για τους οικολόγους	103
2. Τοπική αυτοδιοίκηση	111
3. Κριτική	114
4. Θέσεις των οικολόγων	116

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ - θεωρητική προσέγγιση

1. Γενικά	119
2. Ιστορική αναφορά στην έννοια της συμμετοχής	121
3. Μορφές συμμετοχής	123
4. Επιχειρήματα υπέρ και κατά της συμμετοχής	124
5. Μορφές και είδη συμμετοχής	129

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΜΤΗ: Η σχέση κοινωνικής εργασίας - συμμετοχής,
αποκέντρωσης και αυτοοργάνωσης

133

III ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Εισαγωγικά - θέμα	139
Είδος και σκοπός της έρευνας	140
Διαστάσεις της έρευνας	141
Υποθέσεις	142

Πλαίσιο της έρευνας	143
Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας	144
Συλλογή στοιχείων	147
Ανάλυση στοιχείων	149
IV ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	151
Ενότητα 1η. Δημογραφικά στοιχεία των μελών των οικολογικών ομάδων	153
Ενότητα 2η. Κίνητρα των ατόμων, που τους οδήγησαν στην συμμετοχή σε οικολογική ομάδα	158
Ενότητα 3η. Αναγνωριστικά στοιχεία των οικολογικών ομάδων	161
Ενότητα 4η. Τρόπος αποφάσεων των δραστηριοτήτων και αποδοχής από τα μέλη	163
Ενότητα 5η. Προτεραιότητες στη δράση των οικολογικών ομάδων	165
Ενότητα 6η. Οργάνωση και διοικητική δομή των οικολογικών ομάδων αυτοοργάνωσης πολιτών της θεσ/νίκης	167
Ενότητα 7η. Ορισμός των εκπροσώπων	172
Ενότητα 8η. Προσέλκυση και ενημέρωση των νέων μελών	173
Ενότητα 9η. Προσέλκυση πόρων στην ομάδα	174
Ενότητα 10η. Θέματα με τα οποία ασχολήθηκαν οι ομάδες την τελευταία τριετία. Τρόποι και μέσα παρέμβασης - Σχεδιασμός	176
Ενότητα 11η. Συμμετοχή των μελών στις οικολογικές ομάδες	182

Ενότητα 12η. Λόγοι και θέματα συνεργασίας μεταξύ των οικολογικών ομάδων	184
Ενότητα 13η. Σχέση των οικολογικών ομάδων με την Τοπική Αυτοδιοίκηση	191
Ενότητα 14η. Δυσχέρειες	194

V ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ / ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	199
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	209

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A. Πίνακες υπολογισμών	211
B. Ερωτηματολόγιο	225
Γ. Νομοθεσία	234
Νομικό πλαίσιο της Τ.Α.	235
Δομή - διάρθρωσης της Τ.Α.	236
Συμμετοχικοί θεσμοί	237
Δ. Μια εφαρμογή πρόκλησης κοινωνικής συμμετοχής από τον Σ.Ε.ΔΑ.Π Υλικό του Συλλόγου	243
Ε. Οικολογικές ομάδες και οργανώσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό	248
- Διακήρυξη των Ενωμένων Εθνών	263
- Διάσκεψη ασφάλειας & συνεργασίας στην Ευρώπη. Ελσίνκι 1975	272

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	277
------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

"Ένας κόσμος μετασχηματίζεται μπροστά
στα μάτια μας, ενώ η κοινωνία παραμέ-
νει απαθής, αφνιδισμένη, αδρανής"

(Μ. Μοδινός, 1990, σελ. 8)

"Αν δεν τολμάς να ονειρευτείς
δεν έχεις τη δύναμη να πολεμήσεις"

(Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 51)

Αν και η εποχή μας χαρακτηρίζεται από συνεχείς μετασχηματισμούς σε κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό επίπεδο, η μαζικοποίηση, η παθητικοποίηση, η ιδιωτικοποίηση της κοινωνίας των πολιτών είναι εύκολα ορατή στον καθένα. Οι παγκόσμιες επιλογές φαίνεται να γίνονται από τους κάθε φορά πολιτικούς κάθε χώρας ενώ από τους πολίτες εκτός από συγκεκριμένες, περιορισμένης φύσης, παρεμβάσεις, δεν υπάρχουν αντιπροτάσεις, που να εμπεριέχουν μια συνολική εικόνα επιθυμητής κοινωνικής οργάνωσης, αλλά και πέρα απ' αυτό μια αδιαφορία εμποτίζει και τους πιο προσωπικούς τομείς της ζωής. Η αντίθεση αυτή είναι αντικείμενο συζήτησης στους κύκλους των επιστημόνων, αλλά απασχολεί παράλληλα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) - παραδείγματα της κατάστασης αυτής μπορεί κανείς να εντοπίσει στον Τύπο.

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες όμως (δεκαετία του '80 για την Ελλάδα) εμφανίζεται παγκόσμια ένα νέο κίνημα, το οικολογικό, το οποίο προωθεί ένα νέο τρόπο σκέψης, δράσης και ζωής. Σε σχετικά

σύντομο χρονικό διάστημα, το κίνημα αυτό κατόρθωσε να δημιουργήσει στα μέσα μαζικής ενημέρωσης τόσο θόρυβο γύρω απ' αυτό, που καμιά κυβέρνηση δεν έμεινε ασυγκίνητη.

Θεωρήθηκε λοιπόν ενδιαφέρον από τους συγγραφείς αυτής της μελέτης να ερευνήσουν το νέο αυτό κίνημα για τους παρακάτω λόγους:

1. Οι πολίτες, που συνιστούν το κίνημα αυτό σπάζουν τον φαύλο κύκλο της κοινωνικής αδράνειας με το να δραστηριοποιούνται στα κοινά και δημιουργώντας ομάδες αυτοοργάνωσης ή αυτοβοήθειας ή ομάδες πίεσης, γεγονός που δίνει ένα αισιόδοξο μήνυμα.
2. Οι ομάδες αυτοοργάνωσης ή αυτοβοήθειας των πολιτών είναι χώρος εργασίας των κοινωνικών λειτουργών. Στο εξωτερικό υπάρχουν ήδη παραδείγματα τέτοιας δουλειάς. Η προσέγγιση του S. Allinski στην κοινοτική εργασία (Σταθόπουλος, 1990, σελ. 224) εφαρμόζεται σε ομάδες αυτοβοήθειας κοινοτικής οργάνωσης (ορισμός του A. Vatanò). Επίσης ο A. Vatanò ασχολήθηκε με την εργασία επαγγελματιών στις ομάδες αυτές.

Στην Ελλάδα απ' τη μια μεριά ο χώρος αυτός εργασίας είναι άγνωστος στους Κ.Α. και από την άλλη δεν υπήρχαν σχετικές έρευνες για τις ομάδες αυτοβοήθειας.

3. Οι κινήσεις και τα κινήματα πολιτών είναι χώροι, που μπορεί να δει κανείς τι επιθυμούν κάθε φορά οι πολίτες ή μάλλον συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, αλλά και να εντοπίσει τις αντιθέσεις που υπάρχουν σε κάθε εποχή. Άλλωστε το στίγμα κάθε εποχής δεν το δίνει μόνο η κυρίαρχη κοσμοθεωρία αλλά και εκείνες, που, αν και μειωθητικές, επηρεάζουν την πρώτη πολλές φορές διαφοροποιώντας την σε ουσιαστικά σημεία. Το ενδιαφέρον άλλωστε της κοινωνικής εργασίας εστιάζεται στα θέματα αυτά, αφού ασχολείται με το άτομο και την κοινωνία στην αλληλεπίδρασή τους.

4. Οι ομάδες αυτοβοήθειας κοινοτικής οργάνωσης φέρουν πίσω τους διαφορετικές ιδεολογίες π.χ. οι ομάδες αυτοβοήθειας γυναικών την φεμινιστική προβληματική κ.λπ. Επιλέχθηκαν λοιπόν από τους συγγραφείς της μελέτης οι ομάδες αυτοβοήθειας στο οικολογικό χώρο, αφού έτσι δινόταν η ευκαιρία να προσεγγιστεί και το νέο αυτό κίνημα.

5. Το οικολογικό κίνημα ασχολείται με τη σχέση ανθρώπου - φύσης. Η αναφορά στον παράγοντα φύση, ως παράγοντα, που επηρεάζει τη λειτουργία της κοινωνίας, πρώτη φορά λαμβάνει χώρα με το οικολογικό κίνημα. Η προβληματική των οικολόγων με αφετηρία αυτήν τη διάσταση (ανθρώπου-φύσης), οδηγεί σε μια νέα κοσμοθεωρία, που οδηγεί σε προτάσεις καθολικής αναδιαπραγμάτευσης των κοινωνικών θεμάτων. Μια νέα κουλτούρα αναδύεται.

Ο πειραματισμός δε στους τρόπους κοινωνικής συμμετοχής είναι έντονος στο κίνημα αυτό. Και για τους δύο λόγους (εισαγωγή νέας κουλτούρας, πειραματισμός στην κοινωνική συμμετοχή) προκάλεσε το ενδιαφέρον των μελετητών.

Τα πρώτα ερεθίσματα, για το θέμα αυτό, δόθηκαν μέσα από τις εμπειρίες των μελετητών κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στη σχολή, τόσο στα πλαίσια πρακτικής άσκησης, όπου η πρόκληση της κοινωνικής συμμετοχής ήταν απ' τα κύρια θέματα συζήτησης, όσο και μέσω εργασιών, που ανέλαβαν ιδιαίτερα στο μάθημα "Κοινωνική εργασία με κοινότητα".

Πολλές είναι οι διαστάσεις, που θα μπορούσε να μελετήσει κανείς σ' ένα κίνημα. Οι συγγραφείς αυτής της μελέτης επέλεξαν να ασχοληθούν με την πορεία διαμόρφωσης του οικολογικού κινήματος, την προβληματική του και τον τρόπο που οργανώνεται και παρεμβαίνει στα κοινά. Είναι μια πρώτη προσέγγιση στο θέμα. Λεπτομερής μελέτη, λόγω ^{απ.} χάρι των ενδοομαδικών σχέσεων, των

διαφοροποιήσεων μέσα στο κίνημα, της γνώμης του κοινού γι' αυτόπροϋπέβηταν, αν μη τι άλλο, γνώση της προβληματικής του και της λειτουργίας του, που οι μελετητές δεν είχαν εξαρχής.

2. Σκοπός της μελέτης

Έτσι, ο σκοπός της μελέτης διαμορφώνεται ως εξής:

- ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ:

Η καταγραφή τη πορείας αυτοοργάνωσης πολιτών σε οικολογικές ομάδες και δίκτυα επικοινωνίας για προβληματισμό και δράση στην τοπική κοινότητα και περιφέρεια.

Με έμφαση: 1. Στις αξίες

2. Στην ιεράρχηση των σκοπών

3. Στη δραστηριοποίηση για την επίτευξή τους

4. Την ειδική απασχόληση με τη δράση για την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση του ευρύτερου κοινού, των κοινοτήτων και περιφερειών με ειδική εφαρμογή στην πόλη της Θεσσαλονίκης

- ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ:

1. Να καταγραφούν οι αιτίες και τα κίνητρα που έκαναν απαραίτητη την αυτοοργάνωση πολιτών

2. Να διατυπωθούν οι αξίες, που διέπουν τις ομάδες αυτές καθώς και οι προτεραιότητες των στόχων

3. Να περιγραφεί η εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των ομάδων για την επίτευξη των στόχων

4. Να εντοπισθούν θέσεις για την αποτελεσματικότητα της οργάνωσης και λειτουργίας των ομάδων σε σχέση με αξίες και στόχους

5. Να καταγραφεί το πρότυπο κοινωνικής παρέμβασης αλλά και ανάπτυξης που προτείνουν οι ομάδες αυτές
6. Να μελετηθεί μια εφαρμογή λειτουργίας των ομάδων στην περιοχή Θεσσαλονίκης, στην οποία αναφέρεται η δράση για την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού.

3. Καθορισμός των όρων

Έννοιες και ορισμοί που συναντώνται στη μελέτη και χρειάζονται επεξήγηση είναι οι εξής:

Άμεση δημοκρατία: Βασικό αίτημα των οικολόγων. Αφορά τη μορφή του πολιτεύματος. Σύμφωνα με αυτό το αίτημα αμφισβητείται το κλασικό μοντέλο της αντιπροσωπευτικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, θέλει το λαό να αποφασίζει με γενικά δημοψηφίσματα ένα λαϊκό αίτημα. Δεν υπάρχει κατώτατο όριο συμμετοχής στο δημοψήφισμα αυτό. Το αίτημα αυτό εκφράστηκε για πρώτη φορά με το "μανιφέστο για την άμεση δημοκρατία" των γερμανών οικολόγων, έβαλε τις βάσεις για τις διεκδικήσεις των οικολογικών κινημάτων σ' όλο τον κόσμο, (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. Ανανέωσης, σελ. 205).

Αναγωγισμός: Ο όρος αναγωγισμός, όταν χρησιμοποιείται στην επιστήμη υποδηλώνει την προσπάθεια (ή την υπέρσπιση της προσπάθειας) απλουστεύσεως των ερευνητικών μεθόδων, των αναλύσεων, των αιτιωδών σχέσεων ή τη διατύπωση υποθέσεων, θεωριών και νόμων, κατά την οποία οι μέθοδοι, οι αιτίες ή οι νόμοι, που κρίνονται κατάλληλοι για την ερμηνεία μιας σειράς ή ενός είδους φαινομένων, θεωρούνται επίσης κατάλληλοι και για μίαν άλλη, φανερά διαφορετική, σειρά ή είδος φαινομένων. Ο αναγωγισμός υπονοεί ταύτιση ή κατά κάποιο τρόπο πλήρη συσχέτισμό μεταξύ δύο ειδών ή σειρών φαινομένων. (Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών UNESCO,

τ. 1, σελ. 23).

- Αναγωγισμός στην οικολογία. Για την αναγωγική οικολογία (και βιολογία γενικότερα) η ερμηνεία των ιδιοτήτων ενός συνόλου (π.χ. οικοσυστήματος, οργανισμού) "ανάγεται" στις ιδιότητες των επιμέρους "στοιχείων", "στοιχειωδών μονάδων" που το αποτελούν (π.χ. άτομα, γονίδιο κ.λπ., ανάλογα με την περίπτωση). Μεθοδολογία η μελέτη των μερών επιτυγχάνεται με την ανάλυση - κατακερματισμό του συνόλου στα επιμέρους στοιχεία του. (Κορφιιάτης, 1990, σελ. 73)

Ανάπτυξη: Είναι η εξάπλωση, η μεγέθυνση / το ξεδιπλωμα / (μτφ) η πρόοδος στα γράμματα, στην οικονομία, στον πολιτισμό κ.λπ. / η επεξήγηση.

(Κοινωνιολ.). Ο όρος ανάπτυξη έχει ταυτιστεί μεταπολεμικά με την έννοια της εκβιομηχάνισης κι έχει δοθεί σειρά ολόκληρη από ορισμούς, ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία κοιτάζε κάθε φορά ο ερευνητής ή οι διεθνείς οργανισμοί το πρόβλημα... "ανάπτυξη" σημαίνει τελικά μια διαδικασία που οδηγεί ή αποβλέπει σε ορισμένο σκοπό... Θα μπορούσε να καταλήξει κανείς, κάτω από το σημερινό επίπεδο γνώσης και την ιστορική πείρα που έχει συσσωρευθεί, σε ένα ορισμό της α. ως μιας μακρόχρονης διαδικασίας διαρθρωτικών μεταβολών μιας κοινωνίας και μιας οικονομίας προς την κατεύθυνση της μετάβασης, από μια οικονομία που στηρίζεται στη γεωργία σε μια οικονομία που στηρίζεται στη μεταποίηση, όπου η αύξηση της παραγωγικότητας και η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων επιτρέπουν και εξασφαλίζουν μια συνεχή αύξηση του πραγματικού μέσου βιοτικού επιπέδου των πολιτών με ταυτόχρονη αύξηση του πληθυσμού (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 7, σελ. 449).

Αποκέντρωση: Η απομάκρυνση από το κέντρο.

(οικον.-δοικ.) Σύστημα διοικητικής οργάνωσης της δημόσιας

διοίκησης με το οποίο ο νόμος αναθέτει την άσκηση αποφασιστικών διοικητικών αρμοδιοτήτων των οργάνων της κεντρικής κρατικής εξουσίας σε περιφερειακά κρατικά όργανα της πάνω σε τοπικές υποθέσεις των διοικητικών περιφερειών. Οι όροι αποκέντρωση και συγκέντρωση είναι διαμετρικά αντίθετοι. Μεταξύ των δύο όρων κινείται ο όρος αποκέντρωση που κατά τη γαλλική επιστήμη αποτελεί μέρος της έννοιας συγκέντρωση, ενώ κατά τη γερμανική προοιμιακό επίπεδο της έννοιας αποκέντρωση με τη στενή έννοια του όρου αυτού. Στη χώρα μας η έννοια αποκέντρωση ακολουθεί τη γερμανική θεωρία.

Με τη θεώρηση λοιπόν αυτή, στην έννοια του όρου αποκέντρωση δε νοούμε τη μεταβίβαση εξουσίας (αρμοδιοτήτων) των κρατικών οργάνων της κεντρικής δημόσιας διοίκησης σε αιρετά όργανα της αυτοδιοίκησης, που είναι "το άριστο μέσο αποκέντρωσης", κατά τον Fleiner, αλλά μόνο την κατανομή περισσότερων αρμοδιοτήτων των οργάνων της κεντρικής κρατικής εξουσίας στα περιφερειακά της, ιδίως γενικά, όργανα (π.χ. νομάρχες), δηλαδή την αποκέντρωση που ανταποκρίνεται καλύτερα στον όρο αποσυγκέντρωση. Καμιά άλλη μορφή αποκέντρωσης δεν ευδοκίμησε στη χώρα μας μέχρι σήμερα, σε όργανα αυτοδιοικούμενων οργανισμών πρώτου ή δευτέρου βαθμού. (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 9, σελ. 354)

Αυτοδιαχείριση: Η διαχείριση μιας επιχείρησης από όλους όσους ασχολούνται σ' αυτήν (το διευθυντικό, το υπαλληλικό και το εργατικό προσωπικό). Οι αποφάσεις για τη λειτουργία, την παραγωγή και τη διακίνηση των εμπορευμάτων γίνεται με απόφαση της συνέλευσης. Η αυτοδιαχείριση εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στη Γιουγκοσλαβία (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 12, σελ. 113)

Αυτοδιοίκηση: Το να διοικείται κάποιος μόνος του χωρίς εξάρτηση από άλλη εξουσία, η ανεξάρτητη διοίκηση (Εγκυκλοπαίδεια

Υδρία, τ. 12, σελ. 117).

- Η διοίκηση ενός τόπου από τους ίδιους τους κατοίκους του, που συγκροτούν πολιτικό σώμα, χωρίς εξάρτηση από άλλη εξουσία κυρίαρχη. (Εγκυκλοπαίδεια "Επιστήμη και Ζωή", τ. 3).

- Υποδηλώνει κυρίως μορφή διοίκησης με κάποια αυτονομία συνδυασμένη με γεωγραφική αποκέντρωση (Στασινοπούλου Β., 1986, σελ. 147).

Αυτοοργάνωση: Διαδικασία στην πορεία της οποίας δημιουργείται, αναπαράγεται ή τελειοποιείται η οργάνωση ενός συνθέτου δυναμικού συστήματος. Οι διαδικασίες της αυτοοργάνωσης πραγματοποιούνται μόνο σε συστήματα με υψηλό επίπεδο πολυπλοκότητας και μεγάλο αριθμό στοιχείων, που οι μεταξύ τους συνδέσεις δεν έχουν αυστηρό αλλά πιθανοκρατικό χαρακτήρα. Ιδιότητες αυτοοργάνωσης εμφανίζουν αντικείμενα με την πιο διαφορετική φύση: στο ζωντανό κύτταρο, στον πολυκύτταρο σύνθετο οργανισμό, στους βιολογικούς πληθυσμούς, στις γεωκοινότητες, στις ανθρώπινες κοινότητες κ.ά.. Οι διαδικασίες αυτοοργάνωσης γίνονται για την αναδιάρθρωση των συνδέσεων μεταξύ των στοιχείων του συστήματος. Διακριτικό γνώρισμα των διαδικασιών αυτοοργάνωσης είναι ο προσανατολισμός τους προς έναν σκοπό, αλλά ταυτόχρονα, και ο φυσικός αυθόρμητος χαρακτήρας τους: οι διαδικασίες αυτές που εκτυλίσσονται κατά την αλληλεπίδραση του συστήματος και του περιβάλλοντός τους είναι, στον ένα ή τον άλλο βαθμό, αυτόνομες και σχετικά ανεξάρτητες από το περιβάλλον (Ηλιόστεφ Α.Φ., Φεντοσέγιεφ Π.Η., Φιλοσοφικό Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό, τ. 1, σελ. 261)

Βαθιά Οικολογία: Πολύ περισσότερο από το να προστατεύει ή να επιδιορθώνει την ισχύουσα κατάσταση που γενικά είναι ο στόχος του περιβαλλοντισμού, η βαθιά οικολογία περιλαμβάνει τη μελέτη του

λεπτεπίλεπτου ιστού των αλληλένδετων διαδικασιών της φύσης και την εφαρμογή αυτής της μελέτης στις αλληλεπιδράσεις με τη φύση και τους εαυτούς μας. Τα διδάγματα της βαθιάς οικολογίας περιλαμβάνουν υποχρεώσεις για την πολιτική μας, την οικονομία μας, τις κοινωνικές μας δομές, τις πολιτιστικές μας εκδηλώσεις και την πνευματικότητά μας (Σπρέτνακ Σ., Κάπρα Φ., 1986, σελ. 69).

Βιόσφαιρα: Είναι το τμήμα εκείνο της γης στο οποίο τα οικοσυστήματα μπορούν να λειτουργήσουν, δηλαδή το έδαφος, το νερό κι ο αέρας που κατοικούνται από ζωντανούς οργανισμούς (Ορισμός του E. Odum, Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 41, σελ. 372).

Βιότοπος: Τόπος με καθορισμένα όρια, π.χ. ένα δάσος, μία λίμνη κ.λπ., όπου ζουν, αναπτύσσονται και έρχονται σε επαφή ζωντανοί οργανισμοί (άνθρωποι, ζώα, φυτά). Ο βιότοπος και η βιοκοινότητα αποτελούν τη βιογεωκοινότητα. Για το βιότοπο ενός μόνο είδους έχει καθιερωθεί ο όρος "Οικολογική φωλιά" (Πολυλεξικό της Ελληνικής Γλώσσας "Επιστήμη και Ζωή").

Θεωρία της Γαίας: Η υπόθεση και σήμερα θεωρία της Γαίας των Τζάιμς Λόβλοκ και Λιν Μάργκουλις είναι η θεωρία ότι ο πλανήτης μας και τα πλάσματά του αποτελούν ένα ενιαίο αυτορυθμιζόμενο σύστημα που στην πραγματικότητα είναι ένα ενιαίο έμβιο όλον, ένας οργανισμός (Σαχτούρη Ε., 1989, σελ. 9-10).

- Όπως αναφέρει ο Φ. Κάπρα, βάσει αυτής της θεωρίας η Γη δεν εξασφαλίζει μόνο την ύπαρξη της ζωής. Η Γη μοιάζει να είναι από μόνη της ένα ζωντανό πλάσμα. Το σύνολο της ζωικής ύλης πάνω στη Γη, μαζί με την ατμόσφαιρα, τους ωκεανούς, τις στεριές, σ^υθέτουν ένα περίπλοκο σύστημα, που εκδηλώνει όλα τα χαρακτηριστικά πρότυπα της αυτο-διοργάνωσης. Διατηρείται χάρη σε μια εκπληκτική κατάσταση χημικής και θερμοδυναμικής ανισορροπίας και καταφέρει,

διαμέσου μιας τεράστιας ποικιλίας εξελικτικών διεργασιών, να ρυθμίζει το πλανητικό περιβάλλον ώστε να προσφέρει τις ιδανικότερες δυνατές συνθήκες για την εξέλιξη της ζωής. (Κάπρα Φ., 1984, σελ. 355-356).

Κίνημα: Όταν λέμε κίνημα, εννοούμε τις συλλογικές ανθρώπινες προσπάθειες που στοχεύουν στην επιβολή θεσμικών αλλαγών σε μια οργανωμένη κοινωνία ή ακόμη και ανατροπή της υπάρχουσας και την εγκαθίδρυση μιας νέας κοινωνικής τάξης. (Τσαλάτας Γ., Πανεπιστημιακές παραδόσεις ΑΣΠΕ, σελ. 16).

Κοινωνικό Κίνημα: Ο όρος κοινωνικό κίνημα υποδηλώνει τη συγκλίνουσα και εξακολουθητική προσπάθεια μιας κοινωνικής ομάδας που αποβλέπει στην επίτευξη ενός ή περισσότερων σκοπών κοινών για τα μέλη της. Ειδικότερα, η προσπάθεια αποβλέπει στην τροποποίηση, τη διατήρηση, την αντικατάσταση ή την κατάργηση ενός υπάρχοντος κοινωνικού θεσμού. Ο όρος χρησιμοποιείται επίσης για την κατάδειξη της ομάδας που έχει αποδοθεί στην προσπάθεια (όπως π.χ. οικολογικό). Η γενική αυτή διατύπωση αφήνει ανοικτά τα θέματα του βαθμού της οργανώσεως και της εμμονής ή της σαφήνειας του σκοπού, στοιχείων που μπορεί να ποικίλλουν από το ένα κοινωνικό κίνημα στο άλλο ή και μέσα στο ίδιο κοινωνικό κίνημα, κατά την ιστορική διαδρομή του (Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών UNESCO, τ. 2., σελ. 442).

Κοινότητα: Ο απλούστερος ορισμός της κοινότητας αναφέρεται σε ένα σύνολο ατόμων, που κατοικούν σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Η περιοχή αυτή μπορεί να περιλαμβάνει μια μικρή γειτονιά, μια συνοικία, μια πολιτεία ή και μια ομάδα κρατών, όπως είναι για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Συνήθως, όμως, με τον όρο κοινότητα εννοούμε μικρές γεωγραφικές περιοχές. Για πληθυσμούς πάνω από 100.000 κατοίκους, σπάνια χρησιμοποιούμε

τον όρο κοινότητα με την κοινωνιολογική σημασία του (Bulmer, 1987:27), (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 107-108).

- Με τον όρο "κοινότητα" εννοούμε το σύμπλεγμα ομάδων ατόμων, εγκατεστημένων σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή που έχει σημαντικά στοιχεία κοινής ζωής αλλά και αντιθέσεων, καθώς αυτά εκδηλώνονται από τους τρόπους ζωής, συμπεριφορά κατοίκων, παραδόσεις, έθιμα, πλέγματα επικοινωνίας. (Στασινοπούλου Ο., 1986, σελ. 144).

Κοινοτική Ανάπτυξη: Σύμφωνα με τη συνάντηση ειδικών το 1948 στο Cambridge της Βρετανίας η κοινοτική ανάπτυξη ορίστηκε:

"μια προσπάθεια που σκοπεύει σε καλύτερους όρους ζωής για ολόκληρη την κοινότητα, με τη δραστήρια συμμετοχή -και αν είναι δυνατό- με την πρωτοβουλία των κατοίκων της. Αν μια τέτοια πρωτοβουλία δεν επιτυγχάνεται αυθόρμητα, τότε προκαλείται με προοπτική την εξασφάλιση της ενεργού ανταπόκρισης των κατοίκων. Η κοινοτική ανάπτυξη περιλαμβάνει όλους τους τομείς που χρειάζονται βελτίωση ή εξέλιξη" (Community Development, 1985:14)

- Σύμφωνα με τον ορισμό των Ηνωμένων Εθνών, κοινοτική ανάπτυξη είναι το:

"Σύνολο των διαδικασιών με τις οποίες οι κάτοικοι μιας χώρας ενώνουν τις προσπάθειές τους με εκείνες των κρατικών αρχών, για να βελτιώσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές συνθήκες των κοινοτήτων, να τις ενσωματώσουν στη ζωή του έθνους και να τις καταστήσουν αυτάρκεις και ικανές ώστε να συμβάλλουν πλήρως στην εθνική πρόοδο και ευημερία" (Report of the Economic and Social Council E/2931/ Annex 111). (Από το βιβλίο του Σταθόπουλου Π., 1990, σελ. 33-34).

- Κοινωνική Ανάπτυξη είναι η αυτοδιοίκηση και αυτοδιαχείριση των κοινωνικών φορέων και μέσων παραγωγής με συλλογική βάση και ενεργή συμμετοχή όλων των πολιτών στον ένα ή στον άλλο φορέα (Στασινοπούλου Ο., 1986, σελ. 147).

Κοινωνική Δράση: Η κοινωνική δράση είναι κυρίως μια στρατηγική για την κινητοποίηση και οργάνωση κατοίκων σε ομάδες, με σκοπό τη διεκδίκηση κοινωνικών δικαιωμάτων, οικονομικών πόρων και την ανακατανομή κοινωνικής δύναμης, για την προστασία των συμφερόντων της ομάδας (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 32)

Κοινωνική οργάνωση, όπως ονομάζεται σύγχρονα η Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα: Είναι μια πολιτική διαδικασία με την οποία θα προσδιορισθεί ποιος αποφασίζει για "τι" και "ποιο" θέμα, και θα αυξηθεί η ισχύς αυτών που στον παρόντα χρόνο έχουν πολύ λίγο λόγο στις αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους (Herbert J. Rubin - Irene Rubin - Community Organizing and Developing Merril Publishing Columbur, Toronto, Lonola, Sydney 1986, σελ. 3).

Κοινωνική Εργασία: Αν και στην αρχική της παλαιότερη μορφή η Κοινωνική Εργασία (Κ.Ε.) αναπτύχθηκε ως μέθοδος βοήθειας σε άτομα και οικογένειες και ως τρόπος οργάνωσης κοινωνικών υπηρεσιών για τους φτωχούς σε αστικές κυρίως κοινότητες, η σημερινή της εξελιγμένη μορφή αντικατοπτρίζει τα κύρια χαρακτηριστικά ανάπτυξης όλου του πληθυσμού με ευρύτερη, επιδιωκόμενη αλλαγή. Η πρακτική εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας ορίζεται σήμερα ως το συγκρότημα διαφόρων επαγγελματικών ρόλων του κοινωνικού λειτουργού, που προσαρμόζονται ευέλικτα για την πρόληψη και αντιμετώπιση των αναγκών ενός πλατιού συστήματος χρηστών-πελατών σύμφωνα με τους σκοπούς, τους στόχους, τον ηθικό κώδικα και τις λειτουργίες του επαγγέλματος. (Ιατρίδης Δ., 1990., σελ. 260).

- Στόχος της Κ.Ε. είναι η αντιμετώπιση αναγκών του ατόμου με την κινητοποίηση του ίδιου, του περιβάλλοντός τους και με την αξιοποίηση παροχών από κρατικούς ή άλλους φορείς. Αποβλέπει στην προσαρμογή του ατόμου στο περιβάλλον αλλά και στην αλλαγή των κοινωνικών δομών οι οποίες προκαλούν δυσλειτουργίες στο άτομο. Ενδιαφέρεται για την αποκατάσταση επωφελούς αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων και του περιβάλλοντος. Έχει αναπτύξει τις δικές της θεωρίες, μεθόδους και τεχνικές. (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 26).

Κοινωνική Οικολογία: Κλάδος της επιστήμης που μελετά τις σχέσεις ανάμεσα στις ανθρώπινες κοινότητες και το γεωγραφικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, την άμεση και έμμεση επίδραση της παραγωγικής δραστηριότητας στη σύνθεση και τις ιδιότητες του περιβάλλοντος, την επίδραση των ανθρωπογενών, ιδιαίτερα κατοικημένων περιοχών και άλλων οικολογικών παραγόντων στη σωματική και ψυχική υγεία του ανθρώπου κ.λπ. (Ηλιτσέφ Α.Φ., Φεντοσέγιεφ Π.Η., Φιλοσοφικό Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό, τ. 4, σελ. 135).

- Σκοπός της Κοινωνικής Οικολογίας είναι η δημιουργία σχέσεων ισορροπίας ανάμεσα στους ανθρώπους και στο περιβάλλον στο οποίο ζουν, ώστε να βελτιώνεται ποσοτικά και ποιοτικά η ανθρώπινη ζωή και να γίνεται εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, από τον άνθρωπο χωρίς να καταστρέφεται ή να υποβαθμίζεται το περιβάλλον στο οποίο ζει (Εγκυκλοπαιδεία Υδρία, τ. Ανανέωσης, σελ. 127).

- Η ευρύτερη εφαρμογή της οικολογικής ιδέας οδήγησε στην "κοινωνική οικολογία", την αντίληψη των κοινωνικών δομών και ανθρώπινων αλληλεπιδράσεων ως πολύπλοκο ιστό δυναμικών συστημάτων που είναι ταυτόχρονα αλληλένδετα μέρη και ολοκληρωμένα αυτά καθαυτά (Σπρέτνακ Σ., Κάπρα Φ., 1986, σελ. 70).

Κοινωνική Συμμετοχή: Με τον όρο "κοινωνική συμμετοχή"

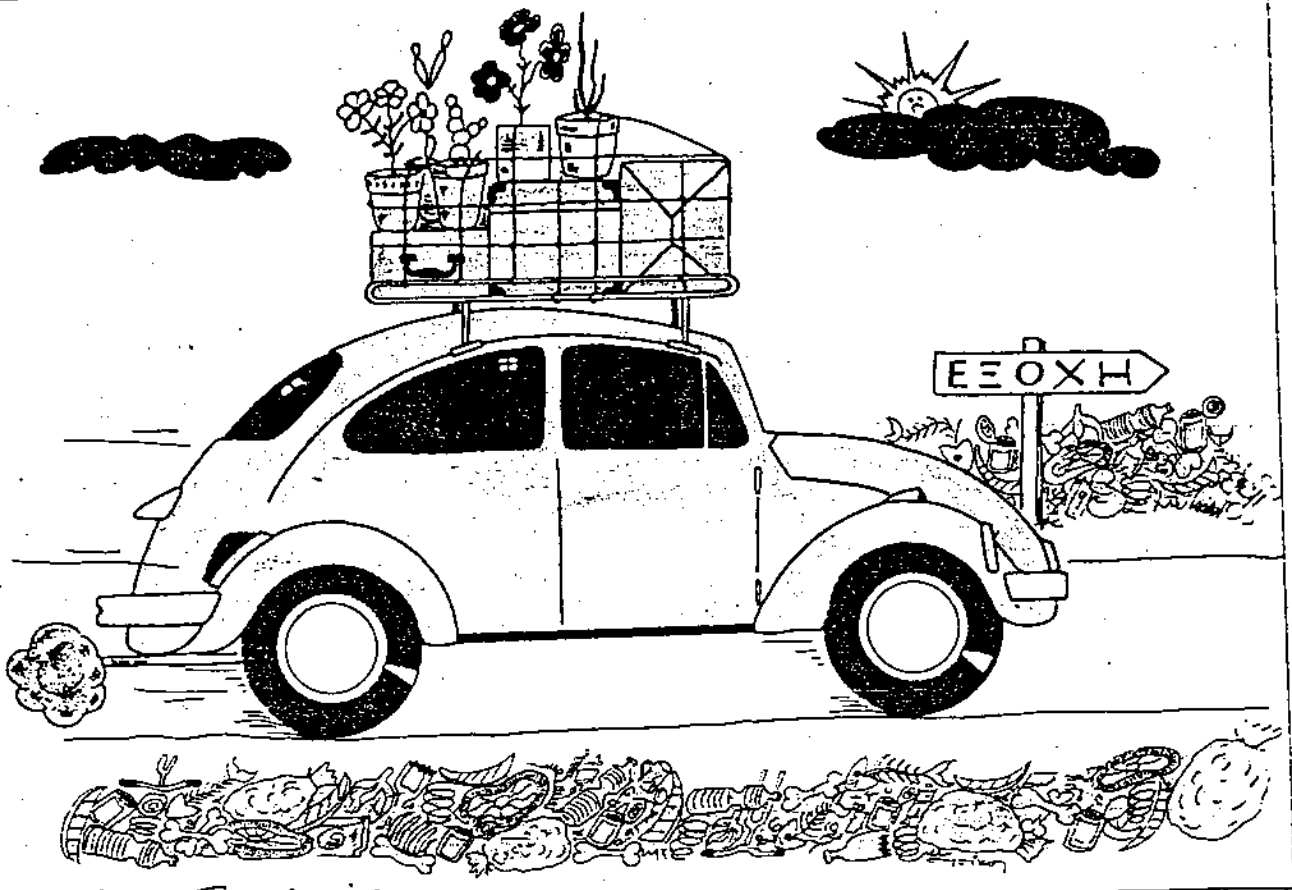
υποδηλώνεται η συμμετοχή των πολιτών κυρίως σε κοινωνικά και προνοιακά -με την ευρύτερη έννοια του όρου- θέματα. Καλύπτει τους τομείς κοινωνικής περιβαλψης, υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικής καταικίας, αστικής ανάπλωσης. (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 170).

Κοινωνικός Σχεδιασμός: Ο κοινωνικός σχεδιασμός αποσκοπεί στη μεθόδευση και πράγματοποίηση επιθυμητών στόχων κοινωνικής ανάπτυξης και αλλαγής. Είναι ταυτόχρονα ένα μέσο για τη διαμόρφωση και υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής και συγχρόνως μια διαδικασία ενεργοποίησης και δημοκρατικής συμμετοχής του πληθυσμού, για την επίτευξη επιθυμητών στόχων κοινωνικής ευμερίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και ανακατανομής του εθνικού εισοδήματος. Ο κοινωνικός σχεδιασμός στηρίζεται σε μια επιστημονική μεθοδολογία και σε εξειδικευμένες τεχνικές, όμως η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται και από τη δυνατότητα να επηρεάζει, και γενικότερα να αξιοποιεί την πολιτική διαδικασία. (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 37)

Κοινωνία των πολιτών: Με τον όρο "κοινωνία των πολιτών" εννοούμε το πλέγμα των κοινωνικών δεσμών που συνάπτουν τα άτομα μεταξύ τους στο πλαίσιο ομάδων ή κοινοτήτων, δεσμοί που δεν οφείλουν την ύπαρξή τους ούτε στην παρέμβαση, ούτε στη θεσμοθετική δραστηριότητα του Κράτους: είναι όλοι οι δεσμοί που βασίζονται στην αμοιβαιότητα και την εθελοντική συνεργασία και όχι στο δίκαιο και στις νομικές υποχρεώσεις (Bosquet Michel, 1983, σελ. 44-45)

Λαϊκή Συμμετοχή: Εννοούμε τη μορφή εκείνη συμμετοχής των μελών μιας κοινότητας στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων, για την ανάπτυξη ποιοτικά αναβαθμισμένης ζωής. (Στασινοπούλου Ο., 1986, σελ. 145).

Οικο-ανάπτυξη: Πρόκειται για ένα στυλ ανάπτυξης της

Πάμε διακοπές;

Α.

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ;
ΝΑ ΤΡΕΙΣ ΟΞΥΔΕΡΚΕΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ, ΤΡΕΙΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ ΑΛΛΑ ΟΜΟΣ ΑΚΡΙΒΕΙΣ
ΟΡΙΣΜΟΙ:

- ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ : ΟΥΣΙΑΔΙΣΤΙΚΟ, ΓΕΝΟΥΣ
ΘΗΛΥΚΟΥ (από το οίκος και λόγος), ΒΙΟΛΟΓΙΑ,
ΒΙΟΝΟΜΙΑ, ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΦΥ-
ΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΖΩΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛ-
ΛΟΝ ΤΟΥΣ. -

παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών, που σε κάθε οικολογική περιοχή αναζητά τις κατάλληλες λύσεις για τα συγκεκριμένα προβλήματα που υπάρχουν παίρνοντας υπόψη τα οικολογικά, καθώς και τα εθνοπολιτιστικά δεδομένα, τα διαθέσιμα μέσα (υλικά και σε ανθρώπους), καθώς και τις άμεσες, αλλά και τις μακροπρόθεσμες ανάγκες. Το στυλ αυτό θεμελιώνεται σε φυσικούς πόρους ανανεώσιμους και ανακυκλώσιμους που υπάρχουν στην περιοχή και αναζητά πρώτα-πρώτα να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις της ανανέωσης και της ανακύκλωσής τους. Χωρίς να αρνείται τη σπουδαιότητα των συναλλαγών απορρίπτει τις πολλές-πολλές μετακινήσεις ανθρώπων, ζώων και εμπορευμάτων κι εναντιώνεται στη μόδα των δήθεν παγκόσμιων, τυποποιημένων λύσεων. Στηρίζεται στην ικανότητα των ανθρώπινων κοινωνιών να συγκεκριμενοποιούν τα προβλήματά τους και να βρίσκουν πρωτότυπες λύσεις, επιτόπου, χρησιμοποιώντας χωρίς να τις αντιγράφουν όλες τις υπάρχουσες εμπειρίες. Κάθε περιοχή πρέπει να μπορεί να γίνει σε μεγάλο βαθμό αυτάρκης, όσον αφορά τις στοιχειώδεις ανάγκες των κατοίκων της (Σάμουελ κ.λπ., 1990, σελ. 103).

Οικολογία: Το σύνολο των γνώσεων που αφορούν στην οικονομία της φύσης. Ως επιστήμη, μελετά τις σχέσεις φυτών και ζώων με το ανόργανο περιβάλλον. Με άλλα λόγια, είναι η μελέτη των πολυσύνθετων σχέσεων στη φύση, καθώς χαρακτηρίστηκαν από το Δαρβίνο "συνθήκες για την πάλη προς επιβίωση". Ο όρος οικολογία είναι ελληνικός (οικο+λόγος): οίκος (σπίτι, κατοικία) και λόγος (κατ' επέκταση έχει και την έννοια επιστήμη). Η οικολογία λοιπόν είναι ο λόγος περί της κατοικίας των έμβιων όντων και η επιστημονική του προσέγγιση. Ο όρος αυτός προτάθηκε το 1866 από το Βρετανό βιολόγο Haechel E. (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 41, σελ. 372).

- Το 1869 ο Haechel ορίζει την οικολογία ως επιστήμη: "είναι η μελέτη των σχέσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα στους οργανισμούς και στο περιβάλλον τους". Σήμερα την ορίζουμε ως "τη μελέτη των βιολογικών συστημάτων με επίπεδο συγκρότησης ανώτερο από αυτό της μονάδας, όπως είναι οι πληθυσμοί, οι κοινότητες, τα οικοσυστήματα". (Ρομπέν Ζ., 1990, σελ. 42).

Οικολόγος: επιστήμονας που ασχολείται με την Οικολογία - Ο σπαθός του οικολογικού κινήματος (Πολυλεξικό της ελληνικής Γλώσσας: "Επιστήμη και Ζωή").

Οικολογική Πολιτική:

"Αλλά εμείς δεν φτάνουμε στον πολιτικό χώρο μ' ένα συν-οθύλευμα λύσεων-κλειδιά, μ' ένα σχέδιο κατάληψης της ε-ξουσίας ή της διακυβέρνησης του Κράτους. Νομίζουμε ότι πολλά προβλήματα θα βρουν τη λύση τους σ' επίπεδο περι-φερειακό. Οι λύσεις στις άμεσες ανάγκες των μαζών, θα δοθούν από τις ίδιες τις μάζες. Δεν μπορούμε λοιπόν πα-ρά να προτείνουμε ένα ξεμοντάρισμα των πολύ βασικών μη-χανισμών, ένα μπλοκάρισμα των διοικητικών οδών ξέροντας ότι οι συνέπειες μπορεί να' ναι καταστροφικές. Κι αυτό που μένει, αυτό που δεν μπορεί να ρυθμιστεί απ' τις πε-ριφερειακές ή τις τοπικές επιτροπές, θα ρυθμίζεται από το κέντρο, τον εθνικό φορέα". (Οικολόγοι και πολιτική, έτος δεν αναφέρεται, σελ. 22-23).

Οικολογισμός: Ενας τρόπος σκέψης των Οικολόγων που στηρίζεται στην κίνηματική διάσταση της οικολογίας. Χρησιμοποιήθηκε ως έννοια στη Γαλλία για να διαχωρίσει τους "ecologues" οικολόγους - τους επιστήμονες- από τους "ecologistes" οικολογιστές -τα μέλη του οικολογικού κινήματος. (Σάμουελ κ.ά., 1990, σελ. 10)

- Η οικολογία, αντίθετα με τον οικολογισμό, δεν συνεπάγεται την απόρριψη αυταρχικών και τεχνοφασιστικών λύσεων. Πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε. Η απόρριψη του τεχνοφασισμού δεν απορρέει από την επιστήμη των φυσικών ισορροπιών, αλλά από μια πολιτική και πολιτισμική επιλογή. Ο οικολογισμός χρησιμοποιεί την οικολογία σαν όργανο ριζοσπαστικής κριτικής αυτής της κοινωνίας κι αυτού του πολιτισμού. Η οικολογία όμως, μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί και για την έξαρση της τεχνολογίας που εφαρμόζεται στα ζωντανά συστήματα (Bosquet Michel, 1984, σελ. 25).

Οικονομική πρόοδος: Η Οικονομική πρόοδος (ή άνοδος ή ανάπτυξη) ορίζεται γενικά ως μια μακρόχρονη αύξηση του πραγματικού (σε πραγματικά μεγέθη) εθνικού εισοδήματος μιας χώρας. Η θεωρία της οικονομικής πρόοδου, ασχολείται με την ανάλυση της διεξοδικής διαδικασίας της οικονομικής πρόοδου, των δυνάμεων στις οποίες οφείλεται η πρόοδος αυτή και των αλλαγών που τη συνοδεύουν στη διάρθρωση της ζήτησης με την προσφορά (Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών UNESCO, τ. 2, σελ. 638).

Οικοσύστημα: Η θεμελιώδης έννοια της οικολογίας είναι η έννοια του οικοσυστήματος, ένας χώρος σχετικά ομογενής, καλά οριοθετημένος, που τον μελετούμε σε σχέση με τη λειτουργία του: π.χ. ένα δάσος, μια λίμνη, ένα έλος. Οι ανάγκες των μελετών που γίνονται -άλλες πιο ειδικές κι άλλες γενικότερες- οδήγησαν στην υποδιαίρεση μερικών οικοσυστημάτων, ή στην ενοποίηση άλλων. Το μεγαλύτερο οικοσύστημα, που ο βιότοπός του είναι ολόκληρη η επιφάνεια της Γης, ονομάζεται οικόσφαιρα. (Σάμουελ κ.λπ., 1990, σελ. 44-45).

- Σ' ένα δοσμένο περιβάλλον, οι γεωλογικές, οι γεωγραφικές, οι φυσικές και οι κλιματολογικές παράμετροι (βιότοπος) και τα έμβια όντα κάθε μορφής -μονοκύτταροι οργανισμοί, βακτήρια, φυτά, ζώα-

(βιοκοινότητα) βρίσκονται σε μια διαδικασία δια-αντίδρασης προκειμένου να δημιουργήσουν και να αναπαράγουν αδιάκοπα ένα σύστημα οργάνωσης (οικοσύστημα) που παράγεται από αυτές ακριβώς τις δια-αντιδράσεις. Μ' άλλα λόγια, οι διααντιδράσεις αυτές ανάμεσα στα έμβια όντα δεν αποτελούνται αποκλειστικά και μόνο από σύγκρουση, ανταγωνισμό, καταβρόχθιση, υποβάθμιση και ληψία, αλλά συνιστούν και δεσμούς αλληλεξάρτησης αλληλεγγύης και αλληλοσυμπλήρωσης. Το οικοσύστημα αυτοδημιουργείται κατά τρόπο πραγματικά αξιολάμβαστο αν σκεφτούμε ότι δεν διαθέτει κάποιο κέντρο ελέγχου ένα συντονιστικό νου ή κάποιο γενετικό κώδικα. Η διαδικασία αυτορρύθμισης του περνά μέσα από τη διαπλοκή του θανάτου και της ζωής, από την ύπαρξη του πρώτου μέσα στη δεύτερη και αντίστροφα (Μορέν Ε., 1990, σελ. 22-23).

Οικοφασισμός: Ο Οικοφασισμός είναι μια επικίνδυνη τάση για την πορεία του οικολογικού κινήματος, που στο όνομα της προστασίας της φύσης υποστηρίζονται ακραία αυταρχικές στρατηγικές όπως ο ευγονισμός, η κυριαρχηση του ισχυρού κ.λπ.. Για πολλούς αυτή η τάση συγγενεύει με το ναζισμό (Σάμουελ Π., 1973, σελ. 302).

Ολιστικές θεωρίες: Βρίσκονται στο αντίθετο άκρο των αναγωγικών θεωριών, με πιο σύγχρονη έκφρασή του τη "θεωρία των συστημάτων". Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της θεωρίας είναι ότι θεωρεί το σύνολο, το "όλο", κάτι παραπάνω από το "άθροισμα των μερών", που παρουσιάζει ιδιότητες που δεν βρίσκονται στα συστατικά του στοιχεία, αλλά είναι ιδιότητες του συστήματος ως συνόλου.

Η προσέγγιση της ολιστικής οικολογίας ονομάζεται προσέγγιση του "μαύρου κουτιού", δηλαδή αυτά που βρίσκονται στο εσωτερικό του συστήματος (τα επιμέρους στοιχεία, οι σχέσεις τους, οι

(ιδιότητές τους) δεν λαμβάνονται υπόψη. Η ολιστική οικολογία δηλαδή, επιχειρεί έναν αναγωγισμό από την αντίθετη πλευρά: τα ανάγει όλα στο μεγαλύτερο του συστήματος, ενώ τα "μέρη" υπερκαθορίζονται από το "όλον". (Κορφιιάτης Κ., 1990, σελ. 73).

"Όλον": Ο Άρθουρ Κάιζερ υιοθέτησε τον όρο "όλον" για τα υποσυστήματα που αποτελούν ταυτόχρονα σύνολα και τμήματα και υπογράμμισε ότι κάθε όλον χαρακτηρίζεται από δύο αντίθετες τάσεις: μια τάση ενσωμάτωσης, προκειμένου να λειτουργήσει ως τμήμα ευρύτερου συνόλου, και μια αυτοδιεκδίκησης, προκειμένου να διατηρήσει την ατομική του αυτονομία. Στα πλαίσια ενός βιολογικού ή κοινωνικού συστήματος, κάθε όλον είναι υποχρεωμένο να διατηρήσει τη στρωματική τάξη του συστήματος, αλλά ταυτόχρονα πρέπει να υποκύπτει στις απαιτήσεις του συνόλου για να διατηρηθεί η δυνατότητα επιβίωσης του συστήματος. Οι δύο αυτές τάσεις, αν και αντίθετες, είναι συμπληρωματικές. Στα πλαίσια ενός υγιούς συστήματος -ενός οργανισμού, μιας κοινωνίας, ή ενός οικοσυστήματος- υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στην ενσωμάτωση και στην αυτο-διεκδίκηση. Η ισορροπία αυτή δεν είναι σε καμία περίπτωση στατική, αλλά παράγεται από τη δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στις δύο αντιτιθέμενες συμπληρωματικές τάσεις, πράγμα που κάνει το σύστημα εύκαμπτο και πρόθυμο για κάθε μεταβολή (Κάπρα Φ., 1984, σελ.53).

Ομάδες Αυτοβοήθειας: Είναι οι ομάδες οι οποίες τονίζουν τη δύναμη των μελών τους να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον παρά να στηρίζονται μόνο στη βοήθεια των επαγγελματιών. Οι κλινικές μορφές όσο και οι κοινωνικές μορφές των ομάδων αυτοβοήθειας είναι παράγωγα της γενικής πολιτιστικής επανάστασης η οποία παρακινήθηκε από τις θετικές όσο και τις αρνητικές επιπτώσεις της εξαιρετικά γρήγορης τεχνολογικής και πολιτιστικής εξέλιξης.. Δύο

είδη κοινωνικών εφαρμογών της κινήσεως αυτοβοήθειας θεωρούνταν κύρια. Οι ομάδες κοινοτικής οργανώσεως και οι ομάδες για τα δικαιώματα πρόνοιας. Οι πρώτες ενδιαφέρονται για την ευρεία αναμόρφωση των κοινωνικών συνθηκών, ενώ οι δεύτερες αποσκοπούν στη βελτίωση συγκεκριμένων συνθηκών στο σύστημα πρόνοιας και τη προστασία των δικαιωμάτων των δικαιούχων (Vatano Anthony, περ. ΕΚΛΟΓΗ, τ. 28, 1973, σελ. 17-19).

Ομάδες Πίεσεως: (ομάδες συμφερόντων). Μπορεί να θεωρηθεί ότι ομάδα πίεσεως είναι οποιοσδήποτε συνδυασμός προσώπων, τα οποία συνδέονται μεταξύ τους από τις επιδιώξεις και τις στάσεις που συμπεριζονται και επιχειρούν να επιτύχουν αποφάσεις ευνοϊκές για τις αξίες που προτιμούν, με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, αλλ' ειδικότερα με πρόσβαση στην κυβερνητική διαδικασία. (Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών UNESCO, τ. 2, σελ. 655).

Ομοιότητα (Ισορροπία): Ομοιότητα είναι ο όρος που δείχνει την ισορροπία στη φύση και αναφέρεται όχι μόνο στην ισορροπία των ζωντανών ειδών (π.χ. μεταξύ ξενιστή και παρσίτου ή θηρευτή και θήρατος), αλλά και στην ισορροπία της ενέργειας και τη-ύλης στο οικοσύστημα. (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 41, σελ. 374).

Περιβάλλον: Το σύνολο των συνθηκών, κοινωνικών, φυσικών κ.λπ., στο οποίο ζουν και αναπτύσσονται οι ζωντανοί οργανισμοί -π.χ. "κοινωνικό περιβάλλον". (Πολυλεξικό της Ελληνικής Γλώσσας "Επιστήμη και Ζωή").

Περιβαλλοντολογία: Επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με τη μελέτη των επιδράσεων του περιβάλλοντος πάνω στους ζωντανούς οργανισμούς, καθώς επίσης και με τη μόλυνση του περιβάλλοντος. (Πολυλεξικό της Ελληνικής Γλώσσας "Επιστήμη και Ζωή").

Περιβαλλοντολόγος: Ο επιστήμονας που ασχολείται με την Περιβαλλοντολογία. (Πολυλεξικό της Ελληνικής Γλώσσας "Επιστήμη

και Ζωή").

Σύστημα: Σύστημα με τον απλούστερο ορισμό είναι ένα σύνολο στοιχείων που συγκροτούνται με τρόπο ώστε δημιουργούνται νέες ιδιότητες συνδεδεμένες με το σύνολο ή καταστάσεις φαινομένων, των οποίων οι μεταβλητές ποσότητες επηρεάζονται και επιδρούν μεταξύ τους κατά τρόπο οργανωμένο. (Εγκυκλοπαίδεια Υδρια, τ. 41, σελ. 372).

- Η έννοια "σύστημα" υποδηλώνει ένα περίπλοκο σύνολο, έναν αριθμό αλληλεξαρτούμενων μερών, τα οποία σχηματίζουν μια ενότητα, που λειτουργεί σαν μια διαδικασία εισερχόμενων και εξερχόμενων επιδράσεων. Το συνολικό σύστημα θεωρείται μονάδα ευρύτερου συστήματος. Το σύμπαν αποτελείται από συστήματα συστημάτων. Φαινόμενα και προβλήματα επηρεάζουν και επηρεάζονται από το περιβάλλον. Βάσει αυτών των αρχών θεμελιώνεται η θεωρία των συστημάτων. (Ιατρίδης Δ., 1990, σελ. 57).

Τοπική Αυτοδιοίκηση: Σύμφωνα με την κλασική νομική αντίληψη η Τ.Α. αποτελεί σύστημα διοικητικής οργάνωσης του κράτους. Εντάσσεται στην ευρύτερη έννοια του διοικητικού συστήματος της αποκέντρωσης και συνίσταται ειδικότερα στη διαχείριση ορισμένων κατηγοριών διοικητικών θεμάτων, τοπικού ή άλλου ειδικού ενδιαφέροντος, από όργανα που εκλέγουν οι ενδιαφερόμενοι. Η Τ.Α. καθορίζεται κατά διοικητικές περιφέρειες, νομούς, δήμους ή κοινότητες—με—αρμοδιότητα—αποφασιστική—πάνω—σε—θέματα—τοπικού—χαρακτήρα. Η σχέση των οργάνων της Τ.Α. με την κεντρική εξουσία του κράτους, είναι σχέση διοικητικής εποπτείας ή κηδεμονίας, το περιεχόμενο της οποίας καθορίζεται από τους ισχύοντες νόμους και δίνει τη συνισταμένη του τρόπου εφαρμογής του αποκεντρωτικού συστήματος γενικότερα. Η ενίσχυση της Τ.Α., όπως και της αυτοδιοίκησης γενικότερα, με τη χαλάρωση ή και την καταργηση της

κεντρικής εποπτείας, έχει συνδεθεί με την επικράτηση της πολιτικής ελευθερίας και την εφαρμογή της δημοκρατικής ιδεολογίας στη δημόσια διοίκηση. (Εγκυκλοπαίδεια Υδρία, τ. 12, σελ. 117)

- Αναφερόμαστε στη μορφή εκείνη κρατικής εξουσίας, στο τοπικό επίπεδο που, αν και αποτελεί μέρος του κρατικού μηχανισμού και κινείται μέσα στα πλαίσια της κεντρικής κρατικής πολιτικής, χαρακτηρίζεται από αυτοτέλεια στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της (Τσενές, 1986).

Υπόδειγμα:

"Πρόκειται για τη λογική σχέση που συνδέει τις θεμελιώδεις έννοιες πάνω στις οποίες οικοδομούνται όλες οι θεωρίες και οι προβληματισμοί που αφορούν αυτές τις έννοιες" (Μορέν Ε., 1990, σελ. 26).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι Ι

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρείται η εξέταση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνεται το οικολογικό κίνημα, καθώς επίσης και η παρουσίαση της προβληματικής του και της οργάνωσής του. Ιδιαίτερη έμφαση, δε, δίνεται στην κοινωνική διάσταση του κινήματος, στον τρόπο που αυτό αναδιαπραγματεύεται θέματα συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, ενώ γίνεται προσπάθεια σύνδεσης των δύο αυτών παραμέτρων του θέματος με την επιστήμη της κοινωνικής εργασίας.

Η εξέταση του θέματος γίνεται μέσα από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας. Λόγω της ιδιαιτερότητας του θέματος, η συγγραφή της πρώτης και δεύτερης ενότητας αλλά και εν μέρει της τρίτης στηρίχθηκε στη μελέτη βιβλιογραφίας, που σχετίζεται σχεδόν αποκλειστικά με οικολογικά θέματα, όπως επίσης στη μελέτη του οικολογικού περιοδικού τύπου και σε συνέντευξεις προσώπων. Στις επόμενες ενότητες χρησιμοποιήθηκαν συγγράμματα και μελέτες, που προέρχονται από τον χώρο των κοινωνικών, οικονομικών και νομικών επιστημών.

Η παρουσίαση όλου αυτού του θεωρητικού υλικού γίνεται μέσα από ενότητες, οι οποίες έγινε προσπάθεια να καλύπτουν αφενός κάποιους απ' τους επιμέρους σκοπούς, χωρίς όμως να ανακόπτουν την συνειρμική αλληλουχία του κειμένου.

Επίσης κάθε ενότητα αποτελείται από υποενότητες, που και αυτές είναι διαμορφωμένες με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργούν μια αυτόνομη και νοηματικά ολοκληρωμένη ενότητα.

Πιο αναλυτικά, στην πρώτη ενότητα υπάρχει μια αναφορά στις ρίζες του οικολογικού κινήματος και στην πορεία του μέσα στο χρόνο, ενώ παράλληλα δίνονται κάποια γενικά στοιχεία για την οργάνωσή του. Ιδιαίτερη ανάλυση δίδεται στην πορεία αυτοοργάνωσης των πολιτών σε οικολογικές ομάδες στην Ελλάδα.

Στη δεύτερη ενότητα εξετάζεται η οικολογική προβληματική, παρουσιάζονται: ο τρόπος διεύρυνσης της οικολογικής σκέψης, οι διαστάσεις της, οι αρχές της, η κριτική των οικολόγων στην σημερινή κοινωνία, ενώ παράλληλα αναφέρονται τα αίτια της κρίσης, οι αντι-προτάσεις των οικολόγων και τέλος ο τρόπος, που προτείνουν για να επιτευχθούν οι προτάσεις αυτές.

Στην τρίτη ενότητα γίνεται αναφορά στο κοινωνικό-πολιτικό όραμα των οικολόγων, που για την εφαρμογή του είναι αναγκαία η συμμετοχή των πολιτών και η τοπική δράση. Εντοπίζεται το φαινόμενο της κοινωνικής αδράνειας και τα αίτια του κατά τους θεωρητικούς της οικολογίας. Γίνεται αναφορά επίσης στη λειτουργία και κριτική των συμμετοχικών θεσμών της Τ.Α., που φανερώνει τα κενά, που καλύπτουν με τη δράση τους οι οικολόγοι, και ~~α~~φέρονται οι θέσεις των δευτέρων για το πώς πρέπει να λειτουργήσει η Τ.Α..

Στην τέταρτη ενότητα γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση της έννοιας κοινωνική συμμετοχή, αφού είναι το θέμα, που απασχολεί τους μελετητές, και που ένας νέος τρόπος προσέγγισής της εδραιώνεται από το οικολογικό κίνημα.

Στην πέμπτη ενότητα, που είναι η τελευταία, επιχειρείται μια σύνδεση της κοινωνικής συμμετοχής, της αυτοδιοίκησης και της αυτοοργάνωσης πολιτών (του οικολογικού κινήματος) με την επιστήμη της κοινωνικής εργασίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: Το οικολογικό κίνημα

1. Πίσω στις ρίζες του οικολογικού κινήματος

"Ποτέ ο κόσμος δεν συνετίστηκε από σύνεση - πάντοτε από την ωμή πίεση ανάγκης. Την σημερινή ανάγκη ελάχιστοι την αισθάνονται και πάντως όχι οι υπεύθυνοι για τις αμαρτίες του κόσμου. Οι πολλοί λικνισμένοι από τις απολαύσεις του δικοπού πολιτισμού αποκοιμούνται στην αγκαλιά του μακάρια, χωρίς να υποπτεύονται πως το δικό τους ναρκατικό είναι πολύ πιο μοιραίο από τα παραισθησιογόνα της θλιβερής μόδας".

Αγγελος Τερζάκης

Οι τελευταίες δεκαετίες "σημαδεύονται" από την παρουσία ενός νέου κινήματος στην ανθρωπότητα, ενός κινήματος που φιλοδοξεί την υπέρβαση σε έναν άλλο τρόπο σκέψης, ζωής, δράσης, οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνικών, ανάγοντας, όπως υποστηρίζει ο Μ. Μοδινός, σε "καθοδηγητική επιστήμη" -στη θέση της πολιτικής οικονομίας-, την οικολογία. (Μ. Μοδινός, 1990, σελ. 8).

Αναμφισβήτητα η δράση του κινήματος αυτού, του οικολογικού, έχει προβληματίσει την παγκόσμια ανθρώπινη σκέψη, δημιουργώντας θετικούς αλλά και αρνητικούς συλλογισμούς όσον αφορά τις διεκδικήσεις και τα μέσα που χρησιμοποιεί. Τρανταχτή απόδειξη της παρουσίας του είναι η χρήση, άλλοτε επιτυχημένη, άλλοτε όχι, τόσο

στον πολιτικό λόγο, όσο και στην καθημερινή γλώσσα λέξεων και προβληματισμών, που χρησιμοποιούνται από τους οικολόγους.

Βέβαια η χρήση των νέων αυτών λέξεων οδηγεί κάποιες φορές σε παρερμηνείες, οι οποίες έγιναν αντιληπτές κατά τη διάρκεια αυτής της μελέτης. Πρέπει λοιπόν να επισημανθεί το εξής -που αποτέλεσε και την κύρια πηγή παρερμηνειών-, η λέξη "οικολογία" σταδιακά κυριάρχησε να χρησιμοποιείται παγκόσμια και για τις λέξεις "οικολογισμός", "περιβαλλοντισμός", "πολιτική οικολογία" και "οικολογικό κίνημα" ενσωματώνοντας τη σημασία τους και "διαγράφοντας" κατά κάποιο τρόπο τις διαφορές τους (βλέπε ορισμούς εννοιών).

Ειδικότερα και ακολουθώντας το σκεπτικό του Λ. Λουβαύδη (Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 8) πρέπει να διαφοροποιήσουμε τις έννοιες πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος και πολιτική οικολογία. Η πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος προηγείται χρονικά της πολιτικής οικολογίας -η δεύτερη περιλαμβάνει την περιβαλλοντική διάσταση, εντοπίζει όμως την ενασχόλησή της στη σφαίρα των ανθρώπινων κοινωνικών σχέσεων και της πολιτικής. Μέσα στο οικολογικό κίνημα υπάρχουν και οι δύο αυτές τάσεις.

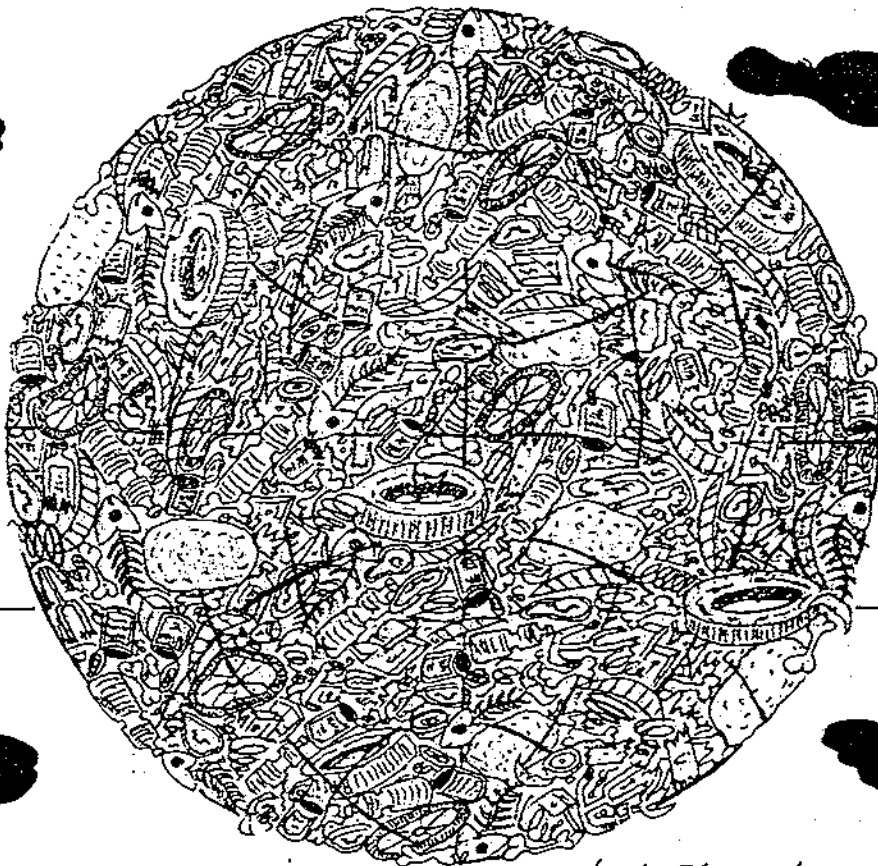
Κλείνοντας την παρένθεση αυτή και πριν γίνει αναφορά στο πώς διαγράφεται στον χρόνο η πορεία του οικολογικού κινήματος θεωρήθηκε αναγκαίο να απαντηθούν τα εξής ερωτήματα:

Ποιό είναι το οικολογικό κίνημα, ποιές είναι οι ιδιαιτερότητες, που το διαφοροποιούν από τα άλλα κοινωνικά κινήματα, που εμφανίζονται πριν απ' αυτό, και κυρίως ποιές είναι οι ρίζες και τα αίτια της γέννησής του.

Από την ομάδα συνεργατών του Π. Σάμουελ υποστηρίζεται η εξής άποψη για τη γέννηση του οικολογικού κινήματος, που βρίσκεται

· ΖΟΥΜΕ ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑΝ ΠΛΑΝΗΤΗ
ΠΕΠΕΡΑΣΜΕΝΟ. ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΣΦΑΙΡΑ ΜΕΣΑ
ΣΤΗΝ ΑΠΕΡΑΝΤΟΣΥΝΗ.

ΠΟΛΛΟΙ ΤΟ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΟΤΑΝ
ΕΙΔΑΝΕ ΤΙΣ ΦΟΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ ΓΗΣ ΤΡΑ-
ΒΗΓΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ....

Πρόσφατη εικόνα από δορυφόρο!

σύμφωνους και τους άλλους θεωρητικούς.

"Το οικολογικό κίνημα δεν γεννήθηκε από προκαταλήψεις ή από την παράδοση, αλλά από την αμφισβήτηση της βιομηχανικής κοινωνίας. Στρέφει την προσοχή μας στους εξωανθρώπινους παράγοντες, που εδώ και πολλά χρόνια, είτε είχαν τελείως παραμεληθεί, είτε είχαν χωριστεί σε πολλαπλούς τομείς, που αντιστοιχούσαν στις διάφορες επιστήμες και τεχνικές και ήταν προσαρμοσμένοι στους άμεσους σκοπούς της εκμετάλλευσης". (Π. Σάμουελ κ.ά., 1990, σελ 18).

Πράγματι το οικολογικό κίνημα εμφανίζεται και έχει ισχυρή παρουσία στις πολύ βιομηχανοποιημένες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, όπου τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι πιο επείγοντα και πιο ορατά.

Η μετατόπιση του ανθρώπινου προβληματισμού από την σχέση ανθρώπου-κεφαλαίου, που κυριαρχεί σ' όλη τη βιομηχανική περίοδο, σ' εκείνη ανθρώπου-φύσης είναι ίσως η διάσταση, που περισσότερο διαφοροποιεί το οικολογικό κίνημα από τα νέα κοινωνικά κινήματα.

Αυτή είναι και η διάσταση, που τονίζει ο Λ. Λουλούδης στην προσπάθειά του, να αναπτύξει τα κύρια γνωρίσματα του οικολογικού κινήματος έναντι των άλλων κινήματων (φεμινιστικό, ειρηνιστικό, Hippies κ.λπ.).

"α. Σχηματίστηκαν στη βάση σε αντιπαράθεση με τα παραδοσιακά πολιτικά υποκείμενα, τα κόμματα. Είναι αντιαυταρχικά, αντιιεραρχικά και διεκδικούν την αυτονομία τους όχι μόνο σήμερα, αλλά και στον σοσιαλισμό αύριο.

β. Εισάγουν την πολιτική στην καθημερινή ζωή. Η πολιτική τους δεν αναφέρεται μόνο στο κράτος αλλά και στις ανθρώπινες σχέσεις, όπου παρεισφύρουν εξουσιαστικά φαι-

νόμενα και εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

γ. Διεκδικούν ένα εναλλακτικό τρόπο ζωής, όπου κυριαρχούν μια αντικαπιταλιστική νοοτροπία και συχνότερα ένας αντιβιομηχανισμός.

δ. Στηρίζουν την επιχειρηματολογία τους σε έναν ειδικό κλάδο των φυσικών επιστημών, την οικολογία". (Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 8).

Ο ίδιος μελετητής αναφέρει:

"Ανάμεσα στα κινήματα αυτά, το οικολογικό έχει μια θέση που, με τον καιρό, γίνεται πιο σημαντική. Ο λόγος αυτής της επιτυχίας του οικολογικού κινήματος είναι αφενός ότι αντιδρά απέναντι σε μια πραγματικότητα υποβάθμισης του περιβάλλοντος άμεσα ορατή από τον κοινό πολίτη, αφ' ετέρου γιατί η αντίδραση αυτή τεκμηριώνεται και νομιμοποιείται από μια θετική επιστήμη και τα πορίσματά της, την οικολογία". (Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 14).

Και για τον Αντρέ Γκορζ "Η οικολογία είναι ό,τι ήταν οι αγώνες για εκλογική ισότητα και για την αρχή της Κυριακής" (M. Bosquet -είναι το συγγραφικό ψευδώνυμο του Αντρέ Γκορζ-, 1984, σελ. 11). Διεκδικήσεις ιδιαίτερα του ειρηνιστικού, του αυτονομιστικού και του φεμινιστικού κινήματος συμπεριλαμβάνονται σε εκείνες ορισμένων οικολογικών ομάδων. Για παράδειγμα στο εκλογικό πρόγραμμα των Πράσινων της Γερμανίας για τις εκλογές του 1987, μεγάλο μέρος καταλαμβάνουν προτάσεις για τις γυναίκες, τους ανάπηρους, τις μειονότητες κ.λπ. (Το Πράσινο Πρόγραμμα, 1987, σελ. 18-46). Οπαδοί των παραπάνω κινήματων δραστηριοποιούνται παράλληλα ή ακόμη και αποκλειστικά σε οικολογικές ομάδες. Σίγουρα δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το ότι η διαδικασία

αλληλεπίδρασης "πλουταίνει" τους οικολογικούς ορίζοντες, τόσο σε θεωρητικές αναλύσεις, όσο και σε πρακτικές δράσης. Άλλαξε τα νέα κοινωνικά κινήματα και ιδιαίτερα αυτά των χίππυς θεωρούνται από πολλούς θεωρητικούς καθοριστικός παράγοντας διαμόρφωσης του οικολογικού κινήματος.

"Ο οικολογικός αντίλογος", μας λέει ο Μ. Μοδινός, "άνθισε και ωρίμασε μέσα στην τελευταία δεκαετία. Βασίστηκε σε μια κουττούρα ειρηνιστική, ήπια, σε αρμονία με τη φύση, σε ριζοσπαστική αντίθεση με την βιομηχανική κοινωνία και τα ιδεώδη της"...

"Έμφαση στο προσωπικό, το καθημερινό, την ποιότητα ζωής, αλλά και ασκητισμός, αναχωρητισμός, χίππιασμός, ενσυναίσθητος, κοινοβιακή ζωή, ερχόντουσαν να φτιάξουν ένα συμπαγές ανάγλυφο με την τεκτονική αυστηρότητα, την οργανωτικότητα, το βάθος, την επιδίωξη πρακτικών λύσεων" (Μ. Μοδινός, 1989, σελ. 40)

Οι ρίζες των διεκδικήσεων του Ο.Κ. στο κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο θα πρέπει να αναζητηθούν βαθιά στο χρόνο.

"Ο αντιπυρηνικός και οικολογικός αγώνας δεν εξαντλεί το πολιτικό πρόβλημα, όπως εμείς το εννοούμε. Το πρόβλημα αυτό ανακινήθηκε από την χαραυγή ακόμα των νέων καιρών και κρατήθηκε ανοικτό κατά τη γνώμη μας χάρη σε αναρίθμητους αγώνες και κινήματα, μερικούς βέβαια ασυνεχείς αλλά, που η επιδίωξή τους, νομίζουμε, έχει βασικά μια συνοχή: σχέδιο συγκρότησης μιας ιστικής κοινωνίας, όπου το σύνολο κατέχει και ιδιαίτερα την εξουσία να θεσπίζει νόμο" (Καστοριάδης, Κον-Μπεντίτ, 1981, σελ. 12).

Οι κύριοι παράγοντες, που έπαιξαν ρόλο στην ανάπτυξη του οικολογικού κινήματος, σύμφωνα με τον Π. Σάμουελ (1990, σελ. 19-

25) είναι οι εξής:

1. Η συνειδητοποίηση της τεράστιας καταστροφικής δύναμης των σύγχρονων όπλων που φάνηκε με δραματικό τρόπο στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι.

Το θέμα της πυρηνικής ενέργειας δίνει την ώθηση στη δραστηριοποίηση των πολιτών. Όπως θα φανεί στη συνέχεια της μελέτης, οι πρώτες κινητοποιήσεις γίνονται γι' αυτό το θέμα. Η σύνδεση της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας και της πολιτικής των κυβερνήσεων είναι πιο ορατή στους πολίτες απ' ό,τι η σύνδεση της πολιτικής με αμιγώς περιβαλλοντικά ζητήματα.

2. Η ενημέρωση για την αθλια κατάσταση του Τρίτου Κόσμου, από επιστήμονες, όπως ο R. Ντυμόν και ο B. Borgstrom.

3. Η καταγραφή γεγονότων εξαιρετικά ανησυχητικών για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος από επιστήμονες οικολογιστές, όπως ο J. Dorste, B. Commoner, P. Ehrlich, καθώς και η παρουσίαση τη οικολογικής κρίσης από την έκθεση, που έγινε για λογαριασμό της Λέσχης της Ρώμης "Τα όρια της ανάπτυξης".

4. Και το σημαντικότερο η αντικουβιτούρα της δεκαετίας του '60.

2. Ιστορική εξέλιξη του κινήματος στο διεθνές επίπεδο

A. Γενικά στοιχεία

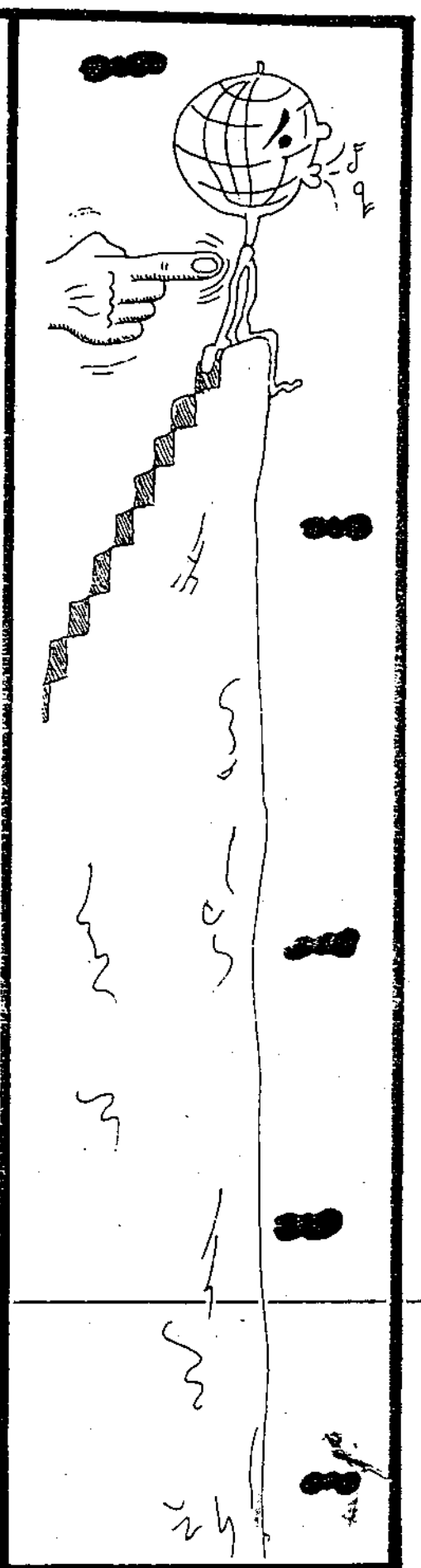
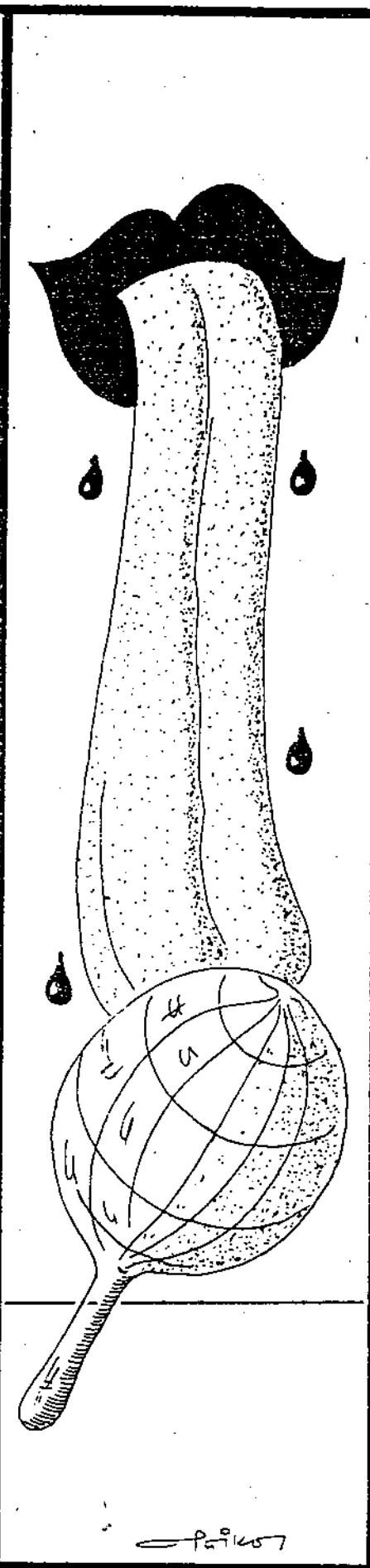
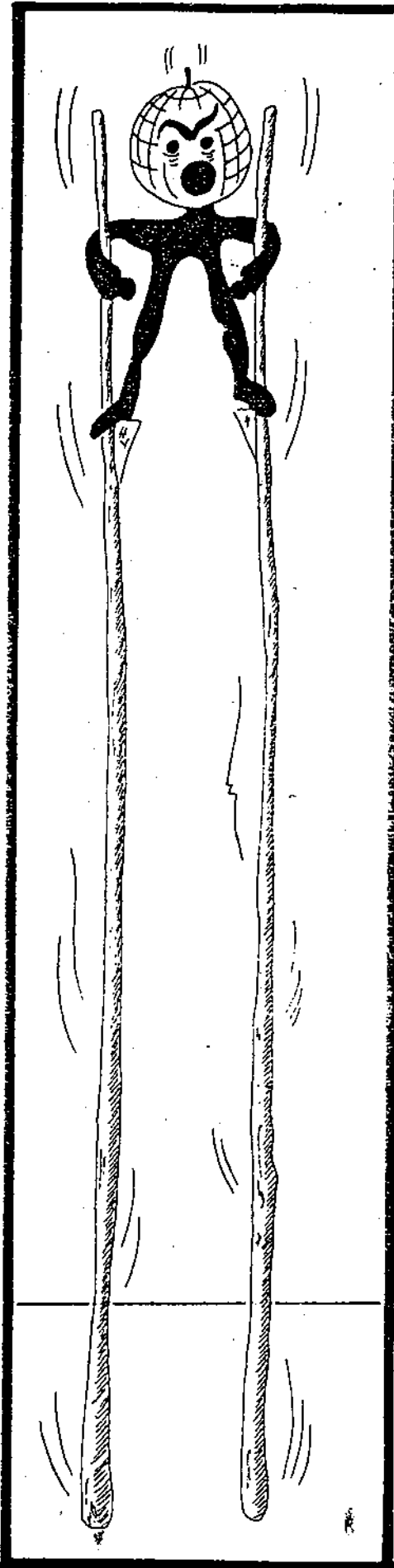
Αν και υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς τον προσδιορισμό μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου έναρξης του οικολογικού κινήματος οι περισσότεροι θεωρητικοί, απ' τους οποίους προέρχονται οι πηγές αυτής της μελέτης, συμφωνούν στο ότι το οικολογικό κίνημα διαγράφει την πορεία του στις τρεις τελευταίες δεκαετίες του αιώνα.

Καθώς όμως λέει ο φιλόσοφος H. Scolimowski "Ακόμα και οι

τολμηρότερες καινοτομίες έχουν τις ρίζες τους σε παλιές αντιλήψεις και οραματισμούς" (H. Scolimowski, 1984, σελ. 85), δεν μπορούμε να αγνοήσουμε σημαντικά γεγονότα, που προηγούνται χρονικά του οικολογικού κινήματος, αλλά όμως θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν καθοριστικά για τη δημιουργία του. Πρωταρχική θέση έχει η επιστήμη της οικολογίας, μέσω της οποίας το οικολογικό κίνημα τεκμηριώνει τις διεκδικήσεις και τις προτάσεις του. Άλλωστε θεωρείται το πρώτο στάδιο της παγκόσμιας εξελικτικής πορείας του οικολογικού κινήματος (Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 234).

Για πρώτη φορά ο όρος "οικολογία" χρησιμοποιήθηκε το 1866 από τον Ernst Haeckel, καθηγητή ζωολογίας, γνωστό σήμερα για την συμβολή του στην Εξελικτική Βιολογία, ο οποίος τη θεμελιώνει σε ανεξάρτητη επιστήμη. Ο Ε. Σραμ, συγγραφέας του βιβλίου "Αλφαβητάριο της Οικολογίας" απ' όπου πληροφορούμαστε την εξέλιξη της επιστήμης της οικολογίας, παρατηρεί ότι και πριν από τον Haeckel, επιστήμονες παλιότερων εποχών επιδεικνύουν αντιλήψεις αναφορικά με τις σχέσεις των διαφόρων ζωντανών οργανισμών μεταξύ τους, που θα μπορούσαν να θεωρηθούν οικολογικά με τη σημερινή σημασία του όρου. Ιδιαίτερη αναφορά κάνει στα στοιχεία που δίνουν οι κοσμολογίες των Ινδιάνικων φυλών της Βόρειας Αμερικής και των Ελλήνων φυσικών φιλοσόφων και ιστορικών. Η Ε. Σαχτούρη σε τμήμα του βιβλίου της "Γαία: Το ανθρώπινο ταξίδι από το χάος στον κόσμο" (1989, σελ. 21-26), όπου κάνει συσχέτιση των αντιλήψεων για τη φύση και του τρόπου που φέρεται ο άνθρωπος σ' αυτή, αναφέρεται ιδιαίτερα στους Ιωνες φιλοσόφους (Θαλή, Αναξίμανδρο, Ηράκλειτο), που ήταν βαθιά επηρεασμένοι από τις ιδέες αυτοδημιουργίας της φύσης, ιδέες που σαφώς ενέπνεαν τον σεβασμό γι' αυτή.

Τον 19ο αιώνα και ενώ η οικολογία ανέπτυξε θεωρητικές αρχές

και πεδια ερευνας, οι "οικολογοι" προσπαθουσαν να μεινουν πιστοι στον "ορκο" των πρωτων φυσικων επιστημων της νεωτερικης εποχης και να μην ανακατευονται στην πολιτικη, οπως επισης "δεν εξεταζαν καθολου τις επωφελεις η επιβλαβεις συνεπειες ορισμενων κοινωνικων καταστασεων πάνω στη σχεση του ανθρωπου με τη φύση" (Ε. Σραμ, 1986, σελ. 15).

Οι προσπάθειες των οικολογων και των φίλων της φύσης εντοπιζονται στην προστασια σπανιων ειδων φυτων και ζων. Χαρακτηριστικό δε παράδειγμα τέτοιας δράσης επιδεικνύει το ιδρυμα World Wildlife fund. Οι προσπάθειες στρέφονται επίσης "στο να καθιερωθούν προστατευόμενες περιοχές, νομοθετικά κατοχυρωμένες, μέσα στις οποίες θα μπορούσε να περιορισθεί η, σε βάρος της φύσης, επέμβαση του ανθρωπου" (Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 23). Είναι η εποχή που, όπως πληροφορούμαστε από το βιβλίο "Οικολογικοποίηση της σκέψης" (1990, σελ. 12), έχει ήδη από τη γαλλική επανάσταση εμφανιστεί ένα ρεύμα κριτικής της μηχανιστικής λογικής και της αντίληψης για τη φύση, με αφορμή την ανακατάταξη, που προκαλεί στον κοινωνικό ιστό η βιομηχανική επανάσταση, από τους G. White, H.D. Thoreau, Ρουσό κ.ά.. Στο γενικό δε κλίμα της θέλησης για "πρόοδο" θεωρείται μάλλον ρεύμα παραλογοισμού.

Στα μέσα όμως, του 20ου αι., πραγματοποιείται η διεύρυνση της οικολογίας καθώς η έρευνα εκτείνεται στον άνθρωπο και την κοινωνία του. Τότε αποκαλύπτονται θέματα πολιτικών διενέξεων, Είναι η χρονική στιγμή, αναμφίβολα καθοριστική για το οικολογικό κίνημα, που η επιστήμη της οικολογίας "συναντά" το κίνημα για την προστασια της φύσης, το οποίο βρίσκεται σ' αυτή το ορθολογικό έρεισμα, που χρειαζόταν.

Από εκεί και ύστερα η εξέλιξη των γεγονότων είναι ταχεία.

- Στο τέλος της δεκαετίας του '50 - αρχές της δεκαετίας του '60 προσδιορίζεται η έναρξη της αυτόνομης ιδεολογικοπολιτικής δράσης των οικολόγων στη Γαλλία, Αγγλία, άλλες χώρες της Ευρώπης και στις Η.Π.Α.. Καθοριστικά γεγονότα για την "ανάδυση" της δράσης αυτής θεωρούνται η "άνθιση" της οικονομικής ανάπτυξης στις κοινωνίες αυτές τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια και τα συνακόλουθα οικολογικά ατυχήματα.

Η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση του κοινού προωθείται από γεγονότα όπως:

* η ασθένεια, που κόστισε χιλιάδες ανθρώπινες ζωές στην Μίναμάτα της Ιαπωνίας, εξαιτίας υδραργύρου, που χύθηκε στη θάλασσα από γειτονικό εργοστάσιο

* οι συνεχείς πυρηνικές δοκιμές

* η έκδοση των βιβλίων "Η Σιωπηλή Ανοιξη" (1962) της R. Carson και το "Επιστήμη και επιβίωση" (1963) του B. Commoner, που εκλαϊκεύουν την οικολογική επιστήμη, συντελεί στην ευαισθητοποίηση αυτή.

- Πρώτη νίκη της δράσης των οικολόγων ο περιορισμός των πυρηνικών δοκιμών, που αποφασίζεται από τη Συνθήκη της Μόσχας το 1963.

- Κατά τη δεκαετία του '60 η παρουσία του οικολογικού κινήματος στην αλληλεπίδρασή του με τα κινήματα κοινωνικής κριτικής κάνει το αίτημα για επιστροφή στη φύση, που στην αρχή του κέρδιζε τον χαρακτηρισμό του παραλόγου, το πιο ουσιαστικό αίτημα -εξαπλώνεται κύρια στις αστικές περιοχές, όπου τα αδιέξοδα της "ανάπτυξης" είναι πια ορατά. Ο E. Μορέν αναφέρει πως οι οικολογικοί κύκλοι στην περίοδο 1969-1972 "προφητεύουν" μια ανεπανόρθωτη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και της ανθρωπότητας (1990, σελ. 20).

- Αποκορύφωμα η έκθεση του Μ.Ι.Τ. (Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασαχουσέτης) (1972), που συντάχθηκε ύστερα από αίτηση της Λέσχης της Ρώμης. Ειδικοί επιστήμονες ύστερα από μελέτη στοιχείων σε παγκόσμια κλίμακα για την παραγωγή, τους φυσικούς πόρους, την πληθυσμιακή ανάπτυξη, πληροφορούν ότι "η ανθρωπότητα οδεύει ολοταχώς στον αφανισμό της αν συνεχιστεί η αύξηση του πληθυσμού της γης με τους σημερινούς της ρυθμούς" (D. Simonnet, 1985, σελ. 45). Οι προβλέψεις της έκθεσης σχολιάζονται αρνητικά έντονα, ταρασσουν όμως την παγκόσμια νηφαλιότητα.

- Την ίδια χρονιά (1972) συγκαλείται η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον στην Στοκχόλμη, όπου για πρώτη ουσιαστικά φορά αναγνωρίζεται από τα Ενωμένα Έθνη το Δικαίωμα σε ένα υγιές και αρμονικό περιβάλλον.

"Ο άνθρωπος έχει το θεμελιώδες δικαίωμα για ελευθερία, ιαότητα και επαρκείς συνθήκες ζωής μέσα σ'ένα περιβάλλον ποιότητας, που να επιτρέπει μια αξιοπρεπή και ευημερούσα ζωή και φέρει την ιερή υποχρέωση να προστατεύει και να βελτιώνει το περιβάλλον για τις σημερινές και μελλοντικές γενεές..." (άρθρο 1, Β μέρος) (Γρ. Τσαλτάς, 1987, σελ. 32).

"Ταυτόχρονα δημιουργείται ένα παγκόσμιο δίκτυο από πολιτες, που διανέμουν πληροφορίες για θέματα οικολογίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων σ' όλο τον κόσμο. Παράδειγματα τέτοιας παγκόσμιας δραστηριότητας είναι, για τ'ανθρώπινα δικαιώματα, η Διεθνής Αμνηστία, για οικολογική συνειδητοποίηση, οι Φίλοι της Γης και, για ηπιότερο κατεστημένο, η Λέσχη της Ρώμης". (Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 267-268)

- Στις αρχές λοιπόν της δεκαετίας του '70

* Ο μεταεθνικός και παγκόσμιος χαρακτήρας του Ο.Κ. αναγνωρίζεται με αποτέλεσμα την προώθηση της διακρατικής επικοινωνίας των οικολόγων

* και το ίδιο το κίνημα παρουσιάζεται διευρυμένο, όσον αφορά τους θεωρητικούς ορίζοντες και τους τομείς δράσης του.

- Τον Μάρτιο του 1973 εγκαινιάζεται ένας άλλος τρόπος οικολογικής δράσης: η αλσατική ομάδα "Οικολογία και Επιβίωση" προτείνει έναν υποψήφιο για τις βουλευτικές εκλογές στην Μύθο. Αυτό το γεγονός σφραγίζει την είσοδο των οικολόγων στον πολιτικό στίβο (D. Simonnet, 1985, σελ. 46).

Το θέμα της εμπλοκής του οικολογικού κινήματος στην πολιτική θα δημιουργήσει έντονες διαφωνίες μεταξύ οικολογικών ομάδων. Οι θεωρητικοί, όμως, που ασχολούνται με την πολιτοικολογία, όπως ο Γκορς, ο Μάρκοβιτς, ο Εντσενσμπέργκερ, ο Μπούκτσιν, ο Γκουαταρί, ο Νέγκρι και πολλοί άλλοι με τα βιβλία τους αποσπούν την προσοχή του κοινού. Στη δεκαετία του '70 "η ανθρωπότητα πατάει οριστικά πια το κατώφλι της οικολογικής περιόδου" (Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 25) και η οικολογική προβληματική αρχίζει να μπαίνει στα προγράμματα των πολιτικών κομμάτων.

"Η οικολογική προφητεία της δεκαετίας του '70 [εννοεί τον οικολογικό λόγο, που προμάντευε τότε -δεκαετία'70- καταστροφές εξαιτίας της κακής χρήσης των πηγών ενέργειας], άρχισε να υποχωρεί. Προκαλώντας σε αρκετά σύντομο χρονικό διάστημα την ευαισθητοποίηση του κόσμου στην απειλή της μόλυνσης και σε τοπικού ενδιαφέροντος ή και ευρύτερης εμβέλειας περιβαλλοντικά προβλήματα οδήγησε στη λήψη νομικών και τεχνικών μέτρων, που με τη

σειρά τους μείωσαν ή παντως διαφοροποίησαν τον καταστροφολογικό χαρακτήρα των εξαγγελιών της" (Οικολογικοποίηση της σκέψης, 1990, σελ. 21).

Το οικολογικό κίνημα εξαπλώνεται στην Ιταλία, στην Ισπανία αλλά και σε ορισμένες από τις χώρες του "υπαρκτού" σοσιαλισμού, όπως η Πολωνία, η Α. Γερμανία, η Γιουγκοσλαβία και μερικές από τις πιο αναπτυγμένες τριτοκοσμικές όπως π.χ. η Βραζιλία, και τέλος στην Ελλάδα.

- Στη δεκαετία του '80 συμβαίνουν τα εξής σημαντικά γεγονότα: κυκλοφορεί η Παγκόσμια Στρατηγική Προστασίας και Διατήρησης της Φύσης, που αποτελεί μια πρόταση για ανάπτυξη, που να συμβαδίζει με το αίτημα για μακροπρόθεσμη προστασία του περιβάλλοντος και καλύτερη ποιότητα ζωής -εκπονήθηκε από την Διεθνή Ένωση Προστασίας της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (I.U.C.N.), την οργάνωση Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) και το Παγκόσμιο Ταμείο για την Προστασία της Φύσης (W.W.F.). Επίσης "μια πρόσφατη μελέτη της ΕΡΑ πάνω στην υποτιθέμενη "συνέπεια του θερμοκηπίου" που δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1983, έδωσε μια σοβαρή προειδοποίηση. Οι μετεωρολόγοι μιλούν για νεφελώδες πέπλο μόλυνσης, που περιβάλλει όλον τον πλανήτη" (Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 261). Τα φώτα της δημοσιότητας είναι στραμμένα για μεγάλο διάστημα στο θέμα αυτό, το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

- Την ίδια χρονιά εκπρόσωποι των Γερμανών Πράσινων εκλέγονται στην Ομοσπονδιακή Βουλή, είναι το πρώτο οικολογικό "κόμμα", που υποψήφιοι του εκλέγονται σε πολιτικό όργανο.

B. Ρεύματα, τάσεις, λειτουργίας του Ο.Κ.

Σ' αυτό το σημείο της εξέλιξης του οικολογικού κινήματος αρχίζουν να φανερώνονται οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις

οικολογικές ομάδες και τις προτεραιότητες δράσης τους. Τις διαφοροποιήσεις αυτές ο Π. Σάμουελ (1973, σελ. 299-307), τις ομαδοποιεί στις εξής κατηγορίες ή όπως ο ίδιος αναφέρει, στα εξής ρεύματα:

1. Διάφορα κινήματα "προστασίας του περιβάλλοντος" με περιορισμένους προγραμματικούς σκοπούς. Όπως:

- προστασία της πρεμίας ενός τόπου κατοικίας
- προστασία της υγείας των κατοίκων
- διαφύλαξη της αρχιτεκτονικής ομορφιάς
- προστασία ή και προώθηση ενός είδους ομορφιάς ή ενός τρόπου ζωής
- προστασία της οικολογικής ισορροπίας μιας περιοχής κ.λπ..

Πρέπει να τονισθεί -όπως αποκαλύπτεται στο τμήμα αυτό της ιστορικής αναδρομής, που οι μελετητές διαπραγματεύονται-, πως οι πρώτες οικολογικές ομάδες ασχολούνται αποκλειστικά με θέματα, που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, όταν όμως οι θέσεις της οικολογικής προβληματικής έγιναν πιο προωθημένες μερικές απ αυτές έγιναν πιο ριζοσπαστικές, ενώ άλλες εξακολουθούν τη δράση τους στα ίδια πεδία.

2. Κινήματα για τον περιορισμό των γεννήσεων, όπως το "Αύξηση πληθυσμού μηδέν"

3. Το ρεύμα για φυσική ζωή. Κύρια χαρακτηριστικά των ομάδων αυτών η ενασχόληση με τα θέματα της διατροφής, της βιολογικής καλλιέργειας και η, για πολλούς, ακραία τάση "επιστροφής στη γη".

4. Το κοινοβιακό ρεύμα, που ασχολείται με την αναζήτηση ενός νέου τρόπου ζωής, με τον σχηματισμό μεγαλύτερων μονάδων από την πυρηνική οικογένεια.

5. Τα κινήματα αμφισβήτησης του επιστημονισμού

6. Τα φεμινιστικά κινήματα
7. Τα ειρηνιστικά κινήματα
8. Το αντιεξουσιαστικό ρεύμα
9. Το ρεύμα για πιο ελεύθερη εκπαίδευση
10. Τα οικιακά οικολογικά κινήματα π.χ. οι "Φίλοι της Γης", "Επιβίωση και Ζωή" κ.λπ. Πολλές από τις ομάδες, που θεωρούνται οικιστικές-οικολογικές., έχουν πολιτικοποιηθεί, ή και συμμετάσχει ενεργά στον πολιτικό στίβο.
11. Τέλος ο Π. Σάμουελ επισημαίνει μια τάση επικίνδυνη για την πορεία του οικολογικού κινήματος, τον οικοφασισμό, όπου στο όνομα της προστασίας της φύσης υποστηρίζονται ακραία αυταρχικές στρατηγικές όπως ο ευγονισμός, η κυριαρχηση του ισχυρού κ.λπ., Για πολλούς αυτή η τάση συγγενεύει με τον ναζισμό.

Από τον ίδιο μελετητή (P. Samuel) και τους συνεργάτες του στο "Οικολογικό μανιφέστο" (1990, σελ. 27) επιχειρείται ένας ακόμη διαχωρισμός των οικολογικών επιτροπών και ενώσεων σε σχέση με τη μορφή, τους χώρους δράσης και τους σκοπούς. Όπως τονίζεται στο τμήμα αυτό του βιβλίου, η ταξινόμηση αυτή είναι σχηματική, αφού πολλές ομάδες συχνά υπερβαίνουν τους αρχικούς τους σκοπούς, όπως εκείνη της οργάνωσης "Φύση και Πρόοδος" που ενώ ασχολείται με τη βιολογική γεωργία οργανώνει ενδιαφέρουσες συζητήσεις για την πυρηνική ενέργεια.

"• άλλες έχουν ένα γενικό και άλλες ειδικό χαρακτήρα, (για παράδειγμα αγωνίζονται για τη λύση συγκεκριμένων προβλημάτων, για την προστασία των καταναλωτών ή του επιβατικού κοινού, για την απαγόρευση του κυνηγιού ή για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας...)

• άλλες είναι τοπικές, άλλες περιφερειακές και άλλες εθνικές

• άλλες υποστηρίζουν ένα συγκεκριμένο τύπο κοινωνίας, άλλες όχι. Μερικές λένε ότι οι πρώτες είναι "πολιτικοποιημένες" και οι δεύτερες "απολιτικές".

Εντυπωσιακά είναι τα δίκτυα επικοινωνίας που δημιουργούνται ανάμεσα στις εθνικές οργανώσεις μεταξύ τους και ανάμεσα σε οργανώσεις διαφόρων κρατών -γεγονός που δείχνει ακόμη μια φορά το διεθνές χαρακτήρα του οικολογικού κινήματος- αλλά και η δικτύωση σε παγκόσμιο επίπεδο συγκεκριμένων οργανώσεων, όπως αυτές της Greenpeace και των Πράσινων της Δ. Γερμανίας.

"Πρόκειται για μη κομματικές ή υπερκομματικές οργανώσεις -πρωτοβάθμια κύτταρα ενός κινήματος, ενώ τα πράσινα κόμματα μεταφέρουν την φωνή τους και την πίεσή τους στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο, χωρίς να συνδέονται μαζί τους με το γνωστό σύστημα του "ιμάντα μεταβίβασης". (Γ. Ριτσούλης, 1988, σελ. 57.

Οι τρόποι παρέμβασης, που χρησιμοποιούνται από τις ομάδες, χαρακτηρίζονται από φαντασία, πρωτοτυπία και εναλλακτικότητα σε σχέση με τους συνηθισμένους τρόπους παρέμβασης. Όπως επίσης αναφέρεται στο βιβλίο "Οικολογικό μανιφέστο" (1990, σελ. 28) "τα μέσα που χρησιμοποιούν οι οικολογιστές είναι μέσα "ήπια" και ελαφρά." π.χ. αποφεύγονται οι αφίσσες και οι πολυτελείς εκδόσεις.

3. Ευρώπη, το κέντρο της οικολογικής δράσης

Η Ευρώπη όμως εκτιμάται ως το κέντρο του παγκόσμιου Πράσινου κινήματος, του οικολογικού κινήματος (Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 274)

Στην ενότητα αυτή θα γίνει αναφορά περισσότερο στο οικολογικό κίνημα όπως αναπτύσσεται στη Γαλλία και τη Γερμανία. Πέραν του

ότι αναπτύσσεται εκεί νωρίτερα, μέσα από την ιστορική αναδρομή θα γίνει προσπάθεια να παρουσιασθούν οι προωθημένες μορφές οργάνωσης, που δημιουργούνται στις δύο αυτές χώρες, μέσα από μια συνεχή πορεία πειραματισμών.

Η συνάντηση των ρευμάτων, που συναποτελούν το οικολογικό ή πράσινο κίνημα βρήκαν ευνοϊκό έδαφος πρώτα στη Γαλλία. (Τηνα ανάπτυξη του Ο.Κ. εκεί την πληροφορούμαστε κύρια από τα βιβλία "Τι είναι οικολογία" της D. Simonnet και "Το οικολογικό μανιφέστο" του Π. Σάμουελ και των συνεργατών του).

- Αν και ήδη από τη δεκαετία του '50 στη Γαλλία χιλιάδες άτομα συνασπίζονται ενάντια στα πυρηνικά όπλα, κύρια από το 1965, δημιουργούνται σε όλη σχεδόν τη χώρα επιτροπές ενάντια στα σχέδια αξιοποίησης διαφόρων περιοχών, για την σωτηρία χλωρίδας και πανίδας και ενάντια στη μόλυνση κατοικήσιμων περιοχών.

- Μια σειρά από βιβλία (J. Dorst "Προτού παθέσει η φύση", R. Dummont "Η Μαύρη Αφρική έκανε κακό ξεκίνημα", R. Dummont "Ο υποσιτιζόμενος Τρίτος Κόσμος") διευρύνουν την προβληματική των πρώτων ομάδων του οικολογικού κινήματος.

- Το 1969 πολλοί σύλλογοι προστασίας της φύσης συσπειρώνουν σε μια εθνική ομοσπονδία, τη Γαλλική Ομοσπονδία των Εταιρειών Προστασίας της Φύσης. Πρώτη της επιτυχία η διάσωση του εθνικού πάρκου της Vanoise.

- Στις 12 Απριλίου του 1971 γίνεται στο Fessenheim μια από τις πρώτες αντιπυρηνικές εκδηλώσεις ενάντια στην κατασκευή του πυρηνικού-σταθμού.

- Σημαντική για την πορεία του οικολογικού κινήματος είναι η σύζευξη του κινήματος "για μια φυσική ζωή" με το κίνημα, που προήλθε από το Μάη του '68. Προωθητής αυτής της σύζευξης, ο δημοσιογράφος Πιερ Φουρνιέ, ο οποίος συνργανώνει την συγκέντρωση

15.000 ατόμων τον Ιούλιο του 1971 για το πυρηνικό αντιδραστήρα του Bugey, και τον επόμενο χρόνο εκδίδει το οικολογικό περιοδικό "La Gueule Ouverte".

- Σε επίπεδο ^{πόλης} οι Φίλοι της Γης πραγματοποιούν σειρά διαδηλώσεων με ποδήλατο (1972, 1974, 1976 και 1977), που οδηγούν σε εγκατάλειψη του σχεδίου για διάνειξη αυτοκινητοδρόμου στην αριστερή όχθη του Σηκουάνα.

- Στα τέλη του 1972 οι συλλογοί για την προστασία της φύσης συσπειρώνονται γύρω από μια "Charte de la Nature" ("Διακήρυξη για την φύση"). Ενώ το 1973 δημιουργείται το Πρακτορείο Οικολογικού Τύπου.

- Στο Marckolsheim το Σεπτέμβριο του 1974 πραγματοποιείται Σημνη κατάληψη του χώρου, που προοριζόταν για εργοστάσιο στεατικού άλατος του μολύβδου, με την συμμετοχή Γερμανών και Ελβετών οικολόγων, που επιτυγχάνει τους στόχους της. Επίσης τριεθνής κατάληψη πραγματοποιείται στον ελβετικό σταθμό του Kaiseraugst. Την ίδια χρονιά (Ιούνιος 1974) οι οικολόγοι της Γαλλίας πραγματοποιούν την πρώτη και τελευταία τους μεγάλη σύνοδο στην Μαζός του Λουαρέ. Τότε δημιουργείται πραγματικό σχίσμα γύρω από την ιδέα για την σύσταση μιας εθνικής οργάνωσης. Η προσπάθεια της οργάνωσης "Οικολογικό κίνημα" για συντονισμό της ενότητας των ομάδων, που την αποτελούν, αποτυγχάνει.

Η προσπάθεια των οικολόγων για τη διάδοση των ιδεών τους μέσω της ανάμεψής τους στην πολιτική ζωή της Γαλλίας, χρίζεται με επιτυχίες.

•Στις προεδρικές εκλογές του Απρίλη-Μάη 1974 ο R. Ντυμόν παίρνει 1,32% του συνόλου των ψήφων

•Στις περιφερειακές εκλογές του 1976 οι Αλσατοί της "Οικολογίας και Επιβίωσης" ξεπέρασαν το 10%

■Στις τμηματικές βουλευτικές εκλογές του Νοέμβρη του 1976 ο Μπρις Λαζόντ και ο Ρ. Ντιμόν της οργάνωσης "Φίλοι της Γης" παίρνουν 6,5% των ψήφων και κατατάσσονται μετά τους υποψηφίους των μεγάλων κομμάτων

■Στις δημοτικές εκλογές πολλοί υποψήφιοι των οικολόγων εκλέγονται

■Το ψηφοδέλτιο "παρίσι-Οικολογία" (1978) παίρνει ποσοστό της τάξης 10,3%

- Στις 31 Ιουλίου του 1977 στο Greys-Malville 500.000 άτομα διαδηλώνουν κατά της εγκατάστασης της πυρηνικής υπεργεννήτριας Σούπερ-Φοίνιξ.

- Νέα διάσταση παίρνει η προσπάθεια, που έχει ήδη αρχίσει από το 1973 για την παρουσία των οικολογικών ιδεών στον πολιτικό στίβο, με την συμμετοχή στη διεθνή συγκέντρωση στην Κολώνια της Ομοσπονδιακής Γερμανίας, με πρωτοβουλία των επιτροπών που συγκροτούνται από Γερμανούς πολίτες (Burgerinitiativen), όπου συζητείται η δυνατότητα να παρουσιαστούν υποψήφιοι στις πρώτες εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο (1979). Όπως τονίζουν οι Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα (1986, σελ. 271) η καμπάνια για τις ευρωκοινοβουλευτικές εκλογές του 1979 ήταν η ευκαιρία σε πολλά πράσινα κόμματα να παρουσιάσουν τις πολιτικές ιδέες τους στο ευρύ κοινό.

Στο σημείο αυτό θα επιχειρηθεί μια όσο το δυνατόν μικρή

παρουσίαση του Ευρωπαϊκού πράσινου κινήματος με ιδιαίτερη έμφαση στους Γερμανούς Πράσινους. Οι Γερμανοί Πράσινοι είναι προσφιλείς στον ελληνικό οικολογικό χώρο -πολλοί δε είναι αυτοί, που θεωρούν ότι το ελληνικό οικολογικό κίνημα χρησιμοποίησε εξελικτικά πολλά στοιχεία κύρια από τον τρόπο οργάνωσής τους- αποτελούν όμως κυρίως το μόνο κόμμα ή μάλλον, όπως αυτοχαρακτηρίζονται

αντικομματικό κόμμα (Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 24), που στηρίζεται αποκλειστικά στη συμμετοχή των πολιτών και που δεν αποτελείται από επαγγελματίες πολιτικούς. (Οι πληροφορίες προέρχονται από το βιβλίο "Η πράσινη πολιτική" των Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986).

Το εναλλακτικό κίνημα στη Γερμανία εκδηλώνεται στα μέσα της δεκαετίας του '70 -πηγές έμπνευσης τα βιβλία "Small is beautiful", "Economics As if People Mattered", Ε.Φ. Σουμάχερ, το "Ecotopia", του Ε. Κάλενμπαχ και τα βιβλία του Ι. Ιλλιτζ. Το 1978 στο Βερολίνο δημιουργείται το Δίκτυο Αυτοβοήθειας, ταμείο για την υποστήριξη της "εναλλακτικής ανάπτυξης" το οποίο χρηματοδοτεί διάφορα προγράμματα.

Απόπειρες για πολιτική εκπροσώπηση γίνονται από τοπικές ομάδες οικολόγων στα κρατίδια της Κάτω Σαξωνίας, Βόρειου Ρήνου-Βεστφαλίας και Σλέζιγκ-Χόλσταϊν το 1978.

- Τον Μάρτιο του 1979 ιδρύεται η "Νέα Πολιτική Ένωση" (Ν.Π.Ε.), οι "Πράσινοι"
- Τον Ιούνιο του 1979 ο Χέρμπερτ Γκρουλ -συγγραφέας του βιβλίου "ενας πλανήτης λησταιείται"- και μέλη της Επιτροπής Δράσης των Ανεξάρτητων Γερμανών (Ε.Δ.Α.Γ.) -που δραστηριοποιείται από το 1973- εδραιώνουν την πράσινη συμμαχία, για να βάλουν υποψήφιους στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και να αποκτήσουν χρήματα για να δημιουργήσουν ένα οικολογικό κόμμα. Η συμμαχία αυτή διευρύνεται με τη συμμετοχή μελών από τις οργανώσεις: της Β.Β.Υ. (Ε.Ο.Γ.Ο.Π.) αντιπυρηνικής οργάνωσης, της Δράσης Τρίτος Δρόμος, που αποτελείται από τους "ανθρωποσοφιστές", και του Ελεύθερου Διεθνούς Πανεπιστημίου (Ε.Δ.Π.), συγκροτημένου από μη δογματικούς αριστερούς.

Σταδιακά ενσωματώνονται ^{με} μέλη και από άλλα κινήματα, όπως

φεμινιστικά και ακτιβιστικά του Τρίτου Κόσμου.

- Τον Νοέμβριο του 1979 στο Όφφενμπαχ πραγματοποιείται το προκαταρκτικό Συνέδριο για την καθιέρωση των βασικών αρχών της πολιτικής των Πράσινων. Πέραν του ότι η πολιτική των Πράσινων "οδηγείται από μακροπρόθεσμα οράματα για το Μέλλον" (Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 69) θεμελιώνεται από τις εξής βασικές αρχές:

- οικολογία
- κοινωνική υπευθυνότητα
- λαοπρόβλητη δημοκρατία
- μη βία
- υστεροπατριαρχικές προοπτικές
- πνευματικότητα

Η προσπάθεια για προώθηση των αρχών αυτών οδηγεί σε πρωτότυπες πρακτικές, όπως:

- προγράμματα εκμάθησης της οικολογίας και της οικονομίας σε περιφερειακό επίπεδο
- κατασκευή ενός οικολογικού χωριού (ΟΙΚΟΧΩΡΙΟ)
- "ομάδα χειραφέτησης" ανδρών και γυναικών για την αλλαγή του πολιτικού στυλ
- "δουλειά" με θεραπευτή ειδικευμένο στον ομαδικό δυναμισμό, για την επίτευξη ομαδικού κλίματος συνεργασίας

Στα ενδότερα των Πράσινων παρατηρούνται οι εξής κατηγορίες μελών, ανάλογα με τον τομέα, που επικεντρώνεται η προβληματική τους:

- οραματιστές/ολιστές
- οικο-πράσινοι ή "πράσινοι-πράσινοι"
- το "ειρηνιστικό κίνημα" των Πράσινων
- η "Ομάδα Ζ" (άτομα που προσχώρησαν στο πρόγραμμα των Πράσινων από διάφορες κομμουνιστικές ομάδες, ασχολούνταν περισσότερο με τις

ανάγκες των εργατών στις βιομηχανικές πόλεις), και

• οι Σπώντις (προέρχονται από αυθόρμητα κινήματα, που απαιτούν "ατομική χειραφέτηση" επιπέδων των εκδοχών της παραδοσιακής μαρξιστικής φόρμουλας)

Υπάρχουν επίσης δύο κυρίαρχες τάσεις ανάλογα με τη θέση τους στην πολιτική στρατηγική

1. Οι "Φουνταμελιστές" ή Φούντις (θεμελιωτές), που αντιτίθενται στον συνασπισμό με άλλες πολιτικές δυνάμεις, και
2. Οι "ρεαλιστές" ή Ρεάλος, που ευνοούν ένα συνασπισμό συχνά με ειδικούς όρους

- Τον Μάρτιο του 1983 εκλέγονται είκοσι επτά βουλευτές από το κόμμα των Πράσινων στην Δυτικογερμανική Εθνοσυνέλευση στη Βουλή.

"... Το κόμμα των Πράσινων λειτουργεί με το ένα πόδι μέσα στα νομοθετικά σώματα και το άλλο μέσα στα πολιτιστικά κινήματα (Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα, 1986, σελ. 83). Από τους πιο χειροπιαστούς τρόπους υποστήριξης των πολιτικών κινήματων είναι η οικονομική ενίσχυσή τους μέσω του Οικο-κεφαλαίου (έτος ίδρυσής του 1980). Η βασική δε πολιτική των Πράσινων διαμορφώνεται σύμφωνα με τις ψηφοφορίες σε μεγάλες συνελεύσεις.

Προβλήματα, όπως η οικειοποίηση θεμάτων που αναγνώρισε το πράσινο κόμμα, από τα μεγάλα κόμματα, οι εσωτερικές διαμάχες, με κύρια διαμάχη εκείνη μεταξύ Φούντις και Ρεάλος, η εναλλακτική θητεία κ.λπ., δεν ανακόπτουν την επιτυχή πορεία τους και στις εκλογές του 1989.

Σήμερα οι Γερμανοί Πράσινοι αντιμετωπίζουν την ανάγκη ριζικής αναθεώρησης της λειτουργίας και πρακτικής τους μετά τις εκλογές του 1990 που επέφεραν μείωση της δύναμής τους στο γερμανικό κοινοβούλιο (Γ. Ριτσούλης, 1990, σελ. 18-19)

Στην υπόλοιπη Ευρώπη δραστηριοποιούνται κόμματα και

Συνεργασία Πράσινων Ευρώπης - Πίνακας 1
ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ

Die Grüne Alternative	Αυστρία
- Agalev	Βέλγιο (Φλάνδρα)
- Ecolo	Βέλγιο (Βαλλωνία)
- De Gronne	Δανία
- Comhaontas Glas	Ιρλανδία
- Vihreä Liitto	Φινλανδία
- Les Verts	Γαλλία
- Federazione delle Liste Verde	Ιταλία
- Di Greng Alternative	Λουξεμβούργο
- De Groenen	Ολλανδία
- MDP/CDE	Πορτογαλία
- Os Verdes	Πορτογαλία
- Los Verdes	Ισπανία
- Miljöpartiet de Gröna	Σουηδία
- Parti Ecologiste Suisse	Ελβετία
- Green Party	Μ. Βρετανία
- Die Grünen	Δυτική Γερμανία
- Confederació dels verds (Παρατηρητές)	Ισπανία
- Οικολογική Εναλλακτική Ένωση Πολιτών (Παρατηρητές)	Ελλάδα

Συνεργασία Πράσινων Ευρώπης - Πίνακας 2
ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ

(δίπλω σε κάθε κόμμα υπάρχει ο αριθμός των Ευρωβουλευτών του)

1. GRAEL

Green Alternative European Link (Πράσινη Εναλλακτική Ευρωπαϊκή Ένωση)

Agalev	Βέλγιο (Φλάνδρα) 1
Democrazia Proletaria	Ιταλία 1
Ecolo	Βέλγιο (Βαλλωνία) 1
Euskadiko Ezkerra	Ισπανία (Χώρα των Βάσκων) 1
Green-Progressief Akkoord	Ολλανδία 2

Ειρηνιστικό Σοσιαλιστικό Κόμμα
 Πολιτικό Ριζοσπαστικό Κόμμα
 Ολλανδικό Κομμουνιστικό Κόμμα

Πράσινη Πλατφόρμα

Die Grünen

Δυτική Γερμανία 7

2. Ευρωπαϊκή Απελευθερωτική Συμμαχία

Volksunie	Βέλγιο (Φλάνδρα) 2
Partido Sardo d' Azione	Ιταλία (Σαρδηνία) 1

3. Fölkebenaegelsen Mod E.F.

(Λαϊκό Κίνημα κατά της ΕΟΚ) Δανία 4

συνμαχίες, στα οποία εύκολα αναγνωρίσιμη είναι η ομοιότητα των αρχών και των προγραμμάτων, αν και υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς την πολιτική τακτική -σε ορισμένα π.χ. δεν είναι δεκτά άτομα από αριστερούς χώρους, σε άλλα κυριαρχούν οι μαρξιστικές ιδέες κ.λπ.. Η εκλογή εκπροσώπων στη Βουλή κάθε χώρας εξαρτάται κύρια από το υπάρχον εκλογικό σύστημα.

Οι διαφοροποιήσεις που προαναφέρθηκαν οδηγούν στην εμφάνιση σχίσματος ανάμεσα σε κάποια πράσινα και ριζοσπαστικά κόμματα της Ευρώπης το 1984. Δημιουργούνται λοιπόν μετά τις Ευρωεκλογές του 1984 δύο ομαδοποιήσεις στο χώρο των Πράσινων της Ευρώπης, με στόχο τον πολιτικό συντονισμό (βλέπε Πίνακα 1)

Από τη μια στο επίπεδο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υπάρχει η GRAEL (Green Alternative European Link - Πράσινη Εναλλακτική Ευρωπαϊκή Ένωση), που αποτελείται από 6 κόμματα με 13 βουλευτές. Αυτοί μαζί με 7 ευρωβουλευτές από άλλα 3 κόμματα συναποτελούν την ομάδα του Ουράνιου Τόξου στο Ευρωκοινοβούλιο.

Και από την άλλη υπάρχουν και οι Ευρωπαίοι Πράσινοι (European Greens) στους οποίους συμμετέχουν 17 κόμματα-μέλη και 2 επίσημοι παρατηρητές από ευρωπαϊκές χώρες εντός και εκτός Ε.Ο.Κ. (Γ. Γκλαρνέτατσης, 1989, σελ. 11).

"Δεν υπάρχει κάθετος διαχωρισμός ανάμεσα στη GRAEL και τους Ευρωπαίους-Πράσινους, καθώς όσοι ευρωβουλευτές έχουν εκλεγεί από κόμματα-μέλη των Ευρωπαίων - Πράσινων συμμετέχουν στην GRAEL στο Ευρωκοινοβούλιο. Επίσης και στις δύο ομαδοποιήσεις δεν υπάρχει η αντίληψη του ενός κόμματος-μέλους σε κάθε χώρα και έτσι υπάρχουν χώρες (Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία) απ' τις οποίες συμμετέχουν δύο κόμματα". (Γ. Γκλαρνέτατσης, 1989, σελ. 11-12).

Μια άλλη οργάνωση, όπως αναφέρουν οι Σ. Σπρέτνακ, Φ. Κάπρα

(1986, σελ. 285) ολοκληρώνει το πανευρωπαϊκό δίκτυο επικοινωνίας, η Εκτοράρα. Η οργάνωση αυτή αποτελεί το ευρωπαϊκό κέντρο ανταλλαγής σκέψεων και πληροφοριών μεταξύ των οικολόγων.

Το όραμα που έχουν όλα τα ευρωπαϊκά οικολογικά κόμματα για την Ευρώπη, όπως εκφράζεται από την κοινή δήλωση των Ευρωπαίων Πράσινων για τις ευρωεκλογές του 1989 (Βρυξέλλες) είναι μια ΕΥρώπη αυτόνομων περιφερειών δίχως σύνορα. Περιφέρειες αυτοδιοικούμενες και αποκεντρωμένες με χρήση μεθόδων παραγωγής, που εξοικονομούν ενέργεια και δεν μολύνουν το περιβάλλον. Οι στρατιωτικές συμμαχίες δεν έχουν καμιά θέση σε μια τέτοια Ευρώπη. (Η κοινή δήλωση των Ευρωπαίων Πράσινων για τις Ευρωεκλογές του 1989 πηγή το παράρτημα της Εγκυκλοπαίδειας Υδρία).

4. Η πορεία του οικολογικού κινήματος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, όπως πληροφορούμαστε από το βιβλίο "Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα", καθυστερεί η εμφάνιση εκείνων των κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών που θα επιτρέψουν την οργάνωση και εξάπλωση του οικολογικού κινήματος. Η καθυστέρηση οφείλεται στο ότι:

1. Μετά την περιπέτεια του πολέμου και του εμφυλίου, η χώρα είναι υποανάπτυκτη και κυριολεκτικά κατεστραμμένη, με βιομηχανία σχεδόν ανύπαρκτη και γεωργία "καθυστερημένη". Το ζήτημα της ανάπτυξης δεν μπορεί παρά να τίθεται με τις πιο θετικές επισημάνσεις.

2. Ο υπάρχων αντίλογος, που ασχολείται με τον "εκσυγχρονισμό" που επιχειρείται (1951-1965) με την έντονη μεσολάβση του ξένου παράγοντα, περιορίζεται σε κριτική για την ανεργία, την

υποαπασχόληση, την άνιση κατανομή εισοδήματος. Όμως η ανάπτυξη εξακολουθεί και από τους "προοδευτικούς" να θεωρείται η μόνη ελπίδα για την καταπολέμηση της φτώχειας στην Ελλάδα.

3. Η έναρξη του οικολογικού κινήματος "βρίσκει" την Ελλάδα στην περίοδο της δικτατορίας ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα - Α. Λουλούδης, 1987, σελ. 10 και Π. Παπαδόπουλος, σελ. 262).

4. Το κράτος μέσω της πληροφόρησης δημιουργεί μια εντύπωση για το περιβάλλον, όπου σαφώς αποσιωπάται η κοινωνική, η οικονομική και η πολιτική του διάσταση ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα - Γ. Τρούμπης, 1987, σελ. 29).

5. Ενώ στην Ελλάδα κύριο μέλημα ήταν η εγκαθίδρυση και η δόμηση ενός δημοκρατικού πολιτεύματος, στην Ευρώπη γινόταν η επεξεργασία μιας νέας πολιτικής κουλτούρας (Μ. Μαθινός, 1990, σελ. 54).

Βέβαια πολύ πριν από την πρώτη μαζική κινητοποίηση για το περιβάλλον, υπάρχει συνειδητοποίηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στην Ελλάδα, που εκφράζεται όμως από μεμονωμένους ερευνητές. Ήδη το 1951, ιδρύεται η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης. Παρόλο που είναι "ατομικές εκδηλώσεις, χωρίς συλλογική ανταπόκριση" ίσως "προφητεύουν" τη γέννηση και στην Ελλάδα του οικολογικού κινήματος. Πρόδρομοι αυτής της γέννησης είναι επίσης τα φυσιογνωστικά και λαογραφικά σωματεία, που γεμίζουν την Ελλάδα ακολουθώντας την πορεία της εσωτερικής μετανάστευσης, που απαιτεί η εκβιομηχάνιση - τα σωματεία αυτά και πολλοί διανοούμενοι δεν δείχνουν να διακρίνεται θετικά στην αναπτυξιακή πολιτική, - αντίθετα υποστηρίζουν την παραδοσιακή δομή και λειτουργία της ελληνικής κοινωνίας - το ίδιο πρεσβεύουν εκ' πεποιθήσεως και οι νεορομαντικοί διανοούμενοι που εμπλουτίζουν το ελληνικό κίνημα προστασίας της φύσης.

Όλη η δεκαετία του '70 χαρακτηρίζεται από μια σειρά

περιβαλλοντικών κινητοποιήσεων.

- Στην διάρκεια 1973-1981 γίνονται οκτώ μαζικές κινητοποιήσεις με κύριο αίτημα την προστασία του περιβάλλοντος.

- ΜΕΓΑΡΑ -1973
- ΜΕΘΑΝΑ -1973
- ΒΟΛΟΣ -1975
- ΠΥΛΟΣ -1975
- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ -1975/76
- ΙΤΕΑ -1975
- ΚΑΡΥΣΤΟΣ -1977/79
- ΝΙΟΧΩΡΙ -1980/81

Οι κινητοποιήσεις αυτές υποκεινούνται από ομάδες πρωτοβουλίας ή συντονιστικές επιτροπές βάσης ή κοινότητας, έχουν υποστήριξη από μη τοπικές οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος, ελληνικές και ευρωπαϊκές, συμμετέχουν άτομα όλων των τάξεων, και αντιτίθενται στα σχέδια εθνικών ή πολυεθνικών βιομηχανιών, χρησιμοποιούν δε ίδιους τρόπους δράσης. Ενώ όμως το αίτημα για την προστασία του περιβάλλοντος της τοπικής κοινωνίας διαγράφεται έντονα, η διεκδίκηση για έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής δεν φανερώνεται στις αντιπροτάσεις των κινητοποιήσεων. Ωστόσο όλη αυτή η κίνηση των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και η δράση μεμονωμένων ατόμων για το περιβάλλον, π.χ. Β. Βελέπουλος (1978), οδηγεί τόσο στην κατάθεση και ψήφιση νόμου για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη Βουλή, του 743/1977, όσο και στην εφαρμογή κάποιων έστω και ελάχιστων περιβαλλοντικών ρυθμίσεων.

- Την ίδια περίοδο ξεκινούν στο ελληνικό Πανεπιστήμιο και τα πρώτα προπτυχιακά μαθήματα της οικολογίας ως κλάδου των βιολογικών επιστημών.

- Από το 1975 έως το 1983, όπως υποστηρίζει ο Π. Παπαδόπουλος ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα", 1987, σελ. 279) επικρατεί "οικολογικός τεχνοκρατισμός". Τον οικολογικό λόγο τον διαμορφώνουν επιστήμονες παρεμφερών με την οικολογία κλάδων, που προέρχονται από δημόσιους οργανισμούς ή και υπουργεία.

Στον τομέα των εκδόσεων το περιοδικό "Θέματα Περιβάλλοντος" που ενδεικτικά μεταφράζεται σε "Οικολογικά" περιέχει αξιόλογες συμβολές Ελλήνων και ξένων συγγραφέων.

- Το 1976 ιδρύεται η Ε.ΠΟΙ.ΖΩ (Ένωση για την ποιότητα της ζωής), που, σύμφωνα με τον Γ. Πούλο, είναι "η πρώτη οικολογική οργάνωση με κοινωνική δράση και περιεχόμενο" ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 154).

- Μεγάλη ακροαματικότητα αποκτούν οι αθηναϊκές περιβαλλοντικές οργανώσεις, ΠΑΚΟΕ και "Πολίτες κατά του νέφους", οι οποίοι πραγματοποιούν, στις παραμονές των εκλογών του 1981, την πρώτη μεγάλη εκδήλωση κατά του νέφους.

- Μετά το 1978 άλλωστε "κινείται" στον ελλαδικό χώρο πληθώρα βιβλίων με τη θεματολογία της πολιτικής οικολογίας. Εμφανίζονται και πολλοί Έλληνες συγγραφείς με οικολογικό προβληματισμό όπως οι: Μάργαρης, Καραμπελιάς, Ράπτης, Χρυσόγερος, Ορφανίδης, Λουλαΐδης, Μοδινός κ.ά..

- Στις αρχές της δεκαετίας του '80 προσπάθεια πολιτικοποίησης, κοινωνικής δράσης και πληροφόρησης επιχειρείται και από άλλες οικολογικές ομάδες. Ο Π. Παπαδόπουλος ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 278) χαρακτηρίζει από τις πρώτες τέτοιες προσπάθειες εκείνη της Οικολογικής Πρωτοβουλίας Αθήνας, που εκδίδει το 1982 την "Οικολογική Εφημερίδα".

- Επίσης το 1982 εκδίδεται το περιοδικό "Οικολογία και Περιβάλλον" το οποίο, το 1984, μετονομάζεται σε "Νέα Οικολογία"

-αυτονομείται επίσης από το κυβερνητικό κύκλωμα, που το στήριξε και προωθεί την οργάνωση ενός αυτόνομου πολιτικού υποκειμένου

- Την ίδια εποχή παρατηρείται ότι ο κάθε νόμος και η κάθε πόλη κάποιου μεγέθους διαθέτουν τουλάχιστον μια οικολογική ομάδα ή οργάνωση

"Από την "Πράσινη Εναλλακτική Κίνηση" ή την "Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων" της Αθήνας, μέχρι την "Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης" ή τις ανάλογες σχεδόν διακόσιες οργανώσεις της επαρχίας, τα εκδηλούμενα ενδιαφέροντα υπερβαίνουν σαφώς -χωρίς να ξεχνούν- την προστασία του περιβάλλοντος. Πάλι στους προστάτες του περιβάλλοντος τη δική τους μάχη δίνουν πια -φανατικά- οι χελωνάδες, οι βιοκαλλιεργητές, οι αντικυνηγοί, οι φίλοι των βιότοπων, οι ποδηλάτες, οι αντικαπνιστές, οι υπερασπιζόμενοι το πράσινο, οι αντιμαχόμενοι τους δρόμους ταχείας κυκλοφορίας, οι υγιεινιστές κ.λπ.. Συμπαραστάτες τους επιστημονικές οργανώσεις με ανάλογα ενδιαφέροντα από παλαιότερα, όπως η Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, η Ελληνική Εταιρεία, η Ένωση Ελλήνων Οικολόγων, ο Οικολογικός Αντίλογος, η Ορνιθολογική Εταιρεία, το Κέντρο Οικολογικής Περιβαλλοντικής και Εναλλακτικής Πληροφόρησης. Ακόμα και οι παλαιότερες αριστερής καταγωγής ομάδες όπως η Ε.ΠΟΙ.ΖΩ, ο Πρωταγόρας, η Ρήξη, το Αυτό στρέφονται σχεδόν αποκλειστικά

στην οικολογική δραστηριότητα" ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα -Α. Λουλούδης, 1987, σελ. 18).

- Τα αποτελέσματα της δράσης των ομάδων αυτών αρχίζουν να φαίνονται στην ελληνική κοινωνία. Ψηφίζεται από τη Βουλή ο νόμος-πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος 1650/1986 (παρόλη την κατά πολλούς ανεπάρκειά του).

- Καθοριστικό ρόλο, εκτός από τη δράση των ομάδων, στην ευαισθητοποίηση του ελληνικού κοινού παίζουν δύο γεγονότα α) η είσοδος των Γερμανών Πρασίνων στην Ομοσπονδιακή Βουλή (1983) και β) το "ατύχημα" στο Τσερνόμπιλ (1986).

- Η αναγνώριση της έκτασης και της ποικιλότητας του διαμορφούμενου ελληνικού οικολογικού κινήματος οδηγεί στην κατανόηση της ανάγκης για επικοινωνία, συνεργασία και κοινή δράση μεταξύ των ομάδων, που το αποτελούν. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας είναι το Κέντρο Οικολογικής Πληροφόρησης, που ιδρύεται το 1984, με σκοπό την αλληλοπληροφόρηση των δραστηριοτήτων μεταξύ των οικολογικών ομάδων αλλά και των οικολογικών θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος - και το Δελτίο Οικολογικής Πληροφόρησης, που αρχίζει να εκδίδεται από το Κέντρο τον επόμενο χρόνο (1985).

- Ήδη από το 1982 στην συνδιάσκεψη της Αίγινας αρχίζει μια προσπάθεια για τον πολιτικό συντονισμό των διαφόρων ομάδων σε πανελλαδική κλίμακα - και αυτή, όπως και οι επόμενες στην Πεντέλη (1984) και τα γραφεία της Ε.ΠΟΙ.ΖΩ (1985) δεν θα εμφοδωσουν.

- Το καλοκαίρι του 1987 στο Τσεπέλοβο η προσπάθεια για συντονισμό των ελληνικών οικολογικών ομάδων με πρωτοβουλία του περιοδικού "Νέα Οικολογία", οδηγεί στην ίδρυση Ένωσης Προσώπων με το όνομα "Οικολογική Συνεργασία" (Ευθυμιάπουλος Η., Σταματόπουλος Γ., -1987, σελ. 20). Ανάμεσα στους σκοπούς της "Οικολογικής

Συνεργασίας", όπως βλέπουμε στο κατάσταστικό

είναι:

• Η ανάπτυξη της οικολογικής γνώσης και συνείδησης στην Ελλάδα

• Η υποστήριξη οικολογικών και φιλοπεριβαλλοντικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό

«Η δημιουργία ενός δικτύου επικοινωνίας, συνεργασίας και πληροφόρησης για υποστήριξη πρωτοβουλιών τοπικού και υπερ-τοπικού χαρακτήρα, η συνεισφορά στην παροχή πολιτικής επιστημονικής, νομικής και τεχνικής υποστήριξης και στη δημιουργία υποδομής για την εξυπηρέτηση των παραπάνω σκοπών

Η "Οικολογική Συνεργασία" αξιοποιεί την επιστημονική γνώση, τεκμηρίωση και πληροφόρηση κυρίως του Κέντρου Μελετών Περιβάλλοντος με το οποίο συνεργάζεται στενά (Νέα Οικολογία, Απρίλιος 1988, σελ. 61).

Πράγματι η δημιουργία αυτού του συντονιστικού οργάνου οδηγεί στην προώθηση της λειτουργίας δικτύων επικοινωνίας, που εδραιώνονται γύρω στο 1989.

- Τον ίδιο χρόνο (1989) στον Πρωσσό της Ευρυτανίας διεξάγεται συζήτηση για τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού οικολογικού προβλήματος και σκιαγραφείται μια "Εναλλακτική πρόταση" για την Ελλάδα από τις ομάδες: Κέντρο Εναλλακτικών Κινήσεων Πατρσιών, περιοδικό "Ανθη του Κακού", Εναλλακτική ομάδα-περιοδικό "Ρήξη", περιοδικό *Legis Artis*, Εναλλακτική ομάδα "Πράξη" και το φεμινιστικό περιοδικό "Κατίνα". Τα αποτελέσματα της συνάντησης αυτής εκδίδονται σε βιβλίο ("Για μια εναλλακτική πρόταση" 1990, εισαγωγή).

- Μια άλλη διάσταση, η οικολογική πολιτική, εγκαινιάζεται στην Ελλάδα στις δημοτικές εκλογές του 1986. Η δημοτική κίνηση "Λάρισα, Ανεξάρτητη, Αυτοδιοίκηση" παίρνει μέρος και κερδίζει ένα 5,3% των ψήφων.

- Το πολυδιάστατο και πολυφωνικό του ελληνικού οικολογικού κινήματος φανερώνεται και στον έξω κόσμο στις ευρωεκλογές του Ιουνίου '89, όπου παίρνουν μέρος τρεις τουλάχιστον οργανώσεις, που στην επωνυμία τους φέρεται η λέξη "οικολογικό" (ΟΙ.ΚΙ.ΠΑΝ,

Δημ. Κολλάτος-Ένωση Οικολόγων, Οικολόγοι Εναλλακτικοί). Επίσης στα προγράμματα των κομμάτων αφιερώνεται τμήμα οικολογικού προβληματισμού.

"Μετά τις εκλογές του Ιουνίου 1989 με κοινή απόφαση της Ευρωλίστας των "Οικολόγων Εναλλακτικών" και των οργανώσεων και των ομάδων, που συμμετείχαν στην προσπάθεια να δημιουργηθεί η Ομοσπονδία εδώ και δύο χρόνια, αποφασίστηκε να συγκληθεί η Συνδιάσκεψη. Σ' αυτή μπορούσαν να πάρουν μέρος οι οικολογικές, εναλλακτικές και γυναικείες οργανώσεις, όπως και ανένταχτοι του χώρου, που αποδέχονται τις βασικές αρχές και κείμενα της δίχρονης προσπάθειας ομοσπονδιοποίησης, καθώς και της ευρωλίστας των "Οικολόγων Εναλλακτικών" (Ρήξη, Οκτώβριος 1989, σελ.29)

Την 1/10/1989 ιδρύεται η Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων με τη συμμετοχή 46 οργανώσεων, ομάδων και μεμονωμένων ατόμων και 15 οργανώσεων και ομάδων με ρόλο "παρατηρητή" (Ρήξη, Οκτώβριος 1989, σελ. 29).

Η ειδικότερη διαφορά ανάμεσα στην Οικολογική ΣΥνεργασία και την Ομοσπονδία είναι ότι η δεύτερη επιδιώκει περισσότερο να προωθήσει την πολιτική διάσταση της οικολογίας. Η αυτονομία δράσης των ομάδων, που την απαρτίζουν αποτελεί σημαντικό στοιχείο της σύστασης και της διατήρησης της Ομοσπονδίας.

Υστερα από τη συμφωνία των ομάδων-μελών της Ομοσπονδίας, για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας τους αρχίζουν να λειτουργούν οι περιφερειακές γραμματείες -είναι τρόπος επικοινωνίας, που λειτούργησε αρχικά από την Οικολογική ΣΥνεργασία και που θεωρήθηκε βοηθητικός και από την Ομοσπονδία. Εκεί συναντιούνται μέλη ομάδων από την ίδια περιφέρεια για να ανταλλάξουν ιδέες και εμπειρίες. Οι περιφερειακές γραμματείες που λειτουργούν είναι οι

εξής:

- α) Δυτικής Ελλάδας (Πελοπόννησος - Ηπειρος - Ιόνια Νησιά)
 - β) Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης
 - γ) Κεντρικής Ελλάδας (Θεσσαλία - Στεραία)
 - δ) Αττικής
- (Μ. Τρεμόπουλος, Γ. Παπαγιάννης, Γ. Ριτζούλης)

Ετσι ο εναλλακτικός οργανωτικός ιστός, που "υφαίνεται" στον ελληνικό οικολογικό χώρο όπως παρουσιάζεται από την Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης είναι ο εξής:

Α. Σύνδεσμοι Ατόμων: Είναι άτομα με οικολογικές ευαισθησίες, που δεν συμμετέχουν σε μια συγκροτημένη οικολογική ομάδα, αλλά όμως είναι πρόθυμοι να δουλέψουν για κάποια ζητήματα είτε μόνοι τους, είτε σε συνεργασία με κάποια ομάδα

Β. α) Αυτόνομες Ομάδες Συγγένειας - ή όπως τις ορίζουμε σ' αυτή την τυχαία εργασία - ομάδες αυτοοργάνωσης πολιτών στον οικολογικό χώρο

β) Κοινές Εναλλακτικές Δραστηριότητες ή και Μικρές Κοινότητες

Γ. Συλλογικές Εναλλακτικές Δραστηριότητες. Συνεύρεση και συντονισμός μερών ή όλων των εναλλακτικών ομάδων, που ασχολούνται με ένα συγκεκριμένο ζήτημα (π.χ. βιοκαλλιέργειες).

Δ. Συλλογικός Σύνδεσμος: Συντονίζει τις προσπάθειες. Μπορεί να πάρει μορφή δικτύου αλληληπληροφόρησης, αλληλεγγύης και κοινής δράσης με

1) Κέντρα πληροφόρησης

2) Συναντήσεις

α) Σε τοπικό επίπεδο

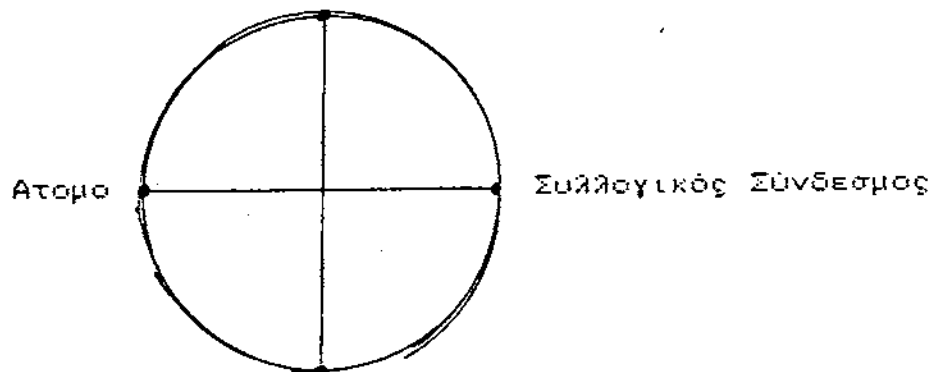
β) Συναντήσεις κολλεκτίβων σε πανελλαδικό επίπεδο για συγκεκριμένα ζητήματα (π.χ. Πανελλαδική Συνάντηση Αντι-μιλитарιστών)

γ) Πανελλαδικές Συναντήσεις που αποτελούν τη "γενική συνέλευση" του κινήματος και που παίρνονται αποφάσεις για την κοινή δράση των ομάδων

3) Συλλογική δράση

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ομάδα

Συλλογικές

Εναλλακτικές

Δραστηριότητες

(Εισήγηση του τμήματος Διακοπών (!) της Οικολογικής Κίνησης Θεσσαλονίκης - Αύγουστος 1985, σελ. 2-4)

- Επιστρέφοντας στη δράση της Ομοσπονδίας παρατηρούμε μια περίοδο έντονης ανάμιξης των οικολόγων στην πολιτική ζωή της χώρας. Μόλις ένα μήνα μετά την ίδρυσή της πραγματοποιούνται βουλευτικές εκλογές (5/11/1989) όπου η Ομοσπονδία καταφέρνει να συγκεντρώσει ποσοστό 0,77% και να βγάλει εκπρόσωπο στη Βουλή των Ελλήνων. Η δεύτερη εκλογική αναμέτρηση (8/4/1990) φέρνει μια μικρή αύξηση στα ποσοστά και διατηρείται η θέση στη Βουλή. Το τέλος των Δημοτικών εκλογών (14/10/1990) βρίσκει το σύνολο σχεδόν των ομάδων, που αποτελούν την Ομοσπονδία ταλαιπωρημένο από τις

συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις.

Από τότε έως και τη στιγμή που γράφεται η πτυχιακή αυτή η Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων "πέραν" μια περίοδο αξιολόγησης της ως τα τώρα δράσης της και αυτοκριτικής.

Σύμφωνα με τους ίδιους τους οικολόγους, η ως τώρα αξιολόγηση της Ομοσπονδίας συγκεντρώνει περισσότερα αρνητικά στοιχεία παρά θετικά (Πορταριά Πηλίου 25/11/1990).

Κάποιες ομάδες αποχώρησαν απ' αυτήν επιλέγοντας να ασχοληθούν αποκλειστικά με περιβαλλοντικά και τοπικά ζητήματα, ενώνοντας τις προσπάθειές τους με εκείνες άλλων ομάδων, που απ' την αρχή δεν συμμετείχαν στην Ομοσπονδία. Αποχώρησαν οι:

- Οικολογική Συνεργασία Βεσ/νίκης
- Οικολογική Ομάδα Τρικάλων
- Οικολογική Ομάδα Λαμίας
- Οικοστροφή Αθήνας
- Οικολογική Κίνηση Πατρών

(Γ. Παπαγιάννης)

Φαίνεται πως οι περισσότεροι συμφωνούν στο ότι η Ομοσπονδία αποτυγχάνει να επιτύχει τους σκοπούς της - απ' τις κυριότερες αιτίες αυτού του γεγονότος θεωρείται ο συγκεκριμένος τρόπος οργάνωσης, που ακολουθείται (Γ. Χατζηγάρας, 1991, σελ. 54).

Οι προτάσεις για τη διαμόρφωση νέου οργανωτικού σχήματος είναι πολλές - το μέλλον της Ομοσπονδίας είναι προς το παρόν άγνωστο.

5. ...Και οι κριτικές για το κίνημα στην Ελλάδα

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς οι δυνάμεις, που βρουν και αλληλεπιδρούν μέσα στο οικολογικό κίνημα είναι πολλές και συχνά

ετερογενείς.

Είναι γεγονός ότι στο οικολογικό κίνημα επιχειρείται και προωθείται η ανοχή, ο συμβιβασμός και η δυνατότητα ενοποίησης διάφορων προοπτικών.

Σ' όλη αυτήν την προσπάθεια αναμενόμενη είναι η κριτική, πολλές φορές έντονη, από άτομα που δραστηριοποιούνται στον οικολογικό χώρο.

Το εξελισσόμενο ελληνικό οικολογικό κίνημα έχει κι αυτό το μερίδιο κριτικής.

Στην προσπάθεια των μελετητών να παρουσιασθεί η πραγματική εικόνα του οικολογικού κινήματος στην Ελλάδα, θεωρήθηκε ότι θα ήταν παράλειψη να μην παρουσιασθούν κάποιες αρνητικές κριτικές απόψεις, ή μάλλον κάποιες αντικρουόμενες γνώμες γι' αυτό. Άλλωστε πολλά από τα προβλήματα που αναδεικνύονται μέσα απ' αυτές παρατηρούνται και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μέσα από τη μελέτη κάποιων αντιπροσωπευτικών αναγνωσμάτων του ελληνικού οικολογικού περιοδικού τύπου, του βιβλίου "Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα", όπως επίσης και από συνεντεύξεις προσώπων γνωστών στον ελληνικό οικολογικό χώρο εντοπίσαμε την κριτική που ασκείται στους εξής τομείς:

- α. Ως προς την οργάνωση και τον συντονισμό των ελληνικών οικολογικών ομάδων
- β. Ως προς την ταυτότητα των μελών, που τις αποτελούν
- γ. Ως προς την πολιτική που ακολουθούν (η κριτική αυτή αφορά την Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων)
- δ. Ως προς τα μέσα και τις πρακτικές παρεμβάσεις

α. Ως προς την οργάνωση και τον συντονισμό των ελληνικών οικολογικών ομάδων

Παρατηρείται:

Ελλείψη συντονισμού μεταξύ των ελληνικών οικολογικών ομάδων καθώς και ανεπάρκεια ανταλλαγής εμπειριών. Εξαιτίας αυτού οι περιφερειακές οικολογικές ομάδες αναπτύσσουν διάφορες δραστηριότητες ξεκινώντας κάθε φορά απ' το μηδέν ("Οικολογικό Κίνημα στην Ελλάδα" -Γ. Καρίμαλης, 1987, σελ. 237).

Η αντίθεση των οικολογικών αρχών προς τον δογματισμό και τον συγκεντρωτισμό, σε ορισμένες ελληνικές οικολογικές ομάδες έχει οδηγήσει στην πεποίθηση για τέλεια αυτόνομη δράση κάθε ατόμου-μέλους, που οδηγεί σε αποσπασματικότητα και αναποτελεσματικότητα των ενεργειών και παράλληλα εμποδίζει κάθε προσπάθεια συνεργασίας και συνένωσης (Κατερίνα Πλασσάρα- "Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, 1987, σελ. 285)

Δεν υπάρχει σαφής και οργανωμένη παρέμβαση των οικολόγων στα τοπικά προβλήματα εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, γεγονός που πολλές φορές οδηγεί σε παρερμηνείες για τις αρχές της οικολογίας από τους πολίτες-δέκτες των παρεμβάσεων (Ζ. Αργυρόπουλος, "Οικολογικό Κίνημα στην Ελλάδα", σελ. 132).

Δεν έχει δοθεί προσοχή στον τρόπο ευαισθητοποίησης, κινητοποίησης των πολιτών, έτσι οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται από τις διάφορες οικολογικές ομάδες "δουλεύονται" από έναν πυρήνα ατόμων που συνήθως είναι αυτός που δημιούργησε την ομάδα, ο οποίος πλαισιώνεται από άτομα που "μπαινοβγαίνουν".

Οι δομές πολλών ελληνικών οικολογικών ομάδων απέχουν πολύ απ' το να έχουν ικανοποιητική οργάνωση, συντονισμό σκοπών και δράσης και έλεγχο για το τι συμβαίνει στην ομάδα, χωρίς όμως να λειτουργούν ιεραρχικά. Άλλες οικολογικές ομάδες δημιουργούνται από παρέες και επιθυμούν να λειτουργούν σαν παρέες με αποτέλεσμα να αποκλείουν την εισροή ξένων μελών.

Β. Ως προς την ταυτότητα των μελών,
που αποτελούν τις οικολογικές ομάδες

Πολλοί θεωρούν μελανό σημείο για την πορεία του ελληνικού οικολογικού κινήματος, την εισροή ατόμων, που πρώτα ανήκαν στους κύκλους της Αριστεράς και κυρίως της "εξωκοινοβουλευτικής" (Γ. Ριτζούλης, 1988, σελ. 56) (Β. Βελόπουλος).

Ενώ, σύμφωνα με την εναλλακτική κίνηση - περιοδικό Ρήξη (Μάρτης 1989, σελ. 26)

"... αναπτύσσονται τάσεις μέσα στον οικολογικό χώρο που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του οικολογικού κινήματος της Ελλάδας, είτε τεχνοκρατικά - επιστημονιστικά ως πρόβλημα "επιλογής της βέλτιστης λύσης", είτε (μεταπρακτικά κι εδώ) εισάγουν πρότυπα, ιδεολογία και αναλύσεις απ' το εξωτερικό, ιδιαίτερα από τους Πράσινους της Δυτ. Γερμανίας, χωρίς να παίρνουν υπόψη τους την ελληνική ιδιομορφία..."

Υπάρχει επίσης η άποψη, που εκφράζεται από τον Μ. Κουζουρούδη ("Οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα", 1987, σελ. 242) πως η άλλη συνισταμένη του οικολογικού κινήματος οι περιβαλλοντιστές, φυσιολάτρες, υγιεινιστές, οι οπαδοί της φυσικής διατροφής, οι ομάδες τοπικών πρωτοβουλιών κ.λπ. οδηγούνται σε ακραίες θέσεις "...λόγω της περιορισμένης γενίκευσης οδηγούνται σε μια μορφή γκετοποίησης και απομονωτισμού".

Αλλά και ο αντίλογος, μέσω του Π. Κουμεντάκη, ο οποίος κριτικάρει έντονα τους οικολόγους, που καπνίζουν, που τρώνε πολύ άσχημα, που κάνουν χρήση φαρμάκων και γενικά ακολουθούν έναν καταναλωτικό τρόπο ζωής, που όπως τονίζει "...βρίσκονται σε ασύγχυση με τον εαυτό τους και σε disharmonία με το εξωτερικό και εσωτερικό τους περιβάλλον".

γ. Ως προς την πολιτική που ακολουθούν

Η πρωτοβουλία των Οικολόγων Εναλλακτικών για συμμετοχή στις Ευρωεκλογές τον Ιούνιο του 1989, προκαλεί ένα μεγάλο κύμα κριτικής.

Δεν είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν ότι το ελληνικό οικολογικό κίνημα δεν είναι έτοιμο για να εμπλακεί στον πολιτικό στίβο.

"Παρόλη την εμφάνιση δεκάδων νέων ομάδων πανελλαδικά ή τις δηλώσεις του πληθυσμού σε κάθε έρευνα ότι τα οικολογικά και τα ζητήματα ποιότητας ζωής έρχονται πρώτα, παρόλη την εμπότιση όλων των πολιτικών σχηματισμών, με οικολογικό προβληματισμό και φρασεολογία, το οικολογικό κίνημα σαν έκφραση της αντίστασης και της διάθεσης για ανατροπή του μολυσμένου τρόπου ζωής, εδώ και τώρα, είναι εξαιρετικά αδύναμο" (Ρήξη, Μάρτης 1989, σελ. 26)

"Ούτε κίνημα σαν καθημερινή πράξη και ανατροπή υπάρχει αλλά πολύ περισσότερο ούτε συγκεκριμένο πρόσωπο έχει συγκροτήσει, ούτε εναλλακτικές προτάσεις εφαρμόζει και έχει να προτείνει στην κοινωνία" (Ρήξη, Μάρτης 1989, σελ. 27).

Η εκτίμηση πως η ελληνική κοινωνία δεν είναι έτοιμη να δεχθεί την δημιουργία πολιτικού φορέα των οικολόγων δικαιολογεί κατά ένα μέρος το ότι κάποιες οικολογικές ομάδες δεν συμμετέχουν στην Ομοσπονδία, εκτός από αυτές που αυτοπεριορίζονται στην αμιγώς περιβαλλοντική δράση.

Η κριτική συνεχίζεται και μετά τη δημιουργία της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων και τη συμμετοχή της στις

επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις, όπου παρατηρούνται.

- Έλλειψη προγράμματος, που να περιέχει τις γενικές αρχές ενός εναλλακτικού μοντέλου ανάπτυξης και που να κάνει προτάσεις, ύστερα από επεξεργασία της ελληνικής κοινωνικο-οικονομικής δομής, για τη μεταβατική διαδικασία.

- Δημιουργία άτυπων ιεραρχικών δομών

(Τ. Φωτόπουλος, 1990, σελ. 54-57)

Προβλήματα εντοπίζονται στην προσπάθεια κατάρτισης οργανωτικού σχήματος στην Ομοσπονδία. Δεν έχει προταθεί σχήμα, που να καθυστερεί φόβους όπως εκείνους για μετατροπή της Ομοσπονδίας, σε κεντρική δομή εγκατεστημένη στην Αθήνα ή για αποδυνάμωση της ισχύος των μεγάλων ομάδων (Ρήξη, Μάρτης 1990, σελ. 20-21).

Έχει επίσης από πολλούς παρατηρηθεί ότι στο όνομα της άμεσης δημοκρατίας εξαλείφονται ο ρόλος της υπευθυνότητας και εκείνος της στοιχειώδους αποτελεσματικότητάς.

Στην αυτοκριτική, άλλωστε, που επιχειρείται από ομάδες της Ομοσπονδίας (Συνάντηση Πηλίου 24-25/11/1990) αναγνωρίζεται η φθορά από τις συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις, η απουσία κοινού οικολογικού - πολιτικού λόγου, οι οργανωτικές και συντονιστικές δυσχέρειες.

δ. Ως προς τα μέσα και τις πρακτικές παρέμβασης

Και εδώ παρατηρείται η έλλειψη κοινών πανελλαδικών εκδηλώσεων.

Οι παρεμβάσεις υπολείπονται κύρια σε σχεδιασμό προσεκτικό από τα πριν (Μ. Ζερβάκη).

Οι παρεμβάσεις που γίνονται αναφέρονται σε θέματα όπως η ανακύκλωση, η δασοπροστασία, η διατήρηση κτισμάτων κ.λπ. και όχι

σε θέματα με έντονο κοινωνικό-πολιτικό υπόστρωμα, όπως η προώθηση του αντικαταναλωτισμού (Γ. Βοϊκλής, Οικολογία-Πόλη-Αυτοδιοίκηση, 1990, σελ. 102), ή και σε κριτικές πολιτικών αποφάσεων και νομοθετημάτων (Γ. Σχίζας, Συνάντηση Πηλίου, 24-25/11/1990).

Ανακεφαλαίωση

Στην ενότητα αυτή παρουσιάστηκαν οι ρίζες του οικολογικού κινήματος, η πορεία του στο διεθνές, ευρωπαϊκό επίπεδο και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα αναφέρονται στοιχεία για τα ρεύματα, τις τάσεις και την οργάνωση του κινήματος. Η πορεία του κινήματος χαρακτηρίζεται από έντονες ζυμώσεις στο εσωτερικό του, αλλά και από μεγάλες κινητοποιήσεις, κεντρικής σημασίας, εκείνες για την πυρηνική ενεργεια, επιτυχίες στον κοινωνικό και πολιτικό στίβο καθώς και επιτυχημένα δίκτυα επικοινωνίας και οργάνωσης.

Στον ελληνικό δε χώρο για τους λόγους που περιγράφονται η εμφάνιση του κινήματος καθυστερεί ενώ αυτή τη στιγμή το κίνημα περνά ένα στάδιο επαναπροσδιορισμού.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: Οικολογική Προβληματική

"Πού θα καταλήξει το κίνημά μας; Πώς θα δράσουμε; Θα μας το πει το μέλλον. Δεν είμαστε ούτε βολονταριστές ούτε μάντεις. Ποια μέσα θα χρησιμοποιήσουμε; Δεν θα τα βγάλουμε από το κεφάλι μας, θα τα βρουν αυτές κι αυτοί, που θα πειστούν και θα αγωνιστούν μαζί μας. Θέλουμε να μαζικοποιηθούμε, **όχι** στη βάση της μονολιθικότητας και της ορθοδοξίας, αλλά στη βάση του σεβασμού των ιδιαιτεροτήτων και της πολυμορφίας"

Αγωνίες των οικολόγων για το μέλλον
του κινήματός τους

("Οικολογικό μανιφέστο", 1990,

Πρόλογος, σελ. 12).

1. Γενικά

Η "οικολογική προβληματική" δηλαδή η θεματολογία που απασχολεί, ενδιαφέρει αλλά και δραστηριοποιεί τον οικολογικό χώρο, αφορά στην ουσία κάθε τι που συμβαίνει πάνω στον πλανήτη και έχει επιπτώσεις τόσο στα φυσικά όσο και στα κοινωνικά οικοσυστήματα. Συμπεριλαμβάνει, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, επομένως και τον άνθρωπο, τη σχέση του με το περιβάλλον και τη φύση αλλά και τη σχέση του με τον συνάνθρωπό του είτε ως άτομο είτε ως μέλος του κοινωνικού συνόλου.

Η οικολογική σκέψη και δράση, από την αρχική διαμόρφωση του

οικολογικού κινήματος και την εμφάνιση της οικολογίας, πέρασε ασφαλώς αρκετά δύσβατα μονοπάτια για να φτάσει στις μέρες μας σε μια πιο συνολική θεώρηση των πραγμάτων αλλά και των προβλημάτων που απασχολούν τον πλανήτη.

Σήμερα, η ανάπτυξη της οικολογίας και της οικολογικής σκέψης δεν αποτελεί μονάχα μια απλή συνειδητοποίηση της κρίσης του περιβάλλοντος, κύρια, αποτελεί μια αφετηρία για το βαθύτερο μετασχηματισμό της σκέψης και της πρακτικής των ανθρώπων. Όπως υποστηρίζει ο Εντγκάρ Μορέν (Μορέν, 1990, σελ. 19).

"Η οικολογική κρίση δε μας αφορά μονάχα, επειδή αναφέρεται στη σχέση μας με τη φύση, αλλά και επειδή άπτεται των ίδιων των ανθρώπινων σχέσεων, των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ μας".

Ετσι, σύμφωνα με τον ίδιο μελετητή, μιλάμε για έναν επαναπροσδιορισμό των σχέσεών μας με τον άνθρωπο, με τα άλλα όντα και με την ίδια τη φύση.

Η παραπάνω διαπίστωση, αποτελεί και το νέο δεδομένο της οικολογικής προβληματικής καθώς θεμελιώνει μια διαφορετική θεώρηση για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας, η φύση και γενικότερα ο πλανήτης ως σύνολο.

Αρχικά η οικολογική προβληματική και δράση εντοπίζεται στην υποβάθμιση του τοπικού περιβάλλοντος -ορισμένων περιοχών που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο φυσικό κάλλος- ή από την εξαφάνιση και υποβάθμιση πληθυσμών πουλιών και ζώων, τη μόλυνση του περιβάλλοντος εξαιτίας της δραστηριότητας εργοστασίων, των ολοένα και αυξανόμενων προβλημάτων της ζωής στην πόλη (έλλειψη κατοικίας, υπερβολική ηχητική και ατμοσφαιρική ρύπανση, πληθώρα αυτοκινήτων με αποτέλεσμα δυσκολίες στη μετακίνηση, στάθμευση, μεγάλη απόσταση μεταξύ κατοικίας και εργασίας κ.λπ.).

Όλα αυτά τα προβλήματα έχουν κύρια ένα περιβαλλοντικό χαρακτήρα. Η προβληματική που αναπτύχθηκε από τους οικολόγους, πάνω σ' αυτά τα προβλήματα χρησιμοποίησε αρκετά στοιχεία της επιστήμης της οικολογίας γύρω από την δομικής σημασίας έννοια του οικοσυστήματος. Έτσι, σύμφωνα με τον Λεωνίδα Λουλούδη (Λουλούδης, 1987, σελ 8):

"Είναι γεγονός ότι ο καταστροφικός χαρακτήρας των επεμβάσεων του ανθρώπου στη φύση, έγινε ιστορικά ορατός πρώτα μέσα από την κατάρρευση της ισορροπίας ορισμένων φυσικών οικοσυστημάτων. Γι' αυτό και η οικολογική συνείδηση διαμορφώθηκε καταρχήν ως αναγκαιότητα προστασίας του περιβάλλοντος".

Σταδιακά τα προβλήματα αυτά που υπήρχαν στο περιβάλλον πήραν ανησυχητικές διαστάσεις. Απασχολούν πια περισσότερο κόσμο μια που οι θιγόμενοι απ' αυτά είναι τώρα άμεσα οι άνθρωποι και όχι μόνο το ευρύτερο φυσικό περιβάλλον. Οι αλυσιδωτές αντιδράσεις και διαπλοκές μεταξύ των οικοσυστημάτων έγιναν ορατές. Αυτή η αρνητική σίγουρα εξέλιξη των οικολογικών προβλημάτων ανέπτυξε και την προβληματική των οικολογικών κινήσεων σε μια πιο ευρεία κλίμακα. Η υποβάθμιση πια γενικεύεται -πλήττει τους φυσικούς πόρους- βασικοί στους ανθρώπους για την παροχή ενέργειας αλλά και για τη διατροφή τους, για την υγεία τους και τον ψυχισμό τους.

Ιδιαίτερα τις τρεις τελευταίες δεκαετίες (Λουλούδης Λ., 1987, σελ. 8)

"Είναι γεγονός ότι η οικολογική προβληματική δεν περιόριζεται μόνο στην περιβαλλοντική διάσταση των παρενεργειών της ανάπτυξης. Από τις συνέπειες της ανάπτυξης στο περιβάλλον επεκτείνεται στην διερεύνηση του κοινωνικού λόγου που νομιμοποιεί το κύριον σήμερα πρότυπο σχέσε-

ων του ανθρώπου με τη φύση..."

Τώρα πια εκτός από την καταστροφή του περιβάλλοντος, τη μεγάλη μάχη η οικολογική προβληματική τη δίνει σε άλλο επίπεδο.

Το επίπεδο αυτό είναι το κοινωνικό-πολιτικό. Έχουμε επομένως μια μετάθεση βάρους που επιχειρεί το οικολογικό κίνημα -από την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος προς την πολιτική οικολογία. Βλέπει, λοιπόν, με λίγα λόγια, το οικολογικό κίνημα πως τα ευρύτερα προβλήματα έχουν πολιτική χρεία και σαν τέτοια προσπαθεί να τα αντιμετωπίσει.

2. Οι τρεις διαστάσεις της οικολογίας

Βλέποντας τη μετάθεση του κέντρου βάρους της οικολογικής σκέψης από τον περιβαλλοντισμό στην πολιτική οικολογία, είναι σκόπιμο να δούμε τα πεδία στα οποία κινείται σήμερα η οικολογική σκέψη και δράση, όπως αυτά περιγράφονται από τους διάφορους θεωρητικούς της.

Η οικολογία, σύμφωνα με τον Ζακ Ρομπέν (Ρομπέν, 1990, σελ. 41-51) και πολλούς άλλους θεωρητικούς, εμπεριέχει τρία επίπεδα νοηματοδότησης, δηλαδή τρεις αδιαχώριστες έννοιες, που δεν εξαντλούνται μόνο στην περιβαλλοντική πολιτική, αλλά αποτελούν την ουσιαστική οικολογική θεώρηση.

A. Επιστημονική

Κατ' αρχήν δηλώνει ένα "επιστημονικό κλάδο" την επιστήμη της οικολογίας. Αυτός εμφανίζει εντελώς νέα στοιχεία σχέση με την "κλασική" έννοια της επιστήμης. Απαιτεί πολυπλευρη προσέγγιση και στην ουσία διεπιστημονική μελέτη των σχέσεων ανάμεσα στη φύση και τον πολιτισμό. Την επιστημονική οικολογία αφορά η μελέτη των ζωντανών συστημάτων μέσα στο περιβάλλον τους, στο χώρο και στο

χρόνο.

Ηδη από τα μέσα του αιώνα μας η επιστημονική οικολογία έχει μελετήσει τα κυριότερα οικοσυστήματα του πλανήτη μας: της ξηράς, των θαλασσών, των ποταμών και των λιμνών -προκειμένου να κατανοήσει την εξέλιξή τους και να καταγράψει τις διάφορες αλλαγές που συντελούνται στο εσωτερικό τους. Τις τελευταίες όμως δεκαετίες οι μελέτες της διεκδικούν σε δύο τομείς που συγκεντρώνουν τεράστιο ενδιαφέρον: τη βιόσφαιρα και τον άνθρωπο.

Τα προβλήματα πλέον είναι σφαιρικά και αφορούν όλο τον πλανήτη (γεωκλιματικές μεταβολές, τρύπα του όζοντος, διάβρωση εδαφών, εξάντληση πόρων κ.λπ.) Το ενδιαφέρον της επιστημονικής οικολογίας στρέφεται "στον σύνολο"κόσμο, που αποτελεί το μεγαλύτερο οικοσύστημα. Σύμφωνα με τις ανακαλύψεις της επιστήμης της οικολογίας αλλά και τις νέες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί - η Γη είναι ένα τεράστιο και εξαιρετικά πολύπλοκο αυτορυθμιζόμενο σύστημα.

Ο δεύτερος αλλά εξίσου σημαντικός τομέας μελέτης της επιστημονικής οικολογίας είναι ο άνθρωπος. Αντικείμενο της οικολογίας του ανθρώπου, -όπως επισημαίνει ο Ζακ Ρομπέν (Ρομπέν Ζ., 1990, σελ. 44),

"είναι η συνεκτίμηση των κοινωνικών και βιολογικών παραγόντων με την επισήμανση των αναγκών για την εξέλιξη του ανθρώπου προϋποθέσεων. Τέτοιων που εξασφαλίζουν την αυτονομία του απέναντι στο φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον".

Για τον σκοπό αυτό η οικολογία χρησιμοποιεί τα δεδομένα διάφορων επιστημών όπως της βιολογίας, της ανθρωπολογίας, της κοινωνιολογίας της ψυχολογίας, της δημογραφίας, των οικονομικών,

της γλωσσολογίας, της τέχνης, της ιστορίας, των θρησκειών και της ιστορικής παράδοσης. Έτσι υπογραμμίζει την αναγκαιότητα πολύπλοκων φαινομένων, όπως είναι η βιόσφαιρα και άνθρωπος. τα αποτελέσματα της θεωρητικής και μεθοδολογικής αναζήτησης της οικολογίας του ανθρώπου θα προωθήσουν τις γνώσεις μας σε μια σειρά από τομείς, όπως η οικογένεια, η σχέση άντρα-γυναίκας, η υγεία, η εργασία, ο ελεύθερος χρόνος, η πόλη, η αυτονομία, η εξουσία κ.λπ..

Μ' αυτόν τον τρόπο η παραδοσιακή επιστημονική οικολογία, εμπλουτισμένη με τα καινούργια δεδομένα για τη βιόσφαιρα και τον άνθρωπο, μετεξελίσσεται σε

"ολιστική οικολογία, σε μετεπιστήμη που φιλοδοξεί να συνενώσει τις επιμέρους εμπειρικές προσεγγίσεις αλλο-ένα μικρότερων πτυχών της πραγματικότητας, προκειμένου να δώσει νόημα σ' αυτό που συμβαίνει γύρω μας"

όπως εύστοχα παρατηρεί ο Μ. Μοδινός (Μοδινός Μ, 1990, σελ. 55-56).

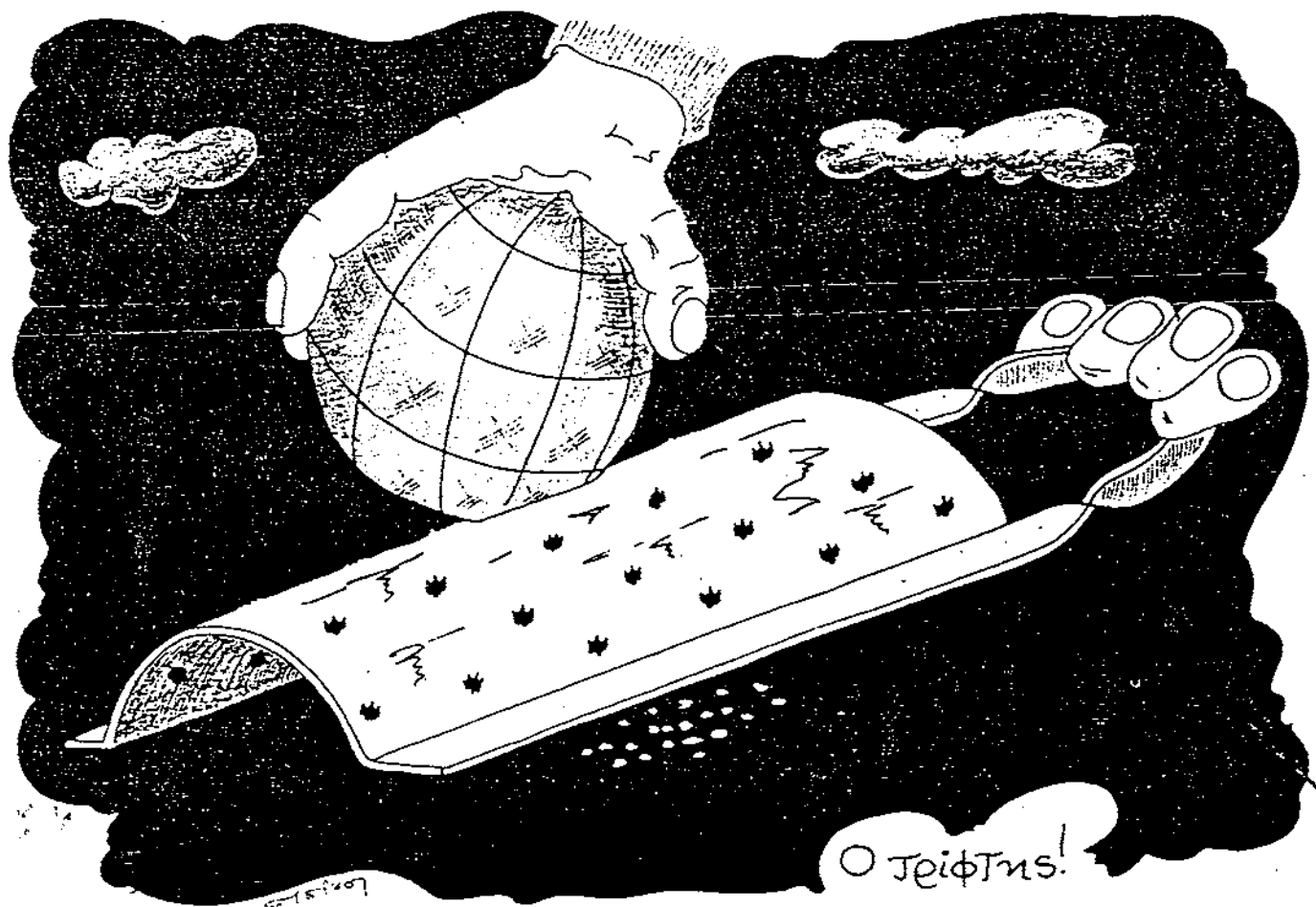
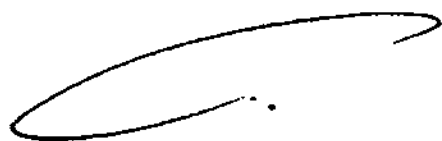
Β. Πολιτική

Η δεύτερη διάσταση της οικολογίας είναι:

"πως αυτή αποτελεί ένα ξεκάθαρο δείκτη των κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων. Έναν δείκτη που σήμερα εκπέμπει σήμα συναγερμού μπροστά στην ανάπτυξη της βιομηχανικής κοινωνίας που έχει καταστεί πρότυπο για την 'οικονομία-κόσμο'".

Αυτός ο δείκτης, χάρη στις γνώσεις που προέρχονται από την επιστημονική οικολογία και διαπιστώνουν τη γενικότερη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στον πλανήτη, θέτει το πρόβλημα του μοντέλου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των λεγόμενων "σύγχρονων" κοινωνιών. Διατυπώνει πως η βιομηχανική κοινωνία έχει πια

Τα όρια του πλανήτη επιβάλλουν
περιορισμούς στην εκμετάλλευση των
πόρων και δέτουν επομένως το πρόβλη-
μα της "ανάπτυξης" και της "προόδου".

επικίνδυνα προεκρούει στα όριά της, έχει περάσει ορισμένα "κατώφλια". Ο ορίζοντας της φύσης είναι απεληπιστικά ορατός για να προσδιορίσει τα όρια άσκησης της ανθρώπινης δραστηριότητας ή καλύπτει τα όρια της ανάπτυξης. Το πρόβλημα των ορίων, κατά το Μοδινό (Μοδινός Μ., 1990, σελ. 68-69) είναι το πρόβλημα κλειδί που δείχνει η οικολογία...

"ορίων στη θέληση για δύναμη, στην κοινωνική πόλωση, την αδικία, την ανισότητα, την εκμετάλλευση κοινωνικών στάσεων απαραίτητων για τον έλεγχο της μέχρι σήμερα ανθρώπινης πορείας, 'της προόδου και της ανάπτυξης'".

Έτσι, κατά τον ίδιο μελετητή,

"ο υπερπληθυσμός, η απαξίωση της γνώσης, οι αλλαγές στην οικογενειακή δομή, η υπερδιόγκωση των πόλεων, η συσσώρευση και απαξίωση κεφαλαίου, οι μεταναστεύσεις -όλα αυτά δεν μπορούν παρά να θεωρηθούν αποτελέσματα ραγδαίων τεχνολογικών μεταβολών, αυτονομημένων σχετικώς από το κοινωνικό σώμα, που το οδηγούν στην υιοθέτηση της 'ανάπτυξης' και της 'προόδου', ως κυρίαρχης διαδικασίας και ιδεολογίας".

Η οικολογία ως δείκτης αυτής της κατάστασης κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την ανάπτυξη της βιομηχανικής κοινωνίας. Όπως επισημαίνει ο Ρενέ Πασέ

"οι κίνδυνοι που επιφέρει η ανάπτυξη δεν εντοπίζονται πλέον σε μεμονωμένα φαινόμενα, αλλά στους ίδιους τους ρυθμιστικούς μηχανισμούς της ισορροπίας της γης, απειλώντας έτσι την επιβίωση του ίδιου του πλανήτη" (Πασέ Ρ., 1990, σελ. 83).

Απέναντί σ' αυτή την ουσιαστικά καταστροφική φρενίτιδα της

ανάπτυξης, οι επιστήμονες οικολόγοι έχουν εδώ και καιρό θέσει τις θεωρητικές βάσεις γι' αυτό που αποκαλούν "βιώσιμη ανάπτυξη": Δηλαδή την κατανόηση των βιολογικών δυνατοτήτων και περιορισμών που θα μας επιτρέψει τη βιώσιμη και μακράς διάρκειας χρήση των ανανεώσιμων αποθεμάτων ενέργειας. Αυτή θα βασίζεται ταυτόχρονα στην "αντοχή" των συστημάτων και στην πραγματική ικανότητα των παραγωγικών πηγών. (Ρομπέν Ζ., 1990, σελ. 47).

Η οικολογία εισάγοντας τη διάσταση της "άλλης" ανάπτυξης επιχειρεί μια μεταβολή των κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων. Με τη "βιώσιμη ανάπτυξη" τίθεται το θέμα μιας βαθύτερης σύνθεσης ανάμεσα στην οικολογία και την οικονομία και αυτό έχει σαν συνέπεια και τη μετάλλαξη των κοινωνικών σχέσεων. Εδώ εντοπίζεται η πολιτική διάσταση της οικολογιάς. Η εφαρμογή στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο της αρχής της "βιώσιμης ανάπτυξης" σημαίνει μεταβολή των ήδη υπάρχοντων κοινωνικοοικονομικών σχέσεων. Όπως παρατηρεί ο Ζακ Ρομπέν (Ρομπέν Ζ., 1990, σελ. 47-48):

"Είναι απαραίτητο, προκειμένου να προτείνουμε ένα νέο, εφαρμόσιμο μοντέλο ανάπτυξης, να προσδιορίσουμε τις οικοενεργειακές και οικοπληροφοριακές αναλογίες, να ρίξουμε το βάρος στον τρόπο κατανομής των αγαθών που μπορούν να παραχθούν σε αφθονία σε ορισμένες περιοχές και ζώνες του πλανήτη, να συμβάλλουμε στη δωρεάν παροχή αγαθών και υπηρεσιών, να εννοήσουμε αυτόνομες δραστηριότητες και κινήσεις αλληλεγγύης, να συδέσουμε τους παραγωγικούς κλάδους με αυτούς της κοινής ωφέλειας... Εν ολίγοις, πέρα από τα οικονομετρικά και μαθηματικά μοντέλα θα πρέπει να δημιουργήσουμε το θεσμικό πλαίσιο για μια οικονομία της αγοράς που θα υπόκειται σε περιορισμούς και να αναζητήσουμε άλλους τρόπους οικονομι-

κής ρύθμισης, να επεξεργαστούμε αντισταθμιστικές εξισορροπήσεις σε παγκόσμια κλίμακα και να συνθέσουμε μια νέα θεωρία της αξίας, δίνοντας όλο το βάρος στην αντίληψη της κοινής κληρονομιάς".

Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό το νέο μοντέλο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης αμφισβητεί τον τεχνικό και οικονομικό ανταγωνισμό και τις σημερινές αναπτυξιακές επιλογές των βιομηχανικών χωρών αλλά και ορισμένων από τις χώρες του τρίτου κόσμου. Κι αυτό γιατί, όπως αναφέρει και ο Γ. Καραμπελιάς (Καραμπελιάς Γ., 1990, σελ. 109).

"Το ζητούμενο της εποχής μας είναι πώς θα υπερβούμε την έννοια της ποσοτικής ανάπτυξης, της ανάπτυξης προς την κατεύθυνση της συσσώρευσης, της καταναλωτικής βουλιμίας χωρίς τέλος... Γιατί, το ζήτημα σήμερα δεν είναι η ανάπτυξη αδιαφοροποίητα, αλλά ο μετασχηματισμός των αναγκών, μια ανάπτυξη νέου τύπου, που συχνά μπορεί και πρέπει να σημαίνει αποανάπτυξη και καταστροφή παλιών μορφών, μια ανάπτυξη που να υπόκειται σε μια κοινωνική, οικολογική και ανθρωπολογική ρύθμιση".

Γ. Ηθική

Η τρίτη διάσταση της οικολογίας στρέφεται στο ίδιο το άτομο και στον τρόπο ζωής του καθενός μας. Αναδεικνύεται έτσι σε μια νέα ηθική που διασαφηνίζει τη σημασία των καθημερινών μας συνθηκών και τη συλλογιστική γύρω από τη θέση μας ως στοιχείων του σύμπαντος. Διαμορφώνεται μια προσωπική ηθική που είναι εμπλουτισμένη από διδάγματα της ολιστικής οικολογίας. Η ηθική αυτή δεν έχει κανονιστικό χαρακτήρα αλλά μάλλον αναρότσης και εξετάζει τις συμπεριφορές μας παρά τις αξίες. Μας θέτει σήμερα, το ουσιαστικό πρόβλημα των ορίων. Ορίων που πρέπει να τεθούν στη

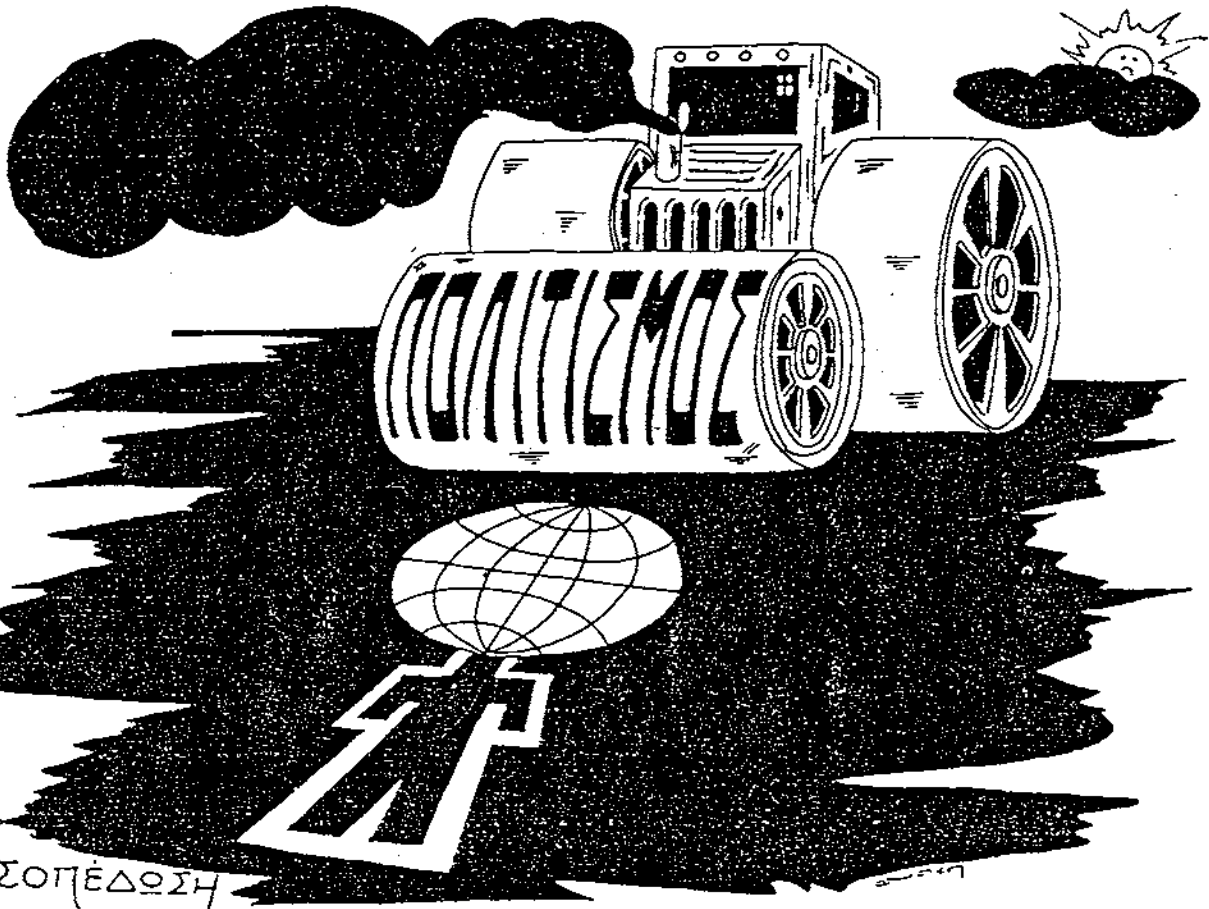
θέληση για δύναμη και στην επίδωξη της βραχυπρόθεσμης ευδαιμονίας των κοινωνιών και των μελών τους. (Ρομπέν Ζ., 1990, σελ. 40-51)

"Η ρύπανση του φυσικού περιβάλλοντος, η κατασπατάληση των φυσικών πόρων, το κάπνισμα σε δημόσιους χώρους, η χρήση αεροζόλ, η πλήρης παράδοση στην επιθετικότητα της οδήγησης του αυτοκινήτου, είναι μερικές μόνο από τις συνήθειες και τις καθημερινές μας πρακτικές τις οποίες θα πρέπει ο καθένας μας να προσπαθεί να αποφεύγει αναπτύσσοντας παράλληλα τη δική του υπευθυνότητα μέσα από δραστηριότητες τοπικές, περιφερειακές ή ακόμα και στην κλίμακα της υπό οικοδόμηση Ευρώπης ή ολόκληρου του πλανήτη".

Η οικολογία με τη νέα ηθική που προτείνει μας δίνει τη δυνατότητα να αποκτήσουμε μια νέα σχέση με τη φύση και μέσα από αυτή με τους συνανθρώπους μας, που αποτελούν στοιχείο της φύσης. Χρειάζεται να κατανοήσουμε τη θέση μας μέσα σ' αυτό το εξελισσόμενο σύστημα, το "όλον" που είναι η Γη μας, και που συγκροτείται από διάφορα επιμέρους συστήματα, ένα από τα οποία είναι ο άνθρωπος και ο χώρος που ζει.

3. Μερικές οικολογικές αρχές

Η οικολογική προβληματική στην εξέλιξή της δανείστηκε και χρησιμοποίησε τα αποτελέσματα ερευνών της επιστημονικής οικολογίας καθώς και διάφορων άλλων επιστημών (βιολογίας, γεωλογίας, φυσικής, οικονομίας κ.λπ.). Έτσι, αρκετά νωρίς στην εξέλιξη της οικολογικής σκέψης διατυπώθηκαν ορισμένες οικολογικές αρχές. Αρχές, που η σημασία τους είναι καθοριστική για την

ΟΙ 4 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ :

- ΚΑΘΕΤΙ ΒΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΠΑΝΤΑ.
- ΚΑΘΕΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΠΟΥ ΝΑ ΠΙΧΑΙΝΕΙ.
- Η ΦΥΣΗ ΞΕΡΕΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ.
- ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΖΑΜΠΑ ΧΕΥΜΑ.

Barry Commoner

εξέλιξη της ζωής στον πλανήτη. Ενώ η καταστρατήγηση των αρχών αυτών δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα που σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ανεπανόρθωτα και καταστρέφουν την ισορροπία της ζωής στη Γη.

Η διατύπωση των αρχών οφείλεται στον αμερικανό οικολόγο-βιολόγο Μπάρρυ Κάμονερ το 1972 στη Νέα Υόρκη (Σάμουελ, 1973, σελ. 13).

Οι αρχές αυτές είναι:

α) Όλα είναι αλληλένδετα

Καθετί που συμβαίνει πάνω στον πλανήτη έχει αλληλεπιδωτές επιπτώσεις σε μια σειρά από τομείς που δεν μπορούμε καν να σκεφτούμε.

Οι άνεμοι, τα υδάτινα και τα θαλάσσια ρεύματα μεταφέρουν την ύλη από το ένα σημείο στο άλλο μέσα στον οικόσφαιρα.

β) Το κάθε τι κάπου πηγαίνει

Είναι η αρχή της διατήρησης της ύλης. Η ύλη μετασχηματίζεται συνέχεια αλλά δεν παύει να υπάρχει. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις, έχουμε μόλυνση όταν μια ουσία βρίσκεται εκεί ακριβώς που δεν θα έπρεπε να υπάρχει. Αυτό συμβαίνει πολλές φορές εξαιτίας της ελλιπούς επεξεργασίας των λυμάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα και από την υπερβολική χρήση των φυσικών πόρων.

γ) Δεν υπάρχει δωρεάν φαγητό.

Η αρχή αυτή έχει ενεργειακή σημασία -για να γίνει οτιδήποτε, χρειάζεται ενέργεια και ό,τι καταναλίσκεται εδώ, θα πρέπει να αφαιρεθεί από κάπου αλλού. Κάποιο κέρδος εδώ, μεταφράζεται σε χάσιμο κάπου αλλού. Και αυτό ακριβώς συμβαίνει με τους φυσικούς πόρους οι οποίοι δεν είναι ανεξάντλητοι και τα αποτελέσματα από την υπερχρησιμοποίησή τους, ήδη εδώ και καιρό τα αντιμετωπίζουμε.

δ) Η φύση ξέρει καλύτερα

Ο πλανήτης στα εκατομμύρια χρόνια ζωής του έχει αναπτύξει εκείνους τους εξαιρετικά λεπτούς μηχανισμούς που εξασφαλίζουν την ισορροπία του συνόλου και συνεχίζουν το θαύμα της ζωής. Είναι αναγκαίο, για να εξακολουθήσει ο άνθρωπος να ζει στον πλανήτη να υιοθετήσει ενεργά πλέον τρόπους δράσης που δεν ε^πβαρύνουν τη φύση αλλά είναι αρμονικοί με αυτήν.

ε) Δεν υπάρχει βιωσιμότητα ούτε σταθερότητα χωρίς πολυσυνθετότητα

Η σοβαρότητα της οικολογικής κρίσης, από απρόσμενες παρενέργειες ορισμένων προϊόντων και οι καταστροφές που όλοι μας ξέρουμε κάνουν φανερή την αστάθεια των οικοσυστημάτων που έχουν δημιουργηθεί από τον άνθρωπο. Ενώ τα φυσικά οικοσυστήματα διαρκούν και εξελίσσονται εδώ και δισεκατομμύρια χρόνια χάρη στην πολυσυνθετότητα (ποικιλότητα) τους. Σε περίπτωση εξωτερικής διαταραχής, τα είδη που συνθέτουν το οικοσύστημα ξαναβρίσκουν μόνα τους την ισορροπία τους -μερικά μάλιστα επωφελοούνται απ' αυτή (Σάμουελ και συνεργάτες, 1990, σελ. 58-63).

4. Η άποψη των οικολόγων για την σύγχρονη κοινωνία.

Η κρίση της βιομηχανικής εποχής

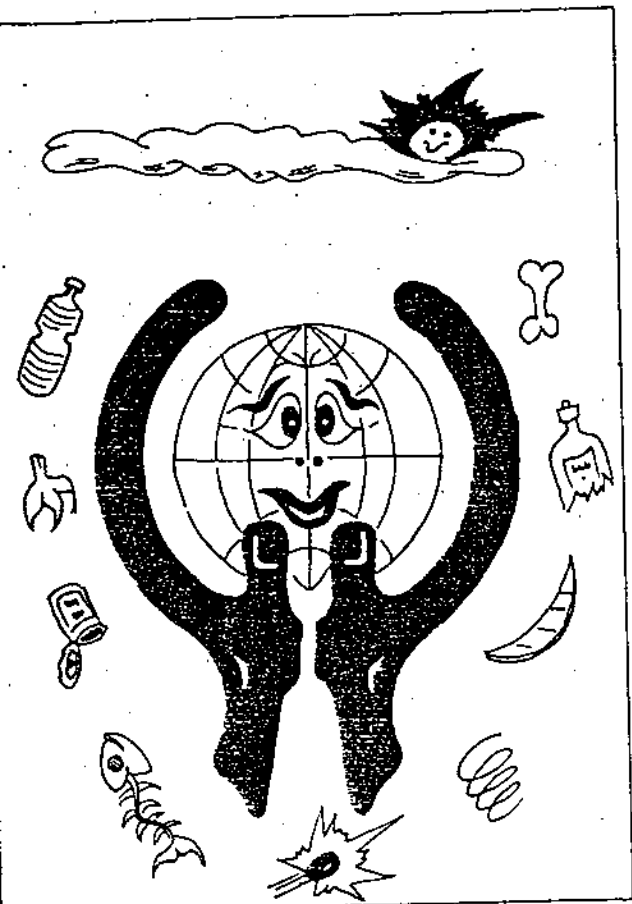
Με βάση τις αρχές που αναφέρθηκαν πιο πάνω οι οικολόγοι έρχονται σε αντίθεση με τη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, η οποία, όπως πιστεύουν, τις παραβιάζει και οδηγεί σε μια συνεχή και διαρκώς εντεινόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, της φύσης αλλά και της ποιότητας ζωής. Ανέναντι σ' αυτές τις παραβιάσεις έχουν διατυπωθεί διάφορες "εναλλακτικές" προτάσεις για κάθε τομέα της ζωής των ανθρώπων αλλά και ορισμένες συνολικές προτάσεις-θέσεις, που αφορούν το όραμα των οικολόγων για μια πιο "ήπια"

κοινωνία, που θα σέβεται τη φύση αλλά και θα μαθαίνει από αυτήν και τα άλλα είδη που ζουν πάνω της. Έχουν δε διατυπώσει διάφορες αναλύσεις γύρω από τους μηχανισμούς λειτουργίας της βιομηχανικής κοινωνίας που παίρνουν τη μορφή κριτικής προς αυτήν και τους θεσμούς της. Ξεκινούν την κριτική τους διαπιστώνοντας πως η κοινωνία πλέον έχει φτάσει σε ένα κομβικό σημείο. Όπως υποστηρίζουν οι περισσότεροι θεωρητικοί της οικολογίας (Κάπρα, Σάμουελ, Γκόρτς, Σαχτούρη, Λόρεντς, Λόβλοκ, Σαχτς, Ιλίτς, Τόφλερ, Ντιμόν κ.ά.), η σύγχρονη κοινωνία διέρχεται εδώ και καιρό μια περίοδο βαθιάς κρίσης.

"Μια κρίση περιπλοκή και πολυδιάσταση, που άγγιξε από κάθε άποψη τη ζωή μας - υγεία και επιβίωση, ποιότητα περιβάλλοντος, κοινωνικές σχέσεις, οικονομία, τεχνολογία, πολιτικές υποθέσεις. Μια κρίση με διανοητικές, ηθικές και πνευματικές διαστάσεις. Μια κρίση χωρίς προηγούμενο στην έκτασή της μέσα στα πλαίσια της ανθρώπινης ιστορίας. Για πρώτη φορά σταθήκαμε αντιμέτωποι με την πραγματική απειλή της εξαφάνισης του ανθρώπινου γένους και κάθε μορφή ζωής πάνω στον πλανήτη" (Κάπρα Φ., 1984, σελ. 25).

"Οι όψεις αυτής της σύγχρονης κρίσης αποκαλύπτουν μια ατμόσφαιρα έντασης, ανταγωνισμού και αγώνα όλων για όλα: αγώνας μεταξύ ανθρώπινων ομάδων, πνεύμα ανταγωνισμού στο εμπόριο, στη βιομηχανία, στην τεχνική, στην επιστήμη. Ενταση ανάμεσα στα φύλα, στις γενιές, στις κοινωνικές τάξεις" (Σάμουελ Π., 1973, σελ. 13).

Στο σημείο αυτό θα επιχειρηθεί μια παρουσίαση κάποιων αντιπροσωπευτικών απόψεων για την κρίση αυτή, όπως την αντιλαμβάνονται μερικοί από τους θεωρητικούς της οικολογίας.

Θεωρία και...Πράξη

.....ο άμεσος κίνδυνος για όλους μας δεν βρίσκεται τόσο στην υπολογισμένη χρήση της δύναμης, από αυτούς που την έχουν, όσο στις ανυπολογιστές παρενέργειες αποφάσεων που λαμβάνονται από πολιτικογραφειοκρατικούς μηχανισμούς, τόσο επικίνδυνα αναχρονιστικούς, ώστε ακόμα και οι καλύτερες προθέσεις μπορεί να οδηγήσουν β'εγκληματικά αποτελέσματα. ΔΑΒΙΝ ΤΟΦΛΕΡ. "το 3^ο κύμα".

Αξίζει να επισημανθεί -χωρίς όμως επιπλέον ανάλυση, μια που δεν εντάσσεται στους σκοπούς της μελέτης- ότι όπως θα αντιληφθεί κανείς κατά την ανάγνωσή τους, οι απόψεις τους διαφοροποιούνται σε ουσιαστικά κάποιες φορές σημεία που αποτελούν το έναυσμα για διαφωνίες και για επιλογή διαφορετικών τακτικών. Αποτέλεσμα των αντιθέσεων αυτών είναι η έντονη διαφωνία ανάμεσα στους οπαδούς της "βαθιάς οικολογίας" με εκείνους της κοινωνικής οικολογίας, που εμφανίζεται ιδιαίτερα στην αμερικανική κοινωνία, όπως και οι διαφωνίες ανάμεσα στις παραπάνω ομάδες με τους περιβαλλοντιστές.

Υπαρκτό είναι ένα ευρύ φάσμα απόψεων που ξεκινά από τη μια μεριά με την άποψη που παρουσιάζει ο Τζόνναθαν Εϊλλ στο βιβλίο του "Πεπρωμένο της Γης" (1983) (Βιβλιοπαρουσίαση "Νέα Οικολογία", τ. 15 -1/86) ότι το πυρηνικό ολοκαύτωμα είναι αναπόφευκτο και ότι η φιλειρηνική ανθρωπότητα μόνο να το καθυστερήσει μπορεί.

Και έχει σαν αντίποδα την περισσότερο αισιόδοξη άποψη του Α. Τόφλερ στο βιβλίο του "Το τρίτο κύμα" (1982) ότι ένα τρίτο πολιτιστικό κύμα (μετά από εκείνα της αγροτικής και βιομηχανικής επανάστασης) θα αλλάξει τη μορφή του κόσμου, το οποίο θα "χαρακτηρίζεται" από την περιφερειακή ανάπτυξη, την κοινωνία της πληροφορικής, τη συμμετοχή σε δημοκρατίες πολυεθνικές, που θα αποκλείουν την απειλή του ολοκληρωτισμού, από σεβασμό των μειονοτήτων καθώς και από την οικολογική ανασύνθεση του περιβάλλοντος (Βιβλιοπαρουσίαση "Νέα Οικολογία", τ. 15, 1/86).

Ανάμεσα στις δύο αυτές "ακραίες" θέσεις μεσολαβούν διάφορες άλλες απόψεις. Επίσης αισιόδοξη είναι η άποψη του Φ. Κάπρα, ο οποίος "όστερα από μια εξαντλητική κριτική της νευτώνιας και καρτεσιανής λογικής και της επηρεασμένης απ' αυτή τη λογική εξέλιξης των ιδεών μεταχειρίζεται ορισμένες τάσεις της σύγχρονης φυσικής και βιολογίας για ν' αποδείξει ότι η κρίσιμη καμπή, που

διέρχεται ο πολιτισμός μας θα ξεπεραστεί με μια περισσότερο "ολιστική και οικολογική άποψη" για τον άνθρωπο και το σύμπαν. Άποψη κατά την οποία τα ψυχικά, φυσικά και κοινωνικά φαινόμενα συνδέονται μεταξύ τους με δικτυωτή αλληλουχία, που δεν μπορεί να την κατανοήσει η παραδοσιακή θετικιστική σκέψη. Προάγγελος του νέου κόσμου είναι για τον Carra τα φεμινιστικά, οικολογικά και κοινωνικά κινήματα των δύο τελευταίων δεκαετιών, (Βιβλιοπαρουσίαση "Νέα Οικολογία", τ. 15, 1/86).

Ο Η. Scolimowski στο βιβλίο του "Οικοφιλοσοφία - καινούργια τακτική για τη ζωή" δεν κάνει προβλέψεις για το αν θα ξεπεραστεί η όχι η κρίση του πολιτισμού μας, θεωρεί όμως, ως μόνη διέξοδο την αποδοχή μιας νέας φιλοσοφικής προσέγγισης για τη ζωή, την οικοφιλοσοφία, που κηρύσσει την επάνοδο στις ιδεαλιστικές και αντιθετικιστικές εσωτερικές αξίες, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται ο ανθρωπισμός -γενικά-, η σοφία, η "χάρη", η πίστη στα μεταφυσικά φαινόμενα, η επιστροφή στη θρησκεία.

Ο Α. Γκόρτς, σε μια περισσότερο κοινωνική προσέγγιση της κρίσης, θεωρεί πως η σημερινή κατάσταση δηλώνει την "επιθανάτια αγωνία του καπιταλισμού". Υποστηρίζει ότι για την αντικειμενική δυνατότητα εξόδου από τον καπιταλισμό το κομβικό σημείο είναι η πάλη για τη γενικευμένη μείωση του χρόνου της εργασίας για όλους.

"Αν, υποστηρίζει στον αναπτυγμένο κόσμο περάσουμε στις 20.000 ώρες εργασίας -σήμερα είναι 40.000 κατά μέσο όρο στη διάρκεια της ζωής- τότε το βιοτικό επίπεδο δεν πρόκειται να πέσει, ακριβώς χάρη στην υπερπαραγωγικότητα της σύγχρονης τεχνολογίας αλλά και για καπιταλισμό δεν θα πρόκειται να μιλάμε. Διότι, όπως λέει και ο Μαρξ, ο πραγματικός πλούτος της κοινωνίας θα είναι ο ελεύθερος χρόνος" (Βιβλιοπαρουσίαση "Ο Πολίτης", τ. 73, 11/86).

Επίσης θεωρεί αναγκαία την πάλη για μια οικολογική συμμετοχική κοινωνία αφού πρώτιστα εντοπίζει τον κίνδυνο οι οικολογικές διεκδικήσεις να ενσωματωθούν στο καπιταλιστικό σύστημα χωρίς να αλλάξουν την ουσία του.

Η θέση του Κ. Λόρεντς για την κρίση της κοινωνίας μας κτοχυρώνεται μέσα από μια βιολογική προσέγγιση, μια που ο ίδιος θεωρείται από τους διασημότερους σύγχρονους κοινωνιοβιολόγους, ιδρυτής της επιστήμης της ηθολογίας (που μελετά την συμπεριφορά των ζώων). Ο Λόρεντς τείνει να θεωρεί ως βάση των προβλημάτων της ανθρωπότητας την έκφραση της έμφυτης βίας που χαρακτηρίζει το ανθρώπινο είδος, πράγμα που επιδεινώνεται από το γεγονός ότι ο Homo Sapiens δεν διαθέτει, σε αντίθεση με τα ζώα, μηχανισμούς αναστολής της επιθετικότητας.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο ο Λόρεντς πιστεύει ότι θα ξεπεραστεί η κρίση μόνο με την εκπαίδευση του ανθρώπου, τη σχετική με τη φύση. (Κ. Λόρεντς, 1990, Ν.Ο., τ. ειδική έκδοση, σελ. 16-29)

Και στον Κ. Λόρεντς διαφαίνεται κάποια ελπίδα αφού αναγνωρίζει ότι αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο η συνειδητοποίηση των κινδύνων, που επικρέμονται πάνω στην ανθρωπότητα... (Κ. Λόρεντς, 1979, σελ. 14).

Μια άλλη προοπτική αισιόδοξη για το μέλλον, είναι για τον Ρ.Φ. Νας στο βιβλίο του "Τα δικαιώματα της φύσης: μια ιστορία περιβαλλοντικής ηθικής", η διεθνοποίηση του περιβαλλοντικού δικαίου, που προχωρεί σταθερά (Βιβλιοπαρουσίαση "Νέα Οικολογία, τ. 74, 12/90).

Για τον Τζέιμς Λόβλοκ και την Λιν Μάργκουλις. Ο άνθρωπος μ' όλο που έχει το πρωτόγνωρο φαινόμενο της αυτοσυνείδησης δεν κατάφερε έως τώρα να συνεξελιχθεί με τη ζωή στον πλανήτη αντίθετα την καταστρέφει.

Η διέξοδος από την πολιτισμική κρίση που δημιουργεί θα πραγματοποιηθεί μόνο με την αλλαγή της θιστρικής θεώρησης του ανθρώπου για γη. θεωρείται απ' αυτούς ύψιστης σημασίας η κατανόηση και αποδοχή της θεωρίας της Γαίας, που οι ίδιοι "αποκαλύπτουν" σύμφωνα με την οποία ο πλανήτης μας και τα πλάσματά του αποτελούν ένα ενιαίο αυτορυθμιζόμενο σύστημα, που στην πραγματικότητα είναι ένα μεγάλο έμβιο όν, ένας οργανισμός.

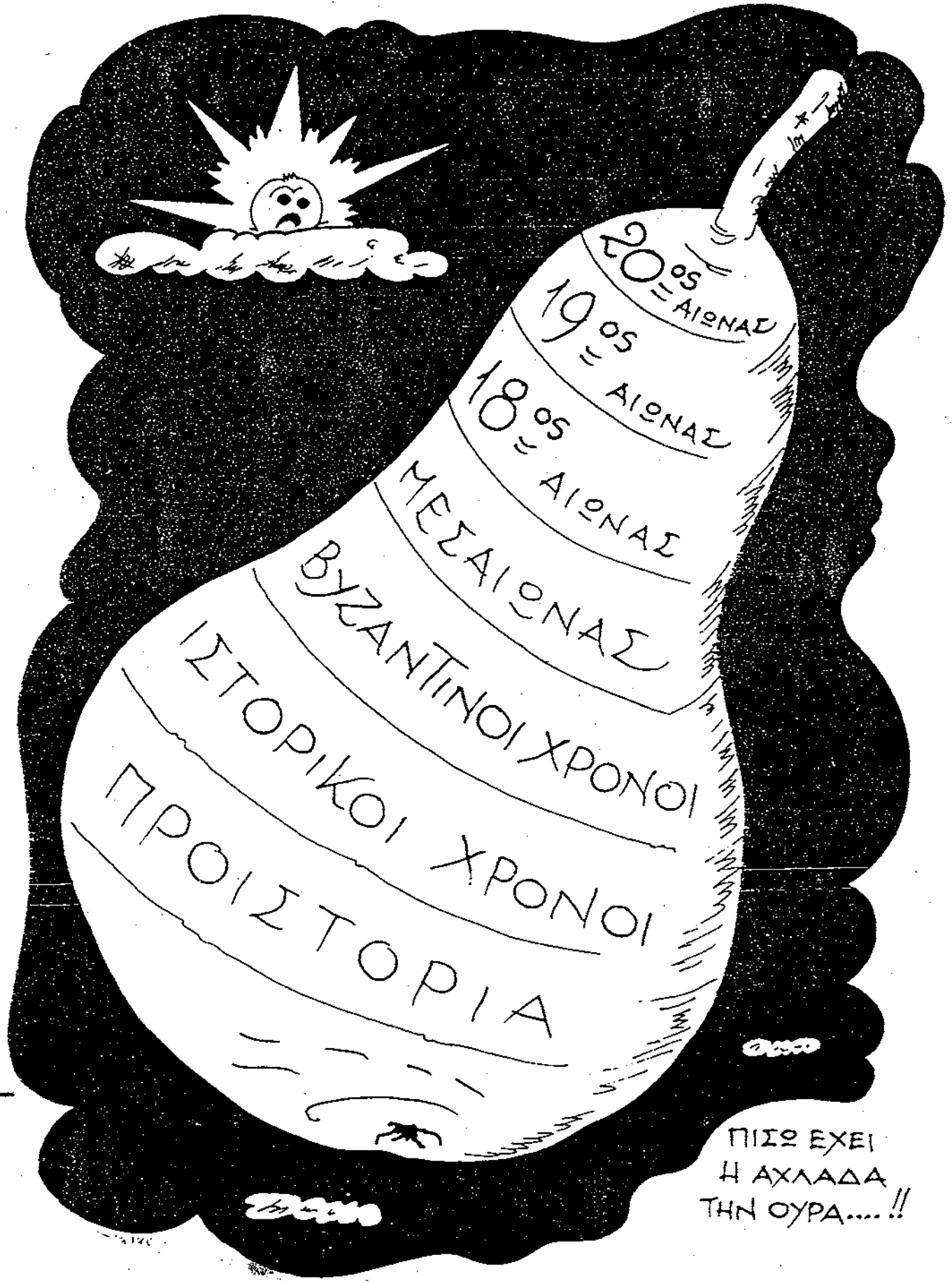
Με αφετηρία αυτή τη θεώρηση η

"επιβίωσή μας εξαρτάται από το αν θα ανταποκριθούμε στην εξελικτική ανάγκη να μετατρέψουμε την ανταγωνιστική εκμετάλλευση σε συνεργατική σύμπραξη" (Ε. Σατούρη, 1990, σελ. 9-14).

Η κρίση γίνεται παρούσα τόσο στη βιόσφαιρα όσο και στην ανθρώπινη κοινωνία. Οι φυσικοί πόροι και η ενέργεια, που αποτελούν τα βασικότερα στοιχεία για τη βιομηχανική δραστηριότητα, περιορίζονται δραματικά. Έτσι, δημιουργείται μια άνευ προηγουμένου ενεργειακή κρίση. Από την άλλη, η ζωή στις μεγαλουπόλεις γίνεται όλο και περισσότερο δύσκολη. Αυξημένα προβλήματα κατοικίας, εργασίας, μετακίνησης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης μέρα με τη μέρα γίνονται περισσότερο ορατά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το νέφος των μεγαλουπόλεων.

Η εντεινόμενη αύξηση του πληθυσμού της γης δημιουργεί ένα πρόσθετο πολύ σοβαρό πρόβλημα. Το πρόβλημα της χρήσης των φυσικών πόρων και των ενεργειακών πηγών, που με δεδομένο τον περιορισμό τους εξαιτίας της βιομηχανικής δραστηριότητας, και εξαιτίας της ανισότητας στην κατανομή τους μεταξύ των βιομηχανικών χωρών και αυτών του τρίτου κόσμου, δημιουργεί εκρηκτικές καταστάσεις.

Η κρίση αυτή γίνεται ακόμη αντιληπτή στην υγεία, την παιδεία, την εργασία, την πολιτική, τις ανθρώπινες σχέσεις, την οικογένεια

ΠΙΣΩ ΕΧΕΙ
Η ΑΧΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΟΥΡΑ...!!

Daskalakis

και αλλού.

Βλάβες που προξενούνται στο φυσικό μας περιβάλλον συνοδεύονται από μια αντίστοιχη αύξηση των προβλημάτων υγείας στα άτομα. Έτσι, σύμφωνα με τον Φρίτζοφ Κάπρα (Κάπρα Φ., 1984, σελ. 28).

"Τη στιγμή που η κακή διατροφή και οι επιδημίες αποτελούν τους μεγαλύτερους δολοφόνους στον τρίτο κόσμο, οι βιομηχανικές χώρες μαστίζονται απ' τις χρόνιες παθήσεις του 'πολιτισμού', δηλαδή τον καρκίνο, τις χρόνιες καρδιοπάθειες και τις καρδιακές προσβολές. Στην περιοχή της ψυχολογίας κάνουν θραύση η σχιζοφρένεια, οι καταθλίψεις και μια ολόκληρη σειρά από ψυχιατρικές διαταραχές που όλες τους μοιάζουν να παράγονται από μια σοβαρή αποσάθρωση του κοινωνικού περιβάλλοντος. Παρατηρούνται πολυάριθμα σημάδια της κοινωνικής αποδιοργάνωσης, όπως η επικίνδυνη αύξηση των βίαιων εγκλημάτων, των σοβαρών ατυχημάτων, των αυτοκτονιών, του αλκοολισμού, της κατανάλωσης ναρκωτικών ..."

"Ενώ παράλληλα ο ασυγκράτητος πληθωρισμός, η μαζική ανενεργία κι η αυξανόμενη ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου αποτελούν τα θεμελιώδη δομικά χαρακτηριστικά των περισσότερων εθνικών οικονομιών" (Κάπρα Φ., 1984, σελ. 28).

Η παρεχόμενη εκπαίδευση επίσης κάθε μέρα θεωρείται από περισσότερους αναποτελεσματική. Παρέχει στείρες γνώσεις τείνοντας προς την εξειδίκευση χωρίς να μπορεί να διαμορφώσει αξίες και αρχές που θα δημιουργήσουν ποιοτικούς ανθρώπους. Στρέφεται στην πληρέστερη επιστημονική και τεχνολογική κατάρτιση αγνοώντας όλο και περισσότερο την ηθική της διάσταση -απαραίτητη για την

ποιοτική καλλιέργεια των ανθρώπων.

Η εργασία έχει μεταβληθεί σε έναν τομέα στον οποίο σημασία έχει η παραγωγή και η ποσότητα του προϊόντος. Ο ανταγωνισμός την χαρακτηρίζει και εξαιτίας του εντείνονται συνεχώς οι ρυθμοί της. Όμως η δημιουργικότητα, η ουσιαστική συμμετοχή και πρωτοβουλία του εργαζόμενου στη διαδικασία παραγωγής του προϊόντος ή των υπηρεσιών είναι ελάχιστη και πολλές φορές ανύπαρκτη. Όλα καθορίζονται από "υψηλά" κλιμάκια για τις διάφορες φάσεις παραγωγής χωρίς ο εργαζόμενος να είναι σε θέση να έχει πρόσβαση και άποψη. Σήμερα στην κοινωνία μας η δουλειά μας αποτελεί για τους περισσότερους το κυριότερο χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς μας, στοιχείο που μας καθορίζει στις κοινωνικές μας σχέσεις χωρίς βέβαια πολλές φορές να μας αντιπροσωπεύει.

Και η παραδοσιακή άσκηση της πολιτικής δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει αυτά τα οξυμένα προβλήματα, κατανοώντας και ερμηνεύοντας την σημερινή κρίση με τους "κλασικούς" τρόπους είτε στο δυτικό είτε στον πρώην ανατολικό σχηματισμό. Παράλληλα πολλές κυβερνήσεις διαφόρων κρατών "ρίχνουν" αρκετά μεγάλα χρηματικά ποσά στην πολεμική μηχανή, τελειοποιώντας τους εξοπλισμούς τους με ό,τι πιο σύγχρονο στον τομέα αυτό υπάρχει, υπακούοντας έτσι στο φαύλο κύκλο της "τελειοποίησης του οπλοστασίου", θλιβερό απομεινάρι του ψυχρού πολέμου.

Αντιγράφουμε από την "Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία", 3/3/91, σελ. 29/Α.

"Σύμφωνα με δημοσίευμα του U.S. News & World Report (11/2/91) περιοδικού πωλήσεων εξοπλισμών, ένα "Στελν" (οπλικό σύστημα του τελευταίου αιμοβόρου πολέμου στον Κόλπο) μια μόνο βόμβα είναι εξίσου αποτελεσματικό με 95 αεροσκάφη F-105 του βιετναμικού πολέμου

(190 βόμβες) και με 4.500 "ιπτάμενα φρούρια" B-17 του τελευταίου παγκόσμιου πολέμου"

Αυτή η "ένταση" των εξοπλισμών, εκτός από τις καταστρεπτικές συνέπειες που έχει στην περίπτωση ενός πολέμου (τα αποτελέσματα τα είδαμε στον πρόσφατο πόλεμο στον Κόλπο), δαπανεί τεράστια ποσά από τον προϋπολογισμό, ποσά που θα μπορούσαν κάλλιστα να διατεθούν σε ειρηνικούς σκοπούς, ενώ προκαλεί τεράστια μόλυνση και επιβάρυνση στο οικοσύστημα (χαρακτηριστικές οι τεράστιες πετρελαιοκηλίδες του Περσικού κ.λπ.).

Όμως και οι κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων διέρχονται μια περίοδο βαθιάς κρίσης. Είδαμε λίγο πριν ποια είναι η κατάσταση της υγείας των ανθρώπων. Αυτή έρχεται σε άμεση συνάρτηση με τις διαμορφούμενες κοινωνικές σχέσεις. Πολλοί μελετητές αλλά και ειδικά αρκετοί κοινωνικοί επιστήμονες έχουν κατά καιρούς ασχοληθεί με τα θέματα αυτά. Η "πυρηνική οικογένεια" σαν θεσμός του πολιτισμού μας π.χ. αμφισβητείται σοβαρά για τη δυνατότητά της να ανταποκριθεί στα κελεύσματα της κοινωνίας και να εκπληρώνει ικανοποιητικά τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Ακόμη στο να αποτελεί συναισθηματικό καταφύγιο των μελών της και να είναι οδηγός και υποστηρικτής για τα μικρότερα μέλη. Όμως και η συμπεριφορά της κοινωνίας μας απέναντι στους ηλικιωμένους, τις γυναίκες, τις μειονότητες δέχεται αμφισβητήσεις, καθώς θεμελιώνεται μια καινούργια σιγά-σιγά αντιμετώπιση γι' αυτούς.

5. Οι αιτίες της σύγχρονης κρίσης

Ως κύρια αίτια της κρίσης του περιβάλλοντος και της κοινωνίας μας από όλους τους μελετητές της οικολογίας ανεξάρτητα από την επιχειρηματολογία τους, θεωρούνται: α) ο υπερπληθυσμός και β) η

ιδεολογία της αύξησης, της διαρκούς και εντεινόμενης ανάπτυξης, που σαν επακόλουθο έχει την "τεχνική" πρόοδο. Η ιδεολογία αυτή αντλεί την ύπαρξή της από τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό, ενώ στηρίχτηκε στην επανάσταση των μηχανών και είχε ως ιστορικό της υποκείμενο την Αστική τάξη και ως παράγωγα τις κρατικές γραφειοκρατίες, τεχνοκράτες κ.λπ.. Είναι η ιδεολογία που γέννησε και συντήρησε το αναγωγικό καρτεσιανό μοντέλο σκέψης και δράσης, που στο σύγχρονο πολιτισμό έχει εμποτίσει κάθε τομέα της ζωής (όπως επιστημάνθηκε και προηγουμένως από την αναφορά μας στον F. Capra).

Αυτή η αύξηση της παραγωγής και των παραγωγικών δυνάμεων είναι χωρίς όρια, άπειρη και συνεχής. Επεκτείνεται προσπαθώντας να κατακτήσει νέες αγορές, νέες περιοχές. Τα επακόλουθα της ιδεολογίας της αύξησης είναι:

Β.1. Λατρεία της παραγωγής

Σήμερα ο άνθρωπος, όπως λένε οι συγγραφείς του "οικολογικού μανιφέστου" (Σάμουελ και συνεργάτες, 1990, σελ. 64-65) δεν παράγει προκειμένου να καλύψει τις διάφορες ανάγκες που έχει (φαγητού, ένδυσης, στέγασης κ.λπ.) αλλά παράγει για να παράγει. Η παραγωγή έχει γίνει ένας σκοπός καθεαυτός, συγχέοντας σκοπούς και μέσα.

"Στο επίπεδο της ενέργειας π.χ. δεν έχουμε ανάγκη από πετρέλαιο, από ηλεκτρισμό ή από κάρβουνο ως τέτοια. Έχουμε ανάγκη από άνετα σπίτια, από φωτισμό, από συγκοινωνιακά μέσα... Όταν όμως η παραγωγή γίνεται ο μοναδικός μας σκοπός καταλήγουμε συχνά στο παράλογο. 'Γιτί να το κάνουμε πιο απλό αφού μπορούμε να το κάνουμε πιο περίπλοκο;'"

Αυτή η λατρεία της παραγωγής επενδυόμενη από την ιδεολογία

της διαρκούς ανάπτυξης πρώτα οικονομικής και στη συνέχεια και κοινωνικής, στάθηκε κύρια αιτία της ενεργειακής κρίσης και της μείωσης των φυσικών πόρων. Αρχικά, ενώ η ανάπτυξη, ως έννοια είχε μόνο οικονομικό χαρακτήρα στη συνέχεια επεκτάθηκε τόσο, ώστε να σημαίνει την πρόοδο και την ευημερία στη γενικότερή της μορφή. Βασικά στοιχεία της "αναπτυξιακής λογικής" είναι η συσσώρευση κεφαλαίου, το κέρδος, η συνεχής επέκταση που βρίσκει την ιδανικότερη έκφρασή της στην τεχνολογική πρόοδο και στην κατανάλωση. Αυτή όμως η "αναπτυξιακή λογική" αδιαφορεί για το κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος.

β.2. Κατανάλωση

Η τεχνολογία δημιουργεί πρόσθετες και μάλιστα πιο εξειδικευμένες ανθρώπινες ανάγκες οι οποίες αποκτούν και τον "εξειδικευμένο" τρόπο ικανοποίησής τους. Βλέπουμε την αγορά να κατακλύζεται από σωρεία προϊόντων και υπηρεσιών, που όλα προσπαθούν να μας πείσουν για την αναγκαιότητα της ύπαρξής τους και τη σημασία της χρήσης τους. Μ' αυτό τον τρόπο τελικά ο άνθρωπος εξαρτάται από όλα αυτά τα αγαθά, που τα αισθάνεται ως αναγκαία. Έτσι όπως του τα επιβάλλουν. Σαν αποτέλεσμα αυτής της στάσης έρχεται η σταδιακή αλλοτρίωση και παθητικοποίηση του ανθρώπου και η ρύπανση και διασπατάληση του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα πάλι με τους συγγραφείς του βιβλίου "για μια άλλη ανάπτυξη" (Ένωση για την ανάπτυξη και το περιβάλλον, σελ. 31)

"Η κατανάλωση για την κατανάλωση, δηλαδή η αύξηση των πωλήσεων των εμπορευμάτων, είτε από την επιβολή μιας κουλτούρας κατανάλωσης είτε με την παραγωγή προϊόντων που διαρκούν λιγότερο, αναγκάζοντας τους καταναλωτές να τ' αλλάξουν συχνότερα, εξασφαλίζει την καπιταλιστική αύξηση και τη συνέχεια του συστήματος. Αυτή είναι η

Το Βαίμα της αίνυρανης νεοσφίας!

βάση της "Κοινωνίας της Αφθονίας" που αυξάνει τις ποσότητες προϊόντων και υπηρεσιών για την ικανοποίηση πλάσματικών αναγκών κι όχι των ιστορικών και αναγκαίων."

Β.3. Συγκεντρωτισμός

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της τεχνολογικής ανάπτυξης είναι ο συγκεντρωτικός της χαρακτήρας. Εξ' αιτίας του περίπλοκου χαρακτήρα των διαφόρων φάσεων της παραγωγής, της μαζικής χρησιμοποίησης των πλουτοπαραγωγικών και ενεργειακών πηγών καθώς και λόγω της αυξανόμενης εξειδίκευσης των τεχνικών και των γνώσεων που απαιτούνται, η όλη διαδικασία παραγωγής ασκείται σε μεγάλες μονάδες. Συνήθως κοντά σε αστικά κέντρα. Αυτές οι μονάδες παραγωγής εκτός από την τεράστια δαπάνη πηγών και πόρων που κάνουν, ρυπαίνουν και υποβαθμίζουν ανεπανόρθωτα το περιβάλλον, ενώ δημιουργούν και κοινωνικά προβλήματα διογκώνοντας τις πόλεις και χωρίζοντάς τες σε ζώνες (βιομηχανικές, κατοικίας, εμπορικές κ.λπ.).

Β.4. Εξειδίκευση

Για να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της νέας τεχνολογικής παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών η κοινωνία θεμελιώνει την τάξη των ειδικών: Επιστημόνων που θεωρούνται αρμόδιοι για τις διάφορες φάσεις παραγωγής. Αυτοί είναι οι υπεύθυνοι και μπορούν να δώσουν λύσεις στα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζονται, ενώ οι απλοί άνθρωποι που εντέλει υφίστανται τα αποτελέσματα της τεχνολογίας δεν μπορούν να μιλήσουν. Η διαρκής αυτή εξάρτησή μας, από τους εκάστοτε ειδικούς και τις γνώσεις που έχουν, διαμορφώνει ένα ακόμη χαρακτηριστικό της κοινωνίας μας. Η βιομηχανική κοινωνία, επομένως, είναι η κοινωνία της προέκτασης. Σύμφωνα με τους συγγραφείς του οικολογικού μανιφέστου (Σάμουελ και συνεργάτες,

1990, σελ. 75), διαπιστώνεται ότι:

"Για να ζήσουμε, για να επιβιώσουμε δεν μπορούμε πια να στηριζόμαστε σε δυνάμεις και πρωτοβουλίες ούτε δικές μας ούτε της κοινωνικής ομάδας μέσα στην οποία ζούμε- είμαστε υποχρεωμένοι, θέλοντας και μη, να ζητάμε τις υπηρεσίες των μεγάλων θεσμών: του σχολείου, της ιατρικής, των μεταφορών, της δικαιοσύνης κ.λπ. Οι κυρίαρχες ιδεολογίες, όποιες κι αν είναι οι διαφορές μεταξύ τους, συμφωνούν όλες στο ότι η ευτυχία των ανθρώπων αυξάνεται ανάλογα με την αξία και τη δύναμη των προεκτάσεων που διαθέτουν"

Β.5. "Εξαγωγή" της ανάπτυξης

Βλέπουμε να θεμελιώνεται μια συγκεντροποίηση τόσο των ίδιων των μονάδων παραγωγής, όσο και της γνώσης σχετικά μ' αυτή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα μια εξαιρετικά ιεραρχημένη οργάνωση της εργασίας, η οποία υπακούει σε ορισμένους νόμους και κανόνες. Ακόμη αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία ανισοτήτων -τόσο μεταξύ διαφόρων χωρών (πλούσιες-φτωχές, Βορράς-Νότος) όσο και μεταξύ του πληθυσμού μιας χώρας (πλούσιοι-φτωχοί). (Σάμουελ και συνεργάτες, 1990, σελ. 70-74). Το πρόβλημα της άνιση αυτής ανάπτυξης μεταξύ των διαφόρων χωρών, του πλούσιου Βορρά και του φτωχού Νότου, της Δύσης και του Τρίτου Κόσμου, ενδιαφέρει την οικολογική προβληματική. Η άνιση ανάπτυξη προέρχεται από τη λογική της εξαγωγής της ανάπτυξης (των αναπτυξιακών ρυθμών και σταδίων) από τις πλούσιες και "αναπτυγμένες" χώρες του Βορρά στις φτωχές "υπανάπτυκτες" χώρες του Νότου. (Μοδινός Μ., 1988, σελ. 13-14).

Β.6. Κοινωνικό και οικολογικό κόστος

Τελικό αποτέλεσμα της πιο πάνω αναπτυξιακής πρακτικής -και δευτερογενές αίτιο της σύγχρονης κρίσης είναι το πρόβλημα του

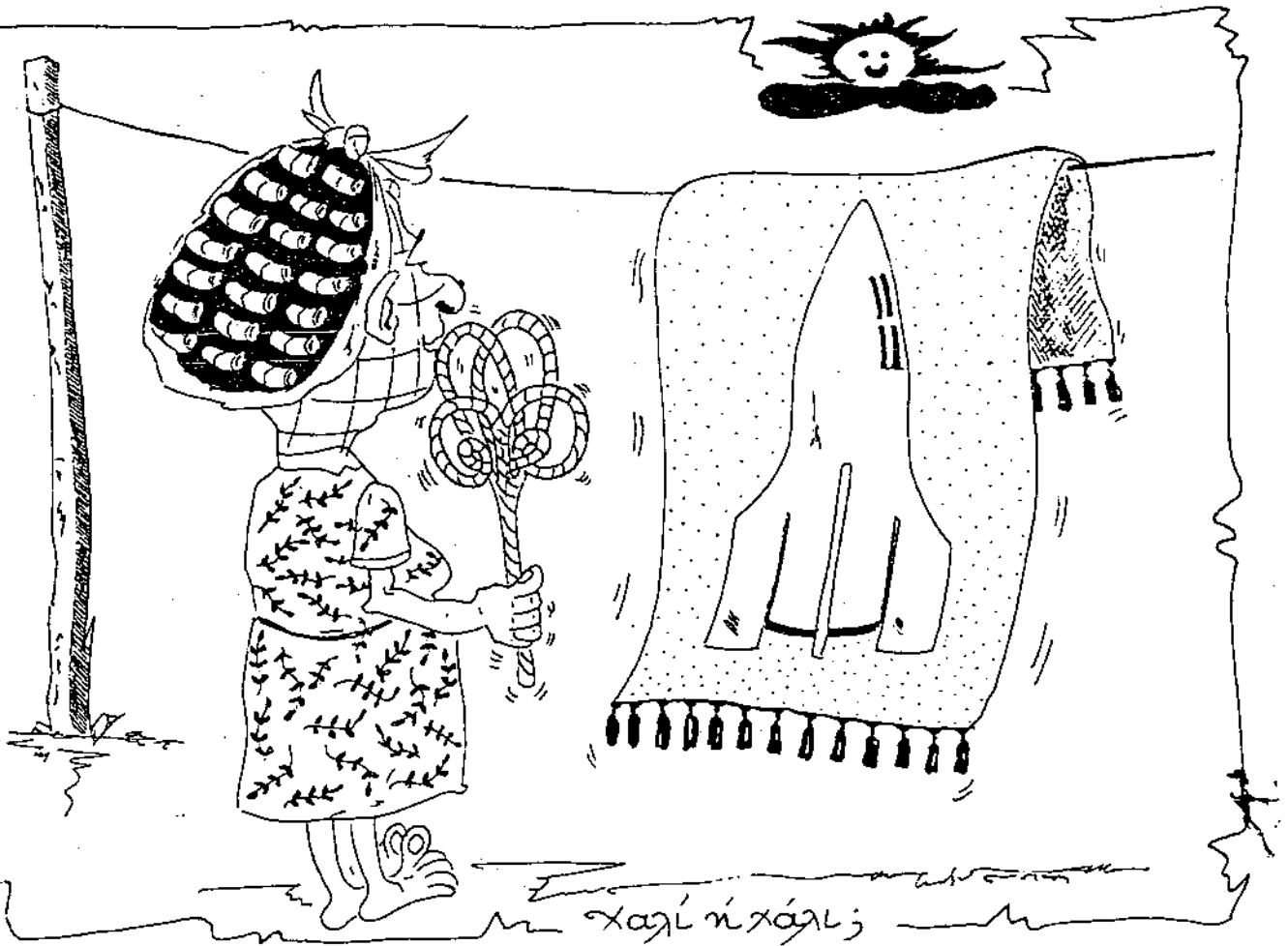
κοινωνικού και οικολογικού κόστους. Τα άτομα, οι εταιρίες, οι δημόσιοι φορείς και οι μεγάλες βιομηχανίες προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους, έμειναν απαθείς στην αντιμετώπιση με δική τους μέριμνα και δαπάνες των διαφόρων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων που ανέκυψαν από τη δραστηριότητά τους. Έτσι, εμφανίζονται τα διάφορα προβλήματα όπως της υπερκατανάλωσης και της έλλειψης δυνατότητας ορισμένων ασθενών κοινωνικών τάξεων να ανταπεξέλθουν στα κλειύσματα της —η έλλειψη οικονομικών δυνατοτήτων για καλύτερη εκπαίδευση και συμμετοχή σε διάφορα προγράμματα των οικονομικά ασθενέστερων και η αυξανόμενη ρύπανση και υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αποτελούν ορισμένες από τις τυπικές συνέπειες κοινωνικού και οικολογικού κόστους.

Για την απόλεια αυτού του κόστους στις δυτικές κοινωνίες ανέλαβε πρόσκαιρα ρόλο το κράτος με τη μορφή υγειονομικών και κοινωνικών παροχών, θέσπιση υποχρεώσεων στις επιχειρήσεις για την προστασία του καταναλωτή, νομικών κυρώσεων για τη ρύπανση του περιβάλλοντος κ.λπ.. Δεν κατάφερε όμως να αντιμετωπίσει καιρία αυτό το κόστος και τις συνεπαγόμενες ανισότητες που δημιουργούσε.

6. Οι προτάσεις των οικολόγων για την έξοδο από τη σημερινή κρίση

Η κρίση της κοινωνίας μας και η δομική αιτιολογία της, που περιγράψαμε σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τους οικολόγους ξεκινάει από μια βασική ιδέα που έχει τις ρίζες της πολύ πριν τη βιομηχανική επανάσταση και εντοπίζεται ήδη από τον 16ο αιώνα. Η ιδέα αυτή είναι της ανωτερότητας του ανθρώπου πάνω στη φύση και σε οτιδήποτε την απαρτίζει.

ΑΓΟΝΙΖΟΜΑΣΤΕ ΓΙΑ ΕΝΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΖΟΥΜΕ
GREENPEACE

Απέναντι σ' αυτή την κυρίαρχη ιδέα που θεμελιώθηκε και άνθισε στον πολιτισμό μας οι οικολόγοι προτείνουν έναν άλλο τρόπο ζωής, ένας άλλος πολιτισμός. Ο οποίος ξεκινάει αρχικά ακριβώς αναιρώντας αυτή την ιδέα. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να συνεχίσει να είναι ο δεσπότης και εξουσιαστής της φύσης. Για να συνεχίσει να υπάρχει και να δημιουργεί στη Γη, εν'ολίγοις για να επιβιώσει ως είδος, πρέπει να κατανοήσει πως είναι κομμάτι της φύσης και πως μόνο αν αυτή επιβιώσει θα μπορεί κι αυτός να υπάρξει. Η δραστηριότητά του επομένως πάνω στη φύση χρειάζεται δραστικά να περιοριστεί και να κινηθεί με άλλους ρυθμούς.

Και όπως υποστηρίζει η Ελισάβετ Σαχτούρη, στο γνωστό βιβλίο της "ΓΑΙΑ, το ανθρώπινο ταξίδι από το χάος στον κόσμο" (Σαχτούρη Ε., 1990, σελ. 33).

"Εχουμε δικιο ν'ανησυχούμε για την επιβίωσή μας, γιατί τη θέτουμε ανόητα σε κίνδυνο. Εχουμε άδικο να συγκεντρώνουμε την προσοχή μας στην σωτηρία ή τη χειραγώγηση της φύσης. Η Γαία θα σωθεί μόνη -με ή χωρίς εμάς- και δε χρειάζεται καμία συμβουλή ή βοήθεια στη λειτουργία της. Για να φροντίσουμε για τους εαυτούς μας, καλό θα κάνανε να επεμβαίνουμε όσο το δυνατόν λιγότερο στις λειτουργίες της και να διδαχθούμε όσο μπορούμε περισσότερο απ' αυτές..."

Η συμβολή της επιστημονικής οικολογίας ήταν ιδιαίτερα πολύτιμη στη δημιουργία μιας νέας πρότασης για τη ζωή, μιας προοπτικής που βασίζεται στους μηχανισμούς λειτουργίας της φύσης και επεκτείνεται και στον άνθρωπο, σαν μέρος της. Η κατανόηση της λειτουργίας των οικοσυστημάτων και του τρόπου δράσης και επικοινωνίας μεταξύ τους θεωρείται από τους οικολόγους σαν το παράδειγμα που χρειάζεται να εφαρμοστεί και στις ανθρώπινες

κοινωνίες. Ξεκινώντας λοιπόν από την αρχή πως ένα οικοσύστημα είναι τόσο πιο σταθερό όσο πιο ισχυρό, όσο πιο σύνθετο είναι, πιστεύουν πως και στις ανθρώπινες κοινωνίες χρειάζεται να αποκεντρωθούν οι επιχειρηματικές, οικονομικές, εμπορικές, πολιτικές, πολιτιστικές δραστηριότητες.

Χρειάζεται σύμφωνα με τον Φ. Κάπρα (Κάπρα Φ., 1984, σελ. 496-499) να επανατεθεί η έννοια του "άριστου μεγέθους" που από την αρχαιότητα έχει τεθεί. Απέναντι στην συγκεντροποίηση της παραγωγής και στις μεγάλες μονάδες κατανάλωσης, διασκέδασης, γενικά ζωής, απέναντι στις μονο-καλλιέργειες και στις μονοβιομηχανίες να τεθούν οι μικρές προσαρμοσμένες στις ανθρώπινες ανάγκες μονάδες παραγωγής, κατανάλωσης και ζωής. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει:

"Κάτι τέτοιο μεταφράζεται με την αποκέντρωση των πληθυσμών και των βιομηχανικών δραστηριοτήτων, την διάλυση των μεγάλων εταιριών, την ανακατανομή του πλούτου, την δημιουργία εύκαμπτων και οικονομικών -απ' την άποψη της ενέργειας και των φυσικών πόρων- τεχνολογιών".

Όμως αυτό σημαίνει μεταβολή του συστήματος των αξιών και σταδιακός επαναπροσανατολισμός τους:

"...από την αυτοδιεκδίκηση και τον ανταγωνισμό προς τη συνεργασία και την κοινωνική δικαιοσύνη, από την επέκταση προς τη φροντίδα και τη μέριμνα, από την απόκτηση υλικών αγαθών προς την εσωτερική ανάπτυξη και καλλιέργεια".

Τότε μόνο θα αποκατασταθεί η υγιής ισορροπία και η ευκαμψία (βασικά χαρακτηριστικά των φυσικών οικοσυστημάτων) στους τομείς της οικονομίας, της τεχνολογίας και των κοινωνικών οργανώσεων και θεσμών.

Μ' αυτό τον τρόπο θα κατορθώσει ο άνθρωπος, από απρόσωπη μάζα των σημερινών κοινωνιών να επαναποκτήσει την αξία του ως άτομο που ζει σε ένα περιβάλλον που μπορεί να ελέγξει, που μπορεί να συμμετέχει στις αποφάσεις που αφορούν τον ίδιο αλλά και τη διαχείριση του περιβάλλοντος (Σάμουελ και συνεργάτες, 1990, σελ. 89).

Η αποκέντρωση, σύμφωνα με τους οικολόγους, προϋποθέτει την αντικατάσταση των βιομηχανικών κολλοσσών της κοινωνίας μας από μικρές βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες που θα είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες της κάθε περιοχής, θα κάνουν ορθολογική χρήση των πηγών ενέργειας προωθώντας τις εναλλακτικές και ανανεώσιμες πηγές και πόρους και θα σέβονται τις διάφορες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Για το σκοπό αυτό θα χρειαστεί να αναπτυχθούν εναλλακτικές τεχνολογίες που οι γενικές τους τάσεις θα είναι: το μικρό μέγεθος, η αποκέντρωση, η ανταπόκριση στις τοπικές ανάγκες και συνθήκες, η μεγιστοποίηση της αυτάρκειας και η διασφάλιση της ευκαμψίας. Αυτές οι τεχνολογίες ονομάζονται "μαλακές" εφόσον παρεμβαίνουν ελάχιστα στο περιβάλλον, καταφεύγοντας στη χρήση ανανεώσιμων πηγών και στη διαρκή ανακύκλωση των υλικών. Οι ηλιόσυλλέκτες, οι αιολικές γεννήτριες, η οργανική γεωργία, η περιφερειακή και τοπική παραγωγή και επεξεργασία τροφίμων και η ανακύκλωση απορριμμάτων αποτελούν μερικά παραδείγματα "μαλακών" τεχνολογιών.

Μια άλλη βασική λειτουργία που χρειάζεται να αναπτυχθεί προκειμένου να αντιμετωπιστεί η ενεργειακή κρίση αλλά και η περιβαλλοντική υποβάθμιση είναι η ανακύκλωση. Η ανακύκλωση προϋποθέτει την επαναχρησιμοποίηση των πρώτων υλών διαφόρων

προϊόντων (χαρτί, γυαλί, αλουμίνιο κ.λπ.). Σήμερα η ανακύκλωση θα πρέπει να επεκταθεί και σε διάφορα άλλα προϊόντα ενώ τα νέα προϊόντα ενώ τα νέα προϊόντα που κατασκευάζονται χρειάζεται να είναι από τέτοια υλικά που θα είναι ανθεκτικά και εύκολα θα ανακυκλώνονται.

Αυτά όλα τα στοιχεία που αναφέραμε θεμελιώνουν την άποψη των οικολόγων για την ανάπτυξη. Τη δική τους πρόταση απέναντι στη βιομηχανική αύξηση. Αντιγράφουμε σχετικά από το "Οικολογικό μανιφέστο" (Σάμουελ και συνεργάτες, 1990, σελ. 103).

"Την έννοια της αύξησης, πάνω στην οποία είναι θεμελιωμένη η βιομηχανική κοινωνία θέλουμε να την αντικαταστήσουμε με την έννοια της οικο-ανάπτυξης. Πρόκειται για ένα στόχ ανάπτυξης της παραγωγής, αγαθών και υπηρεσιών, που σε κάθε οικολογική περιοχή αναζητά τις κατάλληλες λύσεις για τα συγκεκριμένα προβλήματα που υπάρχουν παίρνοντας υπόψη τα οικολογικά, καθώς και τα εθνοπολιτιστικά δεδομένα, τα διαθέσιμα μέσα (υλικά και σε ανθρώπους) καθώς και τις άμεσες, αλλά και τις μακροπρόθεσμες ανάγκες. Το στόχ αυτό θεμελιώνεται σε φυσικούς πόρους ανανεώσιμους και ανακυκλώσιμους που υπάρχουν στην περιοχή, κι αναζητά πρώτα-πρώτα να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις της ανανέωσης και της ανακύκλωσής τους. Χωρίς να αρνείται τη σπουδαιότητα των συναλλαγών, απορρίπτει τις πολλές-πολλές μετακινήσεις ανθρώπων, ζώων κι εμπορευμάτων, κι εναντιώνεται στη μόδα των δήθεν παγκόσμιων τυποποιημένων λύσεων. Στηρίζεται στην ικανότητα των ανθρώπινων κοινωνιών να συγκεκριμενοποιούν τα προβλήματά τους και να βρίσκουν πρωτότυπες λύσεις επιτόπου χρησιμοποιώντας, χωρίς να τις αντιγράφουν, όλες τις υπάρχουσες εμπειρίες.

Κάθε περιοχή πρέπει και μπορεί να γίνει σε μεγάλο βαθμό αυτάρκης, όσον αφορά τις στοιχειώδεις ανάγκες των κατοίκων της".

Μέσα από την έννοια της οικοανάπτυξης οι οικολόγοι επαναδιαπραγματεύονται και το θέμα των μεγαλουπόλεων. Η γιγαντοποίηση των πόλεων αντιπροσωπεύει έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους ενάντια στην οικολογική και κοινωνική ισορροπία.

Απέναντι στον κατεστημένο τρόπο άσκησης της πολιτικής, τον δομημένο με ιεραρχικές και εξουσιαστικές σχέσεις, η οικολογία προτείνει την άμεση δημοκρατία. Δηλαδή αμεσότητα, συμμετοχή, εναλλαγή στα καθήκοντα και σταδιάφορα αξιώματα, άμεση ανάκληση των αντιπροσώπων, ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών, σεβασμό και προβολή των απόψεων των μειοψηφιών, οργάνωση δημοψηφισμάτων για σημαντικά ζητήματα κ.λπ. Ακόμη οι οικολόγοι πιστεύουν πως η σημερινή εξουσία είναι συγκεντροποιημένη και γι' αυτό απαιτείται η αποκέντρωσή της. Ο θεσμός του έθνους-κράτους σύμφωνα με τον Κάπρα (Κάπρα Φ., 1985, σελ. 499)

"δεν προσφέρεται πια σαν αποτελεσματική μονάδα διακυβέρνησης. Το έθνος-κράτος είναι πολύ μεγάλο για να λύνει τα τοπικά προβλήματα κι η νοοτροπία του πολύ στενή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης. Οι σημερινές υπερευκεντρωτικές εθνικές κυβερνήσεις είναι ανίκανες να δράσουν τοπικά, αλλά και να σκεφτούν παγκόσμια. Γι' αυτό το λόγο, σε όλες τις μεγάλες χώρες επιβάλλεται πλέον η πολιτική αποκέντρωση και η περιφερειακή ανάπτυξη".

Το συγκεντροποιημένο κράτος, εξάλλου, περιορίζει αρκετά τις ατομικές ελευθερίες των πολιτών. Οι οικολόγοι είναι σύμφωνα με τον Σάρουετ (Σάρουετ και συνεργάτες, 1990, σελ. 99)... "θεσμοί

οπαδοί των ατομικών ελευθεριών". Υποστηρίζουν τα δικαιώματα των μειονοτήτων είτε εθνικών, είτε κοινωνικών -τη δυνατότητα για ελεύθερη έκφραση και εκδήλωση των προσωπικών ή άλλων στοιχείων τους. Η οικολογική σκέψη αναγνωρίζει "το δικαίωμα στη διαφορά". Υιοθετώντας έτσι την αρχή της ποικιλότητας σύμφωνα με την οποία μια κοινωνία είναι ισορροπημένη όταν σ' αυτή υπάρχει μια πολυμορφία έκφρασης, συμπεριφοράς, σκέψης.

Απέναντι δε στη σημερινή μορφή εργασίας που χαρακτηρίζεται από την άκρατη εξειδίκευση στην παραγωγή αλλά και στις σχέσεις και τη μηχανοποίηση, η οικολογία αντιπαραθέτει την "απελευθερωτική" εργασία. Η εργασία που δε θά'χει, σε μια μελλοντική κοινωνία" ως μόνο κίνητρο το κέρδος και δε θα ασκείται στις μεγάλες συγκεντροποιημένες μονάδες παραγωγής αλλά θα είναι παράγοντας έκφρασης και εκδήλωσης των δυνατοτήτων του καθενός. Θα αναπτύσσει συνεργαστικές και βαθιά συναδερφικές σχέσεις μεταξύ των εργαζόμενων. Θά'χει αποκεντρωμένο χαρακτήρα και θα ενσωματώνει τις αρχές της αυτοοργάνωσης και αυτοανάπτυξης. Σταδιακά το οικολογικό κίνημα επιδιώκει η διαχείριση των μονάδων παραγωγής να περάσει στα χέρια των εργαζόμενων (αυτοδιαχείριση). Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο χρειάζεται να ανέβει το εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζόμενων. Σύμφωνα με το Γ. Καραμπελιά σε εισήγησή του (εργασιακές σχέσεις: μια νέα προοπτική, Για μια εναλλακτική πρόταση, 1990, σελ. 94)

"σε ό,τι αφορά την ειδικευση, δεν είμαστε υπέρ της διατήρησης της ειδικευσης εκεί που βρίσκεται σήμερα. Υποστηρίζουμε τη μείωση των διαφορών και την άνοδο του μέσου επιπέδου γνώσης... πρέπει να υπάρχει για όλους τους ανθρώπους ένα κοινό επίπεδο γνώσεων, το οποίο διαρκώς θα ανεβαίνει".

Ένα άλλο βασικό στοιχείο της εργασίας είναι η μεταβολή του λεγόμενου ελεύθερου χρόνου σε κυρίαρχο κομμάτι της ζωής με δημιουργικά χαρακτηριστικά. Αυτό θα συμβεί όταν η προσωπικότητα ενός ατόμου παύσει να χαρακτηρίζεται κύρια από την εργασία του αλλά και οι έξω από το χώρο εργασίας δραστηριότητές του απορροφούν τη δημιουργικότητά του και του δίνουν ικανοποιήσεις και απολαύσεις.

Χωρίς να αρνούνται εξ'ολοκλήρου τη χρησιμότητα της τεχνολογίας και της παροχής ειδικευμένων υπηρεσιών οι οικολόγοι πιστεύουν πως το υγειονομικό σύστημα χρειάζεται να αποκεντρωθεί. Από τα μεγάλα υπερειδικευμένα νοσοκομεία να περάσουμε σε μικρές μονάδες υγείας που θα είναι συνδεδεμένες ενεργά με την τοπική κοινωνία στην οποία θα αναφέρονται. Αυτές θα αναλάβουν δράση προληπτική για τις διάφορες ασθένειες και δε θα περιορίζονται μόνο στην αντιμετώπισή τους. Ο έλεγχος και η λειτουργία αυτών των μονάδων θα γίνεται από την κοινότητα και οι κάτοικοι θα έχουν την ευθύνη για τη λειτουργία της. Ακόμη χρειάζεται στην προληπτική και θεραπευτική διαδικασία να υιοθετηθεί από το υγειονομικό προσωπικό μια ολιστική προσέγγιση προσαρμοσμένη στη θεωρία των συστημάτων (βλ. Κάπρα Φ., 1984, σελ. 421-422).

Σύμφωνα με τον Ι. Ιλλίτζ (Ιλλίτζ Ιβάν, 1988, σελ. 5)

"χρειάζεται να τεθούν φραγμοί στη σημερινή ιατρική- να περιγραφεί η ιατρική μέσα σε όρια συγκεκριμένα. Να πάψει η ιατρική να απαλλοτριώνει την υγεία μας, και ν'αποκτήσουμε πάλι εμείς, οι κοινοί άνθρωποι, οι μη ειδικοί, την ικανότητα να τα βγάλουμε πέρα με την αρρώστια τον πόνο και το θάνατο".

Και η εκπαίδευση είναι ^{να} ανάγκη να αποκεντρωθεί και να επαναδιαπραγματευτεί ο ρόλος της σαν φορέας κοινωνικοποίησης και

σαν χώρος μάθησης. Τα σχολεία πρέπει να είναι αυτόνομες μονάδες, συνδεδεμένες με τις τοπικές κοινωνίες, που θα προσφέρουν μια σφαιρική γνώση γύρω από όλα τα θέματα της ζωής. Σαν στόχο τους θα έχουν όχι τον ανταγωνισμό αλλά τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών, τον σεβασμό και την αγάπη τους για τη φύση, τη φροντίδα και τη συμπαράσταση σ' αυτή και τους συνανθρώπους τους.

Η μεταμόρφωση της κοινωνίας δεν μπορεί να μην επεκταθεί και στις κοινωνικές-προσωπικές σχέσεις των ανθρώπων. Μια οικολογικά οργανωμένη κοινωνία θα πρέπει να μεριμνά και να φροντίζει για όλα της τα μέλη και ιδιαίτερα για τα πιο αδύνατα και ευπαθή, όπως οι γέροι και τα παιδιά.

Οι ηλικιωμένοι θα έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες σε μια τέτοια κοινωνία. Η πείρα τους από τη ζωή μπορεί να διδάσκει τους νεότερους (Σάρουελ Π., 1973, σελ. 247). Ακόμη θα έχουν τη δυνατότητα να ασχολούνται με διάφορες εργασίες και πάντως θα συμμετέχουν ενεργά στα κοινά. Ετσι μπορεί να τους ανατεθεί η φύλαξη των παιδιών σε συλλογική και οργανωμένη βάση, η ρύθμιση γραφειοκρατικών λειτουργιών σε επίπεδο δήμου ή κοινότητας, η δημιουργία αυτοδιαχειριζόμενων γηροκομείων κ.λπ.. Οι ηλικιωμένοι μπορούν και πρέπει να είναι κοινωνικά ενεργοί. Αυτό σημαίνει συνολική αλλαγή της αντίληψης για την "παραγωγική" εργασία, την "παραγωγικότητα" κ.λπ. (Πρόταση "ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ", για μια εναλλακτική πρόταση, 1990, σελ. 131-132).

Η θέση των γυναικών μέσα στην κοινωνία είναι ένα άλλο βασικό θέμα που απασχολεί την οικολογία. Σήμερα οι γυναίκες από την κοινωνία μας γίνονται αντικείμενο διακρίσεων, βάσει του φύλου τους, και παραγκωνισμού από πολλές δραστηριότητες που θεωρούνται "αντρικές". Η οικολογική σκέψη αρνείται την "πατριαρχική" δομή της κοινωνίας μας, προσπαθώντας να δώσει στις γυναίκες τη θέση

που τις αξίζει και ενσωματώνοντας τις "γυναικείες αξίες" στην οικολογική κουλτούρα (οικολογικό ημερολόγιο 1991). Ακόμη η οικολογία ενδιαφέρεται για την "τυπική" και νομική ισότητα των γυναικών και για την προώθηση "θετικών διακρίσεων" για την παραπέρα παρέμβαση της γυναικείας "σκοπιάς" σε όλα τα ζητήματα (πρόταση "ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ, Για μια εναλλακτική πρόταση, 1990, σελ. 129).

Η οικογένεια στην "πυρηνική" της σύγχρονη έκβαση, αμφισβητείται. Θα πρέπει μέσα σ' αυτή να υιοθετηθούν αρχές όπως η ισότητα, η δημοκρατία, η ελευθερία απόψεων και κινήσεων, η συνεργασία. Ακόμη χρειάζεται η οικογένεια να βρίσκεται σε αλληλεξάρτηση με την ευρύτερη κοινότητα. Πολλοί οικολόγοι προτείνουν τη διάλυση του θεσμού της οικογένειας και την αντικατάστασή του με άλλους θεσμούς όπως π.χ. τα κοινόβια. Ξεφεύγει όμως η ανάλυση αυτών των θεσμών -κατά την άποψη των μελετητών- από τις απαιτήσεις αυτού του κεφαλαίου. Γενικά πρέπει να ληφθεί πως παρατηρείται μια κινητικότητα σχετικά με τη μορφή και τους ρόλους της οικογένειας μελλοντικά. Σύμφωνα με τον Α. Τόφλερ (Τόφλερ Α., 1982, σελ. 260-271) μελλοντικά θα υπάρξουν διαφόρων μορφών οικογένειες και ο καθένας σύμφωνα με τις δικές του προσωπικές ανάγκες θα επιλέγει τη μορφή οικογένειας που του ταιριάζει, βάσει της αρχής της ποικιλιότητας.

7. Δράση για να πραγματοποιηθεί το όραμα

Εγινε ξεκάθαρο, από την μέχρι τώρα παρουσίαση, πως οι οικολόγοι απέναντι στην γενικευμένη κρίση της κοινωνίας μας, προτείνουν μια νέα κοινωνία.

Για να πετύχουν τη μετεξέλιξη αυτή της κοινωνίας θεωρούν

απαραίτητη τη δράση του καθενός πολίτη. Είναι αναγκαίο η οικολογική σκέψη να μη μένει στο επίπεδο της ιδεολογίας αλλά να γίνει άμεσα πράξη, τρόπος ζωής. Ο καθένας μας χρειάζεται να υιοθετήσει "οικολογικούς" τρόπους στη ζωή του. Τρόπους σεβασμού και συνεργασίας με το περιβάλλον και κατ' επέκταση με τους συνανθρώπους του. Αυτή, άλλωστε, είναι η τρίτη διάσταση της οικολογίας, η "ηθική" που αναπτύχθηκε και προηγουμένως.

Όμως, ο τρόπος ζωής, συνοδεύεται και από τον τρόπο δράσης του καθενός πολίτη και όλων μαζί συνολικά. Έτσι το οικολογικό αξίωμα "σκέψου συνολικά, δράσε τοπικά" αποκτά σάρκα και οστά. Χρειάζεται ο καθένας να ξεκινήσει από τις δικές του ανάγκες, στο δικό του μικρόκοσμο την οικολογική παρέμβαση, μπαίνοντας στην συνέχεια σε δίκτυα, που ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος και της ζωής σε τοπικό επίπεδο, έχοντας κάνει μια συνολικότερη θεώρηση για τη ζωή και τα προβλήματα του περιβάλλοντος, έτσι θα μεριμνά για τα συνολικότερα θέματα της ζωής του πλανήτη και θα υιοθετεί μια "ολιστική" προσέγγιση τέτοια, όπως των άλλων οικοσυστημάτων στη φύση.

Αναφέρει σχετικά ο Σάμουελ (Σάμουελ Π., 1973, σελ. 343,347)

"Αν απ' τη θέση μας μπορούμε να επιδράσουμε στις αποφάσεις που παίρνονται, πρέπει να το προσπαθήσουμε. Οι εκδηλώσεις μας μπορεί να είναι ή πράξεις (να φροντίσουμε για μια δεντροφύτευση ή για την κατασκευή ειδικών λωρίδων στους δρόμους για τα ποδήλατα) ή απραξίες (ν' αντιταχθούμε στην κατασκευή ενός αυτοκινητόδρομου ή ενός εργοστασίου, που μοιάνει, να εκμεταλλευθούμε το γραφειοκρατικό σύστημα για να καθυστερήσουμε τις διαδικασίες εφαρμογής μιας απόφασης, να "χάσουμε" μερικά χαρτιά από το φάκελο ενός επικινδύνου σχεδίου, να διαβώσουμε πλη-

ροφορίες, που τις κρύβουν από το κοινό). Καθένας, ως συ-
γίσει τους κινδύνους κι ως ενεργήσει κατάλληλα. Αν βέ-
βαια κάποιος έχει πρόθεση να συνεχίσει για πολύ καιρό
μια τέτοια δράση είναι προτιμότερο να μην "καεί". Γι' αυ-
τό μπορεί ένας εκπαιδευτικός να προτιμήσει να είναι ε-
ξωτερικά πάρα πολύ φρόνιμος, αλλά να βρίσκει ευκαιρίες
όταν διδάσκει φυσικομαθηματικά, γεωγραφία, ιστορία, για
ν' ανοίγει το μυαλό των μαθητών του, ώστε ν' αντιληφθούν
τα οικολογικά προβλήματα".

Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα η κρίση της κοινωνίας μας δεν
θα ξεπεραστεί με αποφάσεις που θα πάρουν "άλλοι" υψηλά
ιστάμενοι. Όλοι ως μέρος του προβλήματος πρέπει να δράσουμε για
τη λύση του. Μέσα από τη δράση μας στην καθημερινή μας ζωή και
υιοθετώντας σταδιακά μια πιο συνολική άποψη για τον κόσμο, που
μας περιβάλλει και για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε αυτή τη σφαιρική άποψη:

"Εκκινώντας από την αρχή ότι ο κόσμος μας είναι ενιαίος
και ό,τι συμβαίνει σε μια περιοχή αφορά όλους μας, πι-
στεύοντας ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να είναι προ-
σαρμοσμένη στις ανάγκες των ανθρώπων και την αρμονική
σχέση κοινωνίας - φύσης, περνώντας στην άποψη που στη-
ρίζει τη δράση μέσα κι έξω από τους θεσμούς, που δημι-
ουργεί καλύτερες συνθήκες ζωής εδώ και τώρα και προωθεί
τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και των λαών χωρίς την
μεσολάβηση των μηχανισμών εξουσίας καθώς και την συμμε-
τοχή όλων στις αποφάσεις που τους αφορούν και καταλήγο-
ντας στο σεβασμό του "διαφορετικού", την εκτίμηση της πο-
λιτισμικής ποικιλομορφίας και της επικοινωνίας ανάμεσα
στις διαφορετικές κοινότητες" (Στουπάκη Αγγελική, Σχέ-

σεις Βορρά-Νότου, Για μια εναλλακτική πρόταση, 1990, σελ 13-14).

Τελειώνοντας το κεφάλαιο αυτό θεωρείται σκόπιμο να παρατεθεί μια άποψη ενός θεωρητικού της οικολογίας του Ιγκνάσι Σαχς σχετικά με την οικολογική προβληματική. (Ιγκνάσι Σαχς, Οικολογικοποίηση της σκέψης, 1990, σελ. 148).

Ο Σαχς πιστεύει πως η οικολογική προβληματική αντιπαραθέτει απέναντι στον απλοϊκό-μηχανιστικό οπτιμισμό και στις οικονομιστικές αντιλήψεις, μια διαφορετική θέαση της ανθρώπινης ανάπτυξης. Μια θέαση αυθεντική που ξανατοποθετεί για λογαριασμό της ανάπτυξης τη διαφορά ανάμεσα στο "έχειν" (που παραπέμπει στην έννοια των πόρων) και στο "είναι" (που παραπέμπει στην έννοια της βιοκοινωνίας). [Ειδική ανάλυση γίνεται από τον Εριχ Φρομ].

Αυτή η άποψη για την ανάπτυξη, κατά τον Σαχς υποκαθιστά τη λογική κατανάλωσης των πόρων με την οικονομία της διάρκειας (όρος δανεισμένος από τον Γκάντι).

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται οι θεωρητικές θέσεις της οικολογικής σκέψης. Επισημάζεται η μετάθεση της οικολογίας από περιβαλλοντισμό στην πολιτική και κοινωνική της διάσταση. Αναλύονται οι διάφορες εκφάνσεις της οικολογίας στην καθημερινή πρακτική. Παρουσιάζονται οι βασικότερες από τις οικολογικές αρχές που επηρέασαν και επηρεάζουν την οικολογική προβληματική. Στη συνέχεια γίνεται εκτενής αναφορά στην πολιτισμική κρίση της βιομηχανικής κοινωνίας, επισημάζονται οι αιτίες που προκαλούν την κρίση αυτή, από τη σκοπιά των οικολόγων, και εκτίθενται οι διάφορες προτάσεις για τη διέξοδο από την κρίση και το

μετασχηματισμό της κοινωνίας.

Τέλος, γίνεται αναφορά στη δράση των οικολόγων για να υλοποιηθούν οι απόψεις τους -το όραμα- για τη μετεξέλιξη της κοινωνίας μας.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ:

Κοινωνική συμμετοχή-Τοπική Αυτοδιοίκηση ή το όραμα και η πραγματικότητα

1. Οι έννοιες κοινωνία - κοινωνική συμμετοχή - τοπική δράση για τους οικολόγους

"Θέλουμε μια κοινωνία άμεσης συμπαράστασης, ζωτική στη θέση μιας κοινωνίας, όπου το κράτος μας αναγκάζει σε μια συμπαράσταση ανώνυμη και σ'έναν καθημερινό εγωισμό"

(ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ)

Οι οικολόγοι αντιλαμβάνονται την ιστορία των κοινωνιών σύμφωνα με την ιστορία της σχέσης τους με τη φύση.

Η φύση θεωρείται από τους εκπροσώπους της κοινωνικής ή πολιτικής ή κατ' άλλους βαθιάς οικολογίας "ένα σημαντικό εργαλείο ανάληψης, για μια συνθήκη μελέτης της ζωής" (Σ. Μοσχοβίτσι, Β. Lalonde, R. Dumont, έτος δεν αναφέρεται, σελ. 63).

Το κοινωνικό τους όραμα δεν προΐδεάζει σε ένα συγκεκριμένο πρότυπο κοινωνίας.

Σύμφωνα με τους Σ. Μοσχοβίτσι, (Β. Lalonde, R. Dumont, έτος δεν αναφέρεται, σελ. 61)

"...προτείνουν μια εικόνα, που τείνει να γίνει συνοδική και μια εικόνα κοινωνιών γιατί η αφετηρία της οικολογίας είναι η απαραίτητη ύπαρξη μιας ποικιλίας κοινωνικών μορφών".

Η ποικιλομορφία δεν αποκλείει κάποιες σταθερές. Είναι μέσω των συνεντεύξεων τριών από τους κύριους εμψυχωτές του οικολογικού

κινήματος των B. Lalonde, S. Moscovici και R. Dumont, όπως παρουσιάζονται στο βιβλίο "Οικολόγοι και πολιτική", από το "Οικολογικό μανιφέστο", αλλά και από τη βιβλιογραφία των θεωρητικών του Ο.Κ. I. Illich και A. Gortz διαγράφεται με αδρές γραμμές μια "εικόνα" κοινωνίας.

Η κοινωνία αυτή είναι εκείνη που δεν βάσει σε κίνδυνο το οικοσύστημα και που σέβεται το ανθρώπινο είδος. Μια κοινωνία χωρίς πυρηνική ενέργεια, ενάντια στην σπατάλη, πιο εφευρετική, πιο αποκεντρωτική, λιγότερο ιεραρχημένη - με λιγότερη δουλειά, με πιο εκλεπτυσμένα εργαλεία και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Το μικρό μέγεθος, η κοινότητα αποτελεί το βασικό στοιχείο δόμησης της οικολογικής κοινωνίας ή μάλλον των οικολογικών κοινωνιών - με προϋπόθεση βέβαια την ποιοτική εξισορρόπηση μεταξύ πόλεων και περιφέρειας.

Στο κοινωνικό αυτό μόρφωμα, όπως έχει ειπωθεί, καθοριστικό στοιχείο είναι ο πολίτης. Είναι αυτός που καθορίζει κάθε φορά τη μορφή της και που επωμίζεται τον έλεγχο των λειτουργιών της, περιορίζοντας στο έπακρο το ρόλο των πολιτικών και των εμπειρογνομόνων -θεμελιώνοντας έτσι την "κοινωνία των πολιτών". Από όλους είναι αποδεκτό αυτό που ο Κ. Καστοριάδης τονίζει:

"...μια κοινωνία αυτόνομη δεν συνεπάγεται μόνο την αυτοδιαχείριση, την αυτοκυβέρνηση, την αυτοθέσμιση. Συνεπάγεται έναν άλλο τρόπο ζωής, άλλες ανάγκες, άλλους προσανατολισμούς της ανθρώπινης ζωής". (Κ. Καστοριάδης Ν.Κον Μπεντίτ, 1981, σελ. 38).

Μικρό μέγεθος - συμμετοχή των πολιτών στα κοινά - επαναδόμηση της "κοινωνίας των πολιτών" και αυτοδιαχείριση είναι αλληλένδετα και προσπαιτούμενα στον οικολογικό λόγο.

"Η αυτοδιαχείριση έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση κοινω-

νικές και οικονομικές μονάδες αρκετά μικρές, ώστε οι παραγωγικές τους δραστηριότητες αλλά και η κατανομή κι ο καθορισμός των εργασιών τους να μπορούν να εξασφαλίσουν σε μια εδαφική κοινότητα την ποικιλία των ανθρωπινων ανταλλαγών, τη δυνατότητα προσαρμογής τουλάχιστον ενός μέρους της παραγωγής στις τοπικές ανάγκες κι επιθυμίες. Επομένως ενός μίνιμουμ τοπικής αυτάρκειας".

(M. Bosquet, 1984, σελ. 48).

Η αυτοδιαχείριση αλλά και οι αμεσοδημοκρατικές δομές -που προτείνουν οι οικολόγοι ως τρόπο πολιτικής διαχείρισης- προϋποθέτουν κοινωνικά ενεργούς και πολιτικά συνειδητοποιημένους πολίτες.

"Η πολιτική είναι ακριβώς ο χώρος, όπου κανονίζονται τα προβλήματα και οι συγκρούσεις από την κοινή ζωή. Θα ήταν καλύτερα να τακτοποιούνται από τους ίδιους τους πολίτες χωρίς προσφυγές σε αρχές, σε ανώνυμους προστάτες, σε μεσάζοντες" (B. Lalonde, Οικολόγοι και πολιτική, σελ. 30).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΔΡΑΝΕΙΑ

Η σταδιακή εξαφάνιση όμως τους "είδους" αυτού πολιτών οδήγησε τους θεωρητικούς του Δ.Κ. σε αναζήτηση των αιτίων της κοινωνικής αδράνειας.

Ο προβληματισμός αυτός οδήγησε στην αποκάλυψη μιας σειράς αιτίων, που διαφοροποιούνται ανάλογα με το σημείο στο οποίο εστιάζεται ο κάθε θεωρητικός, αλλά που όμως κατά την παράθεσή τους δημιουργούν μια συνολική εικόνα του αιτιατού της κοινωνικής αδράνειας.

Ετσι, σύμφωνα με τον Α. Γκρόρζ, ο οποίος έχει δεχθεί την επιρροή του Ι. Γιάγκερ, η καπιταλιστική οικονομία αλλά και εκείνη του υπαρκτού σοσιαλισμού οδηγεί σταδιακά στην ενίσχυση του Κράτους και τη θεσμοθετημένη παρέμβαση σε θέματα, που άλλοτε τα ίδια χειρίζονταν οι ίδιοι οι πολίτες π.χ. εκπαίδευση παιδιών, φροντίδα της υγείας κ.λπ., ακυρώνοντας τη ρύθμισή τους από τους πολίτες, άρα και τη συμμετοχή τους (M. Bosquet, 1984, σελ. 40-48)

Τη διαδικασία αυτή, οι μελετητές επιχειρούν να τη δώσουν σχηματικά στον πίνακα 3.

Ο φιλόσοφος Η. Scolimowski στα πλαίσια της ανάλυσής του (Η. Scolimowski, 1984, σελ. 42-58) εντοπίζει τη βαθύτερη αιτία της κοινωνικής αδράνειας στα ίδια τα θεμέλια του επιστημονικού κοσμοειδώλου, της φιλοσοφίας δηλαδή που κυριαρχεί σήμερα στο δυτικό κόσμο. Η οποία, όπως ο ίδιος καταγράφει σχηματικά στην "μαντάλα" της σύγχρονης φιλοσοφίας (βλέπε πίνακα 4)

- Είναι πολιτικά αδρανής
- Είναι κοινωνικά αδιάφορη
- Δεν μιλάει για ατομική ευθύνη

κατά τον Κ. Καστοριάδη, ο σύγχρονος άνθρωπος δεν ενδιαφέρεται

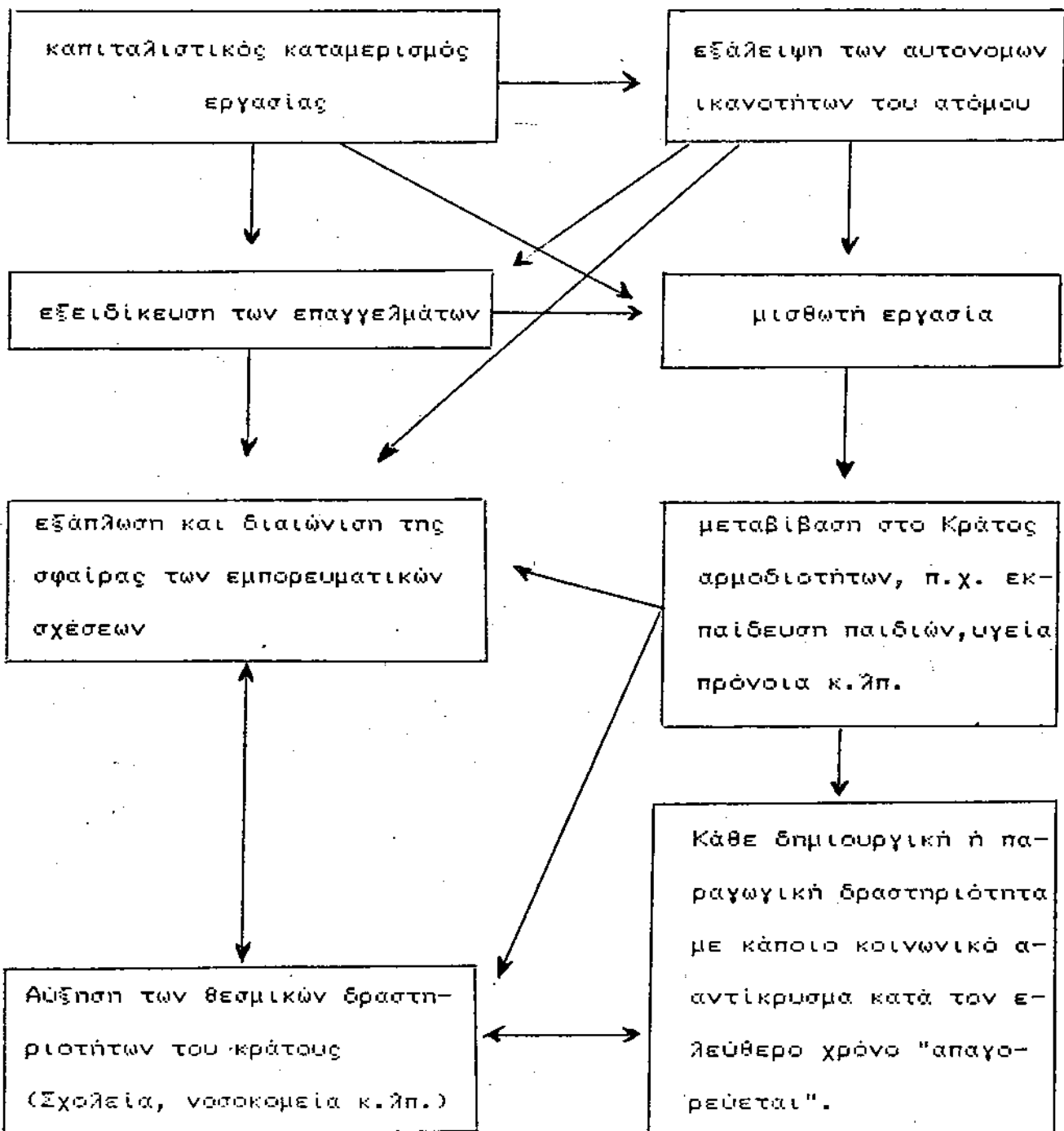
ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΔΡΑΝΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ANDRE GORTZ ή MICHEL BOSQUET, 1984, σελ. 40-44

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΑΤΟΜΟ

Η μαντάλα της σύγχρονης φιλοσοφίας

να αλλάξει τη σημερινή κοινωνία, που όπως είδαμε πιο πάνω αποκλείει τον αυτοκαθορισμό και τη λειτουργία της "κοινωνίας των πολιτών", γιατί έχει προσχωρήσει στο σύστημα αυτό, μέσω της κοινωνικής καταργασίας. Μέσω αυτής γίνεται α) η εκμάθηση από το άτομο μιας σχέσης προς την εξουσία, σε ένα ορισμένο τύπο εξουσίας και β) η ενστάλλαξη στα άτομα ενός συνόλου "αναγκών", που για την "ικανοποίησή" τους θα αφιερώσουν μια ζωή. Όπως ο ίδιος τονίζει οι ανάγκες αυτές λίγο ως πολύ ικανοποιούνται άρα αποφεύγεται η σύγκρουση κράτους-πολιτών. (Κ. Καστοριάδης, Ν. Κον Μπεντίτ, 1981, σελ. 21-28).

Αλλά ακόμη και οι κάθε φορά δι^κεδικήσεις κινδυνεύουν να ενσωματωθούν στο καπιταλιστικό σύστημα, το οποίο έχει καταπληκτικές ικανότητες στο να ενσωματώνει εναλλακτικές λύσεις, συμπληρώνει ο Κον Μπεντίτ στο ίδιο βιβλίο (Κ. Καστοριάδης, Ν. Κον Μπεντίτ, 1981, σελ. 47), για να προσθέσει επίσης ο ίδιος ότι η έλλειψη μιας σοβαρής εναλλακτικής λύσης από κάποιο κοινωνικό κίνημα, αποτελεί ένα σημαντικό επίσης αίτιο της κοινωνικής αδράνειας (Κ. Καστοριάδης, Ν. Κον Μπεντίτ, 1981, σελ. 53-55).

Ως εκ τούτων, η "μεγάλη αγωνία" του Ο.Κ. σήμερα, όπως διαγράφεται από τη μελέτη της βιβλιογραφίας αλλά και από τις συζητήσεις των μελετητών με μέλη των οικολογικών ομάδων -κυρίως της Πάτρας και της Θεσ/νίκης- είναι το πώς θα προκαλέσουν την κοινωνική συμμετοχή, αλλά και πώς θα επηρεάσουν την τοπική και εθνική πολιτική.

"Και τότε τι μπορούμε να κάνουμε, αναρωτιούνται οι οικολόγοι. Ποιές μεθόδους μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να ακουστούμε, αν μας απαγορέψουν τα νόμιμα και όχι βίαια μέσα, όπως είναι ο εμπορικός αποκλεισμός; Πώς μπορεί ο πολίτης να επέμβει ενάντια σ' ό,τι απειλεί ά-

μεσα την καθημερινή του ζωή και την ασφάλεια του ως ανθρώπινου όντος;

Όλες αυτές οι ερωτήσεις συνοψίζονται σε μια ουσιαστική ερώτηση, που θέτει συμπερασματικά το οικολογικό κίνημα: πώς μπορεί κανείς σήμερα να ασχοληθεί με την πολιτική; Με άλλα λόγια: πώς ένα υπεύθυνο άτομο μπορεί να ενδιαφέρεται και να συμμετέχει στην κοινωνική ζωή της χώρας του και να επεμβαίνει στις επιλογές, που το αφορούν άμεσα, χωρίς να προσχωρήσει σ' ένα πολιτικό κόμμα, όπου θα είναι υποχρεωμένο να ακολουθεί την ιεραρχία και να αποδέχεται την ιδεολογία στο σύνολό της;"

(D. Simonnet, 1985, σελ. 60).

Στη συνέχεια στόχος των Οικολόγων ^{είναι} να μπει φραγμός στον κύκλο αυτό της αδρανείας, κύρια με τη διάδοση των οικολογικών ιδεών, όπως παρουσιάζονται σε προηγούμενο μέρος αυτής της πτυχιακής αλλά και με την ίδια τη λειτουργία των ομάδων αυτοοργάνωσής τους. Η δημιουργία τους και μόνο αποτελεί την εναντίωση στη θεσμοθέτηση των πάντων και η δομή τους είναι η εφαρμογή σε μικροκλίμακα του οράματος για άμεση δημοκρατία και περιορισμό των εμπειρογνομώνων. Ο χώρος δε τον οποίο προσπαθούν να επηρεάσουν επισπεύδοντας "όλα τα μέσα επικοινωνίας" (R. Dumont, έτος δεν αναφέρεται, σελ. 12) είναι αρχικά η μικρή πόλη, η γειτονιά, η συνοικία, οι μικρές συγκεντρώσεις κατοίκων, και κατά δεύτερο λόγο η τοπική (πολιτική) διοίκηση.

Αφού η κοινότητα, σε συνάρτηση με την T.A. είναι ο χώρος στη ζωή μιας χώρας, όπου ο πολίτης μπορεί να επέμβει στα κοινά, να "συμμετάσχει", αφού τα όσα συμβαίνουν εκεί του είναι άμεσα ορατά δυναμικά τον αφορούν και οι όποιες επεμβάσεις δίνουν σ' αυτόν ένα

ορατό αποτέλεσμα.

2. Τοπική αυτοδιοίκηση

Η λειτουργία λοιπόν του θεσμού της Τ.Α. ως αναγκαίου όρου για την προώθηση της λαϊκής συμμετοχής στη διοίκηση τοπικών και όχι μόνο υποθέσεων διαπιστώνεται από τις αναφορές κοινωνικών, πολιτικών και άλλων επιστημόνων, όπως και των οικολόγων.

Η Ο. Στασινοπούλου σε άρθρο της "Η Ανάπτυξη του θεσμού της Τ.Α. στην Ελλάδα και η σημασία της κοινοτικής ανάπτυξης -Μια προσέγγιση" (περιοδικό "Κοινωνική εργασία", σελ. 143) περιγράφει περιεκτικά τα στοιχεία, που συνιστούν την έννοια της Τ.Α., τη σχέση της με την κοινότητα και εκείνη με το κεντρικό κράτος ανάγοντας σε επιδιωκόμενο στόχο της Τ.Α. την "ανάπτυξη της σχέσης πολίτη - Τ.Α. - κεντρικού κράτους που αποτελεί, όπως τονίζει, προϋπόθεση της κοινοτικής ανάπτυξης

"Η Τ.Α. είναι μια μορφή άσκησης κρατικής εξουσίας στο τοπικό επίπεδο (συχνά γίνεται αναφορά με τον όρο τοπικό κράτος).

Αυτό σημαίνει ότι πρώτον σαν πολιτικός θεσμός εκφράζει τις ίδιες θεμελιακές κοινωνικές σχέσεις, που δημιουργούν και το κεντρικό κράτος και δεύτερον αποτελεί μορφή κρατικού μηχανισμού και άσκησης δημόσιας διοίκησης.

Σαν μορφή άσκησης κρατικής εξουσίας, η Τ.Α. έχει μια αμεσότητα, βρίσκεται πιο κοντά στους πολίτες στα τοπικά προβλήματα και επικρατεί γι αυτό η αντίληψη ότι μπορεί να είναι πιο ευαίσθητη απ' την κρατική εξουσία στον έλεγχο από τον λαό. Συγχρόνως μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική στην άσκηση κοινωνικού ελέγχου, ιδιαίτερα

όταν επεκτείνει και εδραιώνει τους ανάλογους μηχανισμούς μέσα στην ίδια την κοινότητα, σε συνεργασία με τοπικούς φορείς.

Σαν μορφή δημόσιας διοίκησης αναπτύσσει οργανωτικές δομές, που ενθαρρύνουν τη λαϊκή συμμετοχή και κατοχυρώνουν την εκπροσώπηση της βάσης στο σχεδιασμό της πολιτικής στο κεντρικό επίπεδο, αλλά και την σωστή υλοποίηση προγραμμάτων στο τοπικό επίπεδο. Συνδέεται δηλαδή και με τρόπο ζωής που δίνει έμφαση στην ανάπτυξη συλλογικών μορφών δράσης, συμμετοχικής συνείδησης, ενδυνάμωση των κοινοτικών θεσμών και ανάπτυξη οργανωτικής δομής μέσα στην κοινότητα, φαινόμενα δηλαδή, που βρίσκονται στο επίκεντρο των στόχων της κοινοτικής ανάπτυξης".

Τεράστιας σημασίας στο θέμα της Τ.Α. είναι, κατά την ίδια συγγραφέα στο ίδιο άρθρο της, η θεωρητική και ιδεολογική κατεύθυνση με την οποία προσεγγίζει κανείς τους όρους της Τ.Α. και της κοινότητας.

"Οι αντιλήψεις για το κράτος, τη φύση του, τη μορφή που παίρνει στο κεντρικό και τοπικό επίπεδο κ.λπ., βασίζονται στο πώς κατανοούμε την άσκηση εξουσίας και την κατανομή της δύναμης σαν κοινωνικά φαινόμενα".

Και ο Δ. Ιατρίδης στο βιβλίο τους "Σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής - θεωρία και πράξη του κοινωνικού σχεδιασμού" (1990, σελ. 160):

"Στις κοινωνίες και τα οργανωτικά συστήματα που διέπονται από έντονο οικονομικό ατομισμό και συγκεντρωτική γραφειοκρατία, η συμμετοχική διαδικασία, οι συλλογικές σχέσεις, η ενδυνάμωση των αποδυναμωμένων, ο έλεγχος των

αποφάσεων από τα μέλη της κοινότητας (ή της οργάνωσης) η τοπική αυτοδιοίκηση είναι δύσκολα επιτεύγματα. Προσ-
κρούουν σε παράδοση και σε ένα περιβάλλον, που απειλεί-
ται από την ανακατανομή της εξουσίας και του ελέγχου.
Στις κοινωνίες με παράδοση κρατισμού, συγκεντρωτισμού
στο σχεδιασμό και γραφειοκρατίας, η συμμετοχική διαδι-
κασία συνήθως ατροφεί".

Η Τ.Α. λοιπόν όταν αποκτά οντότητα οδηγεί στον περιορισμό του
συγκεντρωτικού κράτους.

"Η αποκατάσταση της συμμετοχής στις τοπικές υποθέσεις
σημαίνει αποκατάσταση της πολιτικής και κοινωνικής
συνείδησης στο τοπικό επίπεδο.

Η πάλη για την επέκταση και αποκατάσταση της συμμετο-
χής σε όλο τον κοινωνικό χώρο σημαίνει πάλη για την
αντικατάσταση του κράτους - Λεβιάθαν απ' την κοινωνία
των πολιτών. Σημαίνει αντικατάσταση του ανθρώπου αντι-
κείμενο και εργαλείο απ' τον άνθρωπο υποκείμενο των ε-
ξελίξεων". (Αλέκος Ντέκας, 1988, σελ. 30-31).

Συχνά όμως η Αυτοδιοίκηση συγχέεται με την έννοια της
αποκέντρωσης και πολλές φορές υπερσχύει η δεύτερη. Η αποκέντρωση
από μόνη της δεν σημαίνει αυτοδιοίκηση - αποτελεί συστατικό
στοιχείο της.

"Στο σύστημα της αυτοδιοίκησης έχουμε χωριστούς, αυτο-
διοικούμενους οργανισμούς, που αποτελούν και χωριστά
νομικά πρόσωπα, με ξεχωρά δικαιώματα και υποχρεώσεις,
χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν ανήκουν στον γενικό μη-
χανισμό" (Ο. Στασινοπούλου, 1986, σελ. 148)

Σύμφωνα με τον ορισμό του Γ. Ρούση, που αναφέρεται στο άρθρο
της Ο. Στασινοπούλου, στην Τ.Α.:

α. Υπάρχει σχέση εποπτείας και όχι εσωτερικής ιεραρχίας με τον κεντρικό κρατικό μηχανισμό, και

β. Υπάρχει δυνατότητα αποφάσεων για μια σειρά από θέματα, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της

Και οι προϋποθέσεις για την οργανωτική αυτοτέλεια των Τ.Α. όπως αναφέρεται στο ίδιο άρθρο είναι:

α. οικονομική βιωσιμότητα της Τ.Α.

β. πλατύ φάσμα αρμοδιοτήτων

γ. συμμετοχή των πολιτών

3. Κριτική

Ο θεσμός της Τ.Α. όπως λειτουργεί και ειδικότερα οι συμμετοχικοί θεσμοί (βλέπε Παράρτημα Γ), που εισάγει, δέχτηκαν κριτικές, που τονίζουν την αναποτελεσματικότητά τους, σε σχέση με τον σκοπό της θέσπισής τους που αναφέρθηκε παραπάνω. Στα συμπεράσματα της έρευνας των Κ. Ψυχοπαίδη, Π. Γετίμη, όπου εξετάζονται οι διαδικασίες προσέγγισης των τοπικών προβλημάτων σε συσχέτιση με τις ρυθμίσεις των τοπικών θεσμών σε διαδικασίες περιφερειακής ανάπτυξης αναφέρονται τα εξής γενικά για τη σχέση του θεσμού Τ.Α. - πολίτη.

"Η αδιαφάνεια των ρυθμίσεων διατηρεί κι αναπαράγει προνομιακές σχέσεις και προσβάσεις στο διοικητικό-πολιτικό πλέγμα διαφόρων κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων"

(Κ. Ψυχοπαίδη, Π. Γετίμη, 1989, σελ. 166)

Συγκεκριμένα για την επάρκεια των συμμετοχικών θεσμών, θέμα που μας απασχολεί σ' αυτό το τμήμα αυτής της πτυχιακής, οι θεωρητικοί συμφωνούν ότι οι αδυναμίες του νόμου 1270/82, ο οποίος και ασχολείται με τις συμμετοχικές διαδικασίες στην Τ.Α. όπως τις

παρουσιάζει συνοπτικά η Ο. Στασινοπούλου (Η ανάπτυξη του θεσμού της Τ.Α..., σελ. 152) είναι οι εξής:

α) Ο συμβουλευτικός μόνο ρόλος των συμμετοχικών οργάνων

β) Ο έλεγχος, που ασκείται ιεραρχικά από πάνω προς τα κάτω, δηλαδή από τα Δημοτικά συμβούλια στα συνοικιακά συμβούλια, και

γ) η αοριстіα με την οποία περιβάλλει ο νόμος την λειτουργία και τις αρμοδιότητες των λαϊκών συνελεύσεων".

Και ο Ανδρ. Νεφελοΰδης στο άρθρο του "Συνοικιακά συμβούλια" στην Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (1988, σελ. 32-36) παρουσιάζει την συνεξάρτηση μιας σειράς παραγόντων που οδηγούν στη μη λειτουργία του θεσμού των Σ.Σ.: Αυτοί οι παράγοντες είναι:

α) Ο ατομισμός, που αναπαράγεται ως κυρίαρχη αξία, αποτέλεσμα της κοινωνικής και πολιτικής κρίσης

β) Η έλλειψη οικονομικών πόρων και κάθε άλλης πέραν της γνωμοδοτικής αρμοδιότητας

γ) Η ελλιπής μελέτη και εκτίμηση της εμπειρίας δήμων και κοινοτήτων της Ευρώπης, όπου η λειτουργία και η συγκρότηση των Σ.Σ. έχει ζωή 40 χρόνων

δ) Η εξάρτηση της λειτουργίας του θεσμού των Σ.Σ. από τη βούληση και την ευχέρεια του εκάστοτε δημοτικού συμβουλίου

ε) Η εμπλοκή στη λειτουργία των Σ.Σ. κομματικών και παραταξιακών σκοπιμοτήτων

στ) Η πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική καθυστέρηση των παραδοσιακών, ριζοσπαστικών και προοδευτικών δυνάμεων της ελληνικής κοινωνίας.

Συναφή προβλήματα -αδιέξοδα παρουσιάζονται και στη λειτουργία του θεσμού του Δημοτικού Διαμερίσματος.

"Για τα Δημοτικά Διαμερίσματα στο Ελληνικό Δημοτικό Σύστημα, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρόκειται για απλή διοικητική διαίρεση του Δήμου, όπου μάλιστα η έλλειψη αποφασιστικών αρμοδιοτήτων και η νόθα άμεση εκλογή των οργάνων καθιστούν περισσότερο μονοσήμαντη την σχέση αντιπροσώπευσης. Έτσι επομένως το Συμβούλιο Δημοτικού Διαμερίσματος, είναι όργανο συμβουλευτικό του Δήμου και αντιπροσωπεύει τη Δημοτική αρχή στο χώρο του Διαμερίσματος. Η αντίθετη ροπή της σχέσης αντιπροσώπευσης είναι ασφαλώς θεωρητικά υπαρκτή..."

(Δημ. Κατσούλης, 1988, σελ.40)

4. Θέσεις των οικολόγων

Η κριτική για τους συμμετοχικούς θεσμούς, που προαναφέρθηκαν, βρίσκει σύμφωνους τους Έλληνες οικολόγους.

Η προβληματική του κοινοτιστή Κ.Δ. Καραβίδα είναι ^πεΐκαιρη στους χώρους του ελληνικού οικολογικού κινήματος καθώς "Ο κοινοτισμός του Καραβίδα δεν είναι παρά το πλαίσιο για την αυτονομία των μικρών ομάδων", όπως τονίζει ο Κ. Βεργόπουλος στην εισαγωγή του βιβλίου του (Κ.Δ. Καραβίδα, 1981). Η ενασχόληση των οικολόγων με το θέμα "Τ.Α. - Οικολογία" σε μια σειρά συναντήσεων στη Θεσσαλονίκη (25-26 Μαΐου '90) και στην Αθήνα (9-10 Ιουνίου '90) οδήγησαν στην έκδοση από το Γραφείο Οικολογικής Πληροφόρησης του βιβλίου "Οικολογία - Πόλη - Αυτοδιοίκηση" (1990). Οι μελετητές αυτοί σχετικά με την εναλλακτική αντίληψη για το θεσμό όσο και τις διεκδικήσεις των Ελλήνων οικολόγων πάνω σ' αυτό, διατυπώνουν:

"Η νέα εναλλακτική αντίληψη για το θεσμό είναι εκείνη

που:

α. Επιθυμεί να του προσδώσει χαρακτηριστικά κινήματος δημιουργώντας μια νέα συνείδηση της ύπαρξής του, απαλλάσσοντάς τον από την κρατική και κομματική χειραγώγηση

β. θεωρεί το θεσμό ως άρνηση του Κράτους: να χάσει το κράτος εξουσίες, αρμοδιότητες, πόρους, οικονομική δύναμη και να τα αποκτήσει η Αυτοδιοίκηση.

γ. Επιδιώκει ν' αποτελέσει ο θεσμός την προωθητική δύναμη της "Κοινωνίας των πολιτών": η μετατόπιση του κέντρου των αποφάσεων προς το Δήμο, το Νομό, την Περιφέρεια, όχι μόνο ευνοεί την ενεργοποίηση για την διαμόρφωσή τους αλλά διευκολύνει και τον έλεγχο της εξουσίας

δ. Καλεί, να "σκεφτούμε συνολικά και να δράσουμε τοπικά" αλλά και να επιλέξουμε το μέγεθος και την κλίμακα: "το μικρό είναι όμορφο", αφού ο δήμος, ο νομός, η περιφέρεια -μικρού μεγέθους οντότητες- βιώνουν διαφορετικά η καθεμιά τα συμπτώματα της οικολογικής κρίσης. Και είναι η οικολογική προβληματική εκείνη που προσδίδει στο θεσμό τη δύναμη του μοχλού για την εκπλήρωση των επιδιώξεων της οικολογίας: η διεύρυνση της δημοκρατίας με αμεσοδημοκρατικά στοιχεία, η αποκέντρωση των εξουσιών, η απόρριψη της κεντρικά επιβαλλόμενης "ανάπτυξης", η διαμόρφωση μικρής και τοπικής κλίμακας οικονομιών, η άνθιση της ποικιλότητας και της πλιότητας που πρέπει να χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά στο φυσικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον, η ανάγκη τελικά να ιδωθούν οι πόλεις ως οικοσύστημα

ε. Επιλέγει την αποκέντρωση ως αναγκαία προϋπόθεση για να υπάρξει Αυτοδιοίκηση... Και είναι η οριζόντια αποκεντρωμένη διάρθρωση του οικολογικού κινήματος, που καθιστά την Αυτοδιοίκηση ως το "φυσικό χώρο" του οικολογικού κινήματος" (Χ. Χρηστάκης, Ν. Χρυσόγεγλος, 1990, σελ. 20-21)

Οι διεκδικήσεις με αφετηρία αυτή την εναλλακτική αντίληψη είναι συνοπτικά οι εξής:

1. Υιοθέτηση των τριών βαθμών Αυτοδιοίκηση, με κυρίαρχο το ρόλο της πρωτοβάθμιας

α) να δοθούν αρμοδιότητες για το ρυθμιστικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, τις χρήσεις γης, την προστασία περιβάλλοντος, τον οικονομικό σχεδιασμό, την ποιότητα ζωής, την υγεία, την παιδεία κ.ά.

β) να αποκτήσει η αυτοδιοίκηση φορολογική εξουσία

γ) να αποκτήσει η αυτοδιοίκηση την εξουσία επιλογής δαπανών καθώς και την εξουσία προγραμματισμού

δ) να αποδοθεί στους Ο.Τ.Α η αναγκαία κοινωνική υποδομή (γη, κτίρια, κοινόχρηστοι χώροι, τεχνικός εξοπλισμός κ.ά)

ε) να καταργηθούν οι έλεγχοι νομιμότητας και σκοπιμότητας (ο έλεγχος θα είναι πολιτικός, από τους πολίτες καθώς και από τα διοικητικά δικαστήρια)

στ) να ενισχυθεί η δημοτική αποκέντρωση με την παραχώρηση ουσιαστικών αρμοδιοτήτων στα Συνοικιακά Συμβούλια

2. Υλοποίηση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

3. Θεσμοθέτηση της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης

4. Εκλογή οργάνων με το σύστημα της απλής αναλογικής

5. Έμμεση εκλογή Δημάρχου από το Δημοτικό Συμβούλιο

6. Εισαγωγή και ενίσχυση των αμεσοδημοκρατικών θεσμών

- α) ενίσχυση, αναβάθμιση των Λαϊκών Συνελεύσεων στην συνοικία
 - β) δυνατότητα δημοψηφισμάτων στο δήμο, το νόμο, την περιφέρεια
7. Οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια
(Χ. Χρηστάσης, Ν. Χριστόγεργος, 1990, σελ. 22-23)

Ανακεφαλαίωση

Η πρόκληση της συμμετοχής των πολιτών και η δράση για τα τοπικά προβλήματα αποτελούν θέματα τριβής για τους οικολογικούς κύκλους. Στην ενότητα αυτή λοιπόν παρουσιάστηκε το "επιθυμητό" απ' την πλευρά των οικολόγων, εντοπίστηκαν κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις για τα αίτια της κοινωνικής αδράνειας ενώ στην συνέχεια παρουσιάστηκαν ο θεσμός της Τ.Α. και ειδικότερα οι συμμετοχικοί θεσμοί στην Ελλάδα σήμερα, η κριτική σ' αυτούς και τέλος οι αντιπροτάσεις των Ελλήνων οικολόγων.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1. Γενικά

Η συμμετοχή θεωρείται ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι κάτοικοι μια κοινότητας έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν την τοπική αυτοδιοίκηση, την κυβέρνηση ή άλλους φορείς και οργανώσεις για θέματα τα οποία τους αφορούν άμεσα (Σταθόπουλος Π., 1990, 169)

Η συμμετοχή των πολιτών στη σύγχρονη έκδοσή της προήλθε από τη συνειδητοποίηση της ανάγκης ενεργητικής παρέμβασής τους στα

τεκμαινόμενα στη σύγχρονη απρόσωπη κοινωνία. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Δ. Ιατρίδης (Ιατρίδης Δ., 1990, σελ. 158-159)

Στις σύγχρονες μεταβιομηχανικές κοινωνίες επικρατούν συνθήκες που αποδυναμώνουν το άτομο και τις τοπικές κοινότητες. Όπως:

- Η έλλειψη κοινωνικής συνοχής, ο κατακερματισμός των κοινωνικών συμφερόντων και δραστηριοτήτων, ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ ομάδων, περιφερειών, κοινωνικών τάξεων, οργανώσεων, επιχειρήσεων, πολιτικών κομμάτων και κοινοτήτων.
- Η επικέντρωση και διόγκωση της κρατικής γραφειοκρατίας και εξουσίας, όχι μόνο στον τομέα παραγωγής και ανάπτυξης, αλλά και στις διαστάσεις της ανθρώπινης ζωής.
- Αποξένωση του ατόμου, μείωση των πρωταγενών ανθρώπινων σχέσεων και δημιουργία περίπλοκων συστημάτων διοίκησης και τεχνολογίας
- Αποπληροφόρηση του πολίτη σχετικά με τους κοινωνικούς μηχανισμούς που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξή του και την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών και δικαιωμάτων

Όλοι αυτοί οι παράγοντες, καθώς και άλλοι μικρότερης σημασίας, αποτέλεσαν στη σύγχρονη κοινωνία τις κύριες αιτίες για την ενδυνάμωση των συμμετοχικών διαδικασιών, προκειμένου οι άνθρωποι να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τα μείζονα αυτά προβλήματα και να επιτύχουν τις περισσότερες επιθυμητές και αντιπροσωπευτικές γι' αυτούς λύσεις.

Σύμφωνα με τον ίδιο πάντα μελετητή (Δ. Ιατρίδης, 1990, 159)

"η συμμετοχή, η αυτοδιοίκηση, η αποκέντρωση της διοίκησης, η αύξηση της εξουσίας του ατόμου και των τοπικών κοινοτήτων σε σχέση με τη γραφειοκρατία και τα συμμετοχικά δίκτυα σχέσεων, που βασίζονται σε κοινή αντιμετώπιση συλλογικών προβλημάτων, αποτελούν πρόσφορα μέσα για την

επανένταξη του 'μοναχικού ανθρώπου του 20ού αιώνα' στις λειτουργίες της κοινότητας".

Η ενεργός και καθοριστική συμμετοχή των πολιτών, κατοίκων και οργανώσεων στη λήψη αποφάσεων για τη ζωή τους και το μέλλον τους αποτελεί βασική αρχή ελευθερίας και δημοκρατίας, αποτελεί επίσης και βασική προϋπόθεση για επεμβάσεις με στόχο τη σχεδιασμένη κοινωνική αλλαγή και βασικό οργανωτικό στοιχείο της ανάπτυξης της μεταβιομηχανικής κοινωνίας (Ιατρίδης Δ., 1972, σελ. 114).

Τελικά σύμφωνα με πολλούς κοινωνικούς επιστήμονες (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 169, Χριστοφιλόπουλος Γ., Ε.Κ.Ε. 1984, τευχ. 64, σελ. 156) δεν μπορεί να υπάρξει ένας και μόνο ορισμός της έννοιας της συμμετοχής. Η συμμετοχή ποικίλει ανάλογα με τους σκοπούς που κάθε φορά επιδιώκονται, το πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο και την ομάδα στην οποία αναφέρεται. Αλλά και τα είδη και οι μορφές της συμμετοχής

"εξαρτώνται και επηρεάζονται από τα ευρύτερα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και θρησκευτικά ρεύματα καθώς και τις ιστορικές συνθήκες κάθε εποχής". (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 171).

2. Ιστορική αναφορά στην έννοια της συμμετοχής

Ιστορικά ως θεσμοθετημένη έννοια η συμμετοχή εμφανίζεται από πολύ παλιά. Αποτελεί καθοριστικό στοιχείο του πολιτισμού της αρχαίας Αθήνας, τότε μπορούμε να μιλάμε για την πρώτη συμμετοχική δημοκρατία, στην οποία οι πολίτες έπαιρναν όλοι μαζί τις αποφάσεις ήου πολλές φορές ήταν καθοριστικές για το μέλλον τους (Ιατρίδης Δ., 1990, σελ. 161).

Με το πέρασμα των χρόνων η έννοια της συμμετοχής

αντιμετωπίστηκε με ποικίλους τρόπους, ανάλογα πάντα με το ευρύτερο πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο που επικρατούσε σε κάθε ποχή. Ποτέ ξανά όμως δεν επαναλήφθηκε -ούτε καν προσεγγίστηκε- η συμμετοχική δημοκρατία της Αθήνας του Περικλή.

Στη σύγχρονη εποχή, η έννοια της συμμετοχής πήρε σημαντικές διαστάσεις τις δεκαετίες 1960, 1970. Η δεκαετία του '60 θεωρήθηκε ως η "Δεκαετία της συμμετοχής".

Κατά τον Δ. Ιατριδης (Ιατριδης Δ., 1990, σελ. 159) τότε "αναπτύσσεται μια 'συμμετοχική κοινωνία' στην οποία τείνει να κυριαρχεί η ανάγκη για καθοριστική συμμετοχή των μελών της, για αποκέντρωση, για αυτονομία των υποσυστημάτων της και για συλλογική δράση στη λύση αναπτυξιακών προβλημάτων".

Την εποχή εκείνη στις Η.Π.Α. και στην Ευρώπη είχαν αναπτυχθεί κινήματα για την ισότητα των μαύρων, για τα δικαιώματα εθνικών μειονοτήτων και κατηγοριών του πληθυσμού που θεωρούνται μη προνομιούχες (π.χ. γυναίκες, ηλικιωμένοι, ψυχικά ασθενείς, φτωχοί, άνεργοι, κ.λπ.). (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 179)

Ο Δ. Ιατριδης (Ιατριδης Δ., 1990, σελ. 159-160) αναφέρει πως η διεθνής βιβλιογραφία έδειξε πως στη δεκαετία του '80 στις περισσότερες χώρες η συμμετοχή των μελών της κοινότητας στη λήψη αποφάσεων χρησιμοποιείται ως μέσο βελτίωσης των βιοτικών συνθηκών της ανάπτυξης και ανακατανομής εξουσίας και πόρων στον πληθυσμό. Ακόμη, αποτελεί μέσο για την ανάπτυξη συλλογικής δράσης και κοινωνικής αλληλεγγύης και για τη μείωση της αποξένωσης του ατόμου και της τοπικής κοινότητας από τις κύριες διαστάσεις της ζωής στη μεταβιομηχανική κοινωνία... Τέλος, με την ανάπτυξη δικτύων συμμετοχικών σχέσεων, συνεργασίας και κοινωνικής αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της κοινότητας, προωθείται η

αυτοδιοίκηση, η αυτοβοήθεια, η αλληλοϋποστήριξη, η αυτονομία της κοινότητας, η ταύτιση των πολιτών με το περιβάλλον και οι πρωτοβάθμιες σχέσεις.

3. Μορφές συμμετοχής

Κατά τον κ. Πέτρο Σταθόπουλο, η συμμετοχή στη σύγχρονη έκφρασή της διακρίνεται σε διάφορες μορφές, οι οποίες προκύπτουν από τη θεσμοθέτηση συμμετοχικών διαδικασιών σε διάφορους τομείς της σύγχρονης κοινωνίας (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 170-182).

Αυτές είναι:

α) Πολιτική συμμετοχή

Η άμεση ή έμμεση συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, στις αποφάσεις που αφορούν τους ίδιους ως κατοίκους μιας κοινότητας, ως πολίτες ενός κράτους κ.λπ.

Όπως παρατηρεί ο Φλογαΐτης, σε παραπομπή που γίνεται στο βιβλίο του Π. Σταθόπουλου (Φλογαΐτης, 1987, σελ. 167-169)

"Η έκταση και οι μορφές συμμετοχής των κατοίκων για την επίλυση κοινοτικών προβλημάτων, με τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους, εντάσσεται στο πλαίσιο της λειτουργίας και των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης".

β) Συμμετοχή εργαζομένων

Η συμμετοχή των εργαζομένων για τη διαμόρφωση της γενικότερης πολιτικής της επιχείρησης και η συμμετοχή, μέσω εκπροσώπων, στη διοίκηση της επιχείρησης αποτέλεσαν μια άλλη μορφή συμμετοχής στη βιομηχανική κοινωνία. Η συμμετοχή αυτή εκφράζεται με διάφορους τρόπους όπως: συλλογικές συμβάσεις εργασίας, συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη της επιχείρησης, συνδιαχείριση για θέματα υγιεινής και ³⁶συνθηκών ασφαλείας, συμμετοχή της εταιρίας σε

κοινοφειλεις δραστηριότητες κ.λπ.. Η αυτοδιαχείριση των επιχειρήσεων τέλος και η κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής είναι οι στόχοι της συμμετοχής των εργαζόμενων στις επιχειρήσεις, σύμφωνα με την οικολογική σκέψη.

γ) Συμμετοχή καταναλωτών

Είναι η συμμετοχή των καταναλωτών προϊόντων ή υπηρεσιών στη διαμόρφωση θεσμών και προϋποθέσεων που τους εξασφαλίζουν πιστότητα, λογική τιμή και σωστή ποιότητα στα καταναλώμενα αγαθά και υπηρεσίες. Έτσι οι καταναλωτές μπορούν να ασκούν, μέσω της συμμετοχής τους, επιρροή στα διάφορα κέντρα αποφάσεων που είναι υπεύθυνα για την ποιότητα των παραγόμενων αγαθών

δ) Κοινωνική Συμμετοχή

Η Κοινωνική συμμετοχή ουσιαστικά αποτελεί τμήμα της πολιτικής συμμετοχής, η οποία είναι και το θεμέλιο κάθε δημοκρατικά οργανωμένης κοινωνίας. Επειδή, όμως η εκπροσώπηση του λαού στην άσκηση εξουσίας σήμερα είναι μόνο έμμεση, με αποτέλεσμα την αποξένωσή του από τα κοινά, αναζητήθηκαν τρόποι άμεσης συμμετοχής των κατοίκων στη ζωή της τοπικής κοινότητας. Αυτοί οι τρόποι άμεσης συμμετοχής αποτελούν την λεγόμενη κοινωνική συμμετοχή. Η μορφή αυτή της συμμετοχής ήταν που αναπτύχθηκε κατά τη δεκαετία του '60 και εκφράστηκε με διάφορους τρόπους, παίρνοντας συχνά κινηματικό χαρακτήρα από τις λιγότερο ευνοημένες κατηγορίες πληθυσμού. Η κοινωνική συμμετοχή είναι η μορφή συμμετοχής που προτάσσει το οικολογικό κίνημα. Τη θεωρεί αναγκαία για την προστασία του περιβάλλοντος και για την υιοθέτηση οικολογικών τρόπων ζωής και δράσης των ανθρώπων.

4. Επιχειρήματα υπέρ και κατά της συμμετοχής

Η υλοποίηση του αιτήματος για κοινωνική συμμετοχή, κατά τον Π. Σταθόπουλο (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 179) δεν είναι εύκολη υπόθεση. Συχνά το αίτημα αυτό προσκρούει στην "παράδοση" και σε ένα περιβάλλον που απειλείται από την ανακατανομή της εξουσίας και του ελέγχου. Η αποτελεσματικότητα και η χρησιμότητα της κοινωνικής συμμετοχής αμφισβητήθηκε και αποτέλεσε αντικείμενο σφοδρών επικρίσεων από αρκετούς, που με επιχειρήματα υποστήριξαν πως δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που επιλύει. Οι υποστηρικτές αυτών των απόψεων έγιναν περισσότεροι στις μέρες μας (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 184) -μετά από εφαρμογή συμμετοχικών, οι οποίες δεν έφεραν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Παρόλα αυτά είναι αρκετοί και εκείνοι που υποστηρίζουν χρησιμότητα και αναγκαιότητα της κοινωνικής συμμετοχής, οι οποίοι στην ήδη υπάρχουσα επιχειρηματολογία τους έχουν προσθέσει και επιχειρήματα που προήλθαν μέσα από την πολύχρονη ασχολία τους σε φορείς και οργανώσεις που προωθούν την συμμετοχή. Θα προσπαθήσουμε, στη συνέχεια, σύντομα να εκθέσουμε τα βασικά επιχειρήματα των δύο αντικρουόμενων απόψεων σχετικά με τη χρησιμότητα ή μη της κοινωνικής συμμετοχής.

Αρχικά, οι υποστηρικτές της συμμετοχής παρουσιάζουν ουσιαστικά επιχειρήματα για τη χρησιμότητα, σκοπιμότητα και αναγκαιότητά της (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 183)

Συγκεκριμένα

- α) Η συμμετοχή δίνει την ευκαιρία στους πολίτες να πληροφρηθούν και να συγκεντρώσουν στοιχεία, τα οποία πιθανώς οι γραφειοκράτες ή άλλοι, που λαμβάνουν τις αποφάσεις τα αγνοούν
- β) Λόγω της πολυπλοκότητας των δομών της κοινωνίας είναι πολύ δύσκολο εκείνοι που λαμβάνουν τις αποφάσεις να μπορούν να παρακολουθούν σε ποιά βαθμό οι αποφάσεις αυτές υλοποιούνται. Η

συμμετοχή των ενδιαφερομένων παρέχει τα αναγκαία στοιχεία σε όσους διαμορφώνουν την κοινωνική πολιτική, για να γνωρίζουν σε ποιο βαθμό οι αποφάσεις που λαμβάνονται ικανοποιούν τους πολίτες αποδέκτες.

γ) Η συμμετοχή νομιμοποιεί τις λαμβανόμενες αποφάσεις και τα όργανα που έχουν θεσμοθετηθεί για τη λήψη αυτών των αποφάσεων -συνεπώς οι αποφάσεις γίνονται ευκολότερα αποδεκτές από τους ενδιαφερόμενους.

δ) Με τη συμμετοχή στα όργανα και στα διάφορα κέντρα λήψης αποφάσεων, οι πολίτες αποκτούν πέρα από την ηθική ικανοποίηση, την αίσθηση ότι έχουν έναν ουσιαστικό λόγο για ό,τι συμβαίνει στη ζωή τους.

ε) Η συμμετοχή των πολιτών έχει θετικές επιπτώσεις στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Όταν ο σύγχρονος πολίτης συμμετέχει ενεργά και όσο το δυνατόν πιο άμεσα στα κοινά, τότε η αντιπροσωπευτική δημοκρατία γίνεται όλο και περισσότερο συμμετοχική δημοκρατία.

στ) Η αρχή της συμμετοχής των πολιτών για λόγους ηθικής, γιατί οι άνθρωποι είναι ουσιαστικά καλοί, αν τους δοθεί η ευκαιρία θα κάνουν το σωστό.

Εκτός από τα παραπάνω επιχειρήματα, άλλα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι υποστηρικτές της συμμετοχής εκθέτει ο κ. Δημήτρης Ιατρίδης (Ιατρίδης Δ., 1973, σελ. 117-118). Ειδικότερα πιστεύει πως:

ζ) Με τη συμμετοχή ανακατανέμεται η εξουσία μέσα στην κοινότητα ή στην οργάνωση, έτσι που να αποφεύγεται η μονοπώληση της εξουσίας από συγκεκριμένα άτομα.

η) Η συμμετοχή στα κοινά ωφελεί τους συμμετέχοντες ψυχολογικά, ηθικά, εκπαιδευτικά -γιατί μέσω των συμμετοχικών διαδικασιών οι

πολίτες μπορούν να εκφράζουν διάφορες απόψεις, γνώμες, πληροφορίες, που πλουτίζουν τις γνώσεις τους και τους μαθαίνουν να ενεργούν από κοινού και έτσι ενισχύουν, μ' αυτό τον τρόπο την ανθρώπινη επαφή.

θ) Τέλος, με τη συμμετοχή αποτρέπονται οι βίαιες λύσεις. Οι προτεινόμενες λύσεις είναι αποτέλεσμα συνεργασίας και συμφωνίας όλων των συμμετεχόντων.

Οι επιφυλάξεις και αμφισβητήσεις σχετικά με την κοινωνική συμμετοχή διατυπώνονται με μια σειρά σοβαρών επιχειρημάτων που τα βασικότερα απ' αυτά είναι τα ακόλουθα: (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 184-186)

α) Από τους γραφειοκράτες, υπεύθυνους για τη λήψη των αποφάσεων, τέθηκε το θέμα της αντιπροσωπευτικότητας των πολιτών στα διάφορα όργανα - αν και πώς εκλέγονται, από ποιούς και πόσο αντικειμενικά μεταφέρουν τις απόψεις εκείνων που τους εξέλεξαν. Στην περίπτωση του αυτοδιορισμού τους, λόγω του ενδιαφέροντός τους για κάποιο θέμα, τίθεται το πρόβλημα της αντιπροσωπευτικότητας των απόψεών τους - δηλαδή αν και πόσο επωφελοούνται της δυνατότητας που τους δίνει η συμμετοχή τους στα όργανα για να προβάλλουν απόψεις που συνδέονται άμεσα με τα δικά τους προσωπικά ή και συντεχνιακά συμφέροντα.

β) Από εκπροσώπους οργανισμών και "ειδικούς" για διάφορα θέματα έχει τεθεί η άποψη πως οι πολίτες που συμμετέχουν δεν σημαίνει πως έχουν το δικαίωμα να γίνουν ισότιμα μέλη θεσμοθετημένων ομάδων για τη λήψη των αποφάσεων. Και αυτό γιατί η αρμοδιότητα και το δικαίωμα ψήφου συνεπάγεται και τον αντίστοιχο βαθμό ευθύνης.

- Πώς μπορεί ο πολίτης να αποφασίζει αν το ένα ή το άλλο πρόγραμμα θα χρηματοδοτηθεί ή ποιά θα είναι το ύψος της

χρηματοδότησης, όταν η ευθύνη για τέτοιες αποφάσεις ανατίθεται από το νόμο σε στελέχη της διοίκησης; Σε ποιόν είναι υπόλογοι οι "αντιπρόσωποι" πολίτες, που συμμετείχαν σ' ένα όργανο, σε περίπτωση αποτυχίας κάποιου προγράμματος; είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα που θέτουν αυτοί που αμφισβητούν την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής συμμετοχής.

Η συλλογιστική αυτή σχετικά με την ευθύνη των αντιπροσώπων - πολιτών έχει αποτελέσει την κύρια αιτία αποκλεισμού των πολιτών από τη λήψη αποφάσεων ή έχει περιορίσει τη συμμετοχή τους σε διακοσμητικό στοιχείο, που χρησιμεύει στους γραφειοκράτες για να νομιμοποιούν τις αποφάσεις τους. Είναι γνωστό το σύνθημα του Μάη του '68 που ερμηνεύει ακριβώς αυτή την κατάσταση.

"συμμετέχω	συμμετέχουμε
συμμετέχετε	συμμετέχετε
συμμετέχει	αυτοί αποφασίζουν"

γ) Η έλλειψη ετοιμότητας των πολιτών για την αντιμετώπιση πολύπλοκων θεμάτων, ως προς το ρόλο και την έκταση του περιεχόμενου της συμμετοχής τους σε διάφορα όργανα, δημιούργησε σύγχυση σχετικά με το διαχωρισμό από τις αρμοδιότητες του προσωπικού (ειδικευμένων στελεχών). Σύγχυση ως προς το ρόλο και την έκταση της συμμετοχής.

δ) Ανώτερα διοικητικά στελέχη διαφόρων οργανισμών, υποστήριξαν πως είναι υπεύθυνα για την ικανοποίηση αναγκών και συμφερόντων ευρύτερων κατηγοριών της κοινωνίας και όχι μόνο για τα συμφέροντα των άμεσα ενδιαφερομένων (αυτών δηλαδή που συμμετέχουν)

Υπάρχουν και άλλα επιχειρήματα που τονίζουν τη δυσκολία εφαρμογής συμμετοχικών διαδικασιών σε φορείς και οργανώσεις, που δίνουν την έμφαση στο ποιοί, πώς και με ποιές προϋποθέσεις συμμετέχουν.

Ο Δ. Ιατρίδης (Ιατρίδης Δ., 1990, σελ. 161-162) αναφέρει πως η συμμετοχή κάτω από ορισμένες συνθήκες μπορεί να δημιουργήσει διοικητικά μειονεκτήματα. Για παράδειγμα: α. προώθηση του διαχωρισμού β. Εμπόδια στις υπεύθυνες υπηρεσίες γ. Μείωση αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της διοίκησης με αύξηση των δαπανών της διαδικασίας σχεδιασμού και του χρόνου υλοποίησης δ. Υπονόμευση του αξιοκρατικού συστήματος στη διοικητική οργάνωση και τον επαγγελματισμό ε. Ψευδαισθήσεις ότι η συμμετοχή οδηγεί σε επιτυχία, όταν ουσιαστικά αποτυγχάνει αφού δεν ανακατανέμονται απαραίτητα και οι πόροι παρά μόνο ο έλεγχος των αποφάσεων στ. Απογοητεύσεις γιατί η συμμετοχή είναι ακατόρθωτη στα σημερινά μεγάλου μεγέθους κοινωνικά συστήματα, τους μεγάλους πληθυσμούς και στα δισεκατομμύρια των αποφάσεων που πρέπει να παίρνονται έγκαιρα και καθημερινά. Υποστηρίζεται άλλωστε ότι η τεχνολογία προϋποθέτει σημαντικές και ειδικές γνώσεις για τη λήψη ορθών αποφάσεων, γνώσεις που δεν τις έχουν οι περισσότεροι πολίτες.

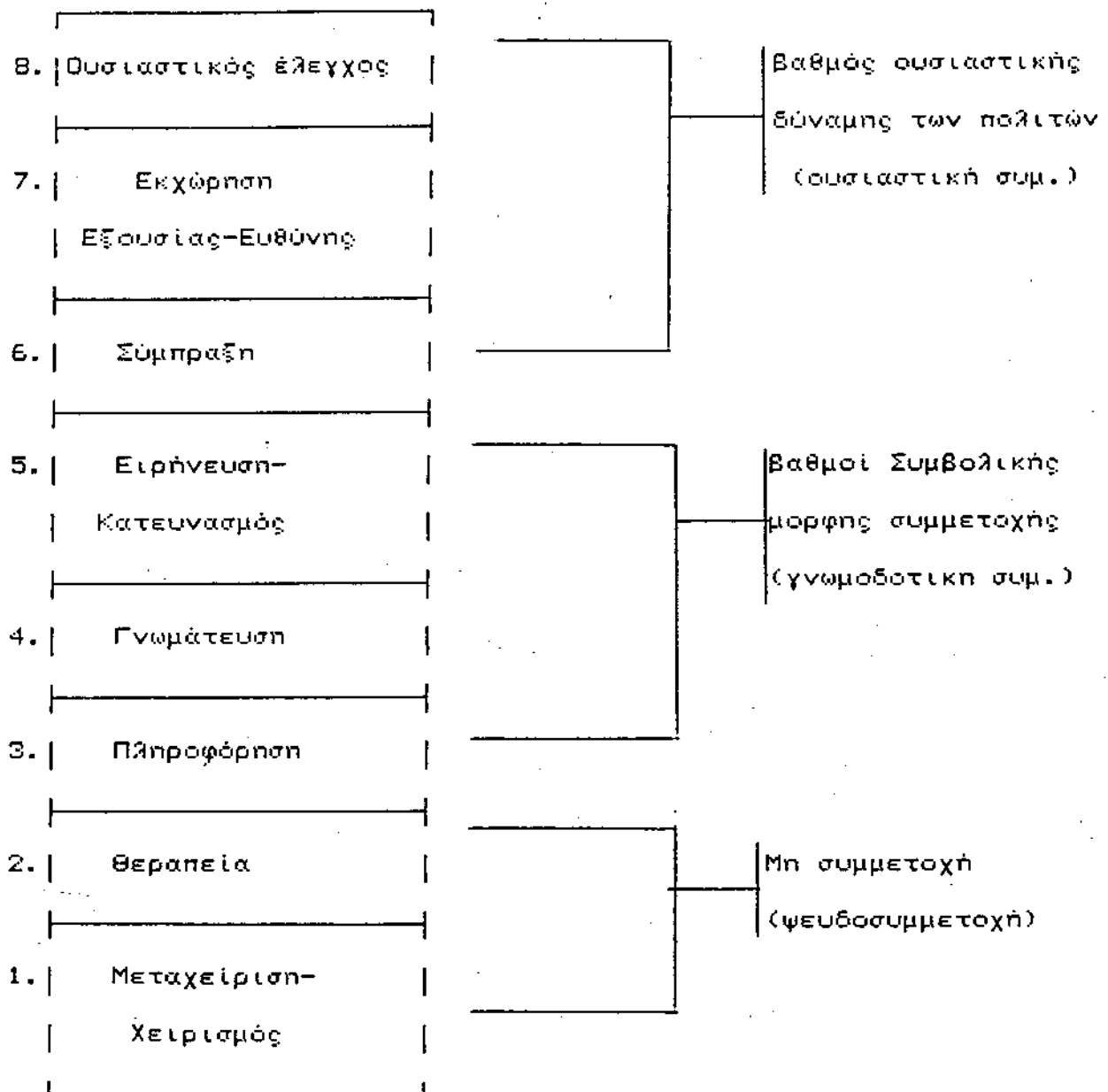
5. Μορφές και είδη της συμμετοχής

Όπως διατυπώθηκε και προηγουμένως οι μορφές και τα είδη συμμετοχής εξαρτώνται από το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αναφερόμαστε -ποικίλουν ανάλογα με τις θεωρητικές αντιλήψεις που επικρατούν σχετικά με τη λειτουργία της κοινωνίας, τη μορφή και το είδος κοινωνικής οργάνωσης, το πολιτικό σύστημα κ.λπ.. Διάφορες θεωρητικές σχολές έχουν αναπτύξει διαφορετικές θεωρίες σχετικά με την κοινωνική οργάνωση και έχουν προτείνει διαφορετικά πρότυπα συμμετοχής που συμβαδίζουν με τις γενικότερες θεωρητικές τους απόψεις.

Η Arnstein, σε άρθρο της οποίας αναφέρεται ο Π. Σταθόπουλος,

ταξινομεί σε μια κλίμακα τις διάφορες μορφές συμμετοχής των πολιτών, ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο επιδιώκεται και το βαθμό στον οποίο ο πολίτης έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Πηγή: Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 189-193, ^{Από} [Kerschauer 1976, σελ. 795]

Η κλίμακα κοινωνικής συμμετοχής χωρίζεται σε επτά επίπεδα. Στα πρώτα επίπεδα η συμμετοχή περιορίζεται σε μια απλή πληροφόρηση του πολίτη στην παθητική αποδοχή των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί από άλλους. Στο επίπεδο αυτό η δομή της κοινωνίας και το πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο θεωρούνται δεδομένα ενώ με τη συμμετοχή επιδιώκεται απλώς η συναίνεση του πολίτη στη χάραξη πολιτικής. Ο πολίτης συμμετέχει για να δώσει ιδέες, να μοιραστεί εμπειρίες, να διαφωτίσει από την σκοπιά του τους "ειδικούς" κατά τη διαδικασία εκτίμησης των αναγκών στην κοινότητα, και για να πληροφορηθεί και να πεισθεί για την αποδοχή και για να πληροφορηθεί και να πεισθεί για την αποδοχή και υλοποίηση κάποιου σχεδίου ή προγράμματος. Αυτού του είδους η συμμετοχή έχει χαρακτηριστεί ως "ψευδοσυμμετοχή" γιατί ο πολίτης δεν έχει καμιά δυνατότητα να επηρεάσει ουσιαστικά τη λήψη των αποφάσεων.

Η επόμενη μορφή συμμετοχής είναι η "γνώμοδοτική" συμμετοχή. Ο πολίτης δηλαδή εκφράζει τις απόψεις του, έχει ένα συμβουλευτικό ρόλο -πολλές φορές μέσα από θεσμοθετημένα όργανα- στη διαμόρφωση, λήψη και υλοποίηση των αποφάσεων. Αυτή η μορφή συμμετοχής αναγνωρίζει την ανάγκη για αμφίδρομη πληροφόρηση μεταξύ διοικούμενων και διοικούμενων, ειδικών και πολιτών.

Τέλος, η τρίτη μορφή συμμετοχής αναφέρεται στα τελευταία τρία στάδια της κλίμακας. Είναι η πλέον ουσιαστική μορφή κοινωνικής συμμετοχής, αφού αναγνωρίζει στον πολίτη το δικαίωμα να συναποφασίζει και να δεσμεύει την κυβέρνηση για τη λήψη αποφάσεων. Αυτή η μορφή συμμετοχής παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα ουσιαστικού ελέγχου στα διάφορα θέματα (υγεία, πρόνοια, ^{απ.} εκπαίδευση, πολεοδομία, κοινωνική κατοικία κ.λπ.) και συνεπώς οι πιθανότητες για ριζική κοινωνική αλλαγή αυξάνουν.

Καθώς επίσης αυξάνει και η προοπτική σύγκρουσης με την κυβερνητική πολιτική και γενικότερα με τη διοίκηση.

Η οποιαδήποτε μορφή συμμετοχής πρέπει να συνοδεύεται από την ανάληψη ευθύνης στην άσκηση της εξουσίας, που αυτή δίνει. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί πως η ουσιαστική συμμετοχή πραγματοποιείται μόνο μέσα σε συνθήκες αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης από κεντρικές οργανωτικές δομές. Σύμφωνα με τον Δ. Ιατρίδη (Ιατρίδης Δ., 1990, σελ. 164)

"Αν δεν επιτευχθεί συγχρόνως ανακατανομή εξουσίας, ελέγχου, πόρων και η δημιουργία νέων κοινωνικών θεσμών και νέων συλλογικών τοπικών σχέσεων και δικτύων αυτοβοήθειας, δεν υλοποιείται ικανοποιητικά η αυτοδιοίκηση κι επομένως η ουσιαστική συμμετοχή. Η ουσιαστική ενεργοποίηση και συμμετοχή των πολιτών στην τοπική κοινότητα προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την εξασφάλιση εξουσίας, πόρων και κατάλληλου κοινωνικού πλαισίου και θεσμών στο τοπικό επίπεδο, που έχει ατροφήσει από μακρόχρονη έλλειψη πρωτοβουλίας, συμμετοχής και ελέγχου των παραγόντων που καθορίζουν την ποιότητα ζωής".

Ανακεφαλαίωση

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται μία θεωρητική προσέγγιση της έννοιας της κοινωνικής συμμετοχής. Αρχικά γίνεται μια ιστορική αναφορά στην έννοια της συμμετοχής, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις τελευταίες δεκαετίες. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές συμμετοχής, ανάλογα με τον σκοπό ή τον τομέα που επιχειρείται "το συμμετέχειν", ενώ παρουσιάζεται η σύγχρονη επιστημονική επιχειρηματολογία υπέρ ή κατά των συμμετοχικών διαδικασιών. Τέλος παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές και τα είδη

της συμμετοχής, με έμφαση στην κοινωνική συμμετοχή.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΜΠΤΗ:

Η σχέση κοινωνικής εργασίας - συμμετοχής, αποκέντρωσης και αυτοοργάνωσης

Η κοινωνική εργασία είναι η κοινωνική επιστήμη που κάνει κατ' εξοχήν, στην επαγγελματική της πρακτική, χρήση των συμμετοχικών θεσμών. Αυτό πηγάζει από το ευρύτερο πλαίσιο αρχών και αξιών (κανόνων) που το επάγγελμα έχει.

Ως γενικότερος στόχος της Κ.Ε. θεωρείται η αντιμετώπιση αναγκών του ατόμου με την κινητοποίηση του ίδιου, του περιβάλλοντός του και με την αξιοποίηση προχών από κρατικού ή άλλους φορείς. Αποβλέπει στην προσαρμογή του ατόμου στο περιβάλλον αλλά και στην αλλαγή των οικονομικών δομών οι οποίες προκαλούν δυσλειτουργίες στο άτομο. Ενδιαφέρεται για την αποκατάσταση επωφελοδύς αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων και του περιβάλλοντος. Έχει αναπτύξει τις δικές της θεωρίες και μεθοδολογία. Για την αντιμετώπιση των κοινοτικών κοινωνικο-προνοιακού χαρακτήρα προβλημάτων ακολουθεί την ειδική μεθοδολογία της "κοινωνικής εργασίας με κοινότητες", όπως είναι γνωστή στη βιβλιογραφία (Σταθάπουλος Π., 1990, σελ. 26).

Και ο Δ. Ιατρίδης (1990, σελ. 262-263) κάνοντας μια αναδρομή στα επαγγελματικά ενδιαφέροντα της κοινωνικής εργασίας.

"Από βαθιά παράδοση η κοινωνική εργασία προανατολίστηκε ως επάγγελμα στην οργάνωση κοινοτικών υπηρεσιών για πρόληψη και λύση προβλημάτων που εμποδίζουν τις κοινω-

κές λειτουργίες για ανάπτυξη. Σύντομα διευρύνθηκε κι αναγνωρίστηκε ως επάγγελμα αναπτυξιακών παρεμβάσεων για επιδιωκόμενη αλλαγή, με στόχο και πεδίο εφαρμογής την εξυπηρέτηση ατόμων και μικρών ομάδων (μικροκλίμακα), που βασίζεται κυρίως στην κλινική Κοινωνικής εργασίας και κοινοτήτων, οργανώσεων και θεσμών που βασίζεται κυρίως στο Σχεδιασμό Κοινωνικής Πολιτικής".

Εχοντας λοιπόν, από νωρίς νωρίς, η Κ.Ε. υιοθετήσει ως στόχους την πρόληψη, λύση, προβλημάτων και την επιδιωκόμενη αλλαγή, για την επίτευξή τους, απαιτούσε την ανάπτυξη αρχών και αξιών που σαν καθοριστικό τους στοιχείο θα είχαν το στοιχείο της συμμετοχής του "συστήματος-πελάτη", όπως βιβλιογραφικά συναντάται η αναφορά στον πολίτη.

Κατά τον ίδιο μελετητή (Ιατρίδης Δ., 1990, σελ. 271)

"Σ'όλη την ιστορία της η κοινωνική εργασία αντιπροσωπεύει και προωθεί βασικές αξίες και αρχές κοινωνικής δικαιοσύνης, που τη χαρακτηρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και η εξισωτική κατανομή εισοδημάτων, πόρων, δύναμης γνώσεων και υπηρεσιών προς όφελος των αποδυναμωμένων ατόμων, ομάδων και κοινοτήτων. Για παράδειγμα, οι βασικές αξίες της περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων και τις αρχές ότι: Όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα και υποχρέωση να συμμετέχουν στην λήψη αποφάσεων. Όλοι οι κάτοικοι έχουν την υποχρέωση να συμβάλλουν στα κοινά ενδιαφέροντα και στην ανάπτυξη της κοινότητας. Όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να ζουν σε μια δίκαιη κοινωνία, που τη χαρακτηρίζει όχι μόνο μια εξισωτική τάση αλλά η ισότητα.

Η κοινωνική εργασία θεμελιώνεται στην αρχή ότι κανένας κάτοικος, ομάδα και κοινότητα δεν πρέπει να μένει χωρίς

τη δύναμη να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Η ιδεολογία της συμμετοχής στις διαδικασίες κοινωνικής αλλαγής και η αφοσίωση του επαγγέλματος στη συμμετοχή των κατοίκων σε δημοκρατικές διαδικασίες είναι από την αρχή του αιώνα το κεντρικό θεμέλιο της κοινωνικής εργασίας. Η ιδεολογία της συμμετοχής βασίζεται στην αρχή ότι η κοινωνία γίνεται πολύ πιο δίκαιη και αποκτά ιδιαίτερη συνοχή όταν οι πολίτες έχουν δικαιώματα και ευθύνες που υλοποιούνται με τη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων της κοινότητας. Από την αρχή του αιώνα η ιδεολογία αυτή ήταν κι εξακολουθεί να είναι καθοριστική στις λειτουργίες, δραστηριότητες, υπηρεσίες και παρεμβάσεις της κοινωνικής εργασίας, και προωθεί την αυτοδιοίκηση, την απαλλαγή από εξαρτήσεις, την παιδεία, την έρευνα και την κοινωνική μεταρρύθμιση, ως μέσα σκόπιμης κοινωνικής αλλαγής. Άλλες εφαρμοσμένες κοινωνικές επιστήμες δεν έχουν συνήθως τέτοιες επαγγελματικές κανονιστικές αξίες και συστήματα αρχών του επαγγέλματος".

Η κοινωνική εργασία εκτός από τους συμμετοχικούς θεσμούς που προωθεί και αναπτύσσει, διαθέτει και εκείνο το πλαίσιο τεχνικών, γνώσεων και μεθόδων, ως επιστήμη που της επιτρέπει με σχεδιασμένο και μεθοδικά οργανωμένο τρόπο να κατευθύνεται και να επιτυγχάνει στόχους αλλαγής και οργάνωσης.

Ιδιαίτερα στην εργασία με την κοινότητα η Κ.Ε. έχει αναπτύξει η ίδια αλλά και έχει υιοθετήσει από άλλες κοινωνικές επιστήμες διάφορες συγκεκριμένες στρατηγικές παρεμβάσεις στην κοινότητα.

Αυτές όπως εκθέτονται από τον κ. Σταθόπουλο (Σταθόπουλος Π., 1990, σελ. 32-41) είναι οι ακόλουθες:

α) Κοινωνική Δράση

- β) Κοινωνική Ανάπτυξη
- γ) Κοινωνική Οργάνωση
- δ) Κοινωνικός Σχεδιασμός
- ε) Αποκέντρωση Υπηρεσιών

Κάθε μια από τις παραπάνω στρατηγικές εφαρμόζονται από την Κ.Ε. ανάλογα φυσικά με τους σκοπούς της παρέμβασης και τις συνθήκες εφαρμογής του κάθε προγράμματος, του χαρακτήρα της κοινότητας, κ.λπ.

Όλες αυτές οι στρατηγικές παρέμβασης στην κοινότητα ως τελικούς σκοπούς έχουν όμως την ανάπτυξη αισθημάτων πολιτικής ευθύνης και κοινωνικής σύμπνοιας που είναι μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας κοινωνικο-πολιτικής χειραφέτησης και κοινωνικής ανάπτυξης.

Με βάση αυτούς τους τελικούς σκοπούς, την ιδεολογία, δηλαδή το πλαίσιο αρχών και αξιών της κοινωνικής εργασίας καθώς και τη θεωρητική και τεχνική γνώση σχετικά με την κοινότητα και την κοινωνία η Κοινωνική Εργασία μπορεί να έχει έναν ουσιαστικό ρόλο στην κινητοποίηση, οργανωτική συγκρότηση και ανάπτυξη των διαφόρων ομάδων αυτοβοήθειας και κοινωνικών κινήματων που εμφανίζονται στο πλαίσιο της κοινότητας.

Ειδικότερα στις διάφορες οικολογικές ομάδες που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ομάδες αυτοβοήθειας με κινηματικό χαρακτήρα -όντας μέλη ενός ευρύτερου κινήματος, του οικολογικού- η κοινωνική εργασία μπορεί να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια με τη γνώση και τις επιστημονικές μεθόδους που διαθέτει, τόσο στην οργανωτική τους δομή όσο και στις μεθόδους προσέγγισης στην κοινότητα. Επειδή η Κοινωνική Εργασία έχει συγκεκριμένα πρότυπα εργασίας στην κοινότητα και στρατηγικές παρέμβασης.

Ίσως ένα άνοιγμα της Κοινωνικής Εργασίας προς το οικολογικό

κίνημα να είναι και σκόπιμο αλλά και επιβεβλημένο μια που σήμερα, αλλά και στο μέλλον, η οικολογία και η οικολογική σκέψη θα απασχολούν όλο και περισσότερους ανθρώπους στον πλανήτη μας και η δράση στην κοινότητα θα γίνεται όλο και πιο άμεσα επιβεβλημένη. Αλλάστε το ευρύτερο πλαίσιο αρχών και αξιών της κοινωνικής εργασίας και της κοινωνικής οικολογίας συμπίπτει.

Ομως και η οικολογική σκέψη έχει τη δυναμική εκείνη, τόσο από την άποψη της εξέλιξής της όσο και λόγω της έντασης με την οποία συνήθως εμφανίζεται δηλαδή τον κινηματικό της χαρακτήρα, να επηρεάσει καθοριστικά την κοινωνική εργασία. Οι αρχές του οικολογικού κινήματος που βρίσκονται πολύ κοντά με τις αρχές και τις αξίες της κοινωνικής εργασίας μπορεί να μπολιάσουν δημιουργικά την εξέλιξη αυτής της κοινωνικής επιστήμης. Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν να μάθουν από την πρακτική δράση των οικολογικών ομάδων και τους τρόπους που αυτοί χρησιμοποιούν για να κάνουν γνωστές τις απόψεις τους αλλά και για να πετύχουν τους σκοπούς τους μέσα στην κοινότητα. Ειδικότερα ο τρόπος δράσης των οικολογικών ομάδων χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία και επαρκή χρήση των δικτύων επικοινωνίας (τοπικών και ευρύτερων). Κάτι που οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν έχουν αναπτύξει ίσως λόγω των υπηρεσιών που εργάζονται και του φόρτου συγκεκριμένων γραφειοκρατικών διαδικασιών που έχουν να εκτελέσουν. Αυτό ιστορικά εξηγείται από την αντιμετώπιση που έχουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, καθώς και η Κοινωνική πολιτική γενικότερα, από την Πολιτεία και τον κρατικό μηχανισμό. Στη χώρα μας δεν έχει αναγνωριστεί ουσιαστικά ακόμη η προτεραιότητα της Κ.Π., παρά τις τεράστιες ανάγκες για κάτι τέτοιο. Στην εποχή της "ανάπτυξης" οι κοινωνικοί παράμετροι εξακολουθούν να μην έχουν τη θέση που οι καιροί αποκτούν.

Ανακεφαλαίωση

Στην ενότητα αυτή έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ της Κοινωνικής Εργασίας με τη συμμετοχή, ως έννοια και διαδικασία, και την αποκέντρωση και αυτοοργάνωση των πολιτών. Δόθηκε έμφαση στη σχέση των συμμετοχικών διαδικασιών που οι οικολογικές ομάδες προωθούν με τη γενικότερη φιλοσοφία, αρχές, αξίες και μεθοδολογία της επιστήμης της Κ.Ε..

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Εισαγωγικά - θέμα

Ο βασικός σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να καταγραφεί η πορεία αυτοοργάνωσης πολιτών σε οικολογικές ομάδες και δίκτυα επικοινωνίας για προβληματισμό και δράση στην τοπική κοινότητα και περιφέρεια.

Επίσης υποσκοποί της μελέτης ήταν:

- 1) Να καταγραφούν οι αιτίες και τα κίνητρα, που έκαναν απαραίτητη την αυτοοργάνωση πολιτών
- 2) Να διατυπωθούν οι αξίες, που διέπουν τις ομάδες αυτές καθώς και οι προτεραιότητες των στόχων
- 3) Να περιγραφεί η εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των ομάδων για την επίτευξη των στόχων
- 4) Να εντοπισθούν θέσεις για την αποτελεσματικότητα της οργάνωσης και λειτουργίας των ομάδων σε σχέση με αξίες και στόχους
- 5) Να καταγραφεί το πρότυπο κοινωνικής παρέμβασης, αλλά και ανάπτυξης, που προτείνουν οι ομάδες αυτές
- 6) Να μελετηθεί μια εφαρμογή λειτουργίας των ομάδων στην περιοχή Βεσ/νίκης, στην οποία αναφέρεται η δράση για την ευαίσθητοποίηση του ευρύτερου κοινού.

Στο θεωρητικό μέρος της ανασκόπησης σχετικών μελετών και συγγραμμάτων, οι μελετητές προσπάθησαν να καλύψουν τον γενικό σκοπό και κάποιους απ' τους υποσκοπούς της μελέτης. Ετσι λοιπόν έγινε εκτεταμένη αναφορά στην πορεία του οικολογικού κινήματος, όπως εμφανίζεται διαχρονικά, την οργάνωση, την προβληματική και

δράση του. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη διαμόρφωση του ελληνικού οικολογικού κινήματος. Έμφαση δόθηκε επίσης στην κοινωνική διάσταση του οικολογισμού, στην αλληλεσυσχέτισή της με θέματα κοινωνικής συμμετοχής και κρατικής οργάνωσης. Κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας της μελέτης, οι μελετητές ήρθαν αντιμέτωποι με μια σημαντική δυσκολία. Για το ελληνικό οικολογικό κίνημα, αν και υπήρχαν διάσπαρτες αναφορές, κύρια στον περιοδικό τύπο, δεν δινόταν μια ενιαία εικόνα της πορείας του, αλλά και του τρόπου λειτουργίας των ελληνικών οικολογικών ομάδων αυτοοργάνωσης. Πέρα λοιπόν από συναντήσεις με άτομα που συγγράφουν αλλά και κατέχουν σημαντική θέση στο ελληνικό οικολογικό κίνημα, για την συμπλήρωση κενών στο θεωρητικό μέρος, κρίθηκε από τους μελετητές επιθυμητό να ερευνηθούν οικολογικές ομάδες αυτοοργάνωσης πολιτών. Μ' αυτόν τον τρόπο θα δινόταν η ευκαιρία να αναγνωρισθεί, σε πρακτικό επίπεδο πια, ο τρόπος που οι ομάδες αυτές αντιλαμβάνονται και υλοποιούν μια σειρά από αρχές και σκοπούς του Ο.Κ..

Γι' αυτούς τους λόγους το θέμα της έρευνας, που παρουσιάζεται, διαμορφώθηκε ως εξής:

Κίνητρα συμμετοχής των ατόμων σε οικολογικές ομάδες και τρόπος λειτουργίας των οικολογικών ομάδων αυτοοργάνωσης πολιτών.

Είδος και σκοπός της έρευνας

Η έρευνα αυτή επιλέχθηκε να είναι διερευνητική. Αυτό γιατί:

- α) Δεν υπήρχαν στοιχεία από έρευνες για τις ομάδες αυτοοργάνωσης, που αναφέρονται σε θέματα κοινοτικής οργάνωσης (ορισμός του Α. Vafano), έτσι που να μπορεί να πραγματοποιηθεί μια έρευνα, πιο συγκεκριμένης μεθοδολογίας, όπως πειραματική.
- β) Ακόμη περισσότερο δεν υπήρχαν στοιχεία ερευνών για τις

συγκεκριμένες ομάδες, ^{ΜΕ} οικολογικό, δηλαδή, ιδεολογικό υπόβαθρο. Γενικά, ο χώρος που ερευνάται, το οικολογικό κίνημα, αποτελεί νέα πραγματικότητα στη χώρα μας, έτσι είναι άγνωστος ο τρόπος οργάνωσης και δράσης του.

γ) Οι μελετητές δεν διέθεταν ούτε εξειδικευμένες γνώσεις, ούτε τα κατάλληλα υλικοτεχνικά μέσα για να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες μιας πιο λεπτομερούς έρευνας.

Ο σκοπός της έρευνας, όπως μορφοποιείται απ' τα παραπάνω είναι διττός. Επιδιώκεται:

α) η διερεύνηση των χαρακτηριστικών των μελών των οικολογικών ομάδων, και των κινήτρων, που τους ώθησαν στο να συμμετέχουν στις ομάδες αυτές, και

β) η διερεύνηση του τρόπου οργάνωσης, συμμετοχής και δράσης των οικολογικών ομάδων καθώς και ο τρόπος συνεργασίας των ομάδων αυτών μεταξύ τους και με την τοπική αυτοδιοίκηση

Διαστάσεις της έρευνας

Με βάση το θέμα και τους σκοπούς της έρευνας επιλέχθηκε να διερευνηθούν οι παρακάτω διαστάσεις, στις οποίες οι μελετητές στηρίχθηκαν κατά την συγγραφή του ερωτηματολογίου:

1. Δημογραφικά στοιχεία των μελών των οικολογικών ομάδων

- α - Φύλο
- β - Ηλικία
- γ - Επαγγελματική κατάσταση
- δ - Μορφωτικό επίπεδο
- ε - Διάρκεια συμμετοχής στις ομάδες
- στ- Κίνητρα

2. Αναγνωριστικά στοιχεία της οικολογικής ομάδας στην οποία συμμετέχει ο ερωτώμενος

3. Οργάνωση, διοικητική δομή της οικολογικής ομάδας

α - Στόχοι και προτεραιότητες

β - Λήψη αποφάσεων

γ - Χώρος και χρόνος συγκέντρωσης των μελών

δ - Συντονισμός - Τρόπος εργασίας

ε - Ανάθεση - ανάληψη ευθυνών

στ- Εκπροσώπηση

ζ - Προσέλευση νέων μελών

4. Πόροι της οικολογικής ομάδας

5. Συμμετοχή - Τρόποι παρέμβασης

α - θέματα που απασχόλησαν την ομάδα

β - Τρόποι και μέσα παρέμβασης

γ - Συμμετοχή των μελών

δ - Σχεδιασμός

6. Συνεργασία

α - με οικολογικές ομάδες της Θεσ/νίκης

β - με οικολογικές ομάδες της υπόλοιπης Ελλάδας

γ - με φορείς της Τ.Α. στην Θεσ/νίκη

7. Προβλήματα στη λειτουργία της ομάδας

Υποθέσεις

Οι βασικές υποθέσεις γύρω απ' τις οποίες κινείται όλη η

έρευνα είναι:

1. Τα άτομα που συμμετέχουν και δραστηριοποιούνται στις οικολογικές ομάδες, έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.
2. Οι αρχές του οικολογικού κινήματος αντικατοπτρίζονται στην οργάνωση και δράση των ομάδων.
3. Υπάρχουν αδυναμίες στον τρόπο οργάνωσης και δράσης τους.
4. Το ελληνικό οικολογικό κίνημα ασχολείται προς το παρόν με τα τοπικά προβλήματα.
5. Οι δραστηριότητες που αναλαμβάνουν είναι επιλεγμένες συνειδητά και πραγματοποιούνται κατόπιν σχεδιασμού.
6. Οι οικολογικές ομάδες συνεργάζονται μεταξύ τους για καλύτερη αποτελεσματικότητα της δράσης τους.
7. Η σχέση τους με το Κράτος και ειδικά με της Τ.Α. είναι ανταγωνιστική.
8. Αντιμετωπίζουν δυσκολία στο να πετύχουν την ανταπόκριση του κοινού.

Πλαίσιο της έρευνας

Για να επιτευχθεί η αντιπροσωπευτικότητα των αποτελεσμάτων της έρευνας έπρεπε να συμπεριληφθούν όλες οι απόψεις του ελληνικού οικολογικού κινήματος. Έτσι αποφασίστηκε να ερευνηθούν τόσο ομάδες που να ανήκουν στην Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων, όσο και ομάδες που δεν ανήκουν σ' αυτή, αλλά που αυτοχαρακτηρίζονται οικολογικές και που η θεματική τους έχει τουλάχιστον περιβαλλοντική διάσταση. Επειδή δε, όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος, τα κυρίαρχα πολιτικά κόμματα αρχίζουν να βάζουν στο πρόγραμμά τους την κατ' αυτά οικολογική διάσταση, αναζητήθηκε σ'

αυτά απ' τους μελετητές η ύπαρξη θεσμοθετημένων ομάδων εργασίας, που να έχουν επιδείξει κάποια δράση περιβαλλοντική. Μόνη τέτοια ομάδα ήταν εκείνη των οικολόγων του Συνασπισμού.

Οι ομάδες που ερευνούνται έχουν σαφώς κοινά σημεία.

- α) έχουν χαρακτήρα οικολογικό/εναλλακτικό και τοπικό
- β) και κύρια έχουν δημιουργηθεί με συνθήκες αυτοοργάνωσης, από την αυτόβουλη επιθυμία πολιτών της θεσ/νίκης

Έτσι λοιπόν ως πλαίσιο έρευνας καθορίστηκαν:

- α) Όλες οι οικολογικές ομάδες της θεσ/νίκης που ανήκουν στην Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων, σύνολο (8)
- β) Οι οικολογικές ομάδες θεσ/νίκης που δεν ανήκουν σε κανέναν πολιτικό οργανισμό ή κόμμα, σύνολο (5), και
- γ) Η οικολογική ομάδα του Συνασπισμού θεσ/νίκης

Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας

Ο πληθυσμός, στον οποίο αναφέρεται η έρευνα, είναι τα μέλη των παραπάνω οικολογικών πρωτοβουλιών / ομάδων, που δραστηριοποιούνται στη θεσ/νίκη.

Η έννοια όμως μέλος σε ομάδες, που στηρίζονται στην εθελοντική προσφορά εργασίας, όπως στις οικολογικές, μπορεί να δημιουργήσει διάφορες ερμηνείες. Βλέποντας επίσης στην προέρευνα ότι η έννοια του μέλους με κριτήριο την καταβολή συνδρομής ανά τακτά χρονικά διαστήματα δεν ακολουθείται απ' τις οικολογικές ομάδες, αποφασίσθηκε, όπου αναφέρεται η έννοια μέλος να θεωρείται το άτομο που συμμετέχει με μια συνεχή προσφορά εργασίας στις διαδικασίες των ομάδων αυτών. Μ' αυτή την έννοια ζητήθηκε στην προέρευνα ο αριθμός των μελών της κάθε ομάδας.

Για να δοθεί αντιπροσωπευτικό δείγμα πληθυσμού επιλέχθηκε η

δειγματοληψία ανά στρώματα. Ο λόγος, που επιλέχθηκε αυτή η μέθοδος δειγματοληψίας, είναι γιατί ο πληθυσμός ήταν εξ αρχής χωρισμένος σε ομάδες. Κατά την εκλογή του δείγματος καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε κάθε επιμέρους ομάδα να εκπροσωπεί και στο δείγμα την ίδια ποσοστιαία αναλογία που καταλαμβάνει στον γενικό πληθυσμό (Ι. Παρασκευόπουλος, 1985, σελ. 41).

Έτσι στις πολυμελείς ομάδες επιλέχθηκε ένα ποσοστό 15 % των μελών, ενώ σ' αυτές με αριθμό μελών κάτω από 10 επιλέχθηκαν 1 έως 3 μέλη. Η επιλογή των μελών του δείγματος ήταν τυχαία.

Απ' την προέρευνα είχε επίσης εντοπιστεί το ότι τα μέλη της μιας ομάδας συμμετέχουν και σε προγράμματα/δραστηριότητες άλλης και συνοπολογίζονται στα μέλη και των δύο ομάδων. Το μονοδιάστατο των ατόμων, που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο διασφαλίστηκε με την παρουσία των μελετητών κατά την συμπλήρωση, αλλά και με το ότι τους ζητήθηκε εξ αρχής επιλογή μιας μόνο ομάδας, της οποίας τη λειτουργία θα παρουσιάσουν.

Αναλυτικά λοιπόν το πλαίσιο, ο πληθυσμός και το δείγμα της έρευνας ήταν τα εξής:

ΟΝΟΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΜΕΛΗ ΟΜΑΔΑΣ)	ΔΕΙΓΜΑ
1. Οικολογική Κίνηση Βασ/νικής (ΟΙ.ΚΙ.ΒΕ)	90	14
2. Εναλλακτική Ομάδα "ΠΡΑΞΗ"	25	4
3. Φίλοι του Ποδήλατου	30	5
4. Φοιτητική ομάδα "Τα σκυλάκια του Παυλάφ"	5	1
5. Γυναίκεια ομάδα "ΚΑΤΙΝΑ"	25	4
6. Ομάδα αντιρρησιών συνείδησης	25	4
7. Φοιτητική ομάδα "Πράσινο Πανεπιστήμιο"	6	1
8. Ορνιθολογική Εταιρεία	10	2
9. Οικολογική Συνεργασία Βεσσαλονίκης	10	2
10. Σύλλογος Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης	30	5
11. Ελληνικό Κέντρο Περιβαλλοντικής αγωγής παιδιών και γυναικών	3	1
12. Οικολογικό Κέντρο Υγείας και Διατροφής	9*	1
13. Εκδοτική Ομάδα "ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ"	10	2
14. Οικολογική ομάδα του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ	25	4
ΣΥΝΟΛΟ	303	50

* και τα 9 μέλη συμμετέχουν σε άλλες ομάδες, επιλέξαμε ενδεικτικά 1.

Συλλογή στοιχείων

Η συλλογή στοιχείων της έρευνας ολοκληρώθηκε σε δύο φάσεις.

Στην πρώτη φάση έγινε προέρευνα, συναντήσεις με άτομα, παρουσία και των δύο μελετητών, που έχουν πολυετή και αναγνωρισμένη προσφορά στον οικολογικό χώρο. Οι περισσότεροι εκτός του ότι συγγράφουν στον οικολογικό περιοδικό τύπο, έχουν ρόλο συντονιστή στις διάφορες οικολογικές ομάδες της Βεσ/νίκης. Χρησιμοποιήθηκε μη δομημένη συνέντευξη, όπου προϋπήρχε ένα πλαίσιο ερωτήσεων, που ο ερωτώμενος καλούταν να απαντήσει ελεύθερα. Χρησιμοποιήθηκε αυτό το είδος συνέντευξης, γιατί ήταν επιθυμία των μελετητών να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες απ' τα άτομα αυτά, που θεωρούνται ειδικοί στο χώρο, που ερευνάται.

Σκοπός της προέρευνας ήταν να αποκαλυφθούν διαστάσεις του κινήματος, που ήταν άγνωστες, έτσι ώστε να μην υπάρχει φόβος να παραλειφθεί κάτι σημαντικό τόσο στο θεωρητικό μέρος, όσο και στην έρευνα. Κύρια όμως α) για να αποκαλυφθεί πόσες και ποιές οικολογικές ομάδες/πρωτοβουλίες δραστηριοποιούνται στην Βεσ/νίκη, καθώς και β) από πόσα μέλη αποτελούνται.

Η προέρευνα διήρκεσε 4 εβδομάδες.

Στη δεύτερη φάση της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο, με το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, έγινε προσπάθεια να συλλεχθούν στοιχεία για τα κίνητρα συμμετοχής των ατόμων σε οικολογικές ομάδες και τον τρόπο λειτουργίας των οικολογικών ομάδων Βεσ/νίκης.

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε περισσότερες προκατασκευασμένες ερωτήσεις απ' ό,τι ανοιχτές και κλειστές ερωτήσεις, γιατί λόγω της ανυπαρξίας τεχνικών μέσων χρειαζόταν να

γίνει εύκολα η κωδικογράφηση των ερωτήσεων.

Κατά την επεξεργασία του ερωτηματολογίου, οι μελετητές προβληματίστηκαν για το μέγεθος του ερωτηματολογίου (43 ερωτήσεις). Τελικά όμως επιλέχθηκε να διατηρηθεί το μέγεθος, γιατί πολύ πιθανά αν αφαιρούνταν ερωτήσεις να μη δινόταν ολοκληρωμένη εικόνα της λειτουργίας των οικολογικών ομάδων, που ήταν και ο σκοπός της έρευνας. Προληπτικά χρησιμοποιήθηκε τρόπος γραφής ερωτηματολογίου που να μη δίνει ογκώδη εικόνα και να απογοητεύει τον ερωτώμενο.

Γεγονός είναι πως συλλέχθηκαν πολλά στοιχεία που ήταν πέρα των δυνατοτήτων κωδικογράφησης και που δεν μπορούν να παρουσιασθούν στατιστικά. Αυτό όμως είναι θεμιτό, αφού σκοπός της έρευνας είναι να συλλέξει όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία για τον ερευνώμενο χώρο. Ελπίδα των μελετητών είναι να χρησιμοποιηθούν ως οδηγοί σε μια πιο εξειδικευμένη έρευνα.

Το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε πριν από την τελική του χρήση. Δόθηκε σε 2 μέλη των οικολογικών ομάδων -η επιλογή ήταν τυχαία.

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν για συμπλήρωση σε προκαθορισμένες συναντήσεις των μελών των ομάδων. Στην περίπτωση των ολιγομελών ομάδων, που το δείγμα ήταν 1 έως 3 άτομα, έγινε προκαθορισμένη συνάντηση του συνεντευκτή με κάθε ερωτώμενο. Οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου τρόπου συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου είναι:

α) Η προσωπική επαφή, έστω και στην περίπτωση που το ερωτηματολόγιο δίνεται ταυτόχρονα σ'έναν αριθμό ατόμων, δίνει τη δυνατότητα να συγκεντρωθούν επιπλέον στοιχεία απ' αυτά που θα έδιναν μόνο οι επί των ερωτήσεων απαντήσεις, πράγμα που ήταν ζητούμενο στην συγκεκριμένη έρευνα.

β) Ελαχιστοποιήθηκε ο κίνδυνος να μην συμπληρωθούν ερωτηματολόγια -υπήρξε απώλεια μόνο δύο ερωτηματολογίων-, να

συμπληρωθούν από άλλα άτομα και να μη ληφθεί σοβαρά υπόψη το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου. Αυτό δεν ήταν δυνατό να γίνει αν το ερωτηματολόγιο στείλονταν ταχυδρομικά.

γ) Κάποιες ερωτήσεις χρειάζονταν διευκρινήσεις που μόνο με την παρουσία των μελετητών θα μπορούσαν να δοθούν. Ο τρόπος και η έκταση των διευκρινήσεων είχαν από πριν συμφωνηθεί μεταξύ των μελετητών για να υπάρχει κοινή αντιμετώπιση προς τους ερωτώμενους.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων διήρκεσε 3 εβδομάδες.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι στην αρχή του ερωτηματολογίου υπήρχε προλογικό σημείωμα. Σ' αυτό αναφερόταν ο σκοπός της έρευνας, ο φορέας της έρευνας - σχολή που φοιτούν οι μελετητές, καθώς και η διαθεσιμότητα των αποτελεσμάτων της ερευνητικής διαδικασίας σ' όσους επιθυμούν. Τονίστηκε ιδιαίτερα το γεγονός ότι τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα για να διευκολυνθούν οι ερωτώμενοι στην έκφραση των απόψεών τους.

Το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.

Ανάλυση στοιχείων

Τα στοιχεία, που συλλέχθηκαν, καταγράφηκαν αρχικά σε μια σειρά πινάκων, που ήταν χωρισμένοι σε οριζόντιο επίπεδο σε ομάδες και κάθετα σε απαντήσεις ανά ομάδα. Μ' αυτόν τον τρόπο έδιναν στους μελετητές αναλυτικά τη συνολική εικόνα των συλλεχθέντων στοιχείων.

Η έλλειψη δυνατότητας χρήσης του ηλεκτρονικού υπολογιστή περιόρισε κατά πολύ την λεπτομερή επεξεργασία των στοιχείων. Οι μελετητές περιόρισαν την επεξεργασία των πινάκων σ' αυτούς που αφορούν τους σκοπούς και τις υποθέσεις της έρευνας, κι αυτό γιατί

τα στοιχεία της έρευνας ήταν ποικίλα. Εκτός της ανάλυσης επί συνόλου θα μπορούσε να γίνει και συγκριτική μεταξύ των ομάδων ανάλυση, που όμως δεν ήταν στους σκοπούς της παρούσας έρευνας. Βέβαια κάποια τρανταχτά στοιχεία παρουσιάζονται παρακάτω στα ευρήματα.

Τα ευρήματα κάθε ερώτησης καταγράφηκαν σε πίνακες καθένα χωριστά, όπου παρουσιάζονται α) αριθμητικά και β) με εκατοστιαίες μονάδες (%). Τα αποτελέσματα των πινάκων αναλύθηκαν και συσχετίστηκαν τόσο μεταξύ τους όσο και με το θεωρητικό μέρος. Ιδιαίτερη έμφαση βέβαια δόθηκε στα ευρήματα της έρευνας που αφορούν τις υποθέσεις.

Στοιχεία που προήλθαν απ την έρευνα, που όμως, όπως ειπώθηκε πιο πάνω, δεν μπορούσαν να παρουσιαστούν στατιστικά, αναφέρθηκαν κατά τον σχολιασμό, γιατί θεωρήθηκαν σημαντικά. Τα περισσότερα στοιχεία απ' αυτά επεξηγούν και συμπληρώνουν τις απαντήσεις, έτσι που συχνά τα στατιστικά αποτελέσματα να φωτίζονται με άλλη διάσταση.

Συστηματική ανάλυση των στοιχείων της έρευνας ακολουθεί στα επόμενα κεφάλαια.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΟΥ ΕΡΕΥΝΟΥΝΤΑΙ - ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ

ΟΝΟΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ (ερώτηση 11)	ΕΡΓΟ (την τελευταία τριετία)
1. Οικολογική κίνηση Θεσ/νίκης (ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ)	1982	90	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προστασία του περιβάλλοντος 2. Ενημέρωση-ευσαιθητοποίηση του κοινού 3. Κοινωνική παρέμβαση 4. Διάδοση οικολογικών απόψεων 5. Προστασία κοινωνικών ομάδων 6. Υπεράσπιση ανθρώπινων δικαιωμάτων 7. Πολιτική οικολογία 8. Ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης στα μέλη της ομάδας 9. Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οικοπεδοποίηση του Χορτιάτη 2. Προστασία του δάσους Σείχ Σού 3. Πρόγραμμα ανακύκλωσης 4. Αποχέτευση Θεσ/νίκης 5. Ρύπανση Θερμαϊκού 6. Μετρό 7. Νερό <p>Εναλλακτικές προτάσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Εκλογές - Ομοσπονδία 9. Υπεράσπιση των αντιρρησιών συνείδησης.
2. Εναλλακτική ομάδα "ΠΡΑΞΗ"	1984	25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από κοινωνικά και οικολογικά θέματα 2. Δραστηριοποίηση με τη δημιουργία εναλλακτικών θεσμών 3. Παρέμβαση στο επίπεδο λήψης αποφάσεων για τα κοινωνικά προβλήματα 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κατάληψη δημοσίου κτιρίου για την αντιμετώπιση στεγαστικών αναγκών 2. Πρόγραμμα ανακύκλωσης 3. Έκδοση περιοδικού και έντυπου υλικού 4. Εκλογές - Ομοσπονδία 5. Ενασχόληση με τα προβλήματα της Θεσσαλονίκης
3. Φίλοι του ποδηλάτου	1990	30	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενημέρωση των πολιτών για θέματα εναλλακτικής κυκλοφορία μέσα στην πόλη 2. Προώθηση της δημιουργίας ποδηλατοδρόμων 3. Πραγματοποίηση εκδρομών με ποδήλατο 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συλλογή υπογραφών από πολίτες για διάνοιξη ποδηλατοδρόμων 2. Εκδρομές 3. Ενημέρωση πολιτών

ΟΝΟΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ (ερώτηση 11)	ΕΡΓΟ (την τελευταία τριετία)
4. Φοιτητική ομάδα "τα σκυλάκια του Παυλώφ"	1987	5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παρέμβαση και ενημέρωση των φοιτητών για οικολογικά θέματα 2. Δημιουργία πρότασης για έναν άλλο τρόπο λειτουργίας του Πανεπιστημίου 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενημέρωση των φοιτητών 2. Έκδοση περιοδικού και έντυπου υλικού 3. Εναντίωση στα πεφάρματα με ζώα
5. Γυναικεία ομάδα περιοδικό "Κατίνα"	1984	25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Λειτουργία της S.O.S τηλεφωνικής γραμμής για βιασμένες και κακοποιημένες γυναίκες. 2. Δημιουργία σπιτιού κακοποιημένων γυναικών 3. Πειραματισμός σε εναλλακτικούς τρόπους παραγωγής (συνεταιρισμοί) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τηλεφωνική γραμμή S.O.S για κακοποιημένες γυναίκες 2. Έκδοση περιοδικού
6. Ομάδα αντιρρησιών αυ- "ειδησης"	1984	25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αναγνώριση του δικαιώματος για άρνηση στράτευσης 2. Αποφυλάκιση των αντιρρησιών συνειδήσης 3. Αποστρατικοποίηση 4. Προώθηση της ιδέας για ειρήνη στον κόσμο και τη φύση 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενέργειες για την αποφυλάκιση των αντιρρησιών συνειδήσης 2. Προώθηση της κοινωνικής θητείας 3. Έκδοση του περιοδικού "ΑΡΝΟΥΜΑΓ" 4. Δράση ενάντια στον πόλεμο στον Περσικό κόλπο
7. Φοιτητική ομάδα "Πράσινο Πανεπιστήμιο"	1990	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παρέμβαση με εκδηλώσεις και συζητήσεις στο χώρο του Πανεπιστημίου 2. Συγγραφή και διακίνηση περιοδικού 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύνταξη και πώληση του περιοδικού
8. Ορνιθολογική Εταιρεία	~ 1979	10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επιστημονική μελέτη των πουλιών της Ελλάδας 2. Ενημέρωση του κοινού για τα προβλήματα της ελληνικής ορνιθοπανίδας 3. Εκπαιδευτικά περιβαλλοντικά προγράμματα 4. Προστασία της ελληνικής φύσης 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργία του κέντρου περιβαλψης Άγριων πουλιών 2. Πρόγραμμα προστασίας του Αμβρακικού, του Πόρτο Λάγος και του αγροτόπου Επανωμής. 3. Εκτύπωση του περιοδικού "Τρυποκάρυδος" 4. Προβολές-ομιλίες σε σχολεία

ΟΝΟΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ (ερώτηση 11)	ΕΡΓΟ (την τελευταία τριετία)
9. Οικολογική Συνεργασία Θεσ/νίκης	1980	10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προστασία του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο αλλά και ευρύτερα 2. Νομική παρέμβαση 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Νομικές παρεμβάσεις για την προστασία από καταπατήσεις του δάσους Σείχ-Σού του δάσους-πάρκου της συνοικίας 40 εκκλησιές. 2. Προστασία του όρους Χορτιάτη 3. Ενασχόληση με το θέμα της μόλυνσης του Θερμιαϊκού από βυρσοδεψεία και σφαγεία.
10. Σύλλογος Εθελοντικής Δασοπροστασίας και πυρόσβεσης	1989	30	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εθελοντική φύλαξη δάσους από φωτιές, καταπατήσεις και άλλους κινδύνους 2. Ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα δάσους 3. Προσπάθειες παρέμβασης σε κοινωνικό επίπεδο π.χ. με εκπαιδευτικά προγράμματα 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προστασία του περιαστικού δάσους Σείχ-Σού 2. Έκδοση του ενημερωτικού φυλλαδίου "ΧΙΛΙΑ ΔΕΝΤΡΑ" 3. Περιβαλλοντικά προγράμματα στα σχολεία
11. Ελληνικό Κέντρο Περιθάλψης άγριων πουλιών και ζώων	1984	3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παροχή περίθαλψης σε πουλιά και ζώα 2. Ενημέρωση του κοινού για την ύπαρξη της ομάδας περίθαλψης πουλιών και ζώων 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παροχή περίθαλψης σε πουλιά και ζώα 2. Συνεργασία με τον ζωολογικό κήπο, την Τ.Α. κι άλλους φορείς
12. Οικολογικό Κέντρο Υγείας και Διατροφής	1988	9	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση και εφαρμογή οικολογικών τρόπων διαβίωσης με ιδιαίτερη έμφαση στην διατροφή, την υγεία και τις βιοκαλλιέργειες. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διατροφή 2. Βιοκαλλιέργειες 3. Προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
13. Εκδοτική ομάδα "ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ"	1988	10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από τις οικολογικές ιδέες αλλά και για την δράση των οικολογικών ομάδων 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συγγραφή και διακίνηση του περιοδικού "ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ"
14. Οικολογική ομάδα του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ (ΣΥΝ)	1989	25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης στον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ 2. Επεξεργασία του οικολογικού προγράμματος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εναλλακτικές προτάσεις στα προβλήματα της Θεσ/νίκης (Θερμιαϊκός, συγκοινωνιακό Θεσ/νίκης, ενεργειακό, απορρίματα κ.λ.π)

Χαρτοβίβλιος των οικολογικών οφείδων, που δραστηριοποιούνται στην πόλη, της Θεσσαλονίκης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε στις διάφορες οικολογικές ομάδες της Βεσ/νίκης με αποτέλεσμα να καλυφθεί ο βασικός και οι επιμέρους στόχοι που αναφέρονται και αναλύονται στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας. Συλλέχτηκαν διάφορα στοιχεία, βάση των υποθέσεων που διατυπώθηκαν. Στοιχεία που έδωσαν μια σφαιρική εικόνα γύρω από τη λειτουργία και τη δράση των οικολογικών ομάδων της Βεσσαλονίκης.

Το γενικό κλίμα μέσα στο οποίο διεξήχθη τόσο η προέρευνα όσο και η έρευνα με την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ήταν αρκετά ικανοποιητικό. Στην προέρευνα δόθηκε η ευκαιρία στους μελετητές να ενημερωθούν, από άτομα με σημαντική και αναγνωρισμένη προσφορά στον οικολογικό χώρο, γύρω από τα οικολογικά θέματα και σε πολλές περιπτώσεις να συζητηθούν επιμέρους θέματα τόσο πρακτικά όσο και γενικότερα θεωρητικά. Οι συζητήσεις αυτές εκτός από την πρακτική χρησιμότητα που είχαν για τους μελετητές, μια και τους βοήθησαν σημαντικά στην επόμενη ερευνητική φάση, αποτέλεσαν αφορμή γενικότερου προβληματισμού και σκέψεων γύρω από την οικολογία, την κινηματική της διάσταση και την οικολογική σκέψη. Ακόμη δόθηκε η δυνατότητα να γίνουν αντιληπτές οι διάφορες καταστάσεις που αντιμετωπίζει το ελληνικό οικολογικό κίνημα, ιδιαίτερα στην τοπική δράση.

Κατά την δεύτερη φάση της έρευνας, την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, οι ερωτώμενοι ήταν αρκετά πρόθυμοι να τα συμπληρώσουν ενώ αρκετοί εξέφρασαν την επιθυμία να μάθουν τα αποτελέσματα της έρευνας. Ακόμη έκαναν διάφορες παρατηρήσεις

(θετικές) σχετικά με το ερωτηματολόγιο και πάνω σε διάφορες ερωτήσεις προκλήθηκαν γενικότερες συζητήσεις. Επειδή αρκετές φορές η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων γινόταν πριν ή μετά από συναντήσεις των ομάδων δόθηκε στους μελετητές η ευκαιρία να παρακολουθήσουν πρακτικά τη δράση των ομάδων. Μερικές φορές καλούνταν από μέλη των ομάδων να εκφράσουν τις απόψεις τους πάνω στα συζητηθέντα θέματα. Αξίζει εδώ να σημειωθεί πως σε μια ομάδα, στο Σύλλογο Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης (ΣΕΔΑΠ) οι μελετητές έδωσαν τα ερωτηματολόγια και πήραν τις απαντήσεις από τα μέλη του συλλόγου στο χώρο του Σείχ-Σου, κατά τη διάρκεια βάρδιας δασοπροστασίας και μάλιστα κατά την έναρξη της φετινής περιόδου δασοφύλαξης.

Ένα πρόβλημα -το μοναδικό κατά τη διάρκεια της ερευνητικής προσπάθειας- για τους μελετητές ήταν πως η δεύτερη φάση της έρευνας υλοποιήθηκε στην αρχή της θερινής περιόδου με αποτέλεσμα σε μερικές ομάδες να καθυστερήσει η επίδοση και συλλογή των ερωτηματολογίων μια που επικρατούσε στις ομάδες αυτές μια κατάσταση αποσυντονισμού λόγω του θέρους. Πάντως κατορθώθηκε να συναντηθούνε μεταξύ τους και να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια.

Τα αποτελέσματα της έρευνας συλλέχθηκαν σχετικά σύντομα και έγινε η επεξεργασία τους σε μικρό χρονικό διάστημα από τους μελετητές. Η διαδικασία επεξεργασίας όμως ήταν κοπιαστική, μια και χρησιμοποιήθηκαν οι κλασικές μέθοδοι κωδικογράφησης και επεξεργασίας, ελλείψει ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Για να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερη και μεθοδικότερη ανάλυση και παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας, κρίθηκε από τους μελετητές χρήσιμη η παρουσίαση σε θεματικές ενότητες. Ενότητες, σύμφωνες με τις υποθέσεις και τα ερωτήματα της έρευνας, όπως αυτά αναλύθηκαν στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας. Τα ευρήματα

που θα ακολουθήσουν βασίζονται σε πίνακες από τους οποίους οι πιο σημαντικοί, κατά την άποψη των μελετητών, θα παρουσιασθούν σ' αυτό το κεφάλαιο, ενώ οι υπόλοιποι καταχωρήθηκαν σε παραρτήματα.

Ενότητα 1η

Δημογραφικά στοιχεία των μελών των οικολογικών ομάδων

Η πρώτη ενότητα σχετίζεται άμεσα με την πρώτη υπόθεση της έρευνας. Τα άτομα, που συμμετέχουν και δραστηριοποιούνται στις οικολογικές ομάδες, έχουν όντως κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Αρχικά, στον πίνακα (1), παρατηρούμε ότι από τους 48 ερωτώμενους οι περισσότεροι είναι άνδρες -29 ή ποσοστό 60,4%.

Το αποτέλεσμα αυτού του πίνακα δημιούργησε ερωτήματα στους μελετητές για το αν οι γυναίκες συμμετέχουν "εύκολα" και με ίσους όρους σε ομάδες αυτοοργάνωσης και ιδίως σ' αυτές που η πολιτική διάσταση, όπως στις οικολογικές ομάδες είναι ιδιαίτερα τονισμένη.

Είναι γεγονός πως μεγάλος αριθμός γυναικών εμποδίζεται να λειτουργήσει κοινωνικά λόγω οικογενειακών καταστάσεων (ανατροφή παιδιών, εργασία και μητρότητα κ.λπ.) αλλά και λόγω δοξασιών που επιβιώνουν στην Ελλάδα σήμερα, όχι βέβαια με την προηγούμενη έντασή τους, και που θέλουν τη γυναίκα μακριά από την ενεργό κοινωνική ζωή.

Παρόλο, λοιπόν, που οι οικολόγοι επιθυμούν να ανατρέψουν την κατάσταση αυτή, προτείνοντας ίση συμμετοχή των γυναικών τόσο στη λειτουργία όσο και στην εκπροσώπηση των ομάδων, καθώς και υστεροπατριарχικές δομές, η προσέλευση των γυναικών δεν δικαιώνει προς το παρόν αυτόν τον στόχο τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ηλικία	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. < 20	0	0
2. 21-25	15	31,3
3. 26-35	20	41,7
4. 36-45	11	22,9
5. > 45	2	4,1

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο παραπάνω πίνακας, που αφορά την ηλικιακή διαστρωμάτωση των ατόμων που συμμετέχουν στις οικολογικές ομάδες.

Τα περισσότερα, 20 ή ποσοστό 41,7%, ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 26 έως 35 χρόνων. Αρκετοί, 15 ή ποσοστό 31,3%, είναι από 21 έως 25 χρόνων. Λιγότεροι, 11 ή ποσοστό 22,9 % είναι από 36 έως 45, ενώ μόνο 2 ή 4,1% είναι πάνω από 45 και κανένας κάτω των 20 χρόνων.

Βλέπουμε λοιπόν ότι το άτομο που βρίσκεται στην ηλικία από 26 έως 35 μπορεί να προσεγγίσει πιο εύκολα την οικολογική προβληματική. Και σ' αυτή αλλά και στην προηγούμενη ηλικιακή ομάδα (21 έως 25 χρόνων) -ομάδες που ανήκουν οι περισσότεροι/ες, ο νους είναι πιο ανοικτός σε νέες ιδέες και η συμπεριφορά του ατόμου μπορεί να τροποποιηθεί.

Το οικολογικό κίνημα είναι σύγχρονο κίνημα. Είναι πιο δύσκολο να το κατανοήσουν οι επόμενες ηλικιακές ομάδες, που είναι περισσότερο δέσμιες της σύγχρονης κοινωνικο-πολιτικής κατάστασης, με έντονο το αναπτυξιακό όραμα -χωρίς η παρατήρηση να αποτελεί γενικό κανόνα- η κοσμοθεωρία τους έχει επηρεαστεί από τις

δοξασίες μιας εποχής.

Οι νεότερες ηλικίες (<20 χρόνων) φαίνεται να μην έχουν το χρόνο να ασχοληθούν με τέτοιου είδους κινήσεις. Πολύ πιθανό όμως είναι να μην έχουν την κατάλληλη πληροφόρηση.

Πέραν της ηλικιακής διαφοροποίησης, οι μελετητές υποθέτουν πως στα άτομα αυτά, από εμπειρίες της προσωπικής τους ζωής, τους έχει εμφυσήσει "το χρέος της συμμετοχής" για τα όσα συμβαίνουν γύρω τους.

Στον πίνακα 3 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) φαίνεται ότι πλεονάζουν οι εργαζόμενοι (33 ή ποσοστό 63,5%). Είναι μάλλον αναμενόμενο, μια που όπως βλέπουμε στον πιο πάνω πίνακα 2 οι ηλικιακές ομάδες που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (21 έως 25 χρόνων και 26 έως 35 χρ.), αποτελούν δημογραφικά το εργατικό δυναμικό κάθε χώρας. Ενδιαφέρον είναι ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό 21,2% (11 ερωτώμενοι) παίρνει η ομάδα "φοιτητής/τρια" (4 άτομα δηλώνουν δύο κατηγορίες φοιτητές και εργαζόμενοι). Ίσως να ισχύει το ότι οι φοιτητές έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφόρηση. Διαθέτουν επίσης αρκετό ελεύθερο χρόνο για να ασχοληθούν με τέτοιες κινήσεις.

Οι περισσότεροι, απ' αυτούς που εργάζονται είναι ελεύθεροι επαγγελματίες 16 ερωτώμενοι ή ποσοστό 45,7%, το δεύτερο λόγο έχουν οι δημόσιοι υπάλληλοι 10 επ. ή ποσοστό 28,5% ακολουθούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι 8 ερωτ. ή ποσοστό (22,8%), ενώ εργάτης είναι 1 μόνο απ' τους 35.

Θα περίμενε κανείς οι εργάτες να είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι, αφού καθημερινά οι περισσότεροι αντιμετωπίζουν τις συνέπειες κάποιου είδους ρύπανσης (νερού, αέρα, γης κ.λπ) των κακών συνθηκών διαβίωσης και της κοινωνικής

ανισότητας. Πιθανά η ομάδα αυτή να έχει λιγότερη πρόσβαση στην πληροφόρηση αλλά και σαφώς λιγότερο ελεύθερο χρόνο διαθέσιμο. Μπορεί επίσης να δείχνει ότι οι οικολόγοι δεν έχουν καταφέρει να προσεγγίσουν την ομάδα αυτή πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Εκπαίδευση	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Δεν πήγε σχολείο	0	0
2. Αποφ. Δημοτικού	0	0
3. Αποφ. Γυμνασίου	0	0
4. Αποφ. Λυκείου	5	10,4
5. Ανώτερη εκπαίδευση	4	8,3
6. Ανώτατη εκπαίδευση	36	75
7. Μεταπτυχιακές σπουδές	3	6,3

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι, 36 ή ποσοστό 75%- φανερά εντυπωσιακά- δηλώνουν ότι έχουν πάρει ανώτατη εκπαίδευση, 5 ερ. ή ποσοστό 10,4% είναι απόφοιτοι Λυκείου, 4 ερ. ή ποσοστό 8,3% έχουν τελειώσει Ανώτερη Εκπαίδευση ενώ 3 ερ. ή ποσοστό 6,3% έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές.

Η υπερίσχυση στο δείγμα μας ατόμων με ανώτατη εκπαίδευση σ' αντίθεση με τις άλλες κατηγορίες μπορεί να δικαιολογηθεί, κατά τη γνώμη των μελετητών, μόνο αν υποτεθεί ότι η οικολογική προβληματική είναι δυσνόητη σε άτομα με λίγη εκπαίδευση, και ότι δεν έχουν γίνει προσπάθειες να εκλαϊκευτεί. Πολύ πιθανό, όμως, είναι ότι η ομάδα των πτυχιούχων ανώτατης σχολής, έχει μεγαλύτερη

πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Φαίνεται λοιπόν πως οι οικολόγοι θα πρέπει να προσπαθήσουν την προσέγγιση και των υπόλοιπων πληθυσμιακών ομάδων, αν δεν θέλουν να παραμείνουν μια ελιτίστικη ομάδα ατόμων με ανώτατη εκπαίδευση, ελεύθερων επαγγελματιών, που μάλλον κερδίζουν τον χαρακτηρισμό του διανοούμενου.

Στον πίνακα 6, που παρατίθεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α και αφορά την σχολή αποφοίτησης και την εξειδίκευση των ερωτώμενων, βλέπουμε ότι οι περισσότεροι 5 ερ. είναι απόφοιτοι Νομικής Σχολής, 4 ερ, απόφοιτοι Οικονομικού Τμήματος, 3 χημικοί, 3 φυσικομαθηματικοί, ακολουθεί μια ποικιλία ειδικοτήτων όπου σαφώς υπερισχύουν οι θετικές επιστήμες, εκπρόσωποι κοινωνικών επιστημών είναι ελάχιστοι (μόνο ένας δηλώνει κοινωνικός ψυχολόγος, κανένας κοινωνιολόγος και κανένας κοινωνικός λειτουργός). Τα ευρήματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με εκείνα, που παραθέτει ο Φ. Κάπρα για την κατάσταση των Γερμανών Πράσινων, όπου κυριαρχεί το επάγγελμα του δασκαλού και σημαντική θέση έχουν οι κοινωνικές επιστήμες I - στις οποίες περιλαμβάνεται και η νομική επιστήμη σύμφωνα με την ταξινόμηση της UNESCO] (Σ. Σπρέτνακ - Φ. Κάπρα - 1986 - σελ 39.).

Φαίνεται πως στην Ελλάδα η ενασχόληση των δικηγόρων με την πολιτική αποτελεί παράδοση, όπως παρατηρεί κανείς και στα πολιτικά κόμματα. Στους εκπροσώπους των θετικών επιστημών είναι πιθανά πιο εύκολος να αντιληφθούν τα αποτελέσματα του σύγχρονου τρόπου οικονομικής πολιτικής.

Ο πίνακας 7 που παρατίθεται επίσης στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α μας δίνει ένα ακόμη χαρακτηριστικό των ατόμων, που συμμετέχουν στις οικολογικές ομάδες, τα χρόνια δραστηριοποίησής τους στον οικολογικό χώρο. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι δραστηριοποιούνται

πάνω από 5 χρόνια (22 ερωτ. ή ποσοστό 45,8%) 9 ερωτώμενοι ή ποσοστό 18,8% ασχολούνται με τα οικολογικά 3 έως 5 χρόνια, επίσης 9 ερωτ. ή ποσοστό 18,8% είναι "νέοι" στο κίνημα, δραστηριοποιούνται από 6 μήνες έως 1 χρόνο, ενώ 8 ερωτώμενοι από 1 έως 3 χρόνια.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην ομάδα των ερωτώμενων, που προσδιορίζουν τη δραστηριοποίησή τους πάνω από 5 χρόνια, ανήκουν πολλοί απ' αυτούς, που πρωτοστάτησαν στην δημιουργία των ομάδων αυτοοργάνωσης της Βεσ/νίκης.

Ενότητα 2η

Κίνητρα των ατόμων, που τους οδήγησαν στη συμμετοχή σε οικολογική ομάδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Κίνητρα	Πολύ σημαντικό	Σημαντικό	Μέτριο	Ασήμαντο	Εντελώς ασήμαντο	Δεν απάντησαν
Προτροπή κάποιου φίλου ή γνωστού	1(2,1%)	6(12,5%)	7(14,5%)	12(25%)	15(31,3%)	7(14,5%)
Προσωπικός βλάβητισμός και βοήθεια	38(79,2%)	9(18,7%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)	1(2,1%)
Ενδιαφέρον, που εκλήθηκε από την άσκηση της ομάδας	11(22,9%)	16(33,3%)	10(20,8%)	3(6,3%)	3(6,3%)	5(10,4%)
Ενδιαφέρον για την κοινωνική/πολιτιστική ή της πόλης	16(33,3%)	18(37,5%)	8(16,7%)	2(4,2%)	0(0%)	4(8,3%)
Ανάγκη να ανήκετε σε ομάδα	1(2,1%)	7(14,6%)	7(14,6%)	13(27,1%)	15(31,3%)	5(10,4%)
Δυσπιστία και απογοήτευση από τη δράση των κομμάτων	8(16,7%)	7(14,6%)	7(14,6%)	10(20,8%)	6(12,5%)	10(20,8%)
Ανάγκη για ουσιαστική χρήση του ελεύθερου χρόνου	6(12,5%)	15(31,3%)	11(22,9%)	6(12,5%)	7(14,5%)	3(6,3%)

Ο πίνακας Β αποτυπώνει τα κίνητρα που οδήγησαν τους ερωτώμενους στη συμμετοχή τους στην κάθε οικολογική ομάδα που τώρα δραστηριοποιούνται. Το κίνητρο (α): προτροπή κάποιου φίλου ή γνωστού εκτιμήθηκε από το δείγμα των ερωτώμενων ως εντελώς ασήμαντο. Το κίνητρο (β): προσωπικός προβληματισμός και πρωτοβουλία ήταν αυτό που θεωρήθηκε απ' τους περισσότερους ως πολύ σημαντικό.

Είναι η συμμετοχή τους αποτέλεσμα σκέψης και εκτίμησης πραγμάτων, κάτι που ίσως είναι αναμενόμενο αφού βλέπουμε στον πίνακα 5, οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης, όπου θεωρητικά το "άνοιγμα του νου" αλλά και η εσωτερική αναζήτηση αναμένεται. Ίσως είναι η πίστη, που προέρχεται απ' τον εσωτερικό προβληματισμό, για την σημασία των οικολογικών αξιών που τους κάνει να ασχολούνται με το οικολογικό κίνημα πάνω από πεντε χρόνια τους περισσότερους, όπως βλέπουμε στον πίνακα 7. Κι αυτό παρά τις αντίξοες συνθήκες που αντιμετωπίζουν κατά την καθημερινή πρακτική, αλλά και γενικότερα κατά την περίοδο δημιουργίας και διαμόρφωσης του οικολογικού κινήματος στην Ελλάδα.

Το ενδιαφέρον που προκλήθηκε από την δράση της ομάδας θεωρήθηκε ως σημαντικό κίνητρο (16 άτομα ή 33,3 %. Η ομάδα κατάφερε να πείσει για την συνέπεια της στις αρχές και στη δράση και ίσως για την αποτελεσματικότητά της -κατά τους ερωτώμενους. Το ενδιαφέρον των ερωτώμενων για τη δράση της ομάδας προκλήθηκε και από τη σοβαρότητα στη δράση των ομάδων.

Το κίνητρο (δ): ενδιαφέρον για την κοινωνική και πολιτιστική ζωή της πόλης, όπως και το κίνητρο (γ) θεωρήθηκε σημαντικό (18 απ. ή 37,5%) άρα περισσότερα άτομα απ' ό,τι το κίνητρο (γ). Η σημαντικότητα αυτού του κινήτρου για τους ερωτώμενους ενδεχόμενα

δηλώνει μια αίσθηση του χρέους για δράση στην πόλη και για παρέμβαση στην πολιτιστική και κοινωνική δραστηριότητα.

Η ανάγκη να ανήκουν κάπου θεωρήθηκε εντελώς ασήμαντος λόγος από τους περισσότερους ερωτώμενους του δείγματος (15 απ. ή 31,3%).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό δεν απάντησε στο κίνητρο (στ). Δυσπιστία και απογοήτευση από τη δράση των κομμάτων (10 απ. ή 20,8%). Ίσως να πιστεύουν ότι η δράση τους σε οικολογικές ομάδες είναι πέρα από πολιτικά κόμματα, ή να σημαίνει ότι δεν "ασχολούνται", αγνοούν τη δράση τους, μιας και εκ προοιμίου έχουν αντιταχθεί στις τακτικές των πολιτικών κομμάτων. Αυτοί που απάντησαν στο κίνητρο αυτό θεωρούν ότι ήταν ασήμαντο (10 απ. ή 20,8%). Αξιοπρόσεκτο είναι όμως πως ένα ποσοστό 16,7% ή 8 άτομα θεωρούν το λόγο αυτό πολύ σημαντικό. Πιθανά είναι τα άτομα που προήλθαν από αριστερά κόμματα, κάτι που αποτελεί πραγματικότητα για το οικολογικό κίνημα στη χώρα μας, όπως αναλύεται σε άλλο σημείο της πτυχιακής εργασίας.

Τέλος ένα ποσοστό 31,3% ή 15 άτομα θεωρεί ως σημαντικό λόγο που τους οδήγησε στη δραστηριοποίηση σε οικολογική ομάδα την ανάγκη για δημιουργική χρήση του ελεύθερου χρόνου ενώ ένα άλλο ποσοστό 22,9% ή 11 άτομα το θεωρεί μέτριο κίνητρο. Πάντως για αρκετούς ερωτώμενους φαίνεται να ισχύει η άποψη πως βρουν σημαντικά και για τον ίδιο τους τον εαυτό μέσα στις ομάδες, μια που δημιουργικά αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους. Επισημαίνουμε ότι οι ερωτώμενοι δεν απάντησαν σε όλες τις πιθανότητες, ίσως γιατί ο τρόπος συμπλήρωσης των ερωτήσεων τους φάνηκε κουραστικός και απαιτούσε χρόνο είτε γιατί δεν κατανόησαν πλήρως τη μορφή των απαντήσεων που έπρεπε να δώσουν.

Ενότητα 3η

**Αναγνωριστικά στοιχεία
των οικολογικών ομάδων**

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι διάφορες ομάδες, κατά τις επιλογές των ερωτώμενων. Ο χαρακτηρισμός τους και οι σκοποί τους όπως διατυπώνονται από τους ερωτώμενους. Οι σκοποί θα παρουσιαστούν σε άλλο σημείο της έρευνας.

ΠΙΝΑΚΕΣ 9

ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	Ομάδα (α) επιλογής	Ομάδα (β) επιλογής	Ομάδα (γ) επιλογής
1. Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης (ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ.)	14	10	-
2. Εναλλακτική ομάδα "ΠΡΑΞΗ"	4	-	-
3. Φίλοι του κοδηλάτου	3	-	-
4. Φοιτητική ομάδα "Τα σκυλάκια του Παυλάκη"	1	-	-
5. Γυναικείο περιοδικό "Κατίνα"	4	-	-
6. Οικολογική Συνεργασία Θεσ/νίκης	2	-	-
7. Σύλλογος δασοπροστασίας και δασοκυρόσβεσης	5	6	5
8. Ελληνικό Κέντρο Περιβαλγης άγριων ζώων και πουλιών	1	-	-
9. Οικολογικό κέντρο Υγείας και Διατροφής	1	-	-
10 Αντιρροσίες Συνείδησης	4	-	-
11.Οικολόγοι Συνασκισμοί	4	-	-
12.Ορνιθολογική Εταιρεία	2	1	-
13. Πράσινο Πανεπιστήμιο	1	-	-
14. Οικοτομία	2	-	1
15. Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων	-	4	1
16. ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ S.O.S.	-	1	-
17. Οικολογική εταιρεία	-	4	-
ΣΥΝΟΛΑ	48(100%)	26(54,1%)	7(14,6%)

Στον πίνακα 9 επιβεβαιώνονται οι πληροφορίες απ' την προέρευνά μας που "θέλουν" τα άτομα που δραστηριοποιούνται στον οικολογικό χώρο να συμμετέχουν σε περισσότερες από μία οικολογικές ομάδες. Απ' τους 48 ερωτώμενους οι 26 ή 54,1% δηλώνουν και δεύτερη ομάδα συμμετοχής ενώ απ' τους 48, 7 ή 14,6% δηλώνουν και τρίτη ομάδα συμμετοχής.

Βλέπουμε ότι οι περισσότεροι δηλώνουν ως δεύτερη ομάδα συμμετοχής την Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης (ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ) 10 άτομα. Ίσως αυτό να οφείλεται στο ότι η ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ. είναι χωρισμένη σε μόνιμες ομάδες εργασίας που ασχολούνται με συγκεκριμένα θέματα π.χ. ανακύκλωση, πόλη κ.λπ.. Πράγμα που πιθανά οδηγεί αρκετούς σε δράση σ' αυτές τις ομάδες. Αμέσως μετά την ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ. αρκετοί δηλώνουν τον Σύλλογο Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης (ΣΕΔΑΠ) (6 άτομα). Ο ΣΕΔΑΠ θεωρείται σαν τρίτη ομάδα συμμετοχής σε 5 από τους 7 ερωτώμενους. Ο σκοπός του συλλόγου είναι συγκεκριμένος (δασοπροστασία - δασοπυρόσβεση) έτσι οι πολιτικές διαφοροποιήσεις δεν επηρεάζουν το έργο του συλλόγου, αυτή η κατάσταση έχει ως αποτέλεσμα, ο σύλλογος να προσελκύει και άτομα που πολιτικά ή ιδεολογικά διαφώνουν μεταξύ τους.

Στον πίνακα 10 (Πίνακας 10 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) βλέπουμε πως οι περισσότεροι οικολόγοι, χαρακτηρίζουν την ομάδα που συμμετέχουν Περιβαλλοντική με παράλληλη ενασχόληση με κοινωνικά θέματα, άτομα 21 ή 43,7%. Ενώ η αμέσως επόμενη προτίμησή τους -18 επιλογές ή 37,5 %- είναι η ενασχόληση της ομάδας με κοινωνικά θέματα που προσεγγίζονται από οικολογική λογική. Κατά τη γνώμη των μελετητών είναι σαφής η προτίμηση του δείγματος στην κοινωνική διάσταση της οικολογίας και ο κοινοτικός χαρακτήρας των περισσότερων από τις οικολογικές ομάδες που μελετήθηκαν.

Βέβαια δεν λείπει από τις προηγούμενες ομάδες η

περιβαλλοντική δράση αλλά αυτή συνδέεται με την ευρύτερη κοινωνική διάσταση των θεμάτων που οι ομάδες παργματεύονται. Αυτοί που θεωρούν την ομάδα τους αποκλειστικά περιβαλλοντική είναι 7 άτομα ή 14,6. Πρέπει να σημειωθεί πως πιθανά να επιδρά στις συγκεκριμένες επιλογές του χαρακτηρισμού των ομάδων η πρόσφατη (την τελευταία 5ετία) ενασχόληση των περισσότερων ομάδων με την πολιτική πρακτική και η κάθοδος αρκετών στις εκλογές.

Ενότητα 4η

Τρόπος αποφάσεων των δραστηριοτήτων και αποδοχής από τα μέλη

(Πίνακας 12, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α). Πηγαίνοντας στα οργανωτικά των ομάδων βλέπουμε πως ο τρόπος που αποφασίζονται οι διάφορες δραστηριότητες ποικίλει αρκετά, και φυσικά εξαρτάται από τους γενικότερους σκοπούς και τον χαρακτήρα της κάθε ομάδας.

Οι διάφορες δραστηριότητες για τους περισσότερους αποφασίζονται σε ειδικά καθορισμένες συναντήσεις με ψηφοφορία 20 άτομα ή 32,8%. Ενώ για αρκετούς άλλους αποφασίζονται με τη συζήτηση και άλλων θεμάτων 17 απαντήσεις ή 27,9%. Μερικοί θεωρούν πως οι αποφάσεις παίρνονται σε άτυπες συζητήσεις, άτομα 15 ή 24,6% ή χωρίς την παρουσία όλων των μελών, άτομα 8 ή 13,1%. Μόνο 1 άτομο ή 1,6% δηλώνει πως ισχύει κάτι άλλο.

Σ' αυτή την ερώτηση από τους 48 ερωτώμενους οι 13 από αυτούς σημείωσαν περισσότερες από μία επιλογές, που σημαίνει πως κατά την άποψή τους δεν ακολουθείται μόνο ένας αλλά περισσότεροι από τους παραπάνω τρόπους απόφασης των δραστηριοτήτων. Κατά την άποψη των μελετητών, σ' αυτήν όπως και σε διάφορες άλλες ερωτήσεις διαφαίνεται από τις απαντήσεις των ερωτώμενων μια

ποικιλία απόψεων και θέσεων για διάφορα ζητήματα. Μια ποικιλία που δεν απαντάται μόνον μεταξύ ατόμων, μελών διαφορετικών ομάδων, αλλά και μελών της ίδιας ομάδας.

Ο τρόπος δράσης των ομάδων (Πίνακας 13, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) φαίνεται να είναι αποδεκτός από την πλειοψηφία. Επιλέχθηκε από 37 ερωτώμενους (75,5%). 10 ερωτώμενοι ή 20,4% δήλωσαν ότι είναι αποδεκτός από όλους ενώ μόνο 2 ή 4,1% πιστεύουν ότι αποδοχή του τρόπου δράσης ισχύει για μια μειοψηφία. Τα άτομα που συμμετέχουν και εργάζονται στις οικολογικές ομάδες, συμμετέχουν εθελοντικά. Γι' αυτό συνήθως δεν υπάρχει συνεχής συμμετοχή στις ομάδες, έτσι οι αυξομειώσεις στη συμμετοχή των μελών επηρεάζουν και τις αποφάσεις που παίρνονται αλλά και την αποδοχή τους.

Ενότητα 5η

**Προτεραιότητες στη δράση
των οικολογικών ομάδων**

Οι προτεραιότητες, που βάσουν οι οικολογικές ομάδες κατά τη δράση τους αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα 14.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΛΙΘΟΝΤΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ:	(α') προτεραιότητα	(β') προτεραιότ.	(γ') προτερ.	(δ') προτερ.	Τσεκάρισαν με (x)
1. Θυμμένα συνολικακά προβλήματα	<u>10(20,8%)</u>	3(6,3%)	6(12,5%)	1(2,1%)	5(10,4%)
2. Σύγχρονα προβλήματα (π.χ. κατανάλωση, γυναικείο ζήτημα)	9(18,7%)	7(14,6%)	5(10,4%)	1(2,1%)	5(10,4%)
3. Διαμόρφωση και υλοποίηση προτάσεων για νέο τρόπο ζωής	4(8,3%)	7(14,6%)	6(12,5%)	0(0%)	3(6,3%)
4. Προβλήματα ποιότητας ζωής με πολιτική διάσταση	8(16,7%)	<u>12(25%)</u>	5(10,4%)	0(0%)	5(10,4%)
5. Δεν βάσετε προτεραιότητες	3(6,3%)				
6. Κάτι άλλο	2(4,2%)				

Ως πρώτη προτεραιότητα, οι περισσότεροι ερωτώμενοι (10 ή ποσοστό 20,8%) επιλέγουν τα θυμμένα συνολικακά προβλήματα, 9 ερωτώμενοι ή ποσοστό 18,7% τα σύγχρονα προβλήματα, όπως κατανάλωση, γυναικείο ζήτημα, στράτευση κ.λπ., 8 ερωτώμενοι (16,7%) θεωρούν πρώτη προτεραιότητα τα προβλήματα ποιότητας ζωής, που προσεγγίζονται με πολιτική διάσταση. 12 ερωτώμενοι ή ποσοστό 25%, που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό βάσουν την επιλογή αυτή (προβλήματα ποιότητας ζωής...) ως δεύτερη προτεραιότητα, επίσης

από αρκετούς, 7 ερωτ. ή ποσοστό (14,6%) μπαίνει ως β προτεραιότητα η διαμόρφωση και υλοποίηση προτάσεων για νέο τρόπο ζωής, επιλογή αυτή από 6 ερωτώμενους ή ποσοστό 12,5% μπαίνει ως γ προτεραιότητα, όπως επίσης από 6 ερωτ. ή ποσοστό 12,5% γ' προτεραιότητας θεωρούνται τα οξυμένα περιβαλλοντικά προβλήματα 3 μόνο ερωτώμενοι αναφέρουν ότι δεν βάζουν προτεραιότητες και 2 ερωτώμενοι (4,2%) αναφέρουν κάτι άλλο (πρόκειται για τις ομάδες φοιτητικής παρέμβασης).

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην συγκεκριμένη ερώτηση κάποιοι ερωτώμενοι απλώς σημείωσαν με (χ) τις απαντήσεις χωρίς να βάλουν σειρά προτεραιότητας, ίσως γιατί θεώρησαν εξίσου σημαντικές τις απαντήσεις, που έδωσαν.

Δεν παρατηρείται μεγάλη διακύμανση στις απαντήσεις, που δόθηκαν, εκτός απ' το ότι τα οξυμένα συναισθησιακά προβλήματα θεωρούνται απ' τους πιο πολλούς πρώτη προτεραιότητας θέματα για δράση και δεύτερη προτεραιότητα τα προβλήματα ποιότητας ζωής, που προσεγγίζονται από πολιτική διάσταση. Οι συγκεκριμένες απαντήσεις επιβεβαιώνουν τον πίνακα 10, που δίνει την επικράτηση της οικολογικής ομάδας με περιβαλλοντική και κοινωνική προσφορά.

Η κάθε ομάδα βάσει τις δικές της προτεραιότητες και η διαφορετική της επιλογή τη διαφοροποιεί απ' τις άλλες. Η επιλογή λίγο ως πολύ όλων των προτεραιοτήτων πιθανά να φανερώσει το ευρύ φάσμα της οικολογικής θεματολογίας.

Ενότητα 6η

Οργάνωση και διοικητική δομή των οικολογικών ομάδων αυτοοργάνωσης πολιτών της Θεσ/νίκης

Η κάλυψη της ενότητας αυτής που αφορά το πρώτο μέρος των υποθέσεων (α) οι αρχές του οικολογικού κινήματος αντικατοπτρίζονται στην οργάνωση και δράση των οικολογικών ομάδων και β) Υπάρχουν αδυναμίες στον τρόπο οργάνωσης και δράσης τους) θα γίνει προσπάθεια να προσεγγισθεί μέσω του σχολιασμού των παρακάτω πινάκων.

Αρχικά αναφορά γίνεται στο χώρο και χρόνο που πραγματοποιούνται οι συναντήσεις των μελών. Από τους 48 ερωτώμενους του πίνακα 15 οι 43 (89,6%) φανερώνουν ότι οι συναντήσεις γίνονται το γραφείο της ομάδας, 4 (8,3%) δηλώνουν ότι γίνονται σε δημόσιο χώρο, ο οποίος από πληροφορίες κατά τη διάρκεια της συζήτησης διατίθεται από την Τ.Α., και μόνο 1 ερωτώμενος (2,1%) λέει ότι γίνονται σε σπίτια των μελών.

Η ύπαρξη του γραφείου βοηθάει να γίνεται εμφανής η παρουσία τους στην κοινωνία, αλλά και διευκολύνει τη συνεργασία μέσα στην ομάδα, αφού αποτελεί σταθερό σημείο αναφοράς. Για τους δύο αυτούς λόγους, όπως διατυπώθηκε κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, που εκπονήθηκαν απ' τους μελετητές, στη φάση της προέρευνας, η απόκτηση γραφείου απ' την αρχή κιάλας της σύστασης της ομάδας αποτελεί κύριο μέλημα.

Οι συναντήσεις των μελών των ομάδων γίνονται συχνά και ανά τακτά διαστήματα, όπως φαίνεται στον πίνακα 16 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α). Συχνότερα από μία φορά την εβδομάδα, όπως αναφέρουν οι περισσότεροι ερωτώμενοι (18 ή ποσοστό 37,5%), ή μία φορά την

εβδομάδα (11 ή ποσοστό 22,9%). Μόνο 9 ερωτώμενοι (18,8%) δηλώνουν ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένος χρόνος συνάντησης.

Η ύπαρξη γραφείων της ομάδας (πιν.15) και οι συχνές και συγκεκριμένες συναντήσεις βοηθούν στο να μη χαθεί η συνοχή της ομάδας, πράγμα που εύκολα μπορεί να γίνει, μια που, όπως ειπώθηκε ξανά, η ομάδα λειτουργεί σε εθελοντική βάση.

Όσον αφορά την ύπαρξη ή όχι οργανωτικής πρόβλεψης για τον συντονισμό της ομάδας στον πίνακα 17 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) παρατηρείται το εξής: από τους 48 ερωτώμενους οι 35 (ποσοστό 75%) δηλώνουν ότι στις ομάδες τους υπάρχει οργανωτική πρόβλεψη για τον συντονισμό. Οι ομάδες των οποίων τα μέλη δηλώνουν ότι δεν υπάρχει είναι ολιγομελείς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Μορφή οργάνωσης	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Γραμματείας	22	61,1
2. Συντονιστικής επιτροπής	6	16,7
3. Συντονιστές ανά ομάδα	8	22,2
4. Κάτι άλλο.	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

Θητεία μελών	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. 2 μήνες	1	2,9
2. = 3 μήνες	14	40,0
3. 1 χρόνο	6	17,1
4. 2 χρόνια	4	11,4
5. Όταν λήξει η δραστηριότητα	2	5,7
6. Ακαθόριστο	3	8,6
7. Δεν απάντησαν	5	14,2

Στους οικολογικούς κύκλους φαίνεται να κυριαρχεί ως μορφή συντονισμού η Γραμματεία (22 ερωτώμενοι ή 61,1%), αρκετοί (8 ερωτ. ή 22,2%) δηλώνουν ότι χρησιμοποιούνται οι συντονιστές ανά ομάδα εργασίας και 6 ερωτώμενοι ή ποσοστό 16,7% χρησιμοποιούν τη συντονιστική επιτροπή.

Τα άτομα που επιλέγονται για τον συντονισμό των ομάδων είτε εκλέγονται από την ομάδα (18 ερωτ. ή ποσοστό 51,4%) ή προέρχονται απ' αυτούς, που θέλουν να συμμετάσχουν (17 ερωτ. ή ποσοστό 48,6%). Απ' τα ποσοστά βλέπουμε ότι και οι δύο μορφές ισχύουν εξίσου. Στη δεύτερη περίπτωση διακρίνεται μια χαλαρότητα της δομής που να μεν δικαιολογείται απ' το ότι εφαρμόζεται για να ^{μην} μπλοκάρει την εθελοντική προσφορά, από πολλούς όμως έχει ειπωθεί ότι διευκολύνει τη δημιουργία εξουσιαστικών δομών (βλέπε και θεωρητικό μέρος) αφού ο χρόνος που διαθέτει το κάθε μέλος ούτως ή άλλως διαφέρει.

Η εναλλαγή αυτών που συντονίζουν την ομάδα

, όπως φάνηκε και από τις συζητήσεις, και των εκπροσώπων

των ομάδων -από τις κύριες οργανωτικές αρχές των οικολόγων- ισχύει στην οργάνωση των ομάδων. Οι περισσότεροι, 14 ερ. ή ποσοστό 40%, οριοθετούν την εναλλαγή μελών περίπου κάθε 3 μήνες, ενώ η αμέσως μετά δυνατότητα εναλλαγής είναι κάθε χρόνο (6 ερωτ. 17,1%).

Υπάρχουν υπένοιες ότι η εναλλαγή αυτή παρεμποδίζει την αποδοτικότητα της οικολογικής ομάδας, ακόμη και αν έχει επιλέξει έναν ικανοποιητικό τρόπο οργάνωσης, κι αυτό γιατί υπάρχουν συχνά σταματήματα και ξεκινήματα απ' την αρχή, τόσο στον συντονισμό όσο και στην εκπροσώπηση, επίσης αποκλείονται άτομα που έχουν ιδιαίτερες ικανότητες σ' αυτούς τους τομείς. Σήμερα η αρχή της εναλλαγής προβληματίζει έντονα το παγκόσμιο οικολογικό κίνημα, ιδιαίτερα εκείνο των Πράσινων, καθώς η πολιτική διάσταση, που ολοένα τονίζεται δεν αφήνει περιθώρια καθυστέρησης στην δράση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

Τρόποι δουλειάς*	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Ατομικά	14	18,9
2. Χωρισμένοι σε μόνιμες ομάδες εργασίας	12	16,2
3. Χωρισμένοι σε ευκαιριακές ομάδες	28	37,8
4. Όλοι μαζί	18	24,3
5. Κάτι άλλο	2	2,7

* Πολλοί ερωτώμενοι επέλεξαν, πέραν της μιας, περιπτώσεις

Ο χωρισμός των μελών των οικολογικών ομάδων σε ευκαιριακές ομάδες εργασίας υπερισχύει, αφού τον επιλέγουν 28 ερ. ή ποσοστό 37,8%. παρόλ' αυτά όμως, όπως οι ίδιοι οι ερωτώμενοι δήλωσαν προφορικά αλλά και σημειώνοντας πέραν της μίας πιθανότητας, ενώ 2 δε ερωτώμενοι και γραπτά, ο τρόπος εργασίας που επιλέγεται κάθε φορά εξαρτάται από τη δραστηριότητα, που η ομάδα καλείται να διεκπεραιώσει. Έτσι υπάρχει ένας συνδυασμός τρόπων εργασίας. Άλλοτε εργάζονται σε ομάδες ευκαιριακές, που διαλύονται δηλαδή μετά το πέρας της δραστηριότητας, άλλοτε όλοι μαζί, ιδιαίτερα για θέματα λειτουργίας της ομάδας και της πολιτικής της, κάποιες φορές ατομικά, ενώ πιο σπάνια χωρισμένοι σε μόνιμες ομάδες εργασίας, όταν κάποια δραστηριότητα είναι συνεχής και μακροπρόθεσμη π.χ. πρόγραμμα ανακύκλωσης.

(ΠΙΝΑΚΑΣ 22, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) Συχνά, απαντούν οι ²⁶ ερωτώμενοι ή ποσοστό 55,3%, αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας κάποια δραστηριότητα με δική τους πρωτοβουλία. 14 ερωτώμενοι ή ποσοστό 29,8% μερικές φορές, 4 ερ. ή ποσοστό 8,5% αναλαμβάνουν με δική τους πρωτοβουλία πάντοτε και μόνο 2 ερ. ή ποσοστό 4,3% σπάνια, ενώ 1 ποτέ.

Σε αντίθεση με την ερώτηση 22, που απάντησαν όλοι οι ερωτώμενοι, εκτός από 1, η επόμενη ερώτηση της οποίας τα δεδομένα γράφονται στον πίνακα 23, δεν είχε την ίδια ανταπόκριση. Από τους 48 οι 24 ερωτώμενοι, ποσοστό 50% δεν απάντησαν. Πιθανά η ερώτηση να μην έγινε κατανοητή. Ίσως οι ερωτώμενοι να θεωρούν ότι οι πρωτοβουλίες τους δεν ελέγχονται. Δημιουργήθηκαν στους μελετητές υπόνοιες μήπως προς στην αρχή της ιστορίας και με τη γνωστή δυσπιστία προς τους εμπειρογνώμονες ο έλεγχος των κινήσεων των μελών γίνεται χαλαρός, πράγμα που ίσως μειώνει την αποδοτικότητα της ομάδας. Βέβαια απ' όσους απάντησαν οι 18 ερωτώμενοι (37,5%)

δηλώνουν ότι η πρωτοβουλία τους ανατίθεται απ' την συνέλευση της ομάδας, 3 ερ. ή ποσοστό 6,3% την οφείλουν στην συντονιστική επιτροπή, 2 ερ. ή ποσοστό 4,2% στον υπεύθυνο της δραστηριότητας.

Ενότητα 7η

Ορισμός των εκπροσώπων

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

Επιλογή εκπροσώπων	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Υστερα από ψηφοφορία	11	22,9
2. Από τα παλαιότερα μέλη	0	0
3. Οποιοσ είναι διαθέσιμος	37	77,1
4. Κάτι άλλο	0	0

Περνώντας στον τρόπο με τον οποίο τα μέλη ορίζουν τους εκπροσώπους τους (πίνακας 24) βλέπουμε πως για τους περισσότερους δεν τίθεται θέμα επιλογής των εκπροσώπων αλλά όποιος είναι διαθέσιμος από την ομάδα αναλαμβάνει αυτή την ευθύνη. Αυτή την επιλογή είχαν οι 37 ερωτώμενοι ή 77,1%. Υπάρχει βέβαια ένα μικρό ποσοστό 11 ατόμων ή 22,9% που δηλώνει πως η εκλογή των εκπροσώπων της ομάδας γίνεται μετά από ψηφοφορία. Στις απαντήσεις αυτές γίνεται αντιληπτή μια εσωτερική ελευθερία που επικρατεί στον τρόπο ανάδειξης των εκπροσώπων, η οποία δίνει μ' αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα σ' αυτόν που πραγματικά το επιθυμεί, να εκπροσωπεί την ομάδα.

Ακολουθώντας αυτήν την πρακτική στην ανάδειξη των εκπροσώπων οι οικολογικές ομάδες είναι σύμφωνες με τις αρχές και τις αξίες του οικολογικού κινήματος. Ίσως όμως η επιλογή από τους

περισσότερους ερωτώμενους της απάντησης του "όποιος είναι διαθέσιμος να εκπροσωπεί την ομάδα", να σημαίνει την έλλειψη της επιθυμίας αρκετών μελών να αναλάβουν αυτή την ευθύνη. Σ' αυτή την περίπτωση δεν χρειάζεται ψηφοφορία μια και οι ενδιαφερόμενοι είναι λίγοι.

Ενότητα Βη

Προσέλευση και ενημέρωση των νέων μελών

Όσον αφορά την είσοδο νέων μελών στις διάφορες ομάδες (πίνακας 25, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) η προσέλευσή τους για τους περισσότερους ερωτώμενους αποτελεί έναν σημαντικό στόχο, 29 άτομα ή 61,7%, ενώ για 14 από αυτούς ή 29,8% αποτελεί πολύ σημαντικό. Μόνο 4 από τους ερωτώμενους ή 8,5% θεωρούν ως ασήμαντο στόχο για την ομάδα το να προσελκύσει νέα μέλη.

Η ενημέρωση των νέων μελών (Πίνακας 26, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) κατά την άποψη των περισσότερων γίνεται με τη βοήθεια κάποιων από τα παλαιότερα μέλη, 33 απαντήσεις ή 66%, ενώ υπάρχουν και μερικοί που υποστηρίζουν πως τα νέα μέλη ενημερώνονται με δική τους προσπάθεια, 14 άτομα ή 28%. Τρεις (3) ερωτώμενοι εκτός από την άποψη που εκφράζουν ότι τα νέα μέλη ενημερώνονται με τη βοήθεια κάποιων μελών, προσφέρουν και ο καθένας και από έναν άλλο τρόπο ενημέρωσης, που ισχύει ειδικά για την ομάδα που ανήκει ο καθένας.

Γενικά βλέπουμε να αποτελεί για τους περισσότερους σημαντικό ή πολύ σημαντικό στόχο των ομάδων τους η προσέλευση νέων μελών πράγμα που, κατά την άποψη των μελετητών, σημαίνει πως οι ομάδες στην πλειοψηφία θεωρούν αναγκαία την ανανέωση αλλά και την συμμετοχή νέων ανθρώπων προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς

τους. Αυτό είναι θετικό γιατί γίνεται αντιληπτό πως η διάδοση και υλοποίηση των οικολογικών αρχών και ο προβληματισμός πάνω σ' αυτές απαιτεί ευρεία συμμετοχή ανθρώπων. Ακόμη σε αρκετές από τις ομάδες λαμβάνεται κάποια πρωτοβουλία για την ενημέρωση των νέων μελών χωρίς όμως αυτή η άποψη να έχει επαρκώς επικρατήσει στις ομάδες. Είναι άξιο παρατήρησης πως σε καμιά από τις ομάδες που ερευνήθηκαν δεν υπάρχει κάποια θεσμοθετημένη ενημερωτική ομάδα, η οποία -κατά τη γνώμη των μελετητών- θα βοηθούσε αρκετά τα νέα μέλη να κατανοήσουν τη λειτουργία της ομάδας και ευρύτερα να προβληματιστούν. Η έλλειψη μιας τέτοιας ομάδας είναι "ανακόλουθη" με την σημαντικότητα που δίνουν οι ερωτώμενοι στην προσέλευση νέων μελών. Ενώ δίνεται η εντύπωση πως ουσιαστικά η ενημέρωση των νέων μελών περνάει από ανεπίσημα δίκτυα και επαφίεται στη διάθεση των παλαιότερων.

Ενότητα 9η

Προσέλευση πόρων στην ομάδα

Εξετάζοντας την απόκτηση των πόρων (Πίνακας 27, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) δίνεται η δυνατότητα στον καθένα ερωτώμενο να σημειώσει όσους από τους τρόπους άντλησης πόρων της ομάδας του ισχύουν. Σύμφωνα λοιπόν με τους ερωτώμενους η κύρια πηγή πόρων των ομάδων τους για τα περισσότερα άτομα, 44 ή 60,3%, είναι οι συνδρομές των μελών. Μερικοί θεωρούν ως σημαντική πηγή πόρων για την ομάδα την πώληση φυλλαδίων, βιβλίων, περιοδικών κ.λπ. (άτομα 12, 16,4%). Μια άλλη πηγή εσόδων για 7 άτομα ή 9,6% είναι κάποιο πρόγραμμα που η ομάδα εφαρμόζει, όπως π.χ. ανακύκλωση. 6 άτομα ή ποσοστό 8,2% πιστεύουν πως η ομάδα τους συγκεντρώνει χρήματα από τη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων, ενώ για 3 άτομα ή 4,1% εκτός από τους αναφερόμενους

τρόπους ισχύουν και κάποιοι άλλοι. Τέλος μόνο 1 άτομο, 1,4% πιστεύει πως η ομάδα του χρηματοδοτείται από την Ομοσπονδία.

Ως κύριος, σταθερός και άμεσος τρόπος άντλησης εσόδων των ομάδων, για τους/τις περισσότερους/ες θεωρείται η ατομική συνδρομή. Εδώ προκαλεί εντύπωση πως σε γενικά πλαίσια τα έσοδα των ομάδων προέρχονται κατά βάση από τις ίδιες -είτε άμεσα (συνδρομές) είτε έμμεσα μέσω εκδηλώσεων, εκδόσεων κ.λπ.. Επισημαίνεται η έλλειψη οικονομικής βοήθειας από άλλες οργανώσεις, είτε δευτεροβάθμιες αρκετών ομάδων (Ομοσπονδία) είτε από οργανώσεις που να χρηματοδοτούν τις ομάδες για να διεκπεραιώσουν έργο που όμως αρκετές φορές απευθύνεται σε όλη την κοινωνία. Εδώ χρειάζεται να επισημανθεί πως ίσως και οι ίδιες οι οικολογικές ομάδες να μην επιθυμούν μια τέτοιου είδους χρηματοδότηση.

Ενότητα 10η

Θεματα με τα οποία ασχολήθηκαν οι ομάδες

την τελευταία τριετία

Τρόποι και μέσα παρέμβασης - Σχεδιασμός

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΑΝ ΤΗΝ ΟΙΚ. ΟΜΑΔΑ	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Τοπικά προβλήματα	58	47,5
2. Πολιτικής οικολογίας	12	9,8
3. Εκδόσεις περιοδικών και άλλων εντύπων	7	5,7
4. Λειτουργία των ομάδων	5	4,1
5. Ενημέρωση ομάδων πληθυσμού	14	11,5
6. Εθνικά ζητήματα	2	1,7
7. Κοινωνικά θέματα (άρνηση στράτευσης, διατροφή, ποδήλατο, πορνογραφία)	8	6,6
8. Προώθηση και δημιουργία εναλλακτικών δομών	13	10,6
9. Υποστήριξη ομάδων πληθυσμού.	3	2,5

Στον πίνακα 28 αναφέρονται οι ερωτώμενοι στα τρία πιο σημαντικά -κατά την άποψή τους- θέματα που απασχόλησαν την ομάδα τους την τελευταία τριετία. Με την ερώτηση αυτή δόθηκε η δυνατότητα στους μελετητές να δουν τον ευρύτερο προσανατολισμό των ομάδων, όσον αφορά τη διάσταση των θεμάτων με τα οποία ασχολήθηκαν.

Ως πρώτης προτεραιότητας θέματα που τους απασχόλησαν, με σημαντική διαφορά από τα αμέσως επόμενα, οι ερωτώμενοι θεωρούν τα τοπικά προβλήματα, άτομα 58 ή 47,5%, προβλήματα που κλήθηκαν να

αντιμετωπίσουν στο χώρο δράσης τους. Το αμεσως σημαντικότερο θέμα που ασχολήθηκαν ήταν η ενημέρωση διαφόρων ομάδων πληθυσμού σε συγκεκριμένα ζητήματα ή για τη δράση των ομάδων τους απάντησαν 14 ή 11,5%. Κατόπιν 13 άτομα ή 10,6% θεωρούν ως ένα βασικό θέμα που ασχολήθηκαν την προώθηση και δημιουργία εναλλακτικών δομών απέναντι στην κυρίαρχουσα κατάσταση. 12 άτομα ή 9,8% δήλωσαν πως οι ομάδες ασχολήθηκαν με γενικότερα θέματα πολιτικής οικολογίας. Ενώ για 8 άλλους ή 6,6% τα κοινωνικά θέματα απασχόλησαν τις ομάδες τους. Σε ακόμη μικρότερα ποσοστά άλλα θέματα ήταν

- 7 άτομα ή 5,7% επέλεξαν τις εκδόσεις περιοδικών και άλλων εντύπων
- 5 άτομα ή 4,1% τα απασχόλησε η εσωτερική λειτουργία των ομάδων τους
- Για 3 άτομα ή 2,5% θέματα όπως υποστήριξη ομάδων του πληθυσμού που πλήττονται είτε λόγω αντικρουόμενων συμφερόντων είτε για άλλους λόγους, και
- Για 2 άτομα ή 1,7% απασχόλησαν τις ομάδες τους τα εθνικά ζητήματα.

Βλέπουμε πως η βασικότερη θεματολογία, που απασχόλησε τις διάφορες ομάδες αντλείται από τα τοπικά προβλήματα κάτι που, κατά την άποψη των μελετητών, είναι αναμενόμενο μια που η κάθε ομάδα κύρια ανήκει σε κάποιο συγκεκριμένο γεωγραφικό και κοινωνικό χώρο που εκεί καλείται να υλοποιήσει τις αρχές και αξίες του οικολογικού κινήματος. Η παρέμβαση της είναι άμεση και τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων απτά, άμεσα και εύκολα ορατά απ' τους πολίτες. Τόσο απ' τον πίνακα αυτό όσο και απο τον πίνακα 14, που καταδεικνύει τις προτεραιότητες, που βάσει ον οι ομάδες στη δράση τους, επιβεβαιώνεται η υπόθεση των μελετητών ότι η

προτεραιότητα

Δίνε ται στην τοπική κοινωνία.

Στα σύνολο τους οι οικολογικές ομάδες της Θεσ/νίκης, πέρα των διαφορών τους, σχηματίζουν ένα πλέγμα δραστηριοτήτων, -δράση για τα τοπικά προβλήματα, ενημέρωση και διάδοση των οικολογικών ιδεών, πειραματισμός και προώθηση εναλλακτικών δομών, διαμόρφωση της δικής τους πολιτικής έναντι των άλλων ιδεολογικών δυνάμεων κ.λπ που δηλώνει τον κινηματικό χαρακτήρα του οικολογισμού, αφού στα κινήματα το τετράπτυχο δράση - ενημέρωση - πειραματισμός - πολιτική είναι κυρίαρχο, αλλά και που δίνει την συνολική εικόνα των διαστάσεων του οικολογισμού. Οι πολίτες της Θεσ/νίκης αναμένεται να έχουν κατανοήσει το πολυδιάστατο της οικολογικής ενημέρωσης το πολυδιάστατο της οικολογικής δράσης. (Εδώ μια έρευνα της οικολογικής ενημέρωσης των πολιτών της Θεσ/νίκης θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 29

ΤΡΟΠΟΙ - ΜΕΣΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	Ατομα	Συχνότητα (%)
Α'		
1. Ενημ. εκστρατείες	35	20,1
2. Μελέτες	27	15,5
3. Συζητήσεις	35	20,1
4. Ενημέρωση κατηχ. πολιτών	22	12,1
5. Χρήση Μ.Μ.Ε.	30	17,2
6. Ενασχόληση με συγκεκριμένα προβλ. (π.χ. ανακύκλωση)	25	14,4
Β'		
1. Δρώμενα	35	20,5
2. Διαδηλώσεις	26	15,2
3. Καταλήψεις	12	7,1
4. Δικαστήρια	22	12,8
5. Εκδοση περιοδικού	27	15,8
6. Εκδοση βιβλίων	9	5,3
7. Εκδοση αμφ. και φυλ.	38	22,2
8. Όλα τα παραπάνω	1	0,5
9. Κάτι άλλο	1	0,5

Και στην ερώτηση για το ποιούς τρόπους και μέσα παρέμβασης χρησιμοποιούν οι οικολογικές ομάδες κατά τη δραστηριοποίησή τους δόθηκε στους ερωτώμενους η δυνατότητα να σημειώσουν όσες πιθανότητες ισχύουν.

Ως προς τους τρόπους παρέμβασης που χρησιμοποιούνται οι περισσότεροι δήλωσαν εξίσου

α) τις ενημερωτικές εκστρατείες (35 ερ. ή ποσοστό 20,1%), και

β) τις δημόσιες συζητήσεις (35 ερ. ή ποσοστό 20,1%)

- Ακολουθεί η χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης (30 ερ. ή ποσοστό 17,2%)

- 25 ερ. ή ποσοστό 14,4% την πρακτική ενασχόληση με συγκεκριμένα θέματα π.χ. ανακύκλωση, προστασία ομάδων πληθυσμού, προστασία χλωρίδας και πανίδας

- Ενώ η ενημέρωση κατηγοριών πολιτών π.χ. μαθητές, εργάτες, επιλέχθηκε από 22 ερωτ. ή ποσοστό 12,6%

Στο Β σκέλος της ερώτησης για τα μέσα παρέμβασης, που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν την έκδοση αφισσών και φυλλαδίων (38 ερ. ή ποσοστό 22,2%)

- Η δραματοποίηση γεγονότων, τα δρώμενα ή χάπενινγκ σε δημόσιους χώρους φαίνεται ένα επίσης σημαντικό μέσο παρέμβασης των οικολόγων, αφού 35 ερ. ή ποσοστό 20,5% το επέλεξαν.

- Η έκδοση περιοδικού χρησιμοποιείται από τις περισσότερες οικολογικές ομάδες ως μέσο παρέμβασης, όπως δηλώνουν 27 ερ. ή ποσοστό 15,8%

- Αμέσως μετά οι διαδηλώσεις, 26 ερ. ή ποσοστό 15,2%

- Αρκετοί ερωτώμενοι 22 ή ποσοστό 12,8% δηλώνουν ότι από τις ομάδες τους έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς οι δικαστικές προσφυγές

- 12 ερ. ή ποσοστό 7,1% επέλεξαν τις καταλήψεις χώρων

...Διασχίζοντας την πόλη με το ποδήλατο
(Προεκλογικό χάπενινγκ)

Στιγμές την ίδια ημέρα...

Ένας διαφορετικός τρόπος αφισσοκόλλησης στους δρόμους της Θεσ/νίκης.

Δεντροφύτευση με κατοίκους στην συνοικία 40εκκλησιές της Θεσ/νίκης.

Δρώμενο-Διαδήλωση ενάντια στον πόλεμο του Περσικού κόλπου (1ανουαριος 1991)

Δρώμενο για θέματα εναλλακτικής κυκλοφορίας στο παλιό τράμ της Θεσ/νύκης

Κατάληψη κτιρίου στην λεωφ. Νίκης για την αντιμετώπιση στεγαστικών αναγκών με παράλληλη έκθεση Καλών Τεχνών.

- 9 ερ. ή ποσοστό 5,3% την έκδοση βιβλίων
- 1 δηλώνει ότι χρησιμοποιούνται όλα τα μέσα παρέμβασης, και
- 1 κάτι άλλο (εκθέσεις φωτογραφιών και προβολή σλάιτς)

Χρησιμοποιούνται λοιπόν λίγο ως πολύ όλοι οι τρόποι παρέμβασης ενώ στα μέσα παρέμβασης υπάρχει μεγαλύτερη διαφοροποίηση. Παρατηρούμε όμως στο ^{α'} μέρος της ερώτησης ότι ενώ προτιμούνται οι ενημερωτικές εκστράτειες και δημόσιες συζητήσεις, που σαφώς ως τρόποι παρέμβασης απευθύνονται σε όλους τους πολίτες η ενημέρωση συγκεκριμένων κατηγοριών πολιτών χρησιμοποιούνται λιγότερο. Ίσως αυτός να είναι ένας λόγος μη συμμετοχής σε οικολογικές ομάδες κατηγοριών πολιτών, όπως οι μαθητές και οι εργάτες, όπως φαίνεται στο δείγμα μας, πίνακες 2, 4, 5. Ίσως να μην έχει δοθεί απ το κίνημα έμφαση στις διαφοροποιήσεις των πολιτών λόγω της κοινωνικο-οικονομικής τους κατάστασης, διαφοροποιήσεις, που οδηγούν σε διαφορές στον τρόπο πρόκλησης της συμμετοχής τους.

Για την χρήση των Μ.Μ.Ε. πρέπει να διευκρινιστεί ότι γίνεται περισσότερο χρήση του ραδιοφώνου και του περιοδικού τύπου. Όπως βλέπουμε στην πιο πάνω ανάλυση (B μέρος ερώτησης) η έκδοση φυλλαδίων και αφισσών είναι αυτή που επιλέχτηκε περισσότερο απ' όλα τα μέσα παρέμβασης, και η έκδοση περιοδικού χρησιμοποιείται λίγο ως πολύ απ' όλες τις οικολογικές ομάδες θεσ/νίκης. Οι περισσότερες εκδίδουν περιοδικό, πράγμα που δηλώνει το ενδιαφέρον τους να ενημερώσουν τον πολίτη αλλά πιο πολύ να κάνουν σαφή την πολιτική τους θέση. Στην τηλεόραση η πρόσβασή τους είναι μικρή. Συμπερασματικά φαίνεται ότι είναι αναγνωρισμένη απ' τους οικολόγους η επιρροή των Μ.Μ.Ε. στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

Επίσης ενδιαφέρουσα είναι η επιλογή από πολλούς, των μελετών, ως τρόπο παρέμβασης. Εξ' αυτού γίνεται φανερό η θέση τα

αιτήματά τους να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένα. Βαση των μελετών διενεργούνται και οι δικαστικές προσφυγές, όπως εκείνες για τα γόμματα του θερμαϊκού. Η πρακτική ενασχόληση με συγκεκριμένα προβλήματα, όπως η ανακύκλωση, πέρα από την αναζήτηση των αιτιών τους δηλώνουν τη διάθεση να πειραματισθούν σε εφαρμογές, που να χαρακτηρίζονται οικολογικές και να δηλώσουν στο κοινό τη δυνατότητα εφαρμογής και αποδοτικότητα της χρήσης εναλλακτικών δομών.

Τα δρώμενα, αν και είναι ξενόφερτα -από τους Γερμανούς Πράσινους- μέσο παρέμβασης, κέρδισαν και τους Ελληνες οικολόγους. Αρκετοί όμως είναι αυτοί, που αμφισβητούν την αποδοτικότητά τους, ακριβώς λόγω του ξενόφερτου, αλλά και της πιθανότητας να κριθούν γελοία, αν χρησιμοποιηθούν χωρίς προσεκτικό σχεδιασμό.

Στον πίνακα 30 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) για το αν προηγείται πριν από κάθε δραστηριότητα σχεδιασμός βλέπουμε ότι οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους 24 ή ποσοστό 50% δήλωσαν ότι προηγείται σχεδιασμός πάντοτε.

- Αρκετοί, 22 ή ποσοστό 45,8%, δηλώνουν ότι γίνεται συχνά
- 2 μόνο ερωτώμενοι (ποσοστό 4,2%) δηλώνουν ότι σχεδιασμός γίνεται σπανιά, και
- κανείς δεν δήλωσε την επιλογή ποτέ.

Αναγνωρίζεται ότι προηγείται κάποια μορφή σχεδιασμού, αφού οι περισσότεροι δηλώνουν ότι γίνεται πάντοτε ή και συχνά. Δεν έχει διευκρινιστεί για τι είδους σχεδιασμό πρόκειται. Οι μελετητές υποθέτουν ότι μάλλον δεν πρόκειται για μια ορθολογική και επιστημονική διαδικασία. Πρόκειται ίσως για μια προετοιμασία, που περιέχει και στοιχεία πρόβλεψης και διαρκεί σε όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας.

Ενότητα 11η

Συμμετοχή των μελών στις οικολογικές ομάδες

Στην ενότητα αυτή (πίνακας 31, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) εμφανίζεται το ποσοστό συμμετοχής των μελών των ομάδων σε διάφορες δραστηριότητες καθώς και η άποψη των ερωτώμενων (πίνακας 32) για την επάρκεια ή όχι του χρόνου, που αυτοί διαθέτουν για τις δραστηριότητες των ομάδων τους. Με δεδομένη την κοινωνική αφασία και την έλλειψη επαρκούς και ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών σε συλλογικές δραστηριότητες, που τους αφορούν, θεωρήθηκε σημαντική η αναζήτηση στοιχείων για το πώς είναι η συμμετοχή των μελών στις ίδιες τις οικολογικές ομάδες.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 31 οι μισοί απ' τους ερωτώμενους (24 ερ. ή ποσοστό 50%) θεωρούν πως στις εκάστοτες δραστηριότητες της ομάδας τους συμμετέχουν τα περισσότερα μέλη. Ενώ 16 από αυτούς (ποσοστό 33,3%) πιστεύουν ότι η συμμετοχή κυμαίνεται ανά περιόδους, περιόδους χρονικές αλλά και ανάλογες των δραστηριοτήτων, που κάθε φορά αναπτύσσονται, 7 ερ. ή ποσοστό 14,6% πιστεύουν πως στις δραστηριότητες συμμετέχουν λίγα μέλη, ενώ μόνο 1 ή ποσοστό 2,1 % πιστεύει πως στην κάθε δραστηριότητα συμμετέχουν όλα τα μέλη. Οι μελετητές πιστεύουν πως είναι θετικό ότι για τους περισσότερους ερωτώμενους στις δραστηριότητες της ομάδας συμμετέχουν τα περισσότερα μέλη. Προβληματίζει όμως το σοβαρό ποσοστό αυτών που θεωρούν πως η συμμετοχή των μελών κυμαίνεται ανά περιόδους, πράγμα που δείχνει το ευμετάβλητο της συμμετοχής, αλλά και δημιουργεί ερωτηματικά σχετικά με την ενημέρωση μεταξύ των μελών και για τον τρόπο που αναλαμβάνεται η δράση στην κάθε ομάδα. Οι μελετητές υποθέτουν πως η συμμετοχή κυμαίνεται εξαιτίας της έλλειψης ελεύθερου χρόνου απ' τα μέλη και

είναι εύλογο κάτι τέτοιο αν σκεφτεί πως εφ' ενός η δράση στις ομάδες αυτές απαιτεί αρκετό χρόνο, ενώ αφέτερου τα περισσότερα απ' τα μέλη έχουν διάφορες άλλες ατομικές κυρίως υποχρεώσεις, που κι αυτές απαιτούν αρκετό χρόνο. Επίσης, όπως φανερώθηκε κατά τις συνεντεύξεις, πολλοί έχουν γενικά μια έντονη κοινωνική δραστηριότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 32

Χρόνος που διαθέτουν τα άτομα	Άτομα	Συχνότητα (%)
1. Λίγος	13	27,1
2. Αρκετός	27	56,3
3. Πολύς	2	4,2
4. Υπεραρκετός	5	10,4
5. Κάτι άλλο	1	2,1

Οι περισσότεροι 27 άτομα ή ποσοστό 56,3% πιστεύουν πως ο χρόνος που διαθέτουν είναι αρκετός. 13 άτομα ή ποσοστό 27,1% θεωρούν πως είναι λίγος. Κατόπιν 5 ερ. ποσοστό 10,4% λένε πως διαθέτουν υπεραρκετό χρόνο για τις δραστηριότητες της ομάδας, 2 άτομα (4,2%) λένε πως διαθέτουν πολύ χρόνο τέλος 1 (2,1%) υποστηρίζει κάτι άλλο σχετικά με τη διάθεση του χρόνου.

Γίνεται επομένως αντιληπτό πως ο χρόνος που διαθέτουν είναι ικανοποιητικός για την πλειοψηφία των ερωτώμενων, η δράση τους είναι απόλυτα συνειδητή, αφού αρκετός από τον ελεύθερο τους χρόνο διατίθεται στην ομάδα.

Πρέπει να σημειωθεί πως αν και οι μελετητές γνώριζαν ότι οι αφηρημένες έννοιες, όπως αυτή του χρόνου στις κοινωνικές έρευνες είναι δύσκολο να αποδοθούν με πλήρως αντικειμενικές κλίμακες ως

προς την ένταση και την συχνότητα, θεώρησαν πως η παράμετρος αυτή έπρεπε να διερευνηθεί βγάζοντας έστω ενδεικτικά αποτελέσματα. Αυτό γιατί απ' την προέρευνα είχε διαπιστωθεί τόσο η δυσκολία διάθεσης του χρόνου αλλά και η σημαντικότητα αυτής της δυσκολίας στον τρόπο που επηρεάζει, μέσω της συμμετοχής την επιτυχή ή αποτυχημένη δράση της ομάδας.

Ενότητα 12η

Λόγοι και θέματα συνεργασίας μεταξύ των οικολογικών ομάδων

Η ενότητα αυτή αναφέρεται στην συνεργασία, που αναπτύσσει η κάθε ομάδα από τις ερευνώμενες με άλλες ομάδες τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και ευρύτερα σε εθνικό.

Η συνεργασία μεταξύ των ομάδων, η οργάνωση δηλαδή δικτύων επικοινωνίας, όπως επισημαίνεται και στο θεωρητικό μέρος, αποτελεί βασική αρχή της δράσης του οικολογικού κινήματος και υφίσταται και πρακτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας.

Σύμφωνα με την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων η ομάδα τους συνεργάζεται με άλλες ομάδες (42 ερ. ή ποσοστό 87,5%) ενώ μόνο 6 ερωτώμενοι, ποσοστό 12,5%, υποστήριξαν πως η ομάδα τους δεν συνεργάζεται με άλλες ομάδες. Αυτοί, που έδωσαν αρνητική απάντηση προέρχονται από ομάδες, που έχουν μόνο τοπική δράση και για συγκεκριμένο θέμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	Αριθμός συνεργαζόμενων μ' αυτές
Οικολογική Κίνηση Θεσ/νίκης (ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ)	11
Εναλλακτική ομάδα "ΠΡΑΞΗ"	4
Φίλοι του ποδηλάτου	1
Φοιτητική ομάδα "τα σκυλάκια του Παυλόφ"	1
Σύλλογος Δασοπροστασίας και δασοπυρόσβεσης (ΣΕΔΑΠ)	2
Αντιρρησίες συνείδησης	1
Ορνιθολογική Εταιρεία	1
Πράσινο Πανεπιστήμιο	1
Πράσινη Εναλλακτική κίνηση Αθήνας	3
Φίλοι του ποδηλάτου Αθήνας και Λάρισας	3
Οικοφιλόζωοι	1
Φιλοπεριβαλλοντικές οργανώσεις	1
Ελλ.Κέντρο Περιβάλλης Αγρίων ζώων και πουλιών (Αθήνα-Αίγινα)	1
Σύλλογος Οικ. Γεωργίας	1
Μεσόγειος S.O.S.	2
Ε.Κ.Ο. Αθήνας	2
Οικολογική κίνηση Βόλου	3
Εναλ. Οικ. πρωτοβουλία Καβάλας	3
Οικολ. ομάδες Συνασπ.	4
Οικ.Ομάδες Ομοσπονδίας	4
Σχεδόν όλες	7
Αθήνας	2
Βορείου Ελλάδας	1
Ομάδα μαθητών "ΑΤΑΞΙΑ"	1

Στον πίνακα 34 περιλαμβάνονται όλες οι ομάδες συνεργασίας με την ονομασία, που τους έδωσαν οι ερωτώμενοι και με τον αριθμό ατόμων, που συμμετέχουν.

Βλέπουμε πως οι περισσότερες ομάδες (εκτός της ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ) συνεργάζονται με την Οικολογική Κίνηση Θεσ/νίκης την παλαιότερη και πολυμερέστερη ομάδα της Θεσ/νίκης. Γενικότερα η συνεργασία αναπτύσσεται με διάφορες ομάδες απ' όλη την Ελλάδα, ανάλογα φυσικά με την θεματολογία των ομάδων και την αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων. Εδώ αξίζει να επισημανθεί, όπως διαπιστώθηκε από τους μελετητές, πως σημαντικό ρόλο παίζει η γνωριμία και οι φιλικές σχέσεις μεταξύ των μελών των ομάδων καθώς και η δράση τους.

Ακόμη για τις οικολογικές ομάδες, που συμμετέχουν στην Ομοσπονδία, παρατηρήθηκε κατά την επεξεργασία, ότι αναπτύσσουν συνεργασία μεταξύ τους. Μερικές φορές τέλος η συνεργασία μεταξύ των ομάδων εκτός από τους προηγούμενους λόγους συμβαίνει και λόγω γεωγραφικής περιοχής.

Ενδεχομένως να πρόκειται για συνεργασίες μεταξύ των ομάδων μιας περιφέρειας, αφού οι περιφερειακές γραμματείες, όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό μέρος, που έχουν θεσπιστεί απ' την Ομοσπονδία, λειτουργούν ικανοποιητικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 35

Θέματα συνεργασίας	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Παρέμβαση	33	47,1
2. Οργάνωση	14	20,0
3. Πολιτική	23	32,9
4. Κάτι άλλο	0	0

Τα θέματα για τα οποία συνεργάζονται οι ομάδες, σύμφωνα με τις απαντήσεις είναι τα ακόλουθα: (ο κάθε ερωτώμενος σημείωσε όσα απ' αυτά, που παραθέτονται ισχύουν, κατά την άποψή τους -για την ομάδα του)

33 άτομα 47,1% θεωρεί πως η από κοινού παρέμβαση με άλλες ομάδες οδηγεί στην συνεργασία. Η παρέμβαση των ομάδων σε τοπικά ή ευρύτερα προβλήματα αλλά και σε γεγονότα, που συμβαίνουν και αφορούν τον οικολογικό χώρο είναι για τους περισσότερους ο βασικότερος λόγος που οδηγεί στην συνεργασία.

23 άτομα ή ποσοστό 32,9% λέει πως η ομάδα τους συνεργάζεται με άλλες ομάδες για θέματα πολιτικής, πολιτικής τόσο σε τοπική όσο και εθνική βάση μέσω της Ομοσπονδίας, που συμμετέχουν οι περισσότερες ομάδες απ' αυτές που μελετήθηκαν.

14 ερωτώμενοι ή ποσοστό 20% υποστηρίζουν πως ένας άλλος λόγος συνεργασίας μεταξύ των ομάδων είναι και τα οργανωτικά θέματα.

Κατά τη γνώμη των μελετητών είναι αναμενόμενο και λογικό οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους να θεωρούν ως σημαντικό λόγο συνεργασίας τα θέματα παρέμβασης, μια που η παρέμβαση σ' ένα σημαντικό ποσοστό αφορά προβλήματα, που απαιτούν άμεση συνεργασία και, όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα, συνήθως εμφανίζονται στο τοπικό επίπεδο. Εκεί, σύμφωνα με τις αρχές του οικ. κινήματος, η συνεργασία είναι και επιβεβλημένη και έχει άμεσα αποτελέσματα, που γίνονται εύκολα αντιληπτά.

Η συνεργασία για θέματα παρέμβασης είναι η πιο εύκολη συνεργασία μια που δεν απαιτεί πάντα την πλήρη σύμπτωση απόψεων αλλά βασικά την αναγνώριση της αναγκαιότητας για από κοινού δράση. Οι μελετητές πιστεύουν πως η συνεργασία για θέματα παρέμβασης είναι το πρώτο στάδιο για την επίτευξη συνεργασίας για πιο προχωρημένα θέματα, ιδεολογίας, πολιτικής κ.λπ., καθώς ενώνει τις

ομάδες μέσω των κοινών τρόπων δράσης και της προσδοκίας για τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Σε κοινές προσπάθειες, ίσως και πολίτες, που δεν συμμετέχουν στις συγκεκριμένες ομάδες, να βελήσουν να προσφέρουν χρόνο και εργασία.

Η συνεργασία για θέματα πολιτικής αφορά την ανταλλαγή ιδεών και δράσης των ομάδων με άλλες συγγενείς πολιτικά ομάδες άλλων πόλεων αλλά και ομάδων, που συμμετέχουν στην Ομοσπονδία, πράγμα που επιβεβαιώνεται στον πίνακα 34.

Η συνεργασία για θέματα οργάνωσης, πως δηλαδή, θα επιτευχθεί καλύτερη λειτουργία των ομάδων καθώς και καλύτερος συντονισμός δεν φαίνεται να έχει ιδιαίτερα απασχολήσει τις ομάδες. Ίσως γιατί το οικ. κίνημα στην χώρα μας δεν έχει βρει σταθερές, που να επιτρέπουν μια τέτοια συνεργασία. Πρέπει να σημειωθεί ότι όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό μέρος, συζητήσεις για το είδος της οργάνωσης και του συντονισμού των ελληνικών οικολογικών ομάδων, παρουσιάζονται έντονα τον τελευταίο χρόνο ανάμεσα στις ομάδες που συμμετέχουν στην Ομοσπονδία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 36

Λόγοι που οδηγούν στην συνεργασία	(α)	(β)	(γ)	(δ)	απόλυτος ποσοστό (x)
1. Κοινή πολιτική γραμμή	6(12,5%)	3(6,3%)	0(0%)	1(2,1%)	5(10,4%)
2. Δράση για τοπικά προβλήματα	11(22,9%)	4(8,3%)	2(4,2%)	0(0%)	10(20,8%)
3. Κοινοί σκοποί	8(16,7%)	7(14,6%)	3(6,3%)	0(0%)	6(12,5%)
4. Φιλικές σχέσεις	0(0%)	3(6,3%)	5(10,4%)	2(4,2%)	4(8,3%)
5. Ανταλλαγή ιδεών	2(4,2%)	4(8,3%)	0(0%)	2(4,2%)	10(20,8%)
6. Κάτι άλλο	0(0%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)
7. Δεν απάντησαν	6(12,5%)				

Η συγκεκριμένη ερώτηση έγινε για να διερευνηθεί ποια σειρά

σημαντικότητας, κατά τις οικολογικές ομάδες, έχουν οι λόγοι που οδηγούν σε συνεργασία, όπως τίθενται στην ερώτηση.

Αν και είχε ζητηθεί να δοθούν απαντήσεις με σειρά προτεραιότητας αρκετοί ερωτώμενοι απλώς ~~πε~~εκάρισαν (με χ) τις πιθανότητες, που δίνονται. Ίσως γιατί παρανόησαν τις οδηγίες. Πολύ πιθανό όμως είναι να μην θεώρησαν αναγκαίο να βάλουν προτεραιότητες.

Ως πρώτη προτεραιότητα οι περισσότεροι ερωτώμενοι, 11 ή ποσοστό 22,9%, επέλεξαν τη δράση για τα τοπικά προβλήματα, πολλοί ήταν και αυτοί που απλώς σημείωσαν την επιλογή αυτή (10 ερ. ή ποσοστό 20,8%). Πρώτη προτεραιότητα θεωρήθηκε από αρκετούς, 8 ερ. ή ποσοστό 16,7%, οι κοινοί σκοποί των ομάδων, όπως επίσης από αρκετούς, 6 ερ. ή ποσοστό 12,5%, λόγος πολύ σημαντικός για συνεργασία θεωρήθηκε η κοινή πολιτική γραμμή.

Οι κοινοί σκοποί κυριαρχούν ως δεύτερη προτεραιότητα, αφού 7 ερ. ή ποσοστό 14,6% την προσημείωσαν, 6 ερ. ή ποσοστό 12,5% απλώς σημείωσαν την πιθανότητα αυτή. Αμέσως μετά ως δεύτερη προτεραιότητα "μπάνει" από αρκετούς ερωτώμενους η δράση για τα τοπικά προβλήματα (4 ερ. ή ποσοστό 8,3%) και επίσης από 4 ερ. ή ποσοστό 8,3% η ανταλλαγή ιδεών. Όσο για την ανταλλαγή ιδεών πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί την επέλεξαν χωρίς να βάλουν προτεραιότητα (10 ερ. ή ποσοστό 20,8%).

Οι φιλικές σχέσεις ως λόγος για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ομάδων θεωρείται από τους περισσότερους ερωτώμενους, 5 ή ποσοστό 10,4%, ως λόγος γ' προτεραιότητας.

Η κοινή δράση λοιπόν για τα τοπικά προβλήματα είναι ο κύριος λόγος, που οδηγεί σε συνεργασία μεταξύ των οικολογικών ομάδων. Επιβεβαιώνει την καταρχήν ενασχόληση των οικ. ομάδων με θέματα τοπικά, όπως δείχνουν και οι πίνακες 14 και 28.

Όπως φάνηκε κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι οικολόγοι, αΰ και επιθυμούν τον χωρισμό τους σε μικρές αυτόνομες ομάδες, που θεωρούν περισσότερο λειτουργικές, κατανοούν ότι η αποδοτικότητα σε ζητήματα παρέμβασης στο τοπικό επίπεδο αλλά και σε εθνικό, αυξάνεται με την συλλογική δουλειά.

Οι κοινοί σκοποί μεταξύ των οικολογικών ομάδων φαίνεται να είναι επίσης σημαντικός παράγοντας, που οδηγεί στην συνεργασία (επιλέχθηκε από αρκετούς και ως α' και β' προτεραιότητα).

Η κοινή πολιτική γραμμή είναι λιγότερο σημαντική στην προώθηση της συνεργασίας για συγκεκριμένες δραστηριότητες, οι διαφοροποιήσεις είναι όμως, όπως φάνηκε στην προέρευνα και αναφέρεται στο θεωρητικό μέρος, σημαντικός λόγος δημιουργίας εντάσεων όταν πρόκειται για σειρά δραστηριοτήτων με αρκετή χρονική διάρκεια και παρεμποδίζει τη δημιουργία ενιαίας πολιτικής γραμμής στην Ελλάδα. Η προσπάθεια να ενσωματωθούν στο κίνημα διάφορες οπτικές, έτσι ώστε να έχει ολιστική κατεύθυνση, φαίνεται να αποτυχαίνει παρά τις φιλότιμες προσπάθειες για συνύπαρξη.

Η μορφή με την οποία διεξάγεται η συνεργασία μεταξύ ομάδων αναλύεται στον πίνακα 37. Και σε αυτή την ερώτηση οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα περισσότερων από μία επιλογών.

Οι περισσότεροι υποστηρίζουν πως η συνεργασία της ομάδας τους με άλλες ομάδες διεξάγεται μετά από συνεννόηση και η συνάντηση για συνεργασία είναι προσυμφωνημένη (26 αρ. ή ποσοστό 49,1%).

21 άτομα ή ποσοστό 39,6% υποστήριξαν πως συνεργάζονται με τη μορφή άτυπων, ανεπίσημων συναντήσεων.

Τέλος ένα ποσοστό 11,3% ή 6 άτομα θεωρούν πως συναντήσεις γίνονται μετά από παράτρηση της Ομοσπονδίας. Εδώ υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις πως τα θέματα για τα οποία πραγματοποιούνται τέτοιες συναντήσεις είναι θέματα εθνικά ή περιφερειακά για τα

οποία χρειάζεται συνεργασία μεταξύ των διαφόρων ομάδων. Ακόμη είναι πιθανό πως η επιλογή των άτυπων συναντήσεων έχει σχέση με τη γνώριμια και τις φιλικές σχέσεις (όπως φαίνεται από τον πίνακα 36) που υπάρχουν μεταξύ των συνεργαζόμενων οικολογικών ομάδων. Τέτοιες συναντήσεις, κατά την άποψη των μελετητών, αφορούν μάλλον τοπικά θέματα και τη δράση των ομάδων. Ενώ μάλλον στις προσημωνημένες συναντήσεις πρόκειται για σχεδιασμό από κοινού δραστηριοτήτων και επεξεργασίας θεωρητικών και πολιτικών θεμάτων.

Ενότητα 13η

Σχέση των οικολογικών ομάδων με την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η παρακάτω ενότητα (πίνακες 38-41) αφορά τη σχέση των οικολογικών ομάδων με την τοπική αυτοδιοίκηση. Ένας βασικός χώρος δράσης των ομάδων είναι η κοινότητα και επομένως η συνεργασία με την τοπική εξουσία μπορεί να δημιουργήσει θετικές προϋποθέσεις στην προώθηση των αρχών και ιδεών του οικολογικού κινήματος και στη διαφύλαξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των περισσότερων από τους ερωτώμενους για τη σχέση της ομάδας τους με την Τ.Α. η σχέση τους είναι μέτρια, 19 άτομα ή ποσοστό 39,6%.

Για 15 άτομα ή ποσοστό 31,3% είναι κακή.

Από τους υπόλοιπους ερωτώμενους 8 ή ποσοστό 16,7% ισχυρίστηκαν πως η σχέση τους με την Τ.Α. είναι καλή, ενώ 3 ερ. ποσοστό 6,2% είπαν πως είναι πολύ κακή. Τέλος 3 ποσοστό 6,2% δεν απάντησαν καθόλου στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Η μορφή αυτή των σχέσεων μεταξύ των οικολογικών ομάδων και των Ο.Τ.Α., κατά την άποψη των μελετητών οφείλεται σε διάφορους

παράγοντες πολλοί από τους οποίους έχουν τοπικό χαρακτήρα, δηλαδή αφορούν τη σχέση των εκλεγμένων εκπροσώπων της Τ.Α. με τις οικολογικές ομάδες που δραουν στην συγκεκριμένη περιοχή. Όμως εκτός από τις "τοπικές" ιδιομορφίες που επηρεάζουν ουσιαστικά τις σχέσεις Τ.Α. - οικ. ομάδων, οι οικολογικές ομάδες αμφισβητούν τη σημερινή λειτουργία του όρου θεσμού της Τ.Α. κάτι που φαίνεται και από τις επόμενες ερωτήσεις που δίνουν σχετικά με την Τ.Α..

ΠΙΝΑΚΑΣ 39

Θέματα συνεργασίας με την Τ.Α.	Άτομα	Συχνότητα (%)
1. Τοπικά	16	33,4
2. Ευρύτερα περιβαλλοντικά	16	33,4
3. Κοινωνικά - πολιτικά	9	18,7
4. Κάτι άλλο	0	0
5. Δεν απάντησαν	7	14,5

Η συνεργασία των ομάδων με την Τ.Α., όταν υπάρχει, στρέφεται στα παρακάτω θέματα. Οι περισσότεροι υποστηρίζουν πως η ομάδα τους έχει συνεργαστεί με την Τ.Α. τόσο για τοπικά θέματα (16 άτομα ή 33,4%) όσο και για ευρύτερα περιβαλλοντικά (16 άτομα ή 33,4%).

9 άτομα (ποσοστό 18,7%) λένε πως συνεργάστηκε η ομάδα τους για κοινωνικά-πολιτικά ενώ 7 άτομα ή ποσοστό 14,5% δεν έχει δώσει καμία απάντηση.

Βλέπουμε πως τα κύρια θέματα συνεργασίας των οικολογικών ομάδων με την Τ.Α. είναι τα τοπικά και τα ευρύτερα περιβαλλοντικά. Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως σύμφωνα με αρκετούς από τους ερωτώμενους, η συνεργασία των ομάδων έχει κυρίως ενημερωτικό χαρακτήρα, γύρω από τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα, που

υπάρχουν στην περιοχή τους ή σχετικά με τις οικολογικές μεθόδους.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται το γεγονός ότι σ' αυτή την ερώτηση σε σχέση με την προηγούμενη πιο πολλοί δεν απαντούν. Αυτό ίσως σημαίνει πως για μερικούς, η ομάδα τους έχει κάποια **σχέση** με την Τ.Α. αλλά δεν έχει αναπτυχθεί συνεργασία μεταξύ τους.

Η άποψη των οικολόγων, σχετικά με την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων, που αναπτύσσουν οι Ο.Τ.Α. για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν είναι κατά βάση αρνητική. (Πίνακας 40, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α).

Το μεγαλύτερο ποσοστό, 21 άτομα ή 43,8%, λέει πως είναι αναποτελεσματική. Ενώ 13 άτομα ή 27,1% θεωρεί τη δράση της Τ.Α. πολύ αναποτελεσματική. Μόνο 12 άτομα (25%) πιστεύουν πως είναι μέτρια, ενώ υπάρχουν και 2 (4,1%) που δεν δίνουν καμία απάντηση.

Βλέπουμε πως οι οικολόγοι δεν πιστεύουν στην αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων της σημερινής μορφής της Τ.Α. και αυτό για διάφορους λόγους που αναλύονται εκτενώς στο θεωρητικό μέρος αλλά κύρια για την έλλειψη ουσιαστικών αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α.. Αυτή η έλλειψη αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων της Τ.Α. αποτελεί σημαντικό λόγο δραστηριοποίησης των πολιτών.

Τελειώνοντας την αναφορά στο ερευνητικό μέρος των σχέσεων μεταξύ οικολογικών ομάδων και Τ.Α. τίθεται το ερώτημα για την επάρκεια των υπάρχοντων θεσμών λαϊκής συμμετοχής των Ο.Τ.Α.. Η συγκεκριμένη ερώτηση ήταν ανοιχτή και έδωσε τη δυνατότητα σχολιασμού των απαντήσεων από τους ερωτώμενους.

40 από τους 48 ερωτώμενους (83,4%) είπαν πως οι θεσμοί αυτοί αν και προβλέπονται είναι ανενεργοί. Ακόμη θεώρησαν ως κύρια αιτία της αδράνειας των θεσμών τον κομματικό χαρακτήρα της Τ.Α.

και την ουσιαστική αδυναμία επικοινωνίας της Τ.Α. με την τοπική κοινότητα καθώς και τη γενικότερη κοινωνική αδράνεια.

3 από τους ερωτώμενους (6,2%) δήλωσαν πως οι θεσμοί υπολειτουργούν και χρειάζεται αρκετή προσπάθεια ακόμη για να μπορέσουν να έχουν ουσιαστικό χαρακτήρα. 1 απάντηση (2,1%) ήταν άσχετη προς την ερώτηση, 1 άτομο αγνοούσε παντελώς την ύπαρξη τέτοιων θεσμών στην Τ.Α. και 3 άτομα (6,2%) δεν απάντησαν.

Από τις απαντήσεις, που έχουν δοθεί σ' αυτή την ερώτηση γίνεται αντιληπτό κάτι που στο θεωρητικό μέρος είχε τονισθεί, πως οι θεσμοί λαϊκής συμμετοχής δεν λειτουργούν αλλά και γι' αυτό έχουν αποτελέσει μια σοβαρή αιτία δραστηριοποίησης των ατόμων μιας κοινότητας σε άλλες ομάδες, που συγκροτούν οι ίδιοι, και που ουσιαστικά αναλαμβάνουν δράση πάνω σε θέματα, που έπρεπε να καλυφθούν μέσα από την ολοκληρωμένη λειτουργία αυτών των θεσμών. Πολλά δραστήρια μέλη της κοινότητας και με διάθεση κοινωνικής προσφοράς έχουν στελεχωσει διάφορες ομάδες, που λειτουργούν στο πλαίσιο της κοινότητας με σκοπό τη δράση για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων και της ανάπτυξη του κοινοτικού αισθήματος.

Ενότητα 14η

Δυσχέρειες

Τελειώνοντας η έρευνα αυτή έπρεπε να αναφερθεί σ' ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της λειτουργίας των οικολογικών ομάδων. Αυτό αφορά τις δυσχέρειες που υπάρχουν στην επιτυχή λειτουργία των ομάδων. Δυσκολίες που προέρχονται από διάφορους παράγοντες και αφορούν τόσο την εσωτερική λειτουργία των ομάδων όσο και τη σχέση των ομάδων με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Σύμφωνα με τους περισσότερους από τους ερωτώμενους, 36 άτομα

ή ποσοστό 75%, οι ομάδες τους αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα, που δυσχεραίνουν την επιτυχή δράση τους (Πίνακας 42, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α). Όμως υπάρχουν και μερικοί, 11 άτομα ή ποσοστό 22,9%, που πιστεύουν ότι η ομάδα τους δεν αντιμετωπίζει καμιά κατάσταση που να δυσχεραίνει τη δράση της. 1 άτομο (2,15) δεν απάντησε στην ερώτηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 43

Δυσκολίες	Άτομα	Συχνότητα (%)
1. Ελλείψη οικονομικών πόρων	11	15,1
2. Ελλείψη διαθέσιμου χρόνου απ' τα μέλη	13	17,8
3. Προστριβές μεταξύ μελών	10	13,7
4. Ολιγομέλεια ομάδων	8	10,9
5. Ελλείψη ξεκάθαρων στόχων	2	2,7
6. Ελλείψη συντονισμού	4	5,5
7. Κοινωνική αδράνεια	16	21,9
8. Ανεπαρκής συμμετοχή μελών	3	4,1
9. Αδυναμία επαφής με την κοινωνία	2	2,7
10. Ανευθυνότητα απ' τα μέλη	4	5,5

Όπως υποστηρίζουν οι 36 από τους ερωτώμενους (ποσοστό 75%) οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι ομάδες τους είναι διάφορες.

Στον πίνακα 43 οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να σημειώσουν μέχρι 4 δυσκολίες που, κατά την άποψή τους, ήταν οι κυριότερες.

Από τις δυσκολίες που κατά την άποψη των ερωτώμενων δυσχεραίνουν τη δράση της ομάδας η σημαντικότερη θεωρείται η κοινωνική αδράνεια που επικρατεί (16 άτομα ή ποσοστό 21,9% -

αριθμός του ποσοστού έχει βγει επί συνόλου των συγκεντρωθέντων απαντήσεων). Είναι "εξωτερική" δυσκολία στη δράση των ομάδων, αφού δεν υπάρχει η απαιτούμενη ανταπόκριση και συμμετοχή του κόσμου.

Η δεύτερη σημαντικότερη δυσκολία στη δράση αφορά την εσωτερική λειτουργία των ομάδων και είναι η έλλειψη διαθέσιμου χρόνου απ' τα μέλη στις δραστηριότητες της ομάδας (13 άτομα ή ποσοστό 17,8%).

Η έλλειψη χρόνου αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα σε συνδυασμό με το συνήθως ολιγομελές των ομάδων και την πληθώρα ενεργειών, που συνήθως αναλαμβάνουν. Ουσιαστικά δεν είναι καθόλου άσχετη η δυσκολία αυτή με την προηγούμενη της κοινωνικής αδράνειας. Συνήθως, όπως και προηγουμένως αναφέραμε τα άτομα, που συμμετέχουν σ' αυτές τις ομάδες σ' ένα μεγάλο ποσοστό έχουν και άλλα κοινωνικά ενδιαφέροντα, εκτός των προσωπικών τους ασχολιών, πράγμα που δημιουργεί έντονο πρόβλημα χρόνου σε συνδυασμό και με τις διάφορες δυσκολίες και απαιτήσεις, που δημιουργεί η ζωή σε μια μεγάλη πόλη, όπως είναι η Θεσ/νίκη.

Μια τρίτη σημαντική δυσκολία στη δράση των ομάδων είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων (11 άτομα ή ποσοστό 15,1%). Όπως είδαμε και στον πίνακα 24 οι πόροι κυρίως προέρχονται από συνδρομές. Οι άλλοι τρόποι άντλησης πόρων (εκδόσεις περιοδικών, προγράμματα, που εφαρμόζουν κ.λπ) δημιουργούν τις περισσότερες φορές παθητικό, που η ομάδα είναι δύσκολο συνήθως να αντιμετωπίσει μια που τέτοιες ενέργειες είναι σημαντικές για την ευαισθητοποίηση του κοινού. Ακόμη η δυσκολία στην εξεύρεση πόρων δημιουργεί προβλήματα στην επέκταση και σε άλλους τομείς των δραστηριοτήτων των ομάδων. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως οι ομάδες συνήθως δεν αντλούν έσοδα από άλλες οργανώσεις ή υπηρεσίες κ.λπ. είναι

οικονομικά αυτόνομες.

Ως τέταρτη δυσκολία (10 ερ. ή ποσοστό 13,7%) είναι οι προστριβές μεταξύ των μελών της ομάδας. Ένα αρνητικό αλλά συνηθισμένο φαινόμενο στη λειτουργία των ομάδων. Για να αναφέρεται εδώ ως παράγοντας, που προκαλεί δυσκολίες στη δράση των ομάδων σημαίνει μάλλον πως έχει απασχολήσει σοβαρά ένα μέρος των οικολόγων, που έχουν αναγνωρίσει τις διαλυτικές για την ομάδα συνέπειες του. Από την προσωπική επικοινωνία των μελετητών με διάφορες ομάδες, όπου υπήρχαν τέτοια φαινόμενα διαπιστώθηκε μια σοβαρή καθυστέρηση του έργου των ομάδων και απώλεια της συνοχής. Μια από τις αιτίες αυτού του φαινομένου στις οικολογικές ομάδες ήταν η κάθοδός τους στις εκλογές, που έδωσε το περιθώριο να εκφραστούν διαφορετικές και αντικρουόμενες απόψεις, που οδήγησαν σε προστριβές.

Μια άλλη δυσκολία στην πραγμάτωση του έργου των ομάδων είναι η ολιγομελεία τους (8 ερ. ή 10,9%) αποτέλεσμα της κοινωνικής αδράνειας και της έλλειψης διαθέσιμου χρόνου. Οι περισσότερες ομάδες έχουν λίγα μέλη με αποτέλεσμα να μην ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στις προσδοκίες και τους σκοπούς τους και βαθμιαία μερικές φορές να περιθωριοποιούνται, όντας ολιγομελείς και μη μπορώντας να επηρεάσουν ουσιαστικά την κοινή γνώμη.

Οι δύο επόμενες δυσκολίες, που έχουν ισότιμα επιλεγεί από τους ερωτώμενους είναι η έλλειψη συντονισμού στη λειτουργία των ομάδων (4 ερ. ποσοστό 5,5%) και η ανευθυνότητα από τα μέλη (4 ερ. 5,5%). Και οι δύο δυσχέρειες σχετίζονται μεταξύ τους και κατά τη γνώμη των μελετητών, οφείλονται στη χαλαρή ιεραρχική οργάνωση των οικολογικών ομάδων. Όπως και στο θεωρητικό μέρος έχει ειπωθεί, οι οικολογικές ομάδες συνήθως έχουν οριζόντια ιεραρχικά σχήματα ακολουθώντας αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες. Αυτά αν δεν γίνονται

συνήθως αντικείμενο προσοχής μπορεί συχνά να οδηγήσουν σε έλλειψη συντονισμού και σε ανευθυνότητα των μελών.

3 άτομα ή ποσοστό 4,1% θεωρούν ως μία ακόμη δυσχέρεια την ανεπαρκή συμμετοχή. Και αυτή ^η δυσκολία σχετίζεται με αρκετές από τις προηγούμενες. Είναι συνηθισμένο φαινόμενο στις οικολογικές ομάδες να παρατηρείται μια περιοδικότητα στη συμμετοχή των μελών.

2 άτομα ή ποσοστό 2,7% θεωρούν ως δυσχέρεια την έλλειψη ξεκάθαρων στόχων της ομάδας τους. Αυτή η δυσκολία παρουσιάζεται σε ομάδες, που συνήθως δεν έχουν συγκριμένο αντικείμενο, αλλά ασχολούνται με όλα λίγο-πολύ που ενδιαφέρουν τον οικολογικό χώρο.

Τέλος άλλοι 2 ερωτώμενοι ή ποσοστό 2,7% λένε πως μια δυσκολία στην επιτυχή δράση των ομάδων τους είναι η αδυναμία επαφής με την κοινωνία. Και αυτή η δυσκολία κατά την άποψη των μελετητών έχει σχέση με όλες τις προηγούμενες και αφορά τον συνεχή, τον τελευταίο καιρό, προβληματισμό των Ελλήνων οικολόγων, γύρω από τη μορφή και τις επιδιώξεις του κινήματος στη χώρα μας.

Οι περισσότερες λοιπών δυσκολίες των ομάδων εκπορεύονται από μια γενικευμένη κοινωνική αδράνεια των πολιτών, που αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό της κοινωνίας μας τα τελευταία χρόνια. Η έλλειψη της επιθυμίας συμμετοχής και απασχόλησης των πολιτών με τα κοινά επηρεάζει και το οικολογικό κίνημα, που πολλά άλλοτε επενδύει στην ενεργή συμμετοχή τους. Αυτή η κοινωνική αδράνεια σε συνδυασμό με τα ποικίλα εσωτερικά προβλήματα λειτουργίας των ομάδων δυσχεραίνει το έργο, που επιθυμούν να προσφέρουν οι πολίτες, που δραστηριοποιούνται στις οικολογικές ομάδες αυτοοργάνωσης. Παρόλα αυτά όμως σήμερα στην χώρα μας στον οικολογικό χώρο υπάρχει ένας συνεχής διάλογος που αρκετοί περιμένουν με αγωνία τα αποτελέσματά του.

Ο επόμενος Νώε

Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΕΙΝΑΙ
ΘΕΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΕΝ
ΑΠΟΚΤΙΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ,
-ΔΚΟΜΗ ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑ-
ΛΟΥΝΤΑΙ

Οικολογική Κίνηση
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ/ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Η μελέτη αυτή έχει ως βασικό σκοπό την καταγραφή της πορείας αυτοοργάνωσης πολιτών σε οικολογικές ομάδες και δίκτυα επικοινωνίας για προβληματισμό και δράση στην τοπική κοινότητα και περιφέρεια. Με έμφαση:

1. Στις αξίες
2. Στην ιεράρχηση των σκοπών
3. Στην δραστηριοποίηση για την επίτευξή τους
4. Την ειδική απασχόληση με τη δράση για την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση του ευρύτερου κοινού, των κοινοτήτων και περιφερειών με ειδική εφαρμογή στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Η προσέγγιση του θέματος έγινε κατ'αρχήν μέσα από την ανασκόπηση της σχετικής επιστημονικής βιβλιογραφίας και, κατά δεύτερο λόγο, με τη διερεύνηση των οικολογικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στη Θεσ/νίκη, ως προς τα κίνητρα συμμετοχής των μελών τους και ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους.

Συμπερασματικά αναφέρονται τα εξής:

- 1- Το οικολογικό κίνημα εμφανίζεται μεταπολεμικά -τις τρεις τελευταίες δεκαετίες. Γεννάται από την αμφισβήτηση της βιομηχανικής κοινωνίας και αποτελεί αντιπρόταση σ' αυτή. Τεκμηριώνεται επιστημονικά από την επιστήμη της οικολογίας, απ' όπου αντλεί και την επιχειρηματολογία του. Η καταστροφική δύναμη της πυρηνικής ενέργειας, η σύνδεσή της με την πολιτική των κυβερνήσεων, η άθλια κατάσταση στον Τρίτο Κόσμο, η καταγραφή γεγονότων ανησυχητικών για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος είναι κύρια οι παράγοντες που συσπειρώνουν

σημαντικό αριθμό πολιτών στους κόλπους του οικολογικού κινήματος. Το κίνημα για την προστασία της φύσης, η αντικουλουρά της δεκαετίας του '60 με τα κινήματα της (φεμινιστικό, ειρηνιστικό, κοινωνικής συμμετοχής κ.λπ.) επηρεάζουν βαθιά την οικολογική σκέψη.

Η μετατόπιση του ανθρώπινου προβληματισμού από τη σχέση ανθρώπου-κεφαλαίου, που κυριαρχεί σ' όλη τη βιομηχανική περίοδο, σ' εκείνη ανθρώπου-φύσης, αποτελεί τον κύριο στόχο και τη σημαντικότερη διάσταση του οικ. κινήματος. Βάσει αυτής της διάστασης ερμηνεύονται όλες οι διαστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Βασική φιλοδοξία των οικολόγων είναι να καταστεί η οικολογία ενοποιητική, όλων των επιστημών, επιστήμη στη θέση της πολιτικής οικονομίας καθώς και να αλλάξει το πολιτισμικό υπόδειγμα. Σημαντικές στιγμές για τη διεύρυνση της οικολογίας, κατά την πορεία του Ο.Κ., προς την επίτευξη των φιλοδοξιών αυτών είναι:

Η "συνάντηση" της επιστήμης της οικολογίας, με το κίνημα για την προστασία της φύσης

Η διεύρυνση της οικολογικής προβληματικής σε κοινωνικά και πολιτικά θέματα

Η εμβάθυνση για τη δημιουργία ενός νέου πολιτισμικού υποδείγματος, και

Η αναγνώριση του μεταεθνικού και παγκόσμιου χαρακτήρα της, που οδηγεί στη διακρατική επικοινωνία.

Η οργάνωση του κινήματος ξεκινά αρχικά με μικρές τοπικές, αυτόνομες ομάδες δράσης ή πρωτοβουλιών, όπου υπάρχει ποικιλία στόχων, προτεραιοτήτων και πολιτικές διαφοροποιήσεις. Σύνθετα κεντρικά επικοινωνιακά ενδοκρατικά και διακρατικά δημιουργούν ένα ευρύ φάσμα δράσης σε επίπεδο περιφέρειας, Κράτους και Παγκόσμια.

Οι διαφοροποιήσεις όμως που εντοπίζονται από το πρώτο κλάμα κώταρο του Ο.Κ. δημιουργούν συχνά μια συγκεχυμένη εικόνα για τις αρχές και τους σκοπούς του οικολογικού κινήματος, στον πολιτικό αποδέκτη των πληροφοριών για τη δράση του. Ο οικολογικός αποχασμός πάνω σε κοινωνικά και πολιτικά θέματα έχει ακόμη ασάφειες και κενά, γεγονός, που αποτελεί και ένα από τους κύριους λόγους των διαφοροποιήσεων στη σκέψη ανάμεσα στις οικολογικές ομάδες.

3. Το ερώτημα για το πώς θα προωθήσουν τη συμμετοχή των πολιτών και με ποιο τρόπο μπορούν να επηρεάσουν τα κοινά απασχολεί εξ αρχής το οικολογικό κίνημα. Ο τρόπος δράσης τους προέρχεται από μια διαδικασία αξιολόγησης των θετικών και αρνητικών σημείων άλλων κινήματων, καθώς και εμπειριών από τις κοινωνικές επιστήμες. Η ενασχόληση με το θέμα αυτό φέρνει τα αποτελέσματά της.

Ετσι, ως αντίποδας του προηγούμενου συμπεράσματος, είναι το γεγονός ότι ο τρόπος προσέλευσης των πολιτών και ο τρόπος δράσης του κινήματος είναι επιτυχημένος. Είναι παράδειγμα για το τι μπορούν να κάνουν οι πολίτες συσπειρωμένοι και δίνει μια νέα διάσταση στον τρόπο διεκδίκησης συλλογικών αιτημάτων. Στη φύση, που ήταν αγνοημένη εν όψει της αναπτυξιακής λογικής και αντικείμενο συνεχούς εκμετάλλευσης, στρέφονται τα φώτα της δημοσιότητας. Δημιουργούνται διεθνείς κανόνες δικαίου για το περιβάλλον και νομοθετήματα συναφή σχεδόν σε κάθε χώρα.

Πιο συγκεκριμένα για το ελληνικό οικολογικό κίνημα παρατηρούνται τα εξής:

Το ελληνικό οικολογικό κίνημα σε σύντομο χρονικό διάστημα -αν εφτεί κανείς τη χρονική καθυστέρηση στο ξεκίνημά του- περνά από στάδιο της περιβαλλοντικής δράσης, στην ενασχόληση με την κοινωνική και πολιτική διάσταση της οικολογίας. Βρίσκεται σε μια

διαδικασία ζύμωσης. Προς το παρόν δεν υπάρχει παγιωμένο σχήμα συντονισμού των Ελλήνων οικολόγων και οι δυνάμεις που αποτελούν το ελληνικό οικολογικό κίνημα βρίσκονται σε ένα στάδιο αναμέτρησης δυνάμεων, παρά σε ένα επίπεδο δημιουργικής συνεργασίας.

5. Ελπιδοφόρο, όμως, είναι το γεγονός, όπως φάνηκε από την έρευνα, ότι μπρος στη δράση για τα τοπικά προβλήματα και την προώθηση της οικολογικής σκέψης, οι Έλληνες οικολόγοι φαίνεται να συσπειρώνουν τις δυνάμεις τους. Επίσης αναγνωρίζουν τις δυσκολίες που αναδύονται από την κατάσταση αυτή και τον τελευταίο χρόνο γίνονται αντικείμενο συζήτησης.

Οι μελετητές πιστεύουν ότι πρέπει σύντομα να γίνει ένα "ξεκαθάρισμα λογαριασμών" στους Έλληνες οικολόγους, γιατί διαφορετικά πολλοί θα είναι οι πολίτες που θα αποθαρρύνονται στο να συνδράμουν στο κίνημα αλλά και γιατί μ' αυτόν τον τρόπο καθυστερεί η δράση τους.

6. Επίσης σημαντικό συμπέρασμα αυτής της μελέτης είναι το ότι το ελληνικό οικολογικό κίνημα δεν έχει ακόμη σχηματίσει συγκεκριμένη ταυτότητα. Οι επιδράσεις από ομάδες με παγιωμένο χαρακτήρα, όπως αυτή των Γερμανών Πράσινων είναι φανερές στον τρόπο που δομείται. Αυτό από μόνο του δεν αποτελεί αρνητικό στοιχείο, τουναντίον, άλλωστε κάθε κίνημα έχει ένα σημείο αναφοράς. Δεν έχει όμως σχηματίσει ένα πρόγραμμα, μια οικολογική πρόταση για την ελληνική κοινωνία, γεγονός που αποτελεί αποτέλεσμα του ότι δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή από τους Έλληνες οικολόγους, πέρα από μεμονωμένες περιπτώσεις, στην ανάλυση της ιδιαιτερότητας της κοινωνίας αυτής (ελληνικής). Οι μελετητές στο σημείο αυτό δεν εννοούν μόνο τη διαχρονική μελέτη της πορείας του ελληνικού κράτους, αλλά και τη μελέτη των τρόπων

που ευαισθητοποιείται ευκολότερα ο Έλληνας πολίτης και συμμετέχει, μέσα από την προσέγγιση άλλων κινήμάτων, που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα.

7. Όπως φάνηκε από την έρευνα, το ελληνικό οικολογικό κίνημα είναι ένα αστικό κίνημα. Οι οπαδοί του αποτελούν ειδική πληθυσμιακή ομάδα, που το χρέος της συμμετοχής στα κοινά τους έχει εμπισθεί από προσωπικές εμπειρίες και έχει ενισχυθεί από την ίδια της οικολογική προβληματική. Η πίστη στο κίνημα αλλά και στις επιτυχίες του είναι βαθιά. Ασχολούνται δε συνειδητά και, οι περισσότεροι, επί σειρά ετών μ' αυτό.

8. Απ' την άλλη μεριά όμως, πράγμα που σύμφωνα με τους μελετητές πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής απ' τους οικολόγους, φαίνεται να έχουν "παραμεληθεί" ομάδες πληθυσμού, όπως οι εργάτες, οι μαθητές κ.λπ. στη διαδικασία ενημέρωσης και προσέγγισης. Ομάδες, που θα μπορούσαν να συμμετέχουν με επιτυχία, αν όχι στις διαδικασίες των ομάδων, σε προγράμματα εκτεταμένα, όπως ανακύκλωση, βιοκαλλιέργειες, και να εντείνουν την πίεση στις διεκδικήσεις για ποιότητα ζωής που να σέβεται τη φύση και τον άνθρωπο.

9. Οι αρχές του οικολογισμού (άμεση δημοκρατία, ιστιμία, εναλλαγή κ.λπ.) στην οργάνωση και λειτουργία των ομάδων ισχύουν και πρακτικά όπως φάνηκε στην έρευνα. Υπάρχουν όμως κάποια αδιέξοδα: α) η συνεχής εναλλαγή των μελών σε θέματα συντονισμού και εκπροσώπησης δεν διευκολύνει την συνεχή και αποδοτική δράση των ομάδων

β) Η άρνηση των εξουσιαστικών δομών έχει δυσκολίες να επιτευχθεί σε πρακτικό επίπεδο, μιας και τα άτομα, που συμμετέχουν στις ομάδες μεγάλωσαν σε κοινωνία όπου τέτοιες δομές ισχύουν. Έτσι αν και στην οργάνωση δεν υπάρχουν ηγέτες εκλεγμένοι, υπάρχουν ωστόσο

άτυπες εξουσιαστικές δομές.

γ) Καθυστερήσεις στη δράση των ομάδων, προέρχονται επίσης από μια χαλαρότητα που υπάρχει ως προς το ποιός θα αναλάβει τι και πότε θα το φέρει σε πέρας.

δ) Η εθελοντική προσφορά εργασίας δημιουργεί από τη φύση της προβλήματα με κυριότερο την έλλειψη συνέχειας στην παρουσία των μελών στις ομάδες, που με τη σειρά του δημιουργεί μπλοκαρίσματα στον τρόπο λήψης αποφάσεων και τον συντονισμό των ομάδων.

11. Πρέπει να τονιστεί βέβαια ότι οι πιο πάνω δυσκολίες απασχολούν το ελληνικό οικολογικό κίνημα. Το γεγονός και μόνο ότι τις έχουν εντοπίσει είναι παρήγορο. Άλλωστε είναι δυσκολίες που από παλιά προβληματίζουν τους οικολόγους του εξωτερικού. Οι Γερμανοί Πράσινοι για παράδειγμα στην προσπάθειά τους να περιορίσουν τις συνεπείες της εθελοντικής εργασίας χρησιμοποίησαν εμπυχωτές στις ομάδες, των άτυπων εξουσιαστικών δομών με την εκμάθηση ανά ομάδα ενός νέου τρόπου πολιτικής έκφρασης, της εναλλαγής με το να αφήνουν στην επόμενη ομάδα συντονισμού ένα παιδί μέλος, με σκοπό την ενημέρωση των νέων. Και πάλι όμως δεν βρέθηκαν επαρκείς λύσεις, πράγμα που αποδεικνύεται με το ότι τον τελευταίο χρόνο τα θέματα αυτά ξανασυζητιούνται απ' τους ίδιους.

12. Η κοινωνική αδράνεια, κοινωνικό φαινόμενο των καιρών μας, εντοπίζεται ως η κύρια δυσκολία στη δράση των οικολογικών ομάδων, που η λειτουργία τους στηρίζεται στην κοινωνική συμμετοχή. Οι οικολογικές ομάδες είναι συνήθως ολιγομελείς και πολλές αποφάσεις για δράση ακυρώνονται ακριβώς επειδή δεν υπάρχει το ανθρώπινο δυναμικό να τις προωθήσει.

Ο πειραματισμός όμως στους τρόπους παράτρυνσης της κοινωνικής συμμετοχής οδηγεί στην επιλογή και ανακάλυψη νέων τρόπων, που ο

καθένας μπορεί να διακρίνει την πρωτοτυπία και τη φαντασία τους. Τα δρώμενα στους δρόμους των πόλεων, η δημιουργία πρωτότυπων ως προς την θεματολογία και λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών, οι έξυπνες και με χιούμορ αφίσσες, που εκδίδουν επί συγκεκριμένων θεμάτων, οι πρωτότυπες κατασκευασίες εργασίας που "ιδρύουν", οι επίσης πρωτότυπες γιορτές που κάνουν, η φιλική προσέγγιση των πολιτών και τόσα άλλα δεν αφήνουν ασυγκίνητο το συλλογικό πνεύμα.

Αν, όπως αναφέρει ο Π. Σταθόπουλος, "Οι άνθρωποι συμμετέχουν συμμετέχοντας" τότε είναι παρήγορο που αυτοί οι άνθρωποι, όσο λιγοί κι αν είναι συμμετέχουν με τόσο πάθος, αποφασιστικότητα και δημιουργικότητα στα κοινά.

Για τους μελετητές, στους κύκλους των οικολόγων δεν ταιριάζει η απαισιοδοξία. Ένα κοινωνικό πρόβλημα χρειάζεται χρόνια να δημιουργηθεί και χρόνια για να λυθεί. Αλλάστε, όπως προαναφέρθηκε, πολλά είναι αυτά που έχουν επιτευχθεί.

13. Βασικό συμπέρασμα της μελέτης είναι η ανάδειξη των τοπικών προβλημάτων σε κύρια προτεραιότητα και θέμα δράσης από τους οικολόγους. Σε σχέση και με το προηγούμενο συμπέρασμα, βλέπουμε να είναι κατανοητό ότι για να επιτύχουν την προσέλευση των πολιτών πρέπει να ξεκινήσουν με θέματα που κύρια τους αφορούν, τα τοπικά. Η επιλογή τους η δράση να είναι τοπική και η στρατηγική σε εθνικό επίπεδο θεωρείται ορθολογική από τις κοινωνικές επιστήμες.

Πέρα από την προτεραιότητα των τοπικών θεμάτων παρατηρείται επίσης από τις οικολογικές ομάδες ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, που δηλώνει το πολυδιάστατο της οικολογικής σκέψης αλλά και τον κινηματικό της χαρακτήρα.

14. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ των ομάδων, που βοηθά στο να είναι αποτελεσματικότερη η

δράση, Ερωτήματα όμως δημιούργησε στους μελετητές η επισήμανση ότι συνεργάζονται κύρια για θέματα παρέμβασης και λιγότερο οργάνωσης και πολιτικής. Μια τέτοια συνεργασία σαφώς θα διευκόλυνε την εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα, που προέρχονται από τον τρόπο οργάνωσης, όπως και εκείνα από τις διαφορετικές προσεγγίσεις της πολιτικής που προαναφέρθηκαν.

15. Θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφέρονταν δύο δευτερογενή αλληλένδετα προβλήματα των ομάδων. Το πρώτο αναφέρεται στο ότι η θεωρητική ενασχόληση με τα θέματα, όπου τις απασχολούν είναι αντιστρόφως ανάλογη της δράσης. Είναι πρόβλημα μάλλον αναμενόμενο σε ένα νεοσύστατο κίνημα που αν όμως διαρκέσει πολύ η κόπωση που θα επιφέρει στα μέλη θα είναι μεγάλη.

Και το δεύτερο είναι κάποια εσωστρέφεια των ομάδων, λόγω των οργανωτικών τους προβλημάτων που εμφανίζεται τον τελευταίο χρόνο κύρια.

Και τα δύο αυτά προβλήματα εξαρτώνται άμεσα από την αλιγομέλεια των ομάδων και τα οργανωτικά προβλήματα όπως παρουσιάστηκαν στα συμπεράσματα 10 και 12.

16. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα δεν ικανοποιεί τους οικολόγους. Ειδικότερα θεωρούν τους θεσμούς λαϊκής συμμετοχής αποτυχημένους. Είναι γεγονός ότι εκεί που απ' τους θεσμούς δεν καλύπτονται λειτουργίες όπως συμβαίνει με τους θεσμούς λαϊκής συμμετοχής, εμφανίζονται ομάδες αυτοβοήθειας όπως αυτές των οικολόγων.

Οι οικολόγοι θεωρούν απαραίτητη της εφαρμογή άμεσοδημοκρατικών δομών στην τοπική κοινωνία. Αντιτίθενται στον τρόπο που προσεγγίζονται τα τοπικά προβλήματα απ' την Τ.Α. (αναπτυξιακή λογική). Η λειτουργία των ομάδων τους και ο τρόπος δράσης/προτάσεών τους για τα τοπικά θέματα συνιστούν μια

αντιπρόταση.

17. Τέλος, από τα σημαντικότερα συμπεράσματα είναι αυτό που αφορά τη σχέση της κοινωνικής εργασίας και του οικολογικού κινήματος.

Όπως είναι γνωστό:

"η ιδεολογία της συμμετοχής στις διαδικασίες κοινωνικής αλλαγής και η αφοσίωση του επαγγέλματος στην συμμετοχή των κατοίκων σε δημοκρατικές διαδικασίες είναι από την αρχή του αιώνα κεντρικό θεμέλιο της Κ.Ε."

(Δ. Ιατρίδης, 1990, σελ. 271)

Είναι επίσης γνωστή η προσπάθεια της Κ.Ε. να "σφυγμομετρήσει" τις κάθε φορά διεκδικήσεις των πολιτών καθώς και τα κοινωνικά προβλήματα κάθε εποχής για να προσφέρει σε πρακτικό επίπεδο πια τη βοήθειά της στην εξισορρόπηση της κάθε φορά αντίθεσης ατόμου-κοινωνίας.

Και για τους δύο αυτούς λόγους η Κ.Ε. θα πρέπει να ενδιαφερθεί για το οικολογικό κίνημα καθώς το δεύτερο εκφράζει επιθυμίες των πολιτών, αποτελεί συλλογική διαδικασία, με σημαντική διεκδίκηση εκείνη του δικαιώματος ο πολίτης να συμμετέχει στα κοινά και να αποφασίζει γι' αυτά, αλλά επίσης έχει προβληματισμό που απασχολεί και προβλέπεται να απασχολεί ολόένα και περισσότερο την ανθρώπινη σκέψη.

Απ' την αλληλεπίδραση της Κ.Ε. με το Ο.Κ. τα οφέλη και για τα δύο μέρη θα είναι πολλά.

Η Κοινωνική Εργασία μπορεί να δώσει στο οικολογικό κίνημα σημαντική βοήθεια με τη γνώση και τις μεθόδους της, στην κινητοποίηση, οργανωτική συγκρότηση και ανάπτυξη των ομάδων αυτοβοήθειας των οικολόγων.

Η ίδια μπορεί να εμπλουτιστεί από την σκέψη και ιδιαίτερα την

θεωρητικός αναφέρει, ότι η εκπαίδευση η σχετική με τη φύση θα τον βοηθήσει στο να κατανοήσει όλες εκείνες τις λεπτές διαστάσεις της ζωής της Γαίας και να λειτουργήσει συνεργατικά με τα άλλα είδη. Έτσι λοιπόν αναγκαία είναι η προτεραιότητα στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, είτε αυτή είναι θεσμοθετημένη, κάτι που επιχειρείται στην Ελλάδα από το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, είτε μη θεσμοθετημένη, που πραγματοποιείται δηλαδή μέσα από πρωτοβουλίες ατόμων ή από τις ομάδες αυτοοργάνωσης πολιτών, όπως εξετάστηκαν στη μελέτη αυτή.

- Ο περιορισμός της εκμετάλλευσης της φύσης από το ανθρώπινο γένος μπορεί να προωθηθεί από τον ίδιο τον αυτοπεριορισμό του ανθρώπου, μέσω της νομοθεσίας, μέσω της διεθνοποίησης του περιβαλλοντικού δικαίου.

- Η ατομική και συλλογική δράση για την προστασία της φύσης και της ζωής των ανθρώπινων κοινωνιών, τη στιγμή αυτή της "κρίσιμης καμπής" του πολιτισμού μας κρίνεται επίσης ως σημαντικότερη προτεραιότητα.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

"

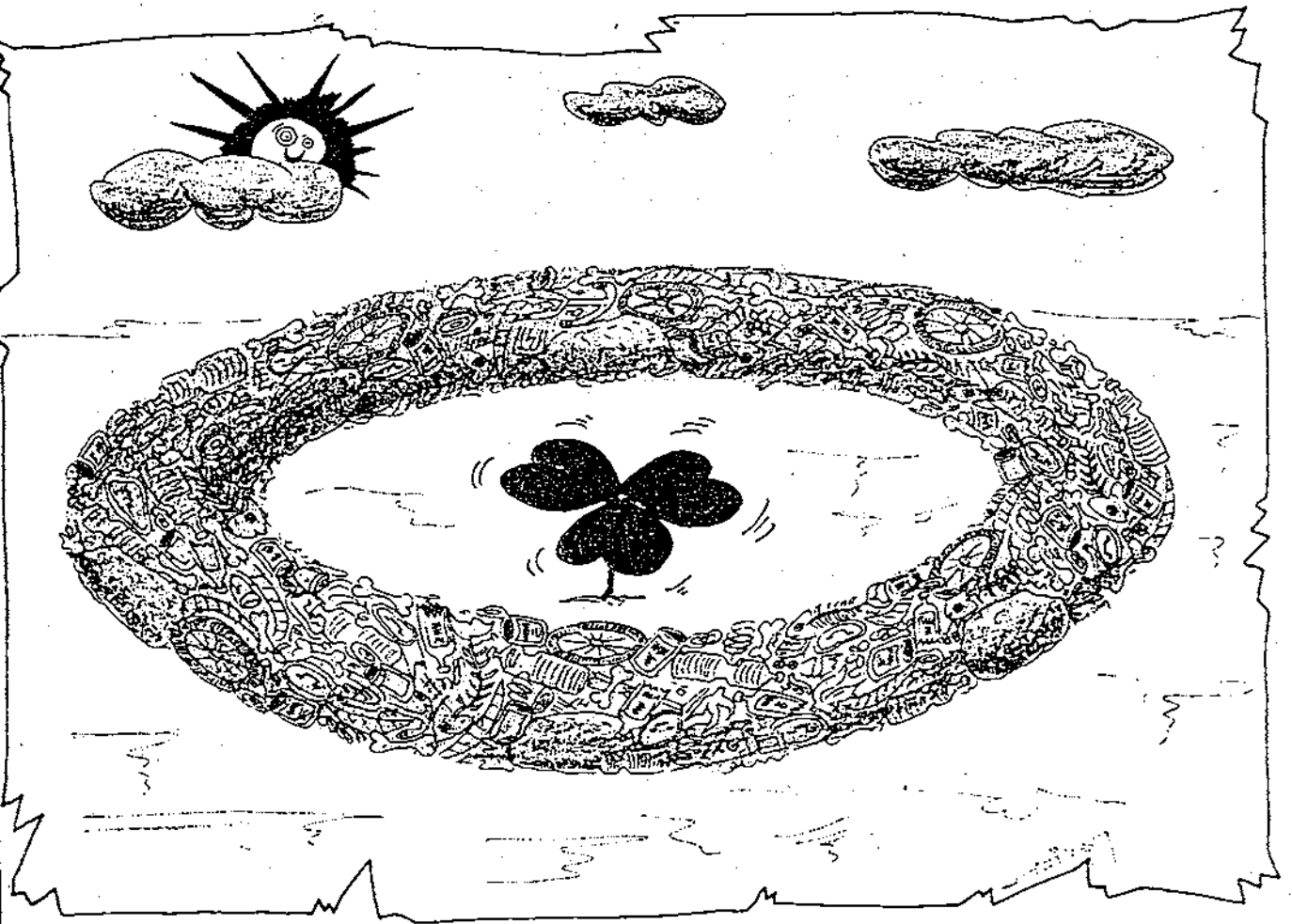
Η Γη - πατρίδα (μας)

Γνωρίζουμε πια καλά ότι αυτός ο μικρός, χαμένος στο διάστημα πλανήτης δεν ^{είναι} απλώς η κατοικία μας: είναι το σπιτικό μας (home, heimat) είναι η "μητρίδα" μας και, ακόμη περισσότερο, η Γη-πατρίδα μας. Γιατί μάθαμε πως θα γινόμασταν στάχτη στους ήλιους και πάχος στο διάστημα. Μπορούμε φυσικά να φύγουμε, να ταξιδέψουμε, να αποικήσουμε άλλους πλανήτες. Όμως εδώ, στο σπίτι μας, έχουμε τα φυτά μας, τα ζώα μας, τους νεκρούς μας. Η ζωή μας η ίδια βρίσκεται εδώ. Και πρέπει να προστατέψουμε και να σώσουμε

τη Γη-πατρίδα μας. Μόνο κάτω από αυτές τις συνθήκες μπορεί να συντελεστεί μέσα μας η σύγκλιση όλων των πτυχών της αλήθειας, που προσλαμβάνουμε από τόσο διαφορετικές πηγές, όπως οι θετικές επιστήμες, οι επιστήμες του ανθρώπου, η πίστη, η ηθική, η ίδια μας η συνειδητοποίηση ότι ζούμε στον Σιδηρούν Αιώνα της πλανητικής εποχής.

Και μόνο σ' αυτή τη Γη, σ' αυτήν την κουκίδα μέσα στο άπειρο του αστροφυσικού κόσμου, σ' αυτό το "ζωντανό σύστημα" που μας παρουσιάζουν οι επιστήμες της Γης, σ' αυτήν τη βιόσφαιρα - Γαία, μπορούν να υλοποιηθούν οι ανθρωπιστικές αξίες του Διαφωτισμού, που αναγνωρίζουν την ίδια αξία σ' όλους τους ανθρώπους. Οι ιδέες αυτές μπορούν να συνδεθούν με τη ρομαντική αντίληψη για τη φύση, που ξαναβρήκε τον ομφάλιο λώρο που μας συνδέει με τη Μητέρα -Γη τροφό μας. Παράλληλα, μπορούμε να συνδέσουμε το έλεος που επιφυλάσσει για κάθε ζωντανό οργανισμό ο βουδισμός, τη χριστιανική ιδέα της αδερφοσύνης και την σοσιαλιστικής έμπνευσης διάδοχό της, τη διεθνιστική αδερφοσύνη, στα πλαίσια μιας νέας αντίληψης, αυτής της παγκόσμιας αλληλεγγύης που πρέπει να χαρακτηρίζει τόσο τις μεταξύ μας σχέσεις όσο και τη σχέση μας με τη Φύση."

Μορέν Εντγκαρ, Οικολογικοποίηση της σκέψης,
1990, σελ. 37-38

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Φύλο	Ατομα	Συχνότητα (%)
Ανδρες	29	60,4%
Γυναίκες	19	39,6%

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Επαγγελματική κατάσταση	Ατομα	Συχνότητα (%)
Μαθητής/τρια	0	0
Φοιτητής/τρια	11*	21,2
Ανεργος/η	6	11,5
Στρατιώτης	1	1,9
Συνταξιούχος	1	1,9
Εργαζόμενος/η	33*	63,5

* 4 άτομα δηλώνουν και φοιτητές και εργαζόμενοι

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Επάγγελμα*	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Εργάτης/τρια	1	2,8
2. Ιδ. υπάλληλος	8	22,8
3. Δημ. υπάλληλος	10	28,5
4. Ελεύθ. επαγγελματίας	16	45,7

* 0 1 Συνταξιούχος και 1 από τους ανέργους δηλώνουν επάγγελμα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΣΧΟΛΗ - ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	ΑΤΟΜΑ
1. Αρχιτεκτονική	1
2. Εργοδηγών-Ηλεκτρονικών	1
3. Ιατρική	1
4. Γαλλ. Φιλολογία	2
5. Φυσικομαθηματικό	3
6. Αγγλ. Φιλολογία	3
7. Νομική σχολή	5 (1 μεταπτ. Δημοσίων Δικαίου - Πολιτικών Επιστημών)
8. Χημικός	3
9. Ηλεκτρ. μηχανικός	1
10. Βιολόγος (μετ. ραδιοβιολ.)	2
11. Τ.Ε.Ι. Δομικών έργων	1
12. Οικονομικό τμήμα	4
13. Περιβαλλοντολόγος (μετεκπαίδευση)	1
14. Τ.Ε.Ι. ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ (πτυχιούχος) Τ.Ε.Ι. Βιβλιοθηκονομίας (φοιτητής)	1
15. Σχολή Δασοπονίας και Φυσικού Περιβάλλοντος	2
16. Γεωπονίας	1
17. Θεολογική	1
18. Ψυχολογίας (ειδίκευση Κοινωνική Ψυχολ.)	1
19. Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων	1
20. Τ.Ε.Ι. Ζωικής Παραγωγής	1
21. Φιλοσοφική Σχολή	1
22. Παιδαγωγική Σχολή	1

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Χρόνος Δραστηριοποίησης στο οικολογικό κίνημα	Ατομα	Συχνότητα (%)
Λιγότερο από 6 μήνες	0	0
6 μήνες - 1 χρόνο	9	18,8
1 χρόνο - 3 χρόνια	8	16,6
3 χρόνια - 5 χρόνια	9	18,8
Πάνω από 5 χρόνια	22	45,8

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Χαρακτηρισμός οικ.ομάδας (α) επιλογής	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Αποκλειστικά περιβαλλοντική	7	14,6
2. Περιβαλλοντική με παράλληλη ενασχόληση με κοινωνικά θέματα	21	43,7
3. Ενασχόληση με κοινωνικά θέματα, που προσεγγίζονται από οικολογική λογική.	18	37,5
4. Κάτι άλλο	1	2,1
5. Δεν απάντησαν	1	2,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Τρόπος λήψης Αποφάσεων*	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Ειδικά καθορισμένες συναντήσεις με ψηφοφορία	20	32,8
2. Με την συζήτηση και άλλων θεμάτων	17	27,9
3. Ατυπες συζητήσεις	15	24,6
4. Χωρίς την παρουσία όλων των μελών	8	13,1
5. Κάτι άλλο	1	1,6

Από τους 48 ερωτώμενους οι 13 τσεκάρισαν πάνω από μια επιλογή

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

Αποδοχή του τρόπου δράσης*	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Από όλους	10	20,4
2. Την πελοψηφία	37	75,5
3. Την μειοψηφία	2	4,1
4. Κάτι άλλο	0	0

* 1 ερωτ. έδωσε 2 πιθανότητες

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

Χώρος συναντήσεων	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Γραφείο	43	89,6
2. Σπίτια μελών	1	2,1
3. Δημόσιο χώρο	4	8,3
4. Κάτι άλλο	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Συχνότητα συναντήσεων	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. > 1 φορά την εβδομάδα	18	37,5
2. 1 φορά την εβδομάδα	11	22,9
3. Κάθε 15 μέρες	10	20,8
4. 1 φορά τον μήνα	0	0
5. 1 φορά κάθε δύο μήνες	0	0
6. Δεν υπάρχει συγκεκριμένος χρόνος συνάντησης	9	18,8
7. Κάτι άλλο	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Υπάρχει οργανωτική πρόβλεψη	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Ναί	35	72,8
2. Όχι	12	25
3. Δεν ξέρω	0	0
4. Δεν απάντησαν	1	2,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

Μέλη της μορφής οργάνωσης που χρησιμοποιείται	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Τα παλαιότερα μέλη	0	0
2. Μέλη εκλεγμένα απ' την ομάδα	18	51,4
3. Απ' αυτούς, που θέλουν να συμμετέχουν	17	48,6
4. Κάτι άλλο	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Ανάληψη πρωτοβουλίας	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Πάντοτε	4	8,5
2. Συχνά	26	55,3
3. Μερικές φορές	14	29,8
4. Σπάνια	2	4,3
5. Ποτέ	1	2,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

Ανάθεση πρωτοβουλίας	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Η συντονιστική επιτροπή	3	6,3
2. Η συνέλευση της ομάδας	18	37,5
3. Οι πολίτες	1	2,1
4. Ο υπεύθυνος της δραστηριότητας	2	4,2
5. Δεν απάντησαν	24	50

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

Προσέλευση νέων μελών	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Πολύ σημαντικό	14	29,8
2. Σημαντικό	29	61,7
3. Ασήμαντο	4	8,5
4. Εντελώς ασήμαντο	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

Ενημέρωση νέων μελών	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Με δική τους προσπάθεια	14	28
2. Με την βοήθεια κάποιων μελών	33	66
3. Από την ειδική ομάδα ενημέρωσης	0	0
4. Κάτι άλλο	3	6

* 3 ερωτώμ. εκτός από την επιλογή (2) προσθέτουν ένα επιπλέον τρόπο ενημέρωσης, που δεν είχαμε προβλέψει.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

Προέλευση των πόρων της οικ. ομάδας	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Συνδρομές μελών	44	60,3
2. Πώληση βιβλίων, φυλλαδίων, περιοδικών	12	16,4
3. Εκδηλώσεις	6	8,2
4. Ομοσπονδία	1	1,4
5. Κάποιο πρόγραμμα της ομάδας π.χ. ανακύκλωση	7	9,6
6. Κάτι άλλο	3	4,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 30

Σχεδιασμός	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Πάντοτε	24	50
2. Συχνά	22	45,8
3. Αραιά	2	4,2
4. Ποτέ	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

Συμμετοχή των μελών	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Όλα τα μέλη	1	2,1
2. Τα περισσότερα μέλη	24	50
3. Λίγα μέλη	7	14,6
4. Κυμαίνεται ανά περιόδους	16	33,3
5. Κάτι άλλο	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 33

Υπάρχει συνεργασία με άλλες ομάδες	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Ναι	42	87,5
2. Όχι	6	12,5
3. Δεν Ξέρω	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 37

Οι συναντήσεις γίνονται	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Απουκίες συναντήσεις	21	39,6
2. Με προσημφορημένη συνάντηση	26	49,1
3. Με καθύρτηση της Ομοσπονδίας	6	11,3
4. Κάτι άλλο	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 38

Σχέση με την Τ.Α.	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Πολύ καλή	0	0
2. Καλή	8	16,7
3. Μέτρια	19	39,6
4. Κακή	15	31,3
5. Πολύ κακή	3	6,2
6. Δεν απάντησαν	3	6,2

ΠΙΝΑΚΑΣ 40

Δράση της Γ.Α. για τα τοπικά προβλήματα	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Πολύ αποτελεσματική	0	-
2. Αποτελεσματική	0	-
3. Μέτρια	12	25
4. Αναποτελεσματική	21	43,8
5. Πολύ αναποτελεσματική	13	27,1
6. Δεν απάντησαν	2	4,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 41

Σχολιασμός για τους θεσμούς λαϊκής συμμετοχής	Ατομα	Συχνότητα (%)
Αρνητικός	40	83,4
Μέτριος	3	6,2
Ασχετη απάντηση	1	2,1
Δεν ξέρω	1	2,1
Δεν απάντησαν	3	6,2

ΠΙΝΑΚΑΣ 42

Έχουν προβλήματα	Ατομα	Συχνότητα (%)
1. Ναι	36	75
2. Όχι	11	22,9
3. Δεν ξέρουν	0	0
4. Δεν απαντούν	1	2,1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
Σ.Ε.Υ.Π.
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Κουκούλι Πάτρας

Ιούνιος 1991

Στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας για τη λήψη του πτυχίου από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ξεκινήσαμε ένα ερευνητικό πρόγραμμα. Σκοπός του είναι να διεπιστώσουμε τα κίνητρα που οδηγούν τα άτομα στο να δραστηριοποιηθούν σε μια οικολογική ομάδα, καθώς και να μελετήσουμε τον τρόπο οργάνωσης, συμμετοχής και δράσης των οικολογικών ομάδων της περιοχής Θεσσαλονίκης.

Σας παρακαλούμε να συμπληρώσετε με προσοχή το παρακάτω ερωτηματολόγιο. Οι απαντήσεις σας είναι ανώνυμες για να μπορείτε να εκφράσετε με κάθε ειλικρίνεια και αντικειμενικότητα τις απόψεις σας.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας μπορούν να διατεθούν σε όσους ενδιαφέρονται.

Σας ευχαριστούμε εκ' των προτέρων για τη συνεργασία και τη βοήθειά σας.

Οι σπουδαστές
Κόλυβα Αθανασία
Μπασδαρης Γιώργος

Καλοδήμου Ρίτα
Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι Πάτρας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

(Σημειώστε με Χ ό,τι ταιριάζει με την περίπτωση σας:)

Η στήλη αυτή για κωδικογράφηση

1. Φύλο: άνδρας γυναίκα

1.

2. Ηλικία:
-Κάτω από 20 ετών
-Από 21 έως 25 ετών
-Από 26 έως 35 ετών
-Από 36 έως 45 ετών
-Πάνω από 45 ετών

Vertical grid for age selection

2.

3. Ποιά είναι η επαγγελματική σας κατάσταση σήμερα:
-Μαθητής/τρια
-Φοιτητής/τρια
-Ανεργός/η
-Στρατιώτης
-Συνταξιούχος
-Εργαζόμενος/η

Vertical grid for occupation selection

3.

4. Ποίο επάγγελμα εξασκείται:
-Εργάτης/τρια
-Ιδ. υπάλληλος
-Δημόσ. υπάλληλος
-Ελεύθ. επαγγελματίας

Vertical grid for profession selection

4.

5. Τι εκπαίδευση έχετε:
-Δεν πήγα καθόλου σχολείο
-Απόφοιτος δημοτικού
-Απόφοιτος Γυμνασίου (ή των τριών τάξεων εξαταξίου Γυμνασίου)
-Απόφοιτος Λυκείου (ή εξαταξίου Γυμνασίου)
-Ανώτερη εκπαίδευση
-Ανώτατη εκπαίδευση
-Μεταπτυχιακές σπουδές

Vertical grid for education selection

5.

6. Αν είστε φοιτητής/τρια ή απόφοιτος/η τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναφέρετε τη σχολή απ'όπου αποφοιτήσατε και την ειδικευση, που έχετε:

Horizontal line for university name

6.

7. Πόσο καιρό ασχολείστε με το οικολογικό κίνημα:
-Λιγότερο από 6 μήνες
-Απο 6 μήνες έως 1 χρόνο
-Απο 1 χρόνο έως 3 χρόνια
-Απο 3 έως 5 χρόνια
-Πάνω από 5 χρόνια

Vertical grid for duration selection

7.

8. Σημειώστε την σημαντικότητα που είχε για σας καθένας από τους παρακάτω πιθανούς λόγους συμμετοχής σε οικολογική ομάδα:

	πολύ σημαντικός	σημαντικός	μέτριος	ασήμαντος	εντελώς ασήμαντος
α. Προτροπή κάποιου φίλου ή γνωστού					
β. Προσωπικός προβληματισμός και πρωτοβουλία					
γ. Ενδιαφέρον, που προκλήθηκε από τη δράση της ομάδας.					
δ. Ενδιαφέρον για την κοινωνική & πολιτιστική ζωή της πόλης.					
ε. Ανάγκη να ανήκτε κάπου.					
στ. Δυσπιστία και απογοήτευση από τη δράση των πολιτικών κομμάτων.					
ζ. Ανάγκη για δημιουργική χρήση του ελεύθερου χρόνου.					

- α.
- β.
- γ.
- δ.
- ε.
- στ.

9. Αναφέρετε την οικολογική ομάδα/ες, στην οποία είστε μέλος σημειώνοντας στην πρώτη θέση την ομάδα στην οποία κυρίως συμμετέχετε.

- α. _____
- β. _____
- γ. _____

- 9. α.
- β.
- γ.

(Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν την ομάδα της α. θέσης)

10. Πως χαρακτηρίζετε την ομάδα στην οποία ανήκετε:
- α. Αποκλειστικά περιβαλλοντική
 - β. Περιβαλλοντική με παράλληλη ενασχόληση με κοινωνικά θέματα.
 - γ. Αποκλειστική ενασχόληση με κοινωνικά θέματα, που προσεγγίζονται από οικολογική λογική.
 - δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι) _____

10.

11. Παρουσιάστε, όσο το δυνατόν πιο συνοπτικά, τους σκοπούς της οικολογικής σας (9.α)

- α. _____
- β. _____
- γ. _____

- 11. α.
- β.
- γ.

12. Πως αποφασίζονται οι επιμέρους δραστηριότητες της ομάδας;

- α. Σε ειδικά καθορισμένες συναντήσεις όπου ακολουθεί ψηφοφορία
- β. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης και άλλων θεμάτων
- γ. Υστερα από άτυπες συζητήσεις
- δ. Χωρίς την παρουσία όλων των μελών
- ε. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

12.

13. Ο τρόπος δράσης της ομάδας πιστεύετε ότι τις περισσότερες φορές, είναι αποδεκτός:

- α. Από όλους
- β. Από την πλειοψηφία
- γ. Από μια μειοψηφία
- δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

13.

14. Σύμφωνα με τους σκοπούς της ομάδας σας προτεραιότητες δίνονται σε: (Δώστε μέχρι τρεις (3) απαντήσεις με σειρά προτεραιότητας).

- α. Κάποια αθευμένα συναισθηματικά, τοπικά, προβλήματα π.χ καταστροφή πρασίνου, έλλειψη παιδικών χαρών κ.λ.π.
- β. Κάποια από τα σύγχρονα προβλήματα π.χ κατανάλωση, διατροφή, γυναικείο ζήτημα κ.λ.π
- γ. Στην διαμόρφωση και υλοποίηση προτάσεων για νέο τρόπο ζωής π.χ βιοκαλλιέργειες, συνεταιρισμοί.
- δ. Στα προβλήματα ποιότητας ζωής, που προσεγγίζονται και μέσα από πολιτικό πρίσμα.
- ε. Δεν βάζετε προτεραιότητες.
- στ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

14.

- α.
- β.
- γ.
- δ.
- ε.
- στ.

15. Σε ποιά χώρο γίνονται οι συναντήσεις των μελών της ομάδας;

- α. Στο γραφείο της ομάδας
- β. Σε σπίτια των μελών
- γ. Σε δημόσιο χώρο
- δ. Κάπου αλλού (Αναφέρατε που)

15.

16. Πόσο συχνά γίνονται οι συναντήσεις των μελών της ομάδας;

- α. Συχνότερα από μια φορά την εβδομάδα
- β. Μία φορά την εβδομάδα
- γ. Κάθε 15 μέρες
- δ. Μία φορά τον μήνα
- ε. Μία φορά κάθε δύο μήνες
- στ. Δεν υπάρχει συγκεκριμένος χρόνος συνάντησης
- ζ. Ισχύει κάτι άλλο (Αναφέρετε τι)

16.

17. Υπάρχει στην ομάδα κάποια οργανωτική πρόβλεψη για το συντονισμό της;

- Ναι Όχι Δεν ξέρω
 (Αν ισχύουν οι περιπτώσεις "οχι" και "δεν ξέρω" πηγαίνετε στην ερώτηση 21)

17.

18. Αν ναι, έχει μορφή:

18.

- α. Γραμματείας
- β. Συντονιστικής επιτροπής
- γ. Υπάρχουν συντονιστές ανά ομάδα
- δ. Ισχύει κάτι άλλο (Αναφέρετε τι)

19. Αποτελείται από:

19.

- α. Τα παλαιότερα μέλη (χωρίς ψήφο)
- β. Μέλη εκλεγμένα από την ομάδα
- γ. Από αυτούς, που θέλουν να συμμετέχουν σε αυτό
- δ. Ισχύει κάτι άλλο (Αναφέρετε τι)

20. Πόσο διαρκεί η θητεία τους:

20.

21. Για την πραγματοποίηση κάποιας από τις δραστηριότητες της ομάδας εργάζεστε:

21.

- α. Ατομικά
- β. Χωρισμένοι σε μόνιμες ομάδες εργασίας
- γ. Χωρισμένοι σε ευκαιριακές ομάδες
- δ. Όλοι μαζί
- ε. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

22. Αναλαμβάνετε να φέρετε σε πέρας κάποια δραστηριότητα ύστερα από δική σας πρωτοβουλία:

22.

- α. Πάντα
- β. Συχνά
- γ. Μερικές φορές
- δ. Σπάνια
- ε. Ποτέ

23. Στις περιπτώσεις, που η πρωτοβουλία για κάποια δραστηριότητα δεν ανήκει σε σας, ποιός σας αναθέτει την ευθύνη;

23.

24. Οι εκπρόσωποι της ομάδας ορίζονται:

24.

- α. Υστερα από ψηφοφορία
- β. Από τα παλαιότερα μέλη
- γ. Οποίος είναι διαθέσιμος
- δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

25. Η προσέλκυση νέων μελών πόσο σημαντικό στόχο αποτελεί για την ομάδα σας:

25.

- α. Πολύ σημαντικό
- β. Σημαντικό
- γ. Ασήμαντο
- δ. Εντελώς ασήμαντο

26. Αν ναι, τα νέα μέλη της ομάδας ενημερώνονται κυρίως:

26.

- α. Με δική τους προσπάθεια
- β. Με την βοήθεια κάποιων μελών της ομάδας
- γ. Υπάρχει ειδική ομάδα ενημέρωσης
- δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

27. Οι πόροι της ομάδας σας προέρχονται κυρίως:

- α. Από συνδρομές μελών
- β. Από πώληση φυλλαδίων, βιβλίων, περιοδικών κ.λ.π.
- γ. Από εκδηλώσεις, που διοργανώνετε
- δ. Από την Ομοσπονδία
- ε. Από κάποιο πρόγραμμα της ομάδας (π.χ. ανακύκλωση)
- στ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

27.

28. Αναφέρατε τα τρία πιο σημαντικά θέματα, που απασχόλησαν την ομάδα σας την τελευταία τριετία:

- α. _____
- β. _____
- γ. _____

28. α.

β.

γ.

29. Ποιοί από τους παρακάτω τρόπους και μέσα παρέμβασης έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς:

A. ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- α. Ενημερωτικές εκστρατείες
- β. Μελέτες
- γ. Δημόσιες συζητήσεις
- δ. Ενημέρωση κατηγοριών πολιτών π.χ. μαθητές, εργάτες κ.λ.π.
- ε. Χρήση μέσων μαζικής ενημέρωσης
- στ. Πρακτική ενασχόληση με συγκεκριμένα θέματα π.χ. ανακύκλωση, προστασία ομάδων πληθυσμού, προστασία χλωρίδας και πανίδας.

29. Α.

α.
β.
γ.
δ.
ε.
στ.

B. ΜΕΣΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- α. Δρώμενα (haorening)
- β. Διαδηλώσεις
- γ. Καταλήψεις χώρων
- δ. Δικαστικές προσφυγές
- ε. Έκδοση περιοδικού
- στ. Έκδοση βιβλίων
- ζ. Έκδοση φυλλαδίων, αφισσών
- η. Όλα τα παραπάνω
- θ. Κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

B.

α.
β.
γ.
δ.
ε.
στ.
ζ.
η.
θ.

30. Πρίν από κάποια δραστηριότητα προηγείται σχεδιασμός:

- α. Πάντοτε
- β. Συχνά
- γ. Αραιά
- δ. Ποτέ

30.

31. Ποιά η συμμετοχή των μελών στις δραστηριότητες της ομάδας.

- α. Συμμετέχουν όλα τα μέλη
- β. Συμμετέχουν τα περισσότερα μέλη.
- γ. Συμμετέχουν λίγα μέλη
- δ. Κυμαίνεται ανα περιόδους
- ε. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

31.

32. Πιστεύετε ότι ο χρόνος, που διαθέτετε για τις δραστηριότητες της ομάδας είναι:

- α. Λίγος
- β. Αρκετός
- γ. Πολύς
- δ. Υπεραρκετός
- ε. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

32.

33. Η ομάδα σας συνεργάζεται με άλλες οικολογικές ομάδες της Βεσ/νίκης ή της υπόλοιπης Ελλάδας;

Ναι Όχι Δεν ξέρω.

33.

34. Αν ναι, με ποιές;

34. α.

α. _____

β. _____

β.

γ. _____

γ.

35. Για ποιά θέματα;

α. Παρέμβασης

β. Οργάνωσης

γ. Πολιτικής

δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

35.

36. Ποιοί είναι οι λόγοι, που σας οδηγούν σ' αυτή την συνεργασία;

36.

α. Κοινή πολιτική γραμμή

β. Δράση για την αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων

γ. Κοινός σκοπός

δ. Υπάρχουν φιλικές σχέσεις

με μέλη των ομάδων αυτών

ε. Ανάγκη ανταλλαγής ιδεών για καλύτερη αποτελεσματικότητα

α.

β.

γ.

δ.

ε.

στ.

(Όστε όσες απαντήσεις ισχύουν με σειρά προτεραιότητας)

37. Η συνεργασία διεξάγεται:

α. Με άτυπες συναντήσεις

β. Με προσυμφωνημένη συνάντηση

γ. Με παράτρυνση της Ομοσπονδίας

δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

37.

38. Πως θα χαρακτηρίζατε την σχέση της ομάδας σας με την τοπική αυτοδιοίκηση.

α. Πολύ καλή

β. Καλή

γ. Μέτρια

δ. Κακή

ε. Πολύ κακή

38.

39. Αν έχετε συνεργαστεί, για τι είσους θέματα:

α. Τοπικά

β. Ευρύτερα περιβαλλοντικά, που απασχολούν και την τοπική αυτοδιοίκηση

γ. Κοινωνικά-πολιτικά

δ. Ισχύει κάτι άλλο (αναφέρετε τι)

39.

40. Είναι αποτελεσματική η δραστηριότητα που αναπτύσσουν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν;

α. Πολύ αποτελεσματική

β. Αποτελεσματική

γ. Μέτρια

δ. Αναποτελεσματική

ε. Πολύ αναποτελεσματική

40.

41. Είναι επαρκείς οι θεσμοί λαϊκής συμμετοχής των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης; (Σχολιάστε)

41.

42. Κατά την γνώμη σας υπάρχουν καταστάσεις που δυσχεραίνουν την επιτυχή δράση της ομάδας;

42.

Ναι Όχι Δεν ξέρω.

43. Αν ναι, ποιές είναι αυτές:

43.

- α. _____
- β. _____
- γ. _____
- δ. _____

Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Η

Πιθανώς δεν καλύψαμε πλήρως όλες τις πλευρές του θέματος Γ' αυτό σας παρακαλούμε να σημειώσετε ότι πρόσθετες επόμενες θεωρείτε χρήσιμες για περαιτέρω διερεύνηση.

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Τ.Α.

Για τη λειτουργία του θεσμού της Τ.Α. σήμερα στην Ελλάδα ισχύουν οι εξής νόμοι:

Ο Νόμος 1065/80 αριθ. ΦΕΚ 168 24/7/86 (Α ΤΕΥΧΟΣ) όπου ορίζονται τα εξής γνωρίσματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:

α) Η αναγνώριση περισσότερων αρμοδιοτήτων στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

β) Η εξασφάλιση μεγαλύτερης αυτοτέλειας ως προς τη διοίκηση και διαχείριση τοπικών υποθέσεων

γ) Ο περιορισμός του κρατικού παρεμβατισμού με την άσκηση ουσιαστικού ελέγχου.

δ) Εκχώρηση εγγυήσεων ως προς τις πειθαρχικές διώξεις και την απόλυση αιρετών οργάνων

ε) Διευκόλυνση της αποστολής της Τ.Α. και κυρίως

στ) Δικαίωμα στην συμμετοχή εκπροσώπων των Ο.Τ.Α. σε συμβούλια και επιτροπές, που ορίζονται από τα άρθρα του νόμου

8, 12, 121, 124, 175, 216

Συμπληρωματικοί στον πιο πάνω νόμο είναι οι νόμοι:

- 1080/80 ΦΕΚ Α 246/1980 "περί προσόδων"

- 1144/81 ΦΕΚ 961/1981

- 1188/81 ΦΕΚ 204/31-7-81 "περί καταστάσεως προσωπικού οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης"

- 1232/82 ΦΕΚ 22/1982

- 1266/82 ΦΕΚ Α 81/1982 "Περί οργάνων ασκήσεως πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής"

- 1270/82 ΦΕΚ 93/82 τροποποίηση του συστήματος δημοτικής αποκέντρωσης λαϊκής συμμετοχής και διοικητικής αυτοτέλειας

- 1397/83 Καθιέρωση εθνικού Συστήματος Υγείας

- 1406/83 Τεκτικά Διοικητικά Δικαστήρια ΦΕΚ Α 82/1983
- Π.Δ. 331/83 Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εσωτερικών στους Νομάρχες ΦΕΚ Α 119/83
- Νόμος 1416/84 Ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΦΕΚ 18/84
- Π.Δ. 76/1985 ΦΕΚ Α 27/1.3.85 Δημιουργία Ενιαίου κειμένου "Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα"
- Νόμος 1622/86 Καθορίζει δύο βαθμίδες Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Α βαθμίδα: Δήμοι: Με υπευθυνότητα τοπικές υποθέσεις και έργα
Β βαθμίδα: Νομοί: Με επιτελικές λειτουργίες Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αναπτυξιακού σχεδιασμού έργων, υπηρεσίες ανώτερου επιπέδου π.χ. υγεία, εκπαίδευση κ.λπ.
- Νόμος 1832/1989

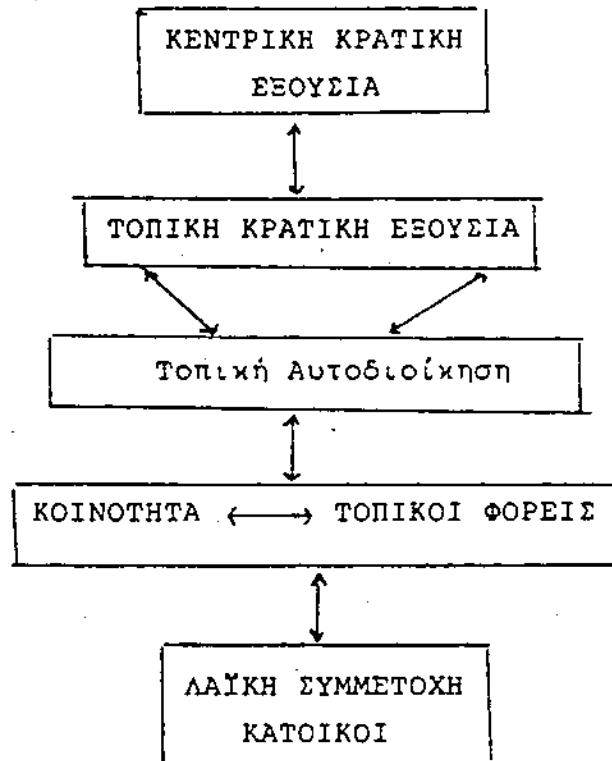
Και όπως τονίζεται στην έκδοση του Υπουργείου Εσωτερικών και της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε. "Οργανωτική δομή των Δ.Τ.Α. (Διοίκηση - Λειτουργίες - Προσωπικό)" (Ιούνιος 1987, σελ. 5)

"Οι μεταρρυθμίσεις που σημειώθηκαν, κυρίως τα τελευταία πέντε χρόνια, αναφέρονται περισσότερο στις σχέσεις μεταξύ κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης και διευρύνουν τη λαϊκή συμμετοχή στη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων".

ΔΟΜΗ - ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η δομή και διάρθρωση της Τ.Α. στην ελληνική πραγματικότητα, σύμφωνα με την παραπάνω πρόθεση παρουσιάζεται στους πίνακες (πτυχιακή εργασία των σπουδαστριών Δερβίση - Καμπάκου - Μπιλιάνη, 1989, σελ. 123 - 124 - 125)

Σχηματική Παράσταση (- 3β -) Διάρθρωσης της Τ.Α.

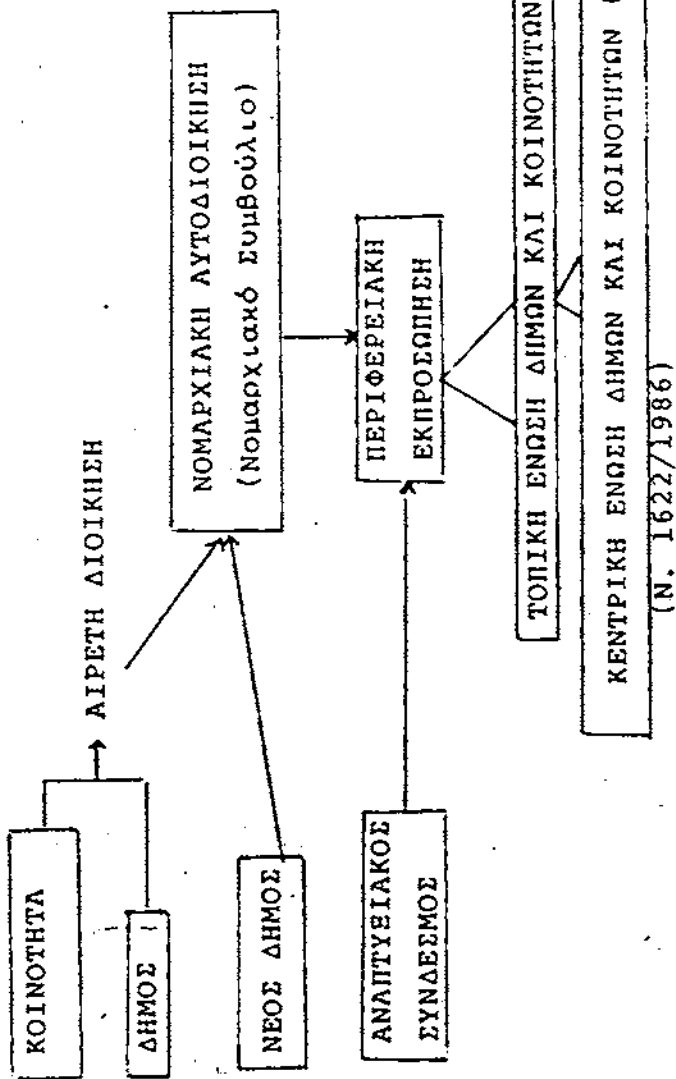

Σχηματική παράσταση (ΣΥ₁)

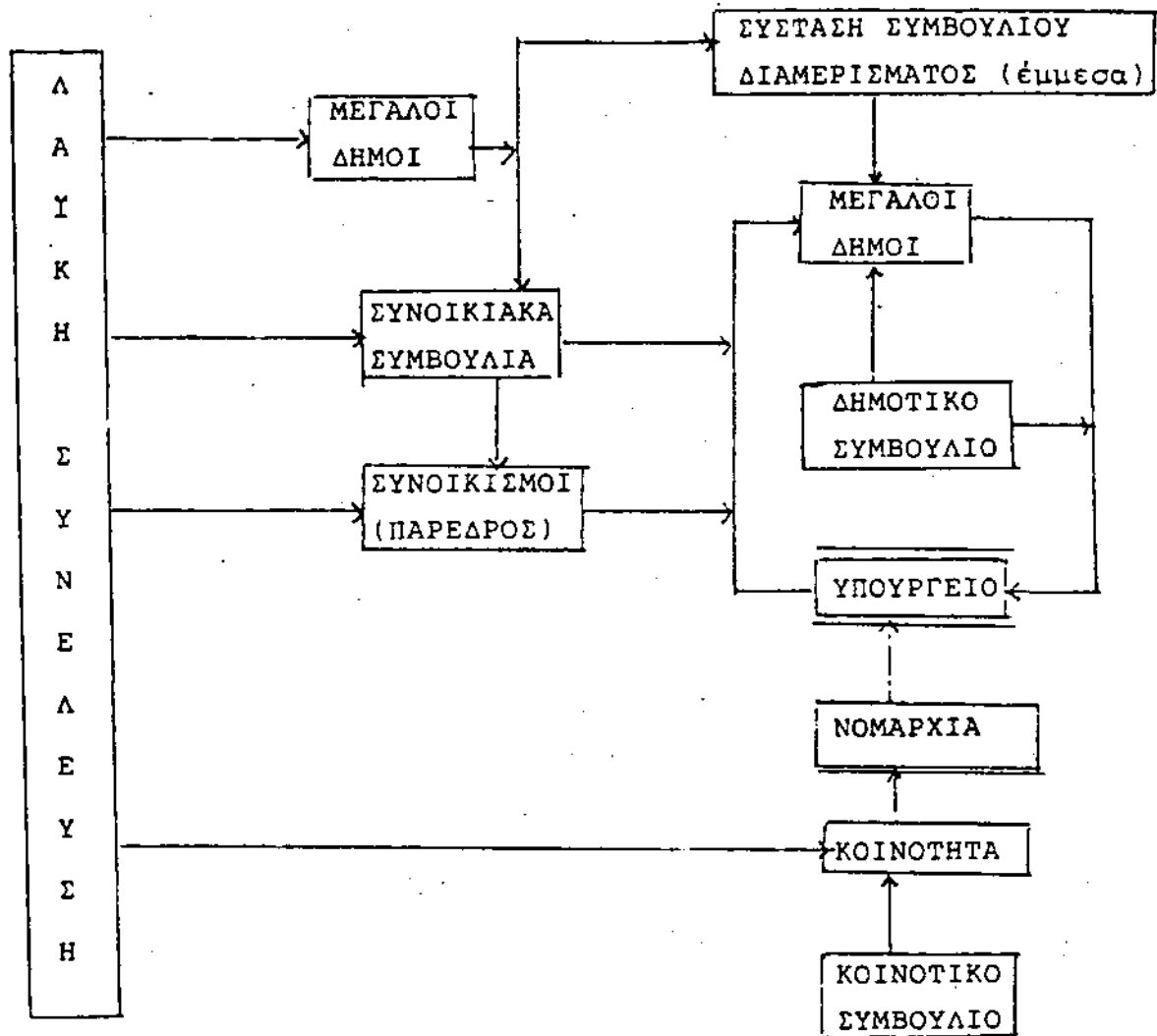
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Σχήμα από τον κ. Παπαϊωάννου
Αναπτυξιακό Σύμβουλο

(Κράτος σε τοπικά πλαίσια)

Σχεδιάγραμμα - 35 -
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

- Κ. Παπαϊωάννου Αναπτυξιακός Σύμβουλος
- Πώς περνά η γνώμη του κοινού μέσα από τη διαδικασία ως την Κεντρική Διοίκηση.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Πιο συγκεκριμένα, η κοινωνική συμμετοχή στην ελληνική Τ.Α. γίνεται προσπάθεια να προκληθεί κύρια με τους θεσμούς του παρέδρου και του συνοικιακού συμβουλίου, όπως καθορίζονται από τα άρθρα 133 - 144 και 145 -148 του Π.Δ. 76/85 αντίστοιχα καθώς και εκείνου της λαϊκής συνέλευσης, άρθρο 108 (άρθρο 4 Ν. 1832/1989)

"Πάρεδρος είναι ο εκπρόσωπος ενός αυτοτελούς συνοικισμού με πληθυσμό τουλάχιστον 151 κατοίκους, στη διοίκηση του δήμου ή της κοινότητας. Στην έδρα του δήμου ή της κοινότητας δεν εκλέγεται πάρεδρος. Επίσης κάθε δήμος ή κοινότητα δεν μπορεί να εκλέξει περισσότερους από πέντε πάρεδρους. Η εκλογή του παρέδρου γίνεται ταυτόχρονα με την εκλογή των δημοτικών και κοινοτικών αρχών. Πάρεδρος του συνοικισμού εκλέγεται ο υποψήφιος του επιτυχόντως συνδυασμού (δηλαδή οι επιλαχόντες συνδυασμοί δεν εκλέγουν κανέναν πάρεδρο) και για την εκλογή του έχουν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα και της εκλογικής νομοθεσίας"

Το συνοικιακό συμβούλιο είναι ένα άλλο όργανο για τη λαϊκή συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις. Κάθε δήμος και κοινότητα μπορεί να διαιρέσει την περιφέρεια δικαιοδοσίας του σε συνοικίες και να συγκροτήσει αντίστοιχα συμβούλια. Κατά συνέπεια οι σχετικές διατάξεις για την συγκρότηση συνοικιακού συμβουλίου δεν είναι υποχρεωτικές για το δήμο και την κοινότητα. Σε μεγάλο αριθμό δήμων και κοινοτήτων έχει γίνει εφαρμογή των διατάξεων αυτών (Έκδοση Υπουργείου Εσωτερικών -Ε.Ε.Τ.Α., 1987, σελ. 16-17).

Ο αριθμός των μελών, ο τόπος, ο χρόνος και η διαδικασία εκλογής των μελών, ο τρόπος σύγκλησης και λειτουργίας του

συνοικιακού συμβουλίου και οι σχέσεις του με το συμβούλιο και τα άλλα όργανα του δήμου και της κοινότητας, καθορίζονται με απόφαση του δημοτικού και του κοινοτικού συμβουλίου.

"Λαϊκή συνέλευση

Σε δήμους και κοινότητες με πληθυσμό μέχρι δέκα χιλιάδες κατοίκους στους οποίους δεν υφίστανται συνοικιακά συμβούλια, ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας μπορούν να συγκαλούν τουλάχιστον μία φορά λαϊκή συνέλευση των κατοίκων στην οποία συζητιούνται θέματα που αφορούν το δήμο ή την κοινότητα"

(Δημοτικός και Κοινοτικός κώδικας -ΦΕΚ Α 146 Π.Δ. 323/89)

Επίσης σαν θεσμός, ο οποίος θα διευκόλυνε την συμμετοχή των πολιτών των μεγάλων πόλεων στις τοπικές υποθέσεις θεωρήθηκε ο θεσμός του δημοτικού διαμερίσματος (Ν. 1065/80 -Δ.Κ.Κ. άρθρο 110) και η λειτουργία του Συμβουλίου Διαμερίσματος (άρθρα 27 επί του ν. 1270/1982) για το λόγο ότι:

"Το συμβούλιο έχει τη δυνατότητα να επιλέγει τις πιο πρόσφορες μορφές επικοινωνίας με τους πολίτες πέρα από αυτές, που ενδεικτικά προτείνει ο νομοθέτης και από όσες τυχόν θα υιοθετήσει το Δημοτικό Συμβούλιο. Εκτός από τις επιτροπές στις οποίες συμμετέχουν Σύμβουλοι του Δημοτικού Διαμερίσματος, ενδιαφερόμενοι δημότες και ειδικοί επιστήμονες, το Συμβούλιο επικοινωνεί και συνεργάζεται με τους κοινωνικούς φορείς της περιοχής του, ενώ οφείλει να πληροφορεί τους πολίτες και να προωθεί την ενεργό συμμετοχή τους, ενδυναμώνοντας γι' αυτό το δικαίωμα της Αναφοράς και των Προτάσεων των πολιτών" (Κατσούλης Δ., 1988, σελ. 40)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Για να γίνει πιο κατανοητός απ τον αναγνώστη ο τρόπος δράσης των οικολογικών ομάδων, οι μελετητές στη συνέχεια θα παραθέσουν -υπό τύπο παραδείγματος- μια μέθοδο προσέγγισης και συμμετοχής κι ενημέρωσης του κοινού για τη δράση του Συλλόγου Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Δασοπυρόσβεσης (Σ.Ε.Δ.Α.Π.). Ο τρόπος αυτός που θα παρουσιαστεί έχει εφαρμοστεί από τον αναφερόμενο σύλλογο το τρέχον έτος. Ενσωματώνει δε αρκετά στοιχεία κοινωνικού σχεδιασμού (με την πλατιά έννοια του όρου). Ας επισημανθεί πως η επιλογή της συγκεκριμένης δράσης του συλλόγου αυτού είναι τυχαία και δεν σημαίνει πως άλλες ομάδες και σύλλογοι δεν εφαρμόζουν άλλους ενδιαφέροντες τρόπους πρόκλησης της συμμετοχής του κοινού.

Προκειμένου ο ΣΕΔΑΠ να επιτύχει την επαρκή συμμετοχή δασοπυροσβεστών για τη φετινή θερινή περίοδο δασοφύλαξης, από πολύ νωρίς υιοθέτησε ένα πρωτότυπο και ελκυστικό -κατά την άποψη των μελετητών- τρόπο προσέγγισης του κοινού. Έχει επισημανθεί από την εμπειρία της προηγούμενης χρονιάς πως θα ήταν αρκετά ωφέλιμο και θα διευκόλυνε τη δράση της ομάδας η συμμετοχή νέων μελών στο πρόγραμμα δασοφύλαξης. Στόχος του Συλλόγου είναι η όσο το δυνατόν πιο πλήρης προφύλαξη του δάσους του Σείχ-Σου από πιθανές πυρκαγιές καθώς και η άμεση επέμβαση των μελών του συλλόγου σε ενδεχόμενη πυρκαγιά, γι' αυτό άλλωστε κατά τη διάρκεια της δασοφύλαξης τα μέλη του συλλόγου είναι εφοδιασμένα μ όλα τα είδη πρώτης ανάγκης (πυροσβεστήρες, φτυάρια, C.B. κ.λπ.) για να μπορούν να αντιμετωπίσουν μια πυρκαγιά.

Καθόλη τη διάρκεια του χρόνου ο Σύλλογος φρόντισε να διατηρεί επαφή τόσο με τις διάφορες υπηρεσίες που ασχολούνται με το δάσος όσο και με τα μέλη και τους φίλους τους Συλλόγου ενημερώνοντάς

τους με μια δική του εφημεριδοϋλα τα "Χίλια δέντρα" η οποία προσφερόταν σ' όλους ατελώς. Ακόμα κατά τη χειμερινή περίοδο προκάλεσε τη συμμετοχή του κοινού της πόλης της θεσ/νίκης οργανώνοντας κάποια δράματα (happening) με θέμα το δάσος και την προστασία του. Ενώ σε κάθε συζήτηση για το δάσος είχε ενεργή παρουσία.

Με την έναρξη της θερινής περιόδου όπου άρχισε και η δασοφύλαξη κρίθηκε σκόπιμη η προσέλευση νέων μελών και η επαναδραστηριοποίηση των ήδη υπάρχόντων. Στα ήδη συμμετέχοντα μέλη σταλθηκε, στο καθένα ονομαστικά, μια επιστολή που καλούσε τα μέλη σ' ένα γλέντι πάνω στο δάσος, όπου θα υπήρχε ζωντανή μουσική, άφθονοι μεζέδες και καλό κρασάκι (η πρόσκληση εκτίθεται στη συνέχεια). Τονίζόταν ιδιαίτερα πως καλό θα ήταν να έφερνε το κάθε μέλος και κάποιον-ους γνωστούς του για να γνωρίσει το σύλλογο και το μέρος που γίνεται η δασοφύλαξη.

Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης συνάντησης στις αρχές Ιουνίου και πριν αρχίσει για τα καλά η διασκέδαση οι υπεύθυνοι του συλλόγου έκαναν μια αναδρομή στη δράση του, είπαν τις προτάσεις τους για τη νέα περίοδο και ζήτησαν από τους παρευρισκόμενους να συμμετέχουν στη δασοφύλαξη και να δηλώσουν τις μέρες και τις ώρες που ήθελαν να φυλάξουν. Αυτή η ενεργεια θα βοηθούσε το σύλλογο να καταστρώσει ένα πρόγραμμα δράσης για τη νέα σαιζόν αλλά και θα έλυγε διάφορα προβλήματα όπως π.χ. μεταφορές των μελών στους χώρους δασοφύλαξης, ιδιαίτερα αυτών που δεν διέθεταν κάποιο μεταφορικό μέσο, και άλλα.

Με την ενέργεια αυτή κατόρθωσε και να δραστηριοποιήσει τα παλιά μέλη αλλά και να προσελκύσει νέα εφόσον μέσω του γλεντιού δημιουργήθηκαν σχέσεις, αναπτύχθηκε επικοινωνία και έγιναν διάφορες χρήσιμες συζητήσεις σχετικά με την αναγκαιότητα της

δασοφύλαξης συνοδεία κρασιού.

Όμως η δραστηριοποίηση του συλλόγου με στόχο την πρόσκληση της συμμετοχής δεν σταμάτησε μόνο σ' αυτή την ενέργεια. Σε σύντομο χρονικό διάστημα τα μέλη του συλλόγου -συμπεριλαμβανομένων και των νέων μελών και φίλων- έλαβαν μία νέα επιστολή που τους καλούσε σε νέα συνάντηση-γλέντι υπό το φως της πανσελήνου του Αυγούστου. Μ' αυτό τον τρόπο θα γιορταζόταν η επιτυχής παρέμβαση του συλλόγου και αυτό το καλοκαίρι. Αξίζει να αναφερθεί πως δεν ήταν και λίγοι οι συμμετέχοντες στο σύλλογο ακριβώς λόγω αυτών των έξυπνων και πρωτότυπων συναντήσεων.

Εδώ αξ σημειωθεί πως σε μια απ' αυτές τις συναντήσεις προκλήθηκε και συμμετείχε ο νομάρχης της Θεσσαλονίκης, που λόγω της συμμετοχής στη διαδικασία αυτή και ερχόμενος σε επαφή με το δάσος και τα ζώα του (είχε... "προσκληθεί" ειδικά και η αλεπουδίτσα που επισκεπτόταν το συγκεκριμένο σημείο) απαγόρευσε για χρόνια το κυνήγι.

Τελειώνοντας αυτή την σύντομη ανασκόπηση της δράσης του Σ.Ε.Δ.Α.Π., με στόχο την πρόκληση συμμετοχής, οι μελετητές πιστεύουν πως η πρωτοτυπία στη δράση αλλά και η μεθοδικότητα και η σαφήνεια των σκοπών του συλλόγου έφερε το πολυπόθητο αποτέλεσμα αλλά και λειτούργησε "εκπαιδευτικά" για τα μέλη του ωθώντας τα σε νέες δραστηριότητες.

**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΠΥΡΟΣΒΕΣΗΣ**
Θ. 10285, 541 10 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Ληροφορίες: (Σταύρος Υφαντής) 031/ 273.483

Θεσσαλονίκη 17 Ιουνίου 1991

γαπητοί φίλοι,

Το καλοκαίρι έφτασε και η απειλή της καταστροφής των ελάχιστων περιαστικών δασών της πόλης μας από τις πυρκαγιές έχει γίνει πάλι εφιαλτική. Ιδιαίτερα φέτος που οι πολλές βροχές έχουν φέρει μια τεράστια αύξηση της βλάστησης του υπορόφου των δασών ο κίνδυνος είναι αυξημένος, μια και με τις πρώτες ξηρασίες θα εταβληθεί σε μια μάζα από ξερά χόρτα που είναι εξαιρετικά εύφλεκτη και διευκολύνει τη διάδοση της φωτιάς.

Μπορούμε όμως να κάνουμε κάτι όλοι μας, μια μικρή συμβολή του καθένα μας στην προστασία των δασών μας. Ο Σύλλογος Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης την περσινή χρονιά είχε μια έντονη, καθημερινή παρουσία στο Σείχ-Σου και ήταν σημαντικός παράγων αποτροπής των εμπρησμών. Για την δραστηριότητά του αυτή δέχτηκε άλλωστε τα ευχαριστήρια του Δασαρχείου, της Διεύθυνσης Δασών και του κ. Νομάρχη.

Φέτος για δεύτερη χρονιά, καλύτερα οργανωμένοι και εφοδιασμένοι με την περσινή πείρα μας, θα συνεχίσουμε τις βάρδιες πυροπροστασίας. Μετά από συνεννόηση με το Δασαρχείο Θεσσαλονίκης οι βάρδιες φέτος θα γίνουν στον χώρο δασικής αναψυχής **Αρτεμις** και στον λόφο **Σιθρί Τεπέ** όπου υπάρχει παρατηρητήριο της δασικής υπηρεσίας που θα χρησιμοποιήσουμε. Πρόκειται για θέσεις με μεγάλη ορατότητα που ελέγχουν μεγάλο τμήμα του Σείχ-Σου, τόσο προς την περιοχή Ασβεστοχωρίου - Εξοχής όσο και προς την πόλη της Θεσσαλονίκης (Τούμπα - Πυλαία). Οι βάρδιες θα είναι καθημερινές από τις 4 το απόγευμα έως τις 9 το βράδυ ή και αργότερα.

Την προσπάθειά μας θα συνδράμει και φέτος ο Σύλλογος των CBers διαθέτοντας καθημερινά ένα αυτοκίνητο, μόνιμη βάση CB, και χρήση του κέντρου τους για διευκόλυνση των επαικοινωνιών. Οι επικοινωνίες θα βοηθούνται και με τα δύο φορητά CB του Συλλόγου μας. Σε εξέλιξη είναι συνεννοήσεις με άλλους φορείς (Ορειβατικούς Συλλόγους, Φίλοι του ποδηλάτου, ομάδα στο Δήμο Συκεών) για την καλύτερη οργάνωση της φετινής προσπάθειας.

Αρχίζουμε λοιπόν την Τετάρτη 17 Ιουνίου και για την καλύτερη επαφή μας λοιπόν αλλά και την γνωριμία με τον χώρο διοργανώνουμε μαζί με τον Σύλλογο των CBers μια μικρή ΓΙΟΡΤΗ, στις 7 το απόγευμα στον χώρο δασικής αναψυχής Αρτεμις. Βρίσκεται πάνω στον δρόμο που ξεκινά πάνω από το Φιλίππειο και κατευθύνεται προς την Εξοχή, σχεδόν στην κορφή πριν ο δρόμος αρχίζει να κατεβαίνει προς Ασβεστοχώρι. Θα πάρουν όμως και σχετικές πινακίδες από το Φιλίππειο που θα οδηγούν στον χώρο. Καλούμε όλους τους Θεσσαλονικείς να έρθουν για να περάσουμε κάποιες ευχάριστες ώρες, να πούμε κανά κρασάκι ή τσιπουράκι, να γνωριστούμε και να οργανώσουμε όλοι μαζί την πυροπροστασία.

Ακόμη για την εκπαίδευση των μελών αλλά και όσων ενδιαφέρονται θα διοργανώσουμε ειδικό σεμινάριο στα τέλη Ιουνίου που θα περιλαμβάνει 5 - 6 δίωρα μαθήματα από ειδικούς επιστήμονες. Τα θέματα που θα διδασκούνται είναι: Στοιχεία μετεωρολογίας, Συμπεριφορά και εξέλιξη της φωτιάς ανάλογα με τον τύπο του δάσους, Δασική νομοθεσία, Προβλήματα των περιαστικών δασών της Θεσσαλονίκης και πρακτική εκπαίδευση στη χρήση των μηχανημάτων της δασικής υπηρεσίας και στις τηλεπικοινωνίες. Σχετική ανακοίνωση θα υπάρξει αργότερα.

Δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια. Μόνο η ενεργός συμμετοχή των πολιτών μπορεί να σώσει τα δάση. Ο καννας ανεξαρτήτως φύλου ή ηλικίας, μπορεί να αφιερώσει ελάχιστες ώρες. Δεν χρειάζονται ούτε ειδικά σωστικά προσόντα, ούτε ιδιαίτερες γνώσεις. Και ας είναι βέβαιος ότι το δάσος θα τον αποζημιώσει χαρίζοντάς του κάποιες ώρες δροσιάς και μοναδικής ηρεμίας, μακριά από τις απάνθρωπες συνθήκες που επικρατούν στην πόλη. Μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας στα τηλέφωνα: **273.483** και **202.349**.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Θεσσαλονίκη 5 Αυγούστου 1991

Πραγματοποιήθηκε στην Θεσσαλονίκη, στο καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. στον Χορτιάτη, το Σαββατοκύριακο 3 & 4 Αυγούστου 1991 η 1η Πανελλήνια Συνάντηση Συλλόγων και Ομάδων Εθελοντικής Δασοπροστασίας. Κατά την διάρκεια της συνάντησης που διοργανώθηκε από τον Σύλλογο Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης, ανταλλάγησαν εμπειρίες μεταξύ των συλλόγων και τέθηκαν οι βάσεις για την μελλοντική συνεργασία τους. Συζητήθηκαν ακόμη τα προβλήματα της προστασίας των περιστατικών δασών και ιδιαίτερα οι παράνομες ενέργειες της εταιρείας ΚΙΣΣΟΣ Α.Ε. που προχωρά στη οικοπεδοποίηση 2.000 στρεμμάτων, χαρακτηρισμένων ως αναδασωτέων, στην περιοχή του Χορτιάτη. Η Συνάντηση κατέληξε στις παρακάτω προτάσεις προς την πολιτεία για την οργάνωση του θεσμού της Εθελοντικής Δασοπροστασίας:

1. Διάθεση ΔΩΡΕΑΝ στα σωματεία εθελοντικής δασοπροστασίας τηλεοπτικού χρόνου στα κρατικά κανάλια, στη ζώνη προγραμμάτων μεγάλης θεαματικότητας και για αρκετές φορές την εβδομάδα, με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για το έργο της εθελοντικής πυροφύλαξης.

2. Διάθεση μεταφορικών μέσων από την πολιτεία ή από ιδιωτικούς φορείς για το διάστημα από 1 Ιουνίου έως 30 Σεπτεμβρίου. Τα μεταφορικά μέσα είναι απαραίτητα τόσο για την μεταφορά των εθελοντών όσο και για τις περιπολίες. Σήμερα οι περισσότεροι σύλλογοι αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα μεταφοράς των εθελοντών είτε γιατί αυτοί δεν διαθέτουν δικά τους μεταφορικά μέσα είτε γιατί αυτά δεν επαρκούν.

3. Κρατική επιχορήγηση στους συλλόγους εθελοντικής δασοπροστασίας, ανάλογα με το έργο που προσφέρουν και εξοπλισμός με τα απαραίτητα εργαλεία για τις δραστηριότητες πυροπροστασίας.

4. Κατασκευή πυροφυλακίων που θα χρησιμοποιούνται από τους συλλόγους. Τα πυροφυλάκια θα πρέπει να επιτρέπουν την λεπτομερή επιτήρηση μεγάλης δασικής έκτασης και θα επιλεγούν με την συνεργασία της δασικής υπηρεσίας.

5. Να δοθεί επιτέλους λύση στο πρόβλημα του συντονισμού επικοινωνίας όλων των εμπλεκόμενων δυνάμεων πυροφύλαξης και πυρόσβεσης (δασικών, πυροσβεστικών, αστυνομικών, στρατιωτικών, εθελοντικών). Σήμερα οι δυνάμεις αυτές επικοινωνούν σε διαφορετικές συχνότητες με αποτέλεσμα να μην υπάρχει αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ τους.

6. Επέκταση του προγράμματος επικοινωνίας ΔΑΣΟΣ του ΟΤΕ και στην περιφέρεια.

7. Αξιοποίηση των εθελοντών πολιτών από την πολιτεία. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις έχουν δείξει ότι αποφεύγουν να αναλάβουν την οργάνωση του προσφερόμενου εθελοντικού δυναμικού των πολιτών. Μόνη εξαίρεση αποτέλεσε η κυβέρνηση του καλοκαιριού του 1989 επί της οποίας το Υπουργείο Εσωτερικών πρότεινε σχέδιο νόμου για την αξιοποίηση εθελοντικών ομάδων, στο οποίο οι υπάρχουσες τότε ομάδες και σύλλογοι έχουν κάνει τις προτάσεις και παρατηρήσεις τους.

8. Κίνητρα οποιασδήποτε μορφής που θα δοθούν στους εθελοντές θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιαίτερης μελέτης και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να έχουν χαρακτήρα ανταλλαγμάτων.

9. Τα παραπάνω μέτρα θα αποφέρουν σχετικά μόνο αποτελέσματα αν δεν συνοδευτούν από ενημέρωση των πολιτών για το φυσικό περιβάλλον και την εκπαίδευσή τους για την προστασία του. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση θα πρέπει να αρχίζει από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου.

Ο θεσμός της Εθελοντικής Δασοπροστασίας όμως είναι υπόθεση μη κυβερνητικών οργανώσεων. Κρατικός έγκλος σημαίνει τον εκφυλισμό του θεσμού με δεδομένη μάλιστα την παροιμιώδη αδιαφορία των δημοσίων υπαλλήλων που θα στελεχώσουν τις διευθυντικές θέσεις ενώ οι πολίτες που θα συμμετέχουν θα εξαγοράζουν την προσφορά τους με συγκεκριμένα ανταλλάγματα. Οι σύλλογοι και ομάδες εθελοντικής δασοπροστασίας αντιλαμβάνονται ότι δεν μπορούν ούτε και επθυμούν να υποκαταστήσουν την πολιτεία στο έργο της. Αυτή οφείλει να προωθήσει στην λήψη άμεσων μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος ώστε να ανακτηθεί η κλονισμένη προς αυτήν εμπιστοσύνη των πολιτών.

Οι σύλλογοι Εθελοντικής Δασοπροστασίας έχουν ανάγκη από την βοήθεια όλων των πολιτών δεδομένου ότι χωρίς την ενεργό συμμετοχή των πολιτών η πολιτεία, όσα μέτρα και αν λάβει, αδυνατεί να προστατέψει τα δάση που μένουν. Οι σύλλογοι που δραστηριοποιούνται το φετινό καλοκαίρι, απ' όσο γνωρίζουμε, είναι οι εξής:

- ΔΑΣΟΣ Σύλλογος Δασοπροστασίας τηλ. (0593) 23.300, 22.907
- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Σύλλογος Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης (031) 273.483, 271.827
- ΑΤΤΙΚΗ Εθελοντές Δασοπροστασίας Αττικής (ΕΔΑΣΑ) 3425.749, 3425.236, 3425.856
- Όμιλος Φίλων του Δάσους 8132.111
- Ελληνική Προστασία Δασών (ΕΛΠΙΔΑ) 9582.584, 9583.355
- Πρωτοβουλία Πολιτών για την Προστασία του Υμηττού 9940.110
- Α.Ε.Τ.Ο.Σ. Γλυφάδας 9612.220

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στα τηλέφωνα 273.483 (Σταύρος Υφαντής) και 271.827 (Δώρα Σκαρτσά).

**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΠΥΡΟΣΒΕΣΗΣ**
Τ.Θ. 10285, 541 10 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Θεσσαλονίκη 20 Αυγούστου 1991

Αγαπητοί φίλοι και φίλες

Για μια ακόμη φορά επικοινωνούμε μαζί σας για να σας ενημερώσουμε για τις δραστηριότητες του συλλόγου μας.

1. Συνεχίζονται μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου οι καθημερινές βάρδιες στο Σείχ-Σου. Παρ' όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε λόγω διακοπών πάνω από 70 άτομα έχουν συμμετάσχει μέχρι στιγμής. Μπορούμε λοιπόν και φέτος να ανταποκριθούμε στα καθήκοντα που αναλάβαμε αν συνεχίσετε να συμμετάσχετε στις βάρδιες. Μην διστάσετε λοιπόν, τηλεφωνείτε μας, και δηλώστε την συμμετοχή σας όποια μέρα το επιθυμείτε.

2. Για να γνωριστούμε μεταξύ μας αλλά και για να περάσουμε ένα ευχάριστο βράδυ, διοργανώνουμε **πάρτυ, στην Αυγουσιτιάτικη Πανσέληνο, την Δευτέρα 26 Αυγούστου**. Θα γίνει στο Σιβρί-Τεπέ, τον λόφο δηλαδή που φυλάμε, στο Σείχ-Σου. Θα υπάρχουν σπιτικοί μεζέδες, κρασάκι, τσίπουρο και ζωντανή μουσική - έκπληξη. Για όσους δεν έχουν αυτοκίνητο θα υπάρχουν τρία ραντεβού στις 8.30, 9 και 9.30 στο τέρμα των λεωφορείων της Ακροπόλεως. Σας περιμένουμε λοιπόν μαζί με την παρέα σας.

3. Ως γνωστόν ο σύλλογός μας δεν έχει πάρει ούτε μία δραχμή επιχορήγηση από κρατικούς φορείς. Μοναδικός του λοιπόν πόρος είναι οι συνδρομές των μελών, που είναι 2.000 δραχ. τον χρόνο, όπως αποφάσισε η Γενική Συνέλευση. Για να αντεπεξέλθουμε λοιπόν στα μεγάλα έξοδα που έχουμε, για να μπορέσουμε επιτέλους να νοικιάσουμε ένα γραφείο και για να πραγματοποιήσουμε τα σχέδιά μας για πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε μαθητές Γυμνασίων τον χειμώνα, σας παρακαλούμε να μας στείλετε την συνδρομή σας με ταχυδρομική επιταγή στην διεύθυνση του συλλόγου Τ.Θ. 10285, 541 10 Θεσ/ίκη.

Για κάθε περίπτωση σας υπενθυμίζουμε ότι μπορείτε να επικοινωνείτε μαζί μας στα τηλέφωνα 273.483 (Σταύρος Υφαντής) και 271.827 (Δώρα Σκαρτσή).

Συντροφιά με τις αλεπούδες

Από το ενημερωτικό
 δελτίο του Σ.Β.ΔΑ.Π
 χιλιά δένδρα¹¹
 τ.2 Σεπτ. 1990, Θεσ/ν/κ
 κη.

Μια ευχάριστη έκπληξη περιμένε στις αρχές Αυγούστου τα μέλη του Συλλόγου Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης, που φυλάνε το Σείχ-Σού. Μερικές (3 - 4) αλεπούδες, από τις λίγες που απέμειναν, άρχισαν δειλά-δειλά να κάνουν βόλτες γύρω τους, λίγο πριν τη δύση του ήλιου. Ο λόγος της ξαφνικής εμφάνισης ήταν η αφαίρεση ενός υδροστόμιου από τη δασική υπηρεσία που δημιούργησε μια μικρή ληνούλα στο ίδιο σημείο. Δυσασμένες λοιπόν οι αλεπούδες, η λειψυδρία βλέπετε ταλαιπωρεί εκτός από τους ανθρώπους και τα άγρια ζώα, περίμεναν να φύγουν τα μέλη του Συλλόγου για να ξεδιψάσουν. Γρήγορα όμως οι αλεπούδες κατάλαβαν τις φιλικές διαθέσεις των εθελοντών μια και κάθε βράδυ τις άφηναν τροφές και το ραντεβού έγινε πλέον καθημερινό. Πλησιάζουν μάλιστα σε πολύ κοντινή απόσταση παρ' όλο που κάποια απότομη κίνηση τις απομακρύνει. Και όσα μέλη του Συλλόγου μένουν μέχρι αργά το βράδυ, πίνοντας και κανά κρασάκι, διαβεβαιώνουν ότι είναι συναρπαστικό να συντρώγεις με τις τόσο χαριτωμένες αλλά και τόσο παρεξηγημένες αλεπούδες.

Παρεξηγημένες λοιπόν οι αλεπούδες μια και στο μυαλό κάποιων διεστραμμένων εγκεφάλων του υπουργείου Γεωργίας θεωρούνται επιβλαβή ζώα και είναι επικηρυγμένα μάλιστα με 1.000 δραχμές η μία. Βέβαια στη φύση δεν υπάρχει τίποτα το επιβλαβές (εκτός ίσως από τον άνθρωπο) και όλα τα ζώα έχουν τη δική τους θέση στο οικοσύστημα, ο λόγος όμως της επικήρυξης είναι οι πιέσεις του κυνηγετικού λόμπυ που υποστηρίζουν ότι τρώει άλλα ζώα όπως λαγούς, πέρδικες, φασιανούς, ορτύκια,

πάπιες τα οποία όπως φαίνεται μόνο οι ίδιοι έχουν δικαίωμα να τρώνε. Κι όμως τα είδη αυτά αποτελούν μόνο το 5-10% του διαιτολογίου των αλεπούδων που επιπλέον περιορίζονται συνήθως στα ασθενικά, τραυματισμένα ή ψόφια έτσι ώστε να βοηθούν στη φυσική επιλογή και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Αντίθετα η τροφή τους αποτελείται κυρίως από αρουραίους και ποντίκια (τουλάχιστον πέντε την ημέρα) ενώ το καλοκαίρι τρώνε και μεγάλα έντομα (ακρίδες και σκαθάρια) και φρούτα. Συμβάλλει λοιπόν ευεργητικά η αλεπού στον έλεγχο της αύξησης των τρωκτικών που προκαλούν σημαντικές ζημιές στη γεωργία, όπως διαβεβαιώνει ο καθηγητής θηραματολογίας του Α.Π.Θ. κ. Ν. Παπαγεωργίου στο βιβλίο του "Μαθήματα Θηραματοπονίας".

Φωτεινή εξαίρεση στάθηκε μόνο ο νομάρχης Χίου που δεν υπέκυψε στις πιέσεις των κυνηγών και απαγόρευσε το κυνήγι των αλεπούδων στο νησί. Στο νομό Θεσσαλονίκης όμως παρ' όλα τα μεγάλα προβλήματα που προκαλούν τα τρωκτικά στη γεωργία το κυνήγι τους επιτρέπεται (ευτυχώς όχι στο Σείχ-Σού που έχει χαρακτηριστεί καταφύγιο θηραμάτων, αν και κάποιοι δοκιμάζουν και εκεί τις καραμπίνες τους).

Εμείς προσκαλούμε το νομάρχη Θεσσαλονίκης κ. Χαϊτίδη το βράδυ της Πανσέληνου, την Δευτέρα 3 Σεπτεμβρίου, σε γεύμα μέσα στο δάσος. Κι αυτό για να γνωρίσει καλύτερα τις αλεπούδες, πέρα από μύθους και προκαταλήψεις, και να απαγορέψει το κυνήγι τους στο νομό Θεσσαλονίκης. Οι αλεπούδες θα είναι σίγουρα πιστές στο ραντεβού τους. Ελπίζουμε και ο κ. νομάρχης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Ομάδες, οργανώσεις, κινήσεις περιοδικά και άλλα

Η Ομοσπονδία Οικολογικών και Περιβαλλοντικών Οργανώσεων είναι το διεκπεραιώσιμο επίπεδο εργάσιμης για μια σειρά συλλογικών πρωτοβουλιών.
Μεγαλύτερη σημασία έχει η άμεση επικοινωνία και δράση μεταξύ των ομάδων. Αναζητούμε νέους φίλους και αναπτύσσουμε τοπικά δραστηριότητα.
εδώστε λίγη κίνηση στην άγρια ζωή, κάντε μια κίνηση οικολογική.

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ - ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Θιάφου 51, 54631 Θεσσαλονίκη,
(031)222503 fax FAX

ΟΜΑΔΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΚΑΤΙΝΑ"
Βου.Μπραχίου 19, 54624 Θεσσαλονίκη
(031)938573, 902843

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ
Ναυαρί 1, 10683 Αθήνα,
(01)3641268

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΠΑΤΡΙΣΤΩΝ
Ιερόδου 478, 11144 Αθήνα,
(01)2011523

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΑΞΙΑ ΑΘΗΝΑΙΣ
Ναυαρί 39, 10680 Αθήνα,
(01)3640423, 3619937

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ-ΠΕΡΙΟΔ. "ΡΗΜΑ"
Βασιλειάδου 37, 10677 Αθήνα,
(01)3626319, FAX 3639930

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΑΞΙΑ ΠΑΙΡΑΣ
Βότση 52, 26221 Πάτρα,
(041)273227, 221398

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ-ΠΕΡΙΟΔ. "ΠΡΑΞΗ"
Καυτανίτσου 11, 54623 Θεσσαλονίκη,
(031)202349, 286042

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΑΘΗΝΑΙΣ
Αγίου Κωνσταντίνου 4, 10431 Αθήνα
(01)5226136, 5026111

ΘΕΙΩΤΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
"ΤΑ ΕΚΤΑΚΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝ"
Παλαιά 23, 54638 Θεσσαλονίκη
(031)820819, 843348

ΚΙΝΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
Ν. ΨΥΧΙΚΟΥ, Ρ. Βασιλείου 98
15431 Αθήνα, (01)7737777, 6716493

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΔΡΑΠΕΤΣΙΩΝΑΙΣ
Ερμούδου Σταυρού 71,
18648 Δραπετσώνα,
(01)7637112

ΟΙΚΟ-ΣΥΡΡΟΗ
Ακαδημίας 62, 10679 Αθήνα,
(01)3636785

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΜΙΣΩΝΑΙΣ
Ναυαρί 131, 17676 Καλλιθέα
(01)9380303-β, 9320571, 9389058

ΣΥΛΛΟΓΟΣ 418ΩΝ ΠΟΡΦΥΡΑΤΟΥ
Πλ. Αγίου Γεωργίου 4, 11361 Αθήνα,
(01)8212406, 2222281

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΘΑΞΟΥΣΕΣ ΙΑΙΓΑΡΙΟΥ
Ιερωσύνης 4, (01)5841944, 5812817

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ Ε.Μ.Π.
Ιάννου 41, 11144 Αθήνα,
(01)2023787, 8023332

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΑΤΡΙΣΤΩΝ
Μόρας 32, 11252 Αθήνα,
(01)8618778

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΣΙΜΟΥ
(01)9911542, 9922649, 9930081

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΑΥΘΑΔΑΙΣ
Αργούς 21, 16674 Γλυφάδα

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΑ ΘΕΣΣΑΡΩΝ
28091 Θιεσσαρό, 10674151462

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΑΣΙΟΤΗΡ ΙΑΚΚΙΩΝ
Κριεζήτου 20-24, 34100 Ιεράκιδα,
(0221)26231

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ
ΚΑΒΑΛΑΙΣ
Θιάφου 46, 65403 Καβάλα,
(051)839376, Fax 222002

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΑΡΝΙΑΙΣ
Καλαμάριου 19, 35100 Αρπία,
(0231)21010, 38026

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ
"ΧΕΛ ΕΠΟΙΗ"
Πολυμέλου 65, 22290 Περαλόνη,
(0791)23911, 24369

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΛΙΟΥ
Κατορπι, 37011 Νορταριά,
(0421)99378

ΟΜΑΔΑ ΟΙΚΟΠΑΡΕΒΑΙΝΗΣ ΠΛΑΤΩΝ
Πλάτων, 84800 Μάλας, (0287)22533

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΔΕΙΡΟΥ
Βεργίλου Ιαττοπούδη 9, 81100
Δείρος, (0337)22583, (0251)27434

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΡΡΗΜΕΣΙΟΥ
(0237)24310, 22604

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ
ΟΜΑΔΑ ΚΙΛΚΙΣ
Παναγιώτου 44, 41100 Κιλκίς,
(0341)22335

ΕΥΛΟΓΙΕΣ ΠΡΟΪΓΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΕΡΚΥΡΑΙΣ
Ερμού 2, 49100 Κέρκυρα,
(0661)24589, 31358, 35123, 38632

Η GREENPEACE ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΤΟ ΑΛΛΟ ΠΡΑΣΙΝΟ

Το καλοκαίρι του 1990 η Greenpeace παίρνει μια σημαντική απόφαση: την ίδρυση Εθνικού Γραφείου στην Ελλάδα. Ηδη, ένα σχεδόν χρόνο νωρίτερα, η επίσκεψη του πλοίου της Greenpeace "Σείριος" στο λιμάνι του Πειραιά θα προστοιμάσει το έδαφος: Η θερμή υποδοχή που επεφύλαξαν στο σκάφος και το πλήρωμά του οι χιλιάδες φίλοι και υποστηρικτές της οργάνωσης, φαίνεται πως αντανακλά και τα αισθήματα της ευρύτερης κοινής γνώμης.

Η Greenpeace έχει σήμερα γραφεία σε 24 χώρες και η απόφαση για την δημιουργία του ελληνικού τμήματος της οργάνωσης σφραγίζει την διάθεσή της για επέκταση σε νέους μεσημβρινούς και νοτιότερους παραλλήλους. Ετσι, τα τελευταία χρόνια θα κάνει συστηματική την παρουσία της στη Μεσόγειο, και σχετικά πρόσφατα, στη Σοβιετική Ένωση και τη Λατινική Αμερική. Το γεωγραφικό αυτό άνοιγμα συμπίπτει με την εποχή που η παγκοσμιότητα της οικολογικής κρίσης δεν αμφισβητείται σχεδόν από πουθενά, και πηγάζει από την αυξανόμενη συνειδητοποίηση του ότι ο "περιβαλλοντικός διεθνισμός" είναι η νέα φιλοσοφία που θα πρέπει να διέπει τη στρατηγική της επιβίωσης σε Δύση και Ανατολή, σε Βορρά και Νότο.

Για την Ελλάδα, η παρουσία της Greenpeace φέρνει μαζί της και μία νέα αντίληψη για την περιβαλλοντική δράση. Η Greenpeace, ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, απευθύνεται, χωρίς πολιτικές ή άλλου είδους διακρίσεις, στα πιο πλατιά στρώματα του πληθυσμού. Η ανταπόκριση είναι συχνά πάνω από τις προσδοκίες και είναι το μεγάλο πλήθος των υποστηρικτών οι οποίοι πλαισιώνουν με την ηθική και υλική συμβολή τους την οργάνωση, που επιτρέπει σ'ένα σχετικά μικρό επιτελείο στελεχών να κινείται με ευελιξία και αποτελεσματικότητα για την πραγμάτωση αυστηρά επιλεγμένων στόχων.

Η νέα πολιτική που φέρνει η Greenpeace αντλεί την δύναμή της απ' τη σχέση της με το συγκεκριμένο, το πραγματικό, το καθημερινό. Ετσι υιοθετείται η αρχή της άμεσης δράσης, σε αντιδιαστολή με την πολιτική των εξαγγελιών ή της απλής διαμαρτυρίας που συνήθως μεταθέτουν την επίλυση των προβλημάτων σ'ένα μέλλον που δεν ανατέλλει ποτέ. Αυτή η θετική προσέγγιση της πραγματικότητας επιτρέπει στην Greenpeace να παρεμβαίνει δυναμικά στη διαμόρφωση αυτού που θεωρείται επικαιρότητα, δημιουργώντας ειδήσεις, φέρνοντας στην επιφάνεια κρυμμένες ή "απαγορευμένες" πτυχές της καθημερινής ζωής, ιεραρχώντας μ'ένα διαφορετικό τρόπο απ' ότι η κατεστημένη λογική, τις προτεραιότητες. Μέσα απ' αυτήν την αντίληψη η περιβαλλοντική κρίση τοποθετείται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ανθρώπων και νέες κοινωνικές δυνάμεις καλούνται ν'αναλάβουν πρωταγωνιστικό ρόλο καθώς, όλο και ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού απορρίπτουν τις κυρίαρχες "αλήθειες" για την ανάπτυξη και την πρόοδο και ψάχνουν για έναν άλλο τρόπο διαχείρισης της υπόθεσης της ζωής σ'αυτόν τον πλανήτη.

Η νέα πολιτική αντίληψη φέρνει μαζί της και νέους τρόπους οργάνωσης και δράσης. Ετσι, η Greenpeace πιστεύει και δίνει έμφαση:

α) Στην αξιοποίηση της ειδικής επιστημονικής και επαγγελματικής γνώσης, η οποία μπαίνει στην άμεση υπηρεσία του περιβαλλοντικού κινήματος.

β) Στην ανάδειξη της πληροφορίας ως σημαντικού εργαλείου για την ανάπτυξη μιας νέας συνείδησης ή/και για την αποδυνάμωση εκείνων των συμφερόντων που συγκαλύπτουν την πραγματική εικόνα της σημερινής κρίσης.

γ) Στην δημιουργία ενός ισχυρού οικολογικού κινήματος μέσω της συγκρότησης ενός ευρύτατου αλλά συγχρόνως χαλαρού πλέγματος υποστήριξης και αλληλεγγύης.

δ) Στην υιοθέτηση ριζοσπαστικών μεθόδων για την προώθηση περιβαλλοντικών στόχων που έχουν επείγοντα χαρακτήρα, πράγμα που μπορεί να γίνει δυνατό με βάση τη διεθνή εμπειρία και τους μηχανισμούς που διαθέτει στο σύνολό της η οργάνωση.

Όμως η Greenpeace δεν έρχεται να ανταγωνιστεί ούτε να υποκαταστήσει τις ήδη υπάρχουσες

οργανώσεις στο χώρο του οικολογικού κινήματος. Αντίθετα, πιστεύει πως η εδώ παρουσία της θα ενισχύσει το μέτωπο εναντίον της καταστροφής του περιβάλλοντος και πως οι προτάσεις της, παρά τον συχνά διαφορετικό τους τόνο, θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις προτάσεις εκείνων των οργανώσεων που συγκλίνουν στους ίδιους στρατηγικούς στόχους. Πρέπει εν τούτοις να γίνει σαφές, ότι η Greenpeace δεν προτίθεται να αναπτύξει προνομιακές σχέσεις με κανένα πολιτικό κόμμα, όσο κι αν οι απόψεις και οι θέσεις της θα έχουν αναπόφευκτα πολιτικές προεκτάσεις, αφού συχνότατα η προστασία του περιβάλλοντος συγκρούεται με συμφέροντα κοινωνικών ομάδων ή με πρακτικές κομμάτων που βρίσκονται στην εξουσία.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Η Greenpeace είναι πριν απ' όλα μια διεθνής οργάνωση. Ξεκίνησε κι έγινε γνωστή με τις εκστρατείες της εναντίον των πυρηνικών, με τους αγώνες της για την σωτηρία της Ανταρκτικής, με τις επιχειρήσεις της για το σταμάτημα της γενοκτονίας των μεγάλων θηλαστικών στους ωκεανούς. Αργότερα επεκτάθηκε και σ' άλλα θέματα όπως είναι το διεθνές εμπόριο των τοξικών ουσιών, η ατμοσφαιρική ρύπανση, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, οι ορυκτές πηγές ενέργειας. Πρόσφατα, εγκαινίασε μια καμπάνια για την προστασία του Τροπικού Δάσους, ενώ εδώ και μερικά χρόνια η Μεσόγειος θεωρείται για αυτήν μια ειδική περιοχή: μια κλειστή, δηλαδή, θάλασσα όπου πολλές δραστηριότητες (για παράδειγμα η αλιεία) έχουν ξεπεράσει τα όρια αντοχής του οικοσυστήματος, ενώ οι χερσαίες και πλωτές πηγές ρύπανσης απειλούν κάθε μορφή ζωής - και βέβαια την υγεία των παράκτιων πληθυσμών.

Η ρύπανση απ' το πετρέλαιο: η πρώτη εκστρατεία

Το ελληνικό γραφείο της Greenpeace διάλεξε να συνδέσει την πρώτη φάση των δραστηριοτήτων του μ' ένα θέμα που αποκτά ενδιαφέρον και επικαιρότητα τόσο σε παγκόσμια όσο και σε τοπική κλίμακα. Η πρόσφατη οικολογική καταστροφή στον Κόλπο δεν είναι παρά ένας οδυνηρός προάγγελος μελλοντικών Αποκαλύψεων. Το πετρέλαιο, ένας στρατηγικός όπως λέγεται πόρος, δεν γίνεται μόνο αφορμή για έναν ακόμη φονικό πόλεμο, αλλά και όπλο για τον επηρεασμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Το θαλάσσιο οικοσύστημα της περιοχής θα χρειαστεί δεκαετίες για να συνέλθει, με άγνωστες προς το παρόν τις μη αναστρέψιμες συνέπειες από τη ρύπανση. Από την άλλη μεριά, εκατοντάδες εμπορικά, επιβατηγά και στρατιωτικά σκάφη διαπλέουν τον ελληνικό θαλάσσιο χώρο απορρίπτοντας - άλλοτε από αδιαφορία κι άλλοτε από πρόθεση - τεράστιες ποσότητες στερεών και υγρών αποβλήτων στους κλειστούς κόλπους, στα στενά περάσματα, ή απλούστερα στην ανοιχτή θάλασσα. Μια θάλασσα "που ανήκει σε όλους και σε κανέναν" όπως λέει ένα παλιό απόφθεγμα της Greenpeace και που για αυτόν το λόγο είναι πιο δύσκολη η προστασία της.

Ειδικότερα, η ρύπανση της θάλασσας απ' το πετρέλαιο θ' αποτελέσει για το ελληνικό γραφείο της Greenpeace μια πρόκληση, μια δοκιμασία κι ένα πρώτο στόχο. Αυτό θα είναι και το περιεχόμενο της πρώτης εκστρατείας με την οποία η οργάνωση εγκαινιάζει την παρουσία της στη χώρα μας. Στόχος μας είναι να συλλέξουμε πρωτότυπες πληροφορίες για περιστατικά που δεν έρχονται στη δημοσιότητα, να βοηθήσουμε στο να γίνουν γνωστές οι επιπτώσεις της ρύπανσης στα θαλάσσια οικοσυστήματα και τις ακτές, να πιέσουμε για άμεσες λύσεις, να δώσουμε τη δυνατότητα σ' όσους ανησυχούν για το περιβάλλον να συμβάλλουν μ' ένα πρακτικό και συγκεκριμένο τρόπο στο κίνημα για την προστασία του.

Ας δούμε όμως και μερικούς αριθμούς όπως προέκυψαν από μια πρώτη διερεύνηση του θέματος. Τα "ατυχήματα" που συνοδεύονται από διαρροή πετρελαίου, που γρήγορα γίνονται γνωστά και καλύπτονται από τα μέσα ενημέρωσης, δεν είναι παρά η κορυφή του παγόβουνου: αυτά αποτελούν μόνο το 9,4% όλων των απορρίψεων πετρελαιοειδών. Τα υπόλοιπα ποσοστά καλύπτονται από περιστατικά ρουτίνας στα οποία τα πετρελαιοφόρα (τάνκερς) κατέχουν την μερίδα του λέοντος με ποσοστό 80%. Απ' τα πετρελαιοφόρα αυτά μόνο το 35% είναι κατασκευασμένα μετά το 1980 και διαθέτουν, τουλάχιστον θεωρητικά, εξοπλισμό και τεχνολογίες κατακράτησης των αποβλήτων τους. Τα περισσότερα σκάφη έχουν ηλικίες μεγαλύτερες των 15 χρόνων, έχουν αγοραστεί σε τιμές "ευκαιρίας" και δεν υπακούουν στις προδιαγραφές των διεθνών συμβάσεων, όπως αυτή των Ηνωμένων Εθνών (MARPOL) την οποία έχει συνυπογράψει η χώρα μας. Έτσι μια σημαντική ποσότητα του διακινούμενου δια μέσου του ελληνικού χώρου πετρελαίου διαρρέει τελικά στη θάλασσα. Χονδρικοί υπολογισμοί ανεβάζουν την ποσότητα αυτή σε

60.000 τόννους το χρόνο για το Αιγαίο, 40.000 τόννους για το Ιόνιο και πάνω από 300.000 για το πετρέλαιο, που προερχόμενο από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, αποβάλλεται στο Λιβυκό Πέλαγος, νοτίως της Κρήτης.

Μια αναποτελεσματική επίσημη πολιτική

Από το σύνολο των περιστατικών ρύπανσης, μικρό μόνο μέρος γίνεται γνωστό λόγω της ανεπάρκειας των μεθόδων παρακολούθησης. Παρ' όλ' αυτά στα διάφορα ανά τη χώρα λιμεναρχεία έφτασαν 1.500 περιπτώσεις αξιόποινης ρύπανσης στο διάστημα της τελευταίας δεκαετίας. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν ρύπανση από πετρελαιοειδή. Όμως οι χρηματικές ποινές που τελικά επεβλήθησαν από τα δικαστήρια - και που διαφέρουν σκανδαλωδώς από τα ποσά που όρισαν αρχικά οι διοικητικές αρχές - δεν ξεπερνούν, κατά μέσον όρο, τις 150.000 δραχμές!

Στην κακή κατάσταση των πλοίων, στην ακαταλληλότητα των πεισοτέρων απ' αυτά και στην ανευθυνότητα πολλών πλοιοκτητών έρχεται να προστεθεί και η ανεπάρκεια σε ότι αφορά εγκαταστάσεις υποδοχής αποβλήτων στα λιμάνια. Έτσι ακόμη κι αυτοί που θα επιθυμούσαν να συμμορφωθούν, προβάλλουν ως δικαιολογία την καθυστέρηση των ναύλων, με αποτέλεσμα η απόρριψη των αποβλήτων στη θάλασσα (κυρίως σεντίνες και υπολείματα του φορτίου στις δεξαμενές) να θεωρείται η "προσφορότερη" λύση.

Να σημειώσουμε, τέλος, ότι οι ελλείψεις σε εξοπλισμό και μέσα συλλογής των πετρελαιοκηλίδων οδηγούν, στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα κατά τόπους σωστικά συνεργεία να καταφεύγουν στην αδιάκριτη χρήση διασκορπιστικών χημικών ουσιών, με συνέπειες εξίσου βλαπτικές για το περιβάλλον.

Σημαντική, όμως, ευθύνη για το πετρέλαιο που φθάνει τελικά στη θάλασσα, έχουν και οι χερσαίες πηγές. Σύμφωνα με υπολογισμούς, μόνο τα ελληνικά διυλιστήρια απορρίπτουν στο γειτονικό τους θαλάσσιο χώρο γύρω στους 40.000 τόννους υδρογονανθράκων και μάλιστα σε σημεία όπου ο έλεγχος είναι σχεδόν αδύνατος. Στην ποσότητα αυτή θα πρέπει ακόμα να προσθέσουμε και τις διαρροές απ' τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαιοειδών, καθώς κι αυτές που προκύπτουν απ' τους εκατοντάδες μικρούς νησιωτικούς σταθμούς παραγωγής ρεύματος, των οποίων ο ανεφοδιασμός - ιδιαίτερα το καλοκαίρι - γίνεται με μέση συχνότητα 2 φορές την εβδομάδα.

Ένα σημαντικό μέρος (5.000 τόννοι περίπου το χρόνο) απ' το πετρέλαιο που απορρίπτεται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο στη θάλασσα, φθάνει τελικά στις ελληνικές ακτές. Αυτό σημαίνει, αν πάρουμε υπόψιν τα 15.000 χιλιόμετρα ακτών που διαθέτει η χώρα, πως σε κάθε μέτρο ακτής αντιστοιχούν 330 γραμμάρια πετρέλαιο το χρόνο! Οι πύσες, που όλοι και όλες γνωρίζουμε, δεν είναι παρά μια μόνο εκδήλωση αυτού του φαινομένου.

ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Ποιά θα είναι τα βασικά σημεία γύρω από τα οποία θα κινηθεί η εκστρατεία της Greenpeace για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τα πετρελαιοειδή;

* Πολύπλευρη ενημέρωση της κοινής γνώμης σε ότι αφορά τις επιπτώσεις της ρύπανσης από πετρέλαιο, στη θάλασσα και τις ακτές.

* Δημοσιοποίηση της ανηπεριβαλλοντικής δραστηριότητας πλοίων, εταιρειών, διυλιστηρίων κλπ. που ευθύνονται για την υποβάθμιση του ελληνικού θαλάσσιου και παράκτιου χώρου.

* Αντίθεση στη γενικευμένη χρήση διασκορπιστικών, όχι μόνο εξαιτίας της τοξικής - υπολειμματικής τους δράσης, αλλά και για την φενάκη της εκ των υστέρων αποκατάστασης (ρουπαίνω- καθαρίζω) την οποία η μηχανιστική αυτή αντίληψη προωθεί και υποστηρίζει.

* Άρση του απορρήτου και των περιορισμών σε ότι αφορά την πρόσβαση μη κυβερνητικών

περιβαλλοντικών οργανώσεων σε χώρους, εγκαταστάσεις αλλά και πηγές πληροφοριών που σχετίζονται με το θέμα της θαλάσσιας ρύπανσης. Είναι προφανές ότι η διεκδίκηση αυτή μπορεί να έχει και γενικότερο χαρακτήρα.

* Ανάδειξη της θεμελιακής σχέσης ανάμεσα στη ρύπανση απ' το πετρέλαιο και τις εξαρτημένες απ' την πετρελαιοκή ενέργεια σύγχρονες οικονομίες. Η Greenpeace πιστεύει και θα δώσει έμφαση στην ανάγκη απαγκίστρωσης από τις ορυκτές πηγές ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα θα προωθήσει την ιδέα της εξοικονόμησης, των εναλλακτικών τεχνολογιών, της στροφής σε ανανεώσιμους πόρους.

Παράλληλα μ' αυτές τις επιδιώξεις θα πιέσουμε για λήψη μέτρων άμεσου-τεχνικού χαρακτήρα. Τα μέτρα αυτά δεν θίγουν την καρδιά του προβλήματος - που είναι η σταδιακή αποδέσμευση απ' το πετρέλαιο - αλλά μπορούν να συμβάλλουν στον περιορισμό της ρύπανσης. Ετσι ζητάμε:

- * Δημιουργία εγκαταστάσεων υποδοχής αποβλήτων σε 20 τουλάχιστον λιμάνια στη Μεσόγειο.
- * Απόσυρση όλων των ακατάλληλων σκαφών απ' τις ελληνικές θάλασσες και δήμευση εκείνων των πλοίων που είναι υπεύθυνα για κατά συρροήν παραβάσεις.
- * Ενεργοποίηση των νομοθετικών ρυθμίσεων που καθορίζουν τις ελάχιστες αποστάσεις ασφαλείας κατά την διέλευση πλοίων κοντά στις ακτές.
- * Αναπροσαρμογή και εξυγίανση του καθεστώτος επιβολής χρηματικών και άλλων ποινών στους υπαίτιους ρύπανσης και καθιέρωση της αρχής της αντικειμενικής ευθύνης για την αποζημίωση των βιγομένων.

Μέσα που θα χρησιμοποιήσει η Greenpeace για την επιτυχία της εκστρατείας.

- * Θα απευθυνθεί σε κάθε ευαίσθητο άτομο, άνδρα ή γυναίκα, όπως και σε επαγγελματικές ομάδες που θίγονται από τη θαλάσσια ρύπανση καλώντας τους προσωπικά να γίνουν αυτοί οι φορείς των πληροφοριών: ένα δίκτυο "παρατηρητών της θάλασσας" σε ολόκληρη τη χώρα μπορεί να αποδειχθεί το καλύτερο μέσο για την αποκάλυψη περιστατικών ρύπανσης και τον εντοπισμό των υπευθύνων.
- * Θα συνεργαστεί με ειδικούς, επιστήμονες και εθελοντές για την εξειδίκευση των προτάσεων της και για την υλοποίηση των στόχων της.
- * Θα αξιώσει και θα διεκδικήσει τη συμμετοχή σε θεσμικά όργανα που παίρνουν αποφάσεις σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής.
- * Θα χρησιμοποιήσει όλα τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης για να αναδείξει τις πραγματικές διαστάσεις των φαινομένων της ρύπανσης, να ρίξει φως σε "ενοχλητικές" λεπτομέρειες, να κατονομάσει πρόσωπα που φέρονται αναμειγμένα σε "βρώμκες επιχειρήσεις".
- * Θα προβεί σε ενέργειες (με συμβολικό αλλά και ουσιαστικό περιεχόμενο) για την παρεμπόδιση της ρύπανσης στην πράξη και για την πλατειά δημοσιοποίηση των απόψεών της.

Φυσικά η ρύπανση απ' το πετρέλαιο δεν είναι παρά η αρχή. Θα ακολουθήσουν εκστρατείες και σ' άλλα θέματα: τοξικά, ατμοσφαιρική ρύπανση, ενέργεια, φυτοφάρμακα, αλιεία, πυρηνικά, είναι μερικές απ' τις προτεραιότητες σ' έναν πολύ μεγαλύτερο κατάλογο. Κριτήριο όμως για την μία ή την άλλη επιλογή θα αποτελεί πάντα η ετοιμότητα της οργάνωσης καθώς και η κανονικότητά της να φτάνει σε ολοκληρωμένες και τεκμηριωμένες προτάσεις.

Η επιτυχής μέχρι σήμερα παρουσία και ανάπτυξη της Greenpeace σ' ένα μεγάλο αριθμό χωρών αποτελεί σίγουρα, για το ελληνικό γραφείο μια θετική παρακαταθήκη. Το πείραμα πρέπει όμως πάντα να επαληθεύεται κάτω απ' τις καινούργιες συνθήκες. Κι αυτό εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από όλους μας. Αλλωστε, ένα μαζικό πράσινο κίνημα δεν είναι τίποτε άλλο από ένα σύνολο καλά πληροφορημένων, ενσυνείδητων και ενεργοποιημένων πολιτών. Όμως, δεν υπάρχει πια καιρός για χάσιμο...

Από την συνάντηση τμήματος της Ομοσπονδίας
Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων-Πορταριά μηλίου
24-25/11/1990.

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ: ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΦΟΛΗΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Η συμμετοχή του ψηφοδέλιου των Οικολόγων Εναλλακτικών στις Ευρωεκλογές του Ιουνίου 1989 απελευθέρωσε μια δυναμική που υπήρχε στην Ελληνική κοινωνία και έβαλε επί τάπητος το ζήτημα της ομοσπονδιακής συγκρότησης του οικολογικού εναλλακτικού χώρου.

Στη χρονιά που πέρασε, υπήρξε ένα ευνοϊκό πεδίο για τη γέννηση μιας νέας πολιτικής με άξονα την οικολογία και τη δημοκρατία. Όμως οι υποκειμενικές μας αδυναμίες, οι αλλαπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις και η υποτονική πολιτική μας παρουσία, που δεν στηρίζονταν σ' ένα αναπτυγμένο κοινωνικό κίνημα, μας βρήκαν ανέτοιμους.

Βεβαίως, και μόνη η παρουσία των Οικολόγων Εναλλακτικών ενίσχυσε το οικολογικό ενδιαφέρον και της κοινωνίας αλλά και άλλων πολιτικών σχηματισμών - είτε πλαστό είτε πραγματικό. Τα ποσοστά μας - παρά την εκλογή αντιπροσώπου στη Βουλή και τις δύο φορές - κρίνονται χαμηλά, αν συγκριθούν με τις επιδόσεις των Πράσινων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και με την καταρχήν ευνοϊκή διάθεση μερίδων κριτικών πολιτών. Είναι μια από τις εκδηλώσεις αποτυχίας της Ομοσπονδίας να αξιοποιήσει τις ευνοϊκές συνθήκες: όξυνση των οικολογικών προβλημάτων και της κοινωνικής κρίσης, κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης, κρίση της αξιοπιστίας του πολιτικού κόσμου κτλ.

Οι κριτικοί πολέτες, που αποκτούν συνείδηση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής κρίσης και στρέφονται προς την οικολογική οπτική, δεν πείσθηκαν από τους Οικολόγους Εναλλακτικούς. Όχι επειδή η ευαισθησία των πολιτών αυτών δεν ήταν αρκετά οικολογική, αλλά κυρίως επειδή το πολιτικό πρόσωπο των Οικολόγων Εναλλακτικών δεν

είναι αρκετά οικολογικό, σοβαρό και αξιόπιστο.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Η παρουσία και τα αξιοσημείωτα ποσοστά αυτόνομων δημοτικών σχημάτων με την οικολογία ή την τοπική δράση στο κέντρο της αντίληψης τους ήταν από τα νέα φαινόμενα των Δημοτικών εκλογών. Τόσο στους Δήμους των μεγάλων αστικών κέντρων όσο και σε μικρότερες πόλεις της χώρας, η αντίληψη αυτή κατόρθωσε να περάσει ανάμεσα στο σκληρό φράγμα του διπολισμού και να προβάλλει το δικό της, θετικό όραμα για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Έχει σημασία να τονίσουμε ότι την πιο πετυχημένη παρουσία είχαν εκείνα τα αυτόνομα σχήματα που είχαν έναν ανοιχτό χαρακτήρα και ικανότητα διαλόγου με έναν ευρύτερο κύκλο απόψεων της τοπικής κοινωνίας. Οι κριτικοί πολίτες εκτίμησαν το οικολογικό πρόσωπο, είτε το άνοιγμα προς την κοινωνία, τον διάλογο με επιχειρήματα, την τοπική δράση και τη σύνδεση με τα τοπικά προβλήματα για πολλά χρόνια.

Αντίθετα, δεν είχαν επιτυχία σχήματα συμμαχίας οικολογικών απόψεων με ήδη αποτυχημένες, "σκληρές", "αντισυναινετικές" αντιλήψεις, που δεν διαλέγονται με την κοινωνία, περιχαρακώνονται στην αυταρεσκεία τους και την ανάγκη για καταγραφή τους μέσα από τις εκλογές, και υποβαθμίζουν την ανάγκη για θετικές προτάσεις, που χρειάζονται για την αντιμετώπιση των πελώριων οικολογικών και κοινωνικών αδιεξόδων των Δήμων και Κοινοτήτων.

ΑΣ ΜΗΝ ΒΕΩΡΑΪΖΟΥΜΕ ΜΙΑΝ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί δεν μπόρεσαν να συναποφασίσουν για

τους εφικτούς πολιτικούς στόχους της συγκυρίας, αδυνατούν να επαναπροσανατολίσουν την στάση τους σήμερα και - το χειρότερο - δυσκολεύονται να ορίσουν την ταυτότητά τους και να αποφασίσουν τι θέλουν να γίνουν. Η ανεπάρκειά τους έχει πολιτικές και οργανωτικές συνιστώσεις:

1) Η Πολιτική Οικολογία, αντί να προβληθεί ως προτεραιότητα, χάθηκε μέσα σε ένα σωρό ετερόκλητων πολιτικών στοχεύσεων, χωρίς αρχή μέση και τέλος. Η φιλοδοξία να εκφρασθούν "όλα τα κοινωνικά κινήματα" ως γραμμική και άχρωμη παράθεση και χωρίς ουσιαστική ανασύνθεση, οδηγεί σε πολιτικό τραγέλαφο.

Αντί η οικολογία να θεωρηθεί ως κοινός τόπος και πράσινο νήμα όλων των ευαισθησιών και των ανθρώπων που μετασχηματίζουν οικολογικά τη σκέψη τους και τον τρόπο ζωής τους, αντιμετωπίστηκε ως κέλυφος σκοπιμοτήτων ή/και ως πρόσκαιρο μετωπικό σχήμα των πολιτικών απόμαχων της αριστεράς και - άρα - ο πολιτικός της λόγος ως η αποκλειστική υπεράσπιση κοινωνικών δικαιωμάτων.

2) Τα όργανα και ο τρόπος λήψης των αποφάσεων, όπως καθορίζονται από το σημερινό οργανωτικό σχήμα της Ομοσπονδίας αδυνατούν να παράγουν πολιτική, με δημοκρατικό τρόπο. Αποθαρρύνουν τη συμμετοχή και την απόκέντρωση, περιορίζουν την διαφάνεια και κάνουν ασαφή την ευθύνη, καταργούν την αξιοκρατία μέσω της ισοπέδωσης, ακυρώνουν τη διορθωτική παρέμβαση της κριτικής. Μη εκλεγμένες Γραμματείες των 50 ατόμων. Προεδρεία που "εναλλάσσονται" κατά βοήληση κάθε 15 μέρες και Συνδιασκέψεις χωρίς εισηγητές δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να είναι πολιτικά όργανα. Το οργανωτικό που ψηφίστηκε το χειμώνα οδηγεί νομοτελειακά σε άτυπες, σκληρές δομές "κατε-

τανάτων" και σε άσκοπη κατανάλωση ενέργειας χωρίς αποτέλεσμα.

ΝΑ ΓΚΡΕΜΙΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΧΩΡΙΖΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1) Η προτεραιότητα της Οικολογίας πρέπει να γίνει φανερή στην καθημερινή πολιτική παρουσία και την ταυτότητα των Οικολόγων Εναλλακτικών. Η Ομοσπονδία, μακριά από τη λογική του οικολογικού μαϊντανού στο πολιτικό σύστημα ή του ανώδυνου περιβαλλοντισμού, πρέπει να παρέμβει αυτόνομα και δυναμικά στην πολιτική και στην κοινωνία, επικεντρώνοντας με πρακτικό τρόπο και πραγματικά εναλλακτική οπτική στα ζητήματα της Οικολογίας, της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος και προσπαθώντας να εισάγει την οικολογική οπτική στην οικονομία, την εργασία, την εκπαίδευση και όλα τα άλλα πεδία της πολιτικής διαπάλης. Κι ακόμη, οφείλει να διαμορφώσει εκείνα τα στοιχεία δομής, που θα αποκλείουν τα πολιτικά φαινόμενα τύπου Δίξης, τις λογικές του καριερισμού και της προσωπικής ανέλιξης. Η κοινοβουλευτική εκπροσώπηση και όλα τα όργανα και οι ομάδες της Ομοσπονδίας πρέπει να κάνουν καθημερινή πρακτική τους αυτή την προτεραιότητα.

2) Υπάρχει ανάγκη αλλαγής των οργανωτικών ρυθμίσεων που διέπουν τα όργανα της Ομοσπονδίας. Η Παναλλαδική Γραμματεία με τη σημερινή της μορφή θεωρείται πολιτικά ανεπαρκής και λειτουργικά αποτυχημένη. Αθηνοκεντρισμός, πολιτική χειραγώγηση απ' τους επίμονους των ολοήμερων συνεδριάσεων, παραγοντισμός, εντάσεις, σπεραντολογία, αναποτελεσματικότητα αποκλείουν το ήπιο και οικολογικό πνεύμα, τις ομάδες εκτός Αθήνας και ίσως τους καλύτερους ανάμεσά μας. Ακόμη χειρότερο είναι το κλίμα στις Πανελλαδικές Συνδιασκέψεις.

Ο ομοσπονδιακός χαρακτήρας των Οικολόγων Εναλλακτικών πρέπει

να επιβεβαιωθεί με την αναβάθμιση των περιφερειακών λειτουργιών της πανελλαδικά και την ανάδυση μας στο κοινωνικό έδαφος της τοπικής και εντοπιουμένης θεματικά δράσης. Κρίνουμε ως σημαντικό βήμα τη μεταφορά της έδρας του Προεδρείου στη Θεσσαλονίκη ή την απευπλοκή του από τις ενδοομοσπονδιακές αντιπαραθέσεις και την πολιτική μας διαχείριση, και τη λειτουργία περιφερειακών συντονιστικών οργάνων, ιδιαίτερα σε επίπεδο Αθήνας και Αττικής.

ΝΑ ΔΩΣΟΥΜΕ ΜΙΑ ΑΚΟΜΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ.....

Ήδη για κάποιους οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί βρίσκονται σε οριστικό αδιέξοδο. Πριν η απογοήτευσή και η εγκατάλειψη των διαδικασιών, και της ίδιας της προσπάθειας κυριαρχήσουν στον οικολογικό χώρο, οφείλουμε να δώσουμε μια τελευταία ευκαιρία, τουλάχιστον μέχρι το ανοιχτό Συνέδριο του Οικολογικού χώρου που διοργανώνεται με πρωτοβουλία της Ομοσπονδίας στα τέλη Απριλίου 1991.

Πέρα από αυτό όμως οι οικολογικές ομάδες και κινήσεις πρέπει να επιδιώξουμε, στον κοινωνικό τομέα, τη στροφή σε πρακτικές και άμεσες πρωτοβουλίες, που θα μας φέρουν σε επαφή με τη κοινωνία, χωρίς να στηριζόμαστε στα μέσα μαζικής επικοινωνίας και τον πόλεμο των ανακοινώσεων.

Με σοβαρή προεργασία και τεκμηρίωση η δουλειά του οικολογικού χώρου (και αν τα καταφέρουμε της Ομοσπονδίας) θα μπορούσε να στραφεί στα παρακάτω θέματα:

(ο κατάλογος είναι ενδεικτικός)

- 1) Συντονισμένη δράση πάνω σε θέματα Πανελλαδικής σημασίας (εκτροπή Αγελάου, δάση, αλλαγή κλίματος) με διάρκεια και συνέπεια.

- 2) Διοργάνωση καμπανιών πάνω σε συγκεκριμένα θέματα (ανακύκλωση, αμβάντος)
- 3) Ενίσχυση και δημιουργία νέων μόνιμων δραστηριοτήτων (όπως δίκτυο "ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΣΟΣ", "Γραφείο Οικολογικής Πληροφόρησης")
- 4) Δημιουργία και υποστήριξη θεματικών ομάδων στις οποίες θα συμμετέχον όλα τα μέλη της Ομοσπονδίας-και όχι μόνο.
- 5) Υποστήριξη της συνεργασίας αυτόνομων δημοτικών κινήσεων και πρωτοβουλιών πολιτών με οικολογικά χαρακτηριστικά χωρίς καμιά εξάρτηση τους από την Ομοσπονδία.

- Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκη - Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων - Οικολογική Συνεργασία Αθήνας Πανοικολογικό Κίνημα Αιγάλεω - Οικολογική Ομάδα Ημαθίας - Οικολογική Προοπτική Αθήνας - Σκυλάκια του Πανλώφ - Οικολογική Συνεργασία Θεσ/νίκης - Εναλλακτική Οικολογική Πρωτοβουλία Καβάλας - Οικολογική Ομάδα Αθήνας - Οικολογική Συνεργασία Πάτρας - Οικολογική Ομάδα ΕΜΠ - ομάδα για μια εναλλακτική παρέμβαση στη γνώση - Οικολογική Ομάδα Πατησίων - Οικολογική Πρωτοβουλία Γιαννιτσών.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΕΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ *

I.

Η Συνδιάσκεψη των Ενωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον, που πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη από τις 5 ως τις 16 Ιουνίου 1972, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για κοινή επαγρύπνηση και κοινές αρχές που να εμπνέουν και να κατευθύνουν τους λαούς του κόσμου για τη διατήρηση και βελτίωση του ανθρώπινου περιβάλλοντος, διακηρύσσει:

1. Ο άνθρωπος είναι και δημιουργήμα και δημιουργός του περιβάλλοντός του που δίνει σ' αυτόν φυσική υπόσταση και του παρέχει την ευκαιρία ν' αναπτύσσεται διανοητικά, ηθικά, κοινωνικά και πνευματικά. Στην μακρά και επίπονη πορεία της εξέλιξης της ανθρώπινης φυλής στον πλανήτη μας, φτάσαμε σ' ένα στάδιο που με την ταχεία πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας, ο άνθρωπος έχει αποκτήσει τη δύναμη να μεταβάλλει το περιβάλλον με άπειρους τρόπους και σε μια, χωρίς προηγούμενο κλίμακα, και οι δύο μορφές του περιβάλλοντος, η φυσική και η δημιουργημένη από τον άνθρωπο, είναι απαραίτητες για την ευημερία του και την απόλαυση των βασικών ανθρώπινων δικαιωμάτων - ακόμη και του δικαιώματος στην ίδια του τη ζωή.

2. Η προστασία και η βελτίωση του ανθρώπινου περιβάλλοντος είναι βασικός παράγοντας που επηρεάζει την ευημερία των ανθρώπων και την οικονομική ανάπτυξη σ' όλο τον κόσμο, και αποτελεί, επείγουσα επιθυμία των λαών της γης καθώς και καθήκον όλων των κυβερνήσεων.

* Περιοδικό "Ευθύνη", τ.96, Δεκέμβριος 1979.

3. Ο άνθρωπος πρέπει να αποκτά συνεχώς πείρα και να προχωρεί σε ανακαλύψεις, εφευρέσεις, δημιουργία και πρόοδο. Στην εποχή μας, αν η ικανότητα του ανθρώπου να μεταβάλλει το περιβάλλον, χρησιμοποιείται με περίσκεψη, μπορεί να φέρει στους λαούς τ' αγαθά της προόδου και την ευκαιρία να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους. Αν χρησιμοποιείται εσφαλμένα ή απρόσεκτα, μπορεί να προκαλέσει ανυπολόγιστη ζημιά στις ανθρώπινες υπάρξεις και το ανθρώπινο περιβάλλον. Βλέπουμε γύρω μας αυξανόμενες αποδείξεις, ζημιών που προκαλούν οι άνθρωποι σε πολλές περιοχές της γης: επικίνδυνος βαθμός ρύπανσης των υδάτων, της ατμόσφαιρας, του εδάφους και ζώντων οργανισμών μεγάλες και ανεπιθύμητες αναταραχές στην οικολογική ισορροπία της βιόσφαιρας καταστροφή και αφαιμάξη αναντικατάστατων πηγών πλούτου μεγάλες ελλείψεις επιζήμιες για τη φυσική, πνευματική και κοινωνική υγεία του ανθρώπου, στο δημιουργούμενο από τον άνθρωπο περιβάλλον, ειδικότερα στο περιβάλλον όπου ζούμε και εργαζόμαστε.

4. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, τα περισσότερα προβλήματα περιβάλλοντος προκαλούνται από το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να διάγουν μια ζωή χαμηλότερη από το ελάχιστο επίπεδο μιας αξιοπρεπούς ανθρώπινης ζωής, στερούμενοι επαρκή τροφή, ρουκισμό, κατοικία και εκπαίδευση, υγεία και υγιεινή. Επομένως, οι αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να κατευθύνουν τις προσπάθειές τους προς μίαν ανάπτυξη λαβαίνοντας υπ' όψη τις προτεραιότητές τους και την ανάγκη να προστατεύεται και να βελτιώνεται το περιβάλλον. Για τον ίδιο λόγο οι βιομηχανικές χώρες πρέπει να προσπαθήσουν να μειώσουν το άνοιγμα μεταξύ αυτών και των αναπτυσσόμενων χωρών. Στις βιομηχανικές χώρες τα προβλήματα περιβάλλοντος αναφέρονται γενικά στην εκβιομηκάνιση και την τεχνολογική πρόοδο.

5. Η φυσική αύξηση του πληθυσμού παρουσιάζει συνέχια προβλήματα στη διατήρηση του περιβάλλοντος. Είναι αναγκαίο να υιοθετηθούν πολιτική και πρόσφορα μέτρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Από όλα τα πράγματα στον κόσμο, το πιο πολύτιμο είναι ο άνθρωπος. Είναι ο άνθρωπος που προωθεί την κοινωνική πρόοδο, δημιουργεί τον κοινωνικό πλούτο, αναπτύσσει τις επιστήμες και την τεχνολογία, και με τη σκληρή του εργασία μεταμορφώνει συνέχεια το

ανθρώπινο περιβάλλον. Παράλληλα με την κοινωνική πρόοδο, την αύξηση της παραγωγής και την ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας αυξάνει, με κάθε μέρα που περνάει, και η ικανότητα του ανθρώπου να βελτιώσει το περιβάλλον.

6. Φτάσαμε σ' ένα σημείο της ιστορίας που είναι απαραίτητο να κατευθύνουμε τις ενέργειές μας σ' όλο τον κόσμο με περισσότερο προσοχή και φροντίδα για τις συνέπειες που αυτές προκαλούν στο περιβάλλον. Η άγνοια και η αδιαφορία μπορούν να επιφέρουν εκτεταμένες και ανεπανόρθωτες ζημιές στο γήινο περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η ζωή μας και η ευημερία μας. Αντίθετα, με καλύτερη γνώση και πιο σάφρονες ενέργειες, μπορούμε να επιτύχουμε για τους εαυτούς μας και την ευημερία μας μια καλύτερη ζωή μέσα σ' ένα περιβάλλον που ν' ανταποκρίνεται πιο καλά στις ανθρώπινες ανάγκες και ελπίδες. Υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες για τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και την δημιουργία μιας καλύτερης ζωής. Αυτό που χρειάζεται είναι ενθουσιώδης αλλά ψυχραιμη, και εντατική αλλά πειθαρχημένη εργασία. Για να επιτευχθεί ελευθερία στον κόσμο της φύσης, ο άνθρωπος οφείλει να χρησιμοποιεί τις γνώσεις του για να κτίσει, σε συνεργασία με τη φύση, ένα καλύτερο περιβάλλον. Η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος, για τις παρούσες και τις μελλοντικές γενεές, έχει γίνει επιτακτικός στόχος που πρέπει να επιδιώκεται παράλληλα και σε αρμονία με τους καθορισμένους και θεμελιώδεις στόχους για ειρήνη και παγκόσμια οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

7. Για να επιτευχθεί ο περιβαλλοντολογικός αυτός στόχος χρειάζεται να δεχτούν ν' αναλάβουν τις ευθύνες τους σε κάθε επίπεδο οι πολίτες και οι κοινότητες, οι επιχειρήσεις και τα ιδρύματα και όλοι να συμμετέχουν εξ ίσου στις κοινές προσπάθειες. Τα άτομα με κάθε εκδήλωση της ζωής και οι οργανώσεις κάθε τομέα, κατά το μέτρο της αξίας τους και την έκταση της δραστηριότητάς τους, θα διαμορφώσουν το παγκόσμιο περιβάλλον του μέλλοντος. Τοπικές και εθνικές κυβερνήσεις θα φέρουν το μεγαλύτερο βάρος, μέσα στα πλαίσια της δικαιοδοσίας τους, για μια μακρόπνοη πολιτική περιβάλλοντος και δράση. Απαιτείται επίσης η διεθνής συνεργασία για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για την υποστήριξη των αναπτυσσόμε-

νων χωρών να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους στον τομέα αυτό. Μια αυξανόμενη τάξη προβλημάτων περιβάλλοντος, είτε είναι περιφερειακά είτε επηρεάζουν τη διεθνή επικράτεια, θα απαιτήσει για το καλό όλων, εκτεταμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών και δράση από μέρους των διεθνών οργανισμών.

II. ΟΙ ΑΡΧΕΣ

Η Συνδιάσκεψη διακηρύττει την κοινή πεποίθηση ότι:

Αρχή 1

Ο άνθρωπος έχει το θεμελιώδες δικαίωμα για ελευθερία, ισότητα και επαρκείς συνθήκες ζωής μέσα σ' ένα περιβάλλον ποιότητας που να επιτρέπει μια αξιοπρεπή και ευημερούσα ζωή και φέρει, ο άνθρωπος, την ιερή υποχρέωση να προστατεύει και να βελτιώνει το περιβάλλον για τις σημερινές μελλοντικές γενεές. Σχετικά με αυτό, κάθε πολιτική που προάγει και διασυνίζει τις φυλετικές διακρίσεις, το φυλετικό διαχωρισμό, την αποικιακή ή κάθε άλλης μορφής καταπίεση και την κυριαρχία, είναι καταδικαστέα και πρέπει να εξαιρεθεί.

Αρχή 2

Ο φυσικός πλούτος της γης μαζί με τον αέρα, το νερό, το έδαφος, τη κλωρίδα και την πανίδα, και ειδικότερα τα αντιπροσωπευτικά δείγματα φυσικών οικοσυστημάτων πρέπει να προστατεύονται, για το καλό της σημερινής και της μέλλουσας γενεάς, με έναν προσεκτικό και κατάλληλο ο σχεδιασμό ή διαχείριση.

Αρχή 3

Η ικανότητα της γης να παράγει ζωτικά, αναπαραγόμενα αγαθά, πρέπει να διατηρείται και όπου είναι κατορθωτό να αποκαθίσταται ή να βελτιώνεται.

Αρχή 4

Ο άνθρωπος έχει ιδιαίτερη ευθύνη να προστατεύει και να διαχειρίζεται με άνεση την κληρονομία της άγριας ζωής και τους δρυμούς της που τώρα βρίσκονται σε σοβαρούς κινδύνους εξαιτίας συρροής εκθρικών παραγόντων. Η διατήρηση της φύσης, συμπεριλαμβανο-

μένης και της άγριας ζωής, πρέπει επομένως να γίνεται με μεγάλη προσοχή στο σχεδιασμό της οικονομικής ανάπτυξης.

Αρχή 5

Τα μη αναπαραγόμενα αγαθά της γης πρέπει να χρησιμοποιούνται με τρόπο που να προστατεύονται από τον κίνδυνο εξασφάλισής τους, στο μέλλον, και να διασφαλίζονται τα οφέλη από τη χρήση αυτή, για το καλό όλης της ανθρωπότητας.

Αρχή 6

Η απόρριψη τοξικών ή άλλων ουσιών και η αποδέσμευση θερμότητας σε τόσες ποσότητες που να ξεπερνούν την ικανότητα του περιβάλλοντος να τις απορροφά ακίνδυνα, πρέπει να σταματήσει για να μην προκαλείται σοβαρή και ανεπανόρθωτα ζημιά στα οικοσυστήματα. Ο δίκαιος αγώνας των λαών όλων των χωρών κατά της ρύπανσης πρέπει να υποστηριχθεί.

Αρχή 7

Οι χώρες θα παίρνουν όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα για να εμποδίζουν τη ρύπανση των θαλασσών με ουσίες που μπορεί να προκαλούν κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία, να βλάπτουν τους ζωικούς πόρους και τη θαλάσσια ζωή, να καταστρέφουν την ωφελιμότητα ή να εμποδίζουν άλλες νόμιμες χρήσεις της θάλασσας.

Αρχή 8

Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη είναι αναγκαία για την εξασφάλιση ευνοϊκών συνθηκών ζωής και εργασίας για τον άνθρωπο και για τη δημιουργία συνθηκών πάνω στη γη απαραίτητων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Αρχή 9

Οι ελλείψεις του περιβάλλοντος που προκαλούνται από συνθήκες χαμηλού βαθμού ανάπτυξης και από φυσικές καταστροφές, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα και ο καλύτερος τρόπος θεραπείας τους είναι η γοργή ανάπτυξη με την μεταφορά, έγκαιρα και όταν αυτή χρειάζεται, σημαντικής οικονομικής και τεχνολογικής βοήθειας που να συμπληρώνει την εγχώρια προσπάθεια των αναπτυσσόμενων χωρών.

Αρχή 10

Ετις αναπτυσσόμενες χώρες η σταθερότητα των τιμών και η επάρκεια εισοδήματος για πρωτογενή αγαθά και πρώτη ύλη είναι απαραίτητα, δεδομένου ότι οικονομικοί και οικολογικοί παράγοντες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη διαχείριση του περιβάλλοντος.

Αρχή 11

Η πολιτική περιβάλλοντος όλων των κρατών πρέπει να αποβλέπει στην βελτίωση και όχι, αντίστροφα, στο σημερινό ή μελλοντικό αναπτυξιακό δυναμικό των αναπτυσσομένων χωρών, ούτε πρέπει να παρεμποδίζει την επίτευξη καλύτερων συνθηκών ζωής για όλους. Πρέπει να λαμβάνονται πρόσφορα μέτρα από όλες τις χώρες και τους Διεθνείς Οργανισμούς με σκοπό να επιτυγχάνεται συμφωνία για την αντιμετώπιση των πιθανών οικονομικών συνεπειών, εθνικών και Διεθνών, που θα προκύπτουν από την κακή χρήση του περιβάλλοντος.

Αρχή 12

Οι απαραίτητοι πόροι πρέπει να διατίθενται για τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος, αφού ληφθούν υπόψη: Οι συνθήκες και ιδιαίτερα οι ανάγκες των αναπτυσσομένων χωρών, το κόστος από την ενσωμάτωση των μέτρων περιβάλλοντος στο αναπτυξιακό τους πρόγραμμα και η ανάγκη να διατίθεται για το σκοπό αυτό πρόσθετη διεθνής τεχνική και οικονομική βοήθεια.

Αρχή 13

Για να επιτευχθεί μια ορθολογικότερη διαχείριση των πόρων και η βελτίωση με τον τρόπο αυτό του περιβάλλοντος, οι χώρες πρέπει να υιοθετήσουν ένα ολοκληρωμένο και συντονισμένο αναπτυξιακό πρόγραμμα ώστε να διασφαλίζεται παράλληλα με την ανάπτυξη, η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος για το καλό του πληθυσμού του.

Αρχή 14

Ο ορθολογικός σχεδιασμός αποτελεί ένα αναγκαίο εργαλείο για την άμβλυση των αντιθέσεων ανάμεσα στην ανάγκη ανάπτυξης και την ανάγκη προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος.

Αρχή 15

Ο σχεδιασμός πρέπει να εφαρμόζεται σε ανθρώπινους οικισμούς και αστικά κέντρα με επιδίωξη ν' αποφεύγονται δυσμενείς επιδράσεις στο περιβάλλον και να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντολογικά οφέλη για όλους. Κάθε σχέδιο που αποβλέπει στην αποικιοποίηση και στη φυλετική κυριαρχία πρέπει να εγκαταλείπεται.

Αρχή 16

Σε περιοχές όπου ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού ή η υπέρμετρη συγκέντρωση πληθυσμού είναι πιθανό να προκαλούν δυσμενείς επιδράσεις στο ανθρώπινο περιβάλλον και να εμποδίζουν την ανάπτυξη, πρέπει να εφαρμόζεται από τις ενδιαφερόμενες κυβερνήσεις η πιο πρόσφορη δημογραφική πολιτική, απαλλαγμένη από προκαταλήψεις πάνω στα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Αρχή 17

Κατάλληλοι εθνικοί οργανισμοί πρέπει ν' αναλαμβάνουν το σχεδιασμό, τη διαχείριση και τον έλεγχο των πόρων των κρατών για το περιβάλλον με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Αρχή 18

Η επιστήμη και η τεχνολογία, ως μέρος της συνεισφοράς τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό, την αποφυγή και τον έλεγχο των κινδύνων του περιβάλλοντος, καθώς και για τη λύση των προβλημάτων περιβάλλοντος για το καλό της ανθρωπότητας.

Αρχή 19

Η εκπαίδευση σε θέματα περιβάλλοντος των νέων αλλά και των ενηλίκων, με ιδιαίτερη έμφαση στους λιγότερο προνομιούχους, είναι αναγκαία για να διευρυνθεί η βάση, να φωτιστεί η κοινή γνώμη και να αποκτηθεί αίσθημα υπεύθυνης συμπεριφοράς από τα άτομα, τις επιχειρήσεις και τις κοινότητες για την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, σ' όλη την ανθρώπινη έκταση. Επίσης, είναι αναγκαίο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ν' αποφεύγουν να συντείνουν στην χειροτέρευση του περιβάλλοντος αλλά αντίθετα να μεταδίδουν πληρο-

φορίες εκπαιδευτικής φύσης πάνω στην ανάγκη προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος, για να μπορεί ο άνθρωπος να αναπτύσσεται από κάθε άποψη.

Αρχή 20

Η επιστημονική έρευνα και πρόοδος γύρω από τα προβλήματα περιβάλλοντος τόσο σε εθνικά όσο και σε πολυεθνικά πλαίσια, πρέπει να προάγεται σ' όλες τις χώρες και ειδικότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Για το σκοπό αυτό πρέπει να ενισχύεται και να διευκολύνεται η ελεύθερη ροή των νεώτερων επιστημονικών πληροφοριών και η μετάδοση της πείρας για να διευκολύνεται η λύση των προβλημάτων περιβάλλοντος. Η τεχνολογία περιβάλλοντος πρέπει να τίθεται στη διάθεση των αναπτυσσόμενων χωρών με όρους που να ενθαρρύνουν την ευρεία διάδοσή της και να μην αποτελούν οικονομικό βάρος γι' αυτές.

Αρχή 21

Οι χώρες έχουν, σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη των Ενωμένων Εθνών και τις Αρχές του Διεθνούς Δικαίου, το κυριαρχικό δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους δικούς τους πόρους σύμφωνα με τη δική τους πολιτική περιβάλλοντος, και έχουν τη ευθύνη να διασφαλίζουν ώστε οι δραστηριότητες μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας και του ελέγχου τους, να μη προκαλούν ζημίες στο περιβάλλον άλλων χωρών ή σε περιοχές έξω από τα όρια της εθνικής τους δικαιοδοσίας.

Αρχή 22

Οι χώρες θα συνεργάζονται για την παραπέρα ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την ευθύνη για την καταβολή αποζημίωσης στα θύματα της ρύπανσης ή άλλων ζημιών στο περιβάλλον, που προκλήθηκαν από δραστηριότητες μέσα στα όρια δικαιοδοσίας ή ελέγχου μιας χώρας, σε περιοχές έξω από τα όρια δικαιοδοσίας της.

Αρχή 23

Χωρίς καμία προκατάληψη ως προς τα κριτήρια που μπορούν να συμφωνηθούν από τη διεθνή κοινότητα ή ως προς τα κριτήρια που θα πρέπει να καθορισθούν από τις εθνικές Αρχές, είναι απαραίτητο, σ' όλες τις περιπτώσεις, να εξετάζεται το σύστημα αξιών που επικρατεί

σε κάθε χώρα και η δυνατότητα εφαρμογής των κριτηρίων που ισχύουν στις περισσότερες προηγμένες χώρες αλλά που μπορεί να είναι απρόσφορα και με αβέβαιο κοινωνικό κόστος, για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Αρχή 24

Τα διεθνή θέματα που αφορούν την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος πρέπει να αντιμετωπίζονται με πνεύμα συνεργασίας απ' όλες τις χώρες, μικρές ή μεγάλες, με οκέση ισότητας. Η συνεργασία μέσω διμερών και πολυμερών ρυθμίσεων ή άλλων πρόσφορων μέσων, είναι απαραίτητη για τον αποτελεσματικό έλεγχο, την παρεμπόδιση, τον περιορισμό και την εξουδετέρωση των δυσμενών επιδράσεων που προκαλούνται από ενέργειες πραγματοποιούμενες σ' όλους τους τομείς, με τρόπο όμως που να λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψη το κυριαρχικό δικαίωμα και τα συμφέροντα όλων των χωρών.

Αρχή 25

Οι χώρες θα βεβαιώνονται ότι οι Διεθνείς Οργανισμοί παίζουν ένα συντονιστικό, αποτελεσματικό και δυναμικό ρόλο στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος.

Αρχή 26

Ο άνθρωπος και το περιβάλλον του πρέπει να προστατεύονται από τις επιδράσεις των ατομικών όπλων και όλων των άλλων μέσων μαζικής καταστροφής. Οι χώρες πρέπει να μοχθούν ώστε να επιτύχουν έγκαιρη συμφωνία μέσω των αρμοδίων Διεθνών Οργάνων για τον περιορισμό και την πλήρη καταστροφή των όπλων αυτών.

Μετάφ. Αντώνης Χ.Τσακίρης

21η Συνεδρίαση, 16 Ιουνίου 1972

Διάσκεψη Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη

ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ, ΕΛΣΙΝΚΙ 1975

Π Ε Ρ Ι Β Α Λ Λ Ο Ν

Τα μετέχοντα Κράτη

Επιβεβαιούνται ότι η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος, ως και η προστασία της φύσης και η ορθολογιστική χρησιμοποίηση των πόρων της προς το συμφέρον της παρούσης και των μελλοντικών γενεών, αποτελούν έργο μείζονος σημασίας δια την ευημερίαν των λαών και την οικονομική ανάπτυξιν απασών των χωρών ως και ότι πλείστα προβλήματα περιβάλλοντος, ειδικότερον εις την Ευρώπην, δύνανται να επιλυθούν αποτελεσματικώς μόνον δια στενής διεθνούς συνεργασίας.

Αναγνωρίζοντα ότι έκαστον των μετεχόντων Κρατών, συμφώνως προς τας αρχάς του Διεθνούς Δικαίου και εν πνεύματι συνεργασίας, οφείλει να μεριμνήσῃ ἵνα αἱ δραστηριότητες αἱ πραγματοποιούμεναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ μὴ προκαλοῦν δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος εἰς ἕτερον Κράτος, ἢ εἰς περιοχὰς κειμένας πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐθνικῆς δικαιοδοσίας τοῦ.

Θεωροῦντα ὅτι ἡ ἐπιτυχία οἰασδήποτε πολιτικῆς τοῦ περιβάλλοντος προϋποθέτει ὅτι ὁ πληθυσμὸς ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ καὶ ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ δυνάμεις, ἐν ἐπιγνώσει τῶν ἐυθυνῶν τῶν, θα συμβάλλουν εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ περιβάλλοντος, ὅπερ ἀπαιτεῖ συνεκὴ καὶ ἐπισταμένην διαπαιδαγῶγῃσιν, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν νεολαίαν.

Επιβεβαιούνται ὅτι, ὡς διδάσκει ἡ πείρα, ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος δεόν να συμβαδίζουν με τὴν προστασίαν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἱστορικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀξιών ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος ἀποτροπῆς φθορᾶς τοῦ περιβάλλοντος εἶναι ἡ υιοθέτησις προληπτικῶν μέτρων καὶ ὅτι, κατὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν φυσικῶν πόρων δεόν να διατηρῆται ἡ οικονομικὴ ἰσορροπία,

Σ τ ό κ ο ι Σ υ ν ε ρ γ α σ ί α ς

Συμφώνησαν επί των κάτωθι στόχων συνεργασίας, και ειδικότερον όπως:

- μελετήσουν, προς εξεύρεσιν λύσεως, τα προβλήματα εκείνα του περιβάλλοντος τα οποία, ως εκ της φύσεώς των, έχουν πολυμερή, διμερή, περιφερειακήν ή υποπεριφερειακήν διάστασιν και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξιν της, δια θεσπίσεως διεθνών υποχρεωτικών κανόνων, προσπελάσεως των προβλημάτων του περιβάλλοντος.

- αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών και διεθνών μέτρων δια την προστασίαν του περιβάλλοντος, δια της συγκρίσεως και, οσάκις κρίνεται σκόπιμον, δια της εναρμονίσεως των μεθόδων συλλογής και αναλύσεως στοιχείων, δια της βελτιώσεως των γνώσεων περί των φαινομένων της ρυπάνσεως και της ορθολογιστικής χρήσεως των φυσικών πόρων, δια της ανταλλαγής πληροφοριών, δια της εναρμονίσεως των ορισμών και δια της υιοθετήσεως, κατά το μέτρον του δυνατού, κοινής ορολογίας εις τον τομέα του περιβάλλοντος.

- λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να επιτευχθή προσέγγισις της υπ'αυτών ασκουμένης πολιτικής δια το περιβάλλον και, οσάκις τούτο κρίνεται σκόπιμον και δυνατόν, εναρμόνισις αυτής.

- ενθαρρύνουν, οσάκις κρίνεται δυνατόν και σκόπιμον, τας εθνικάς και διεθνείς προσπάθειας των ενδιαφερομένων οργανισμών, επιχειρήσεων και οίκων δια την ανάπτυξιν, την παραγωγήν και την βελτίωσιν του εξοπλισμού του προοριζομένου δια την επιτήρησιν, την προστασίαν και την βελτίωσιν του περιβάλλοντος.

Τ ο μ ε ί ς Σ υ ν ε ρ γ α σ ί α ς

Προς επίτευξιν των σκοπών αυτών, τα μετέχοντα Κράτη θα εκμεταλλευθούν πάσαν ευκαιρίαν συνεργασίας εις τον τομέα του περιβάλλοντος και, ειδικότερον, εις τους τομείς τους περιγραφομένους κατωτέρω εν είδη παραδείγματος:

Κ α τ α π ο λ έ μ η σ ι ς τ η ς ρ υ π ά ν σ ε ω ς τ ο υ α έ ρ ο ς

Αποθείωσις των ορυκτών καυσίμων και των καυσαερίων καταπολέμησις της ρυπάνσεως της προκαλούμενης από βάρεια μέταλλα, σωματίδια, αεροαιωρήματα (aerosols), οξειδία азώτου, ιδιαιτέρως τα δημιουργούμενα υπό των μεταφορικών μέσων, των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενεργείας και άλλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων συστή-

ματα και μέθοδοι επιτρέπουν την παρακολούθησιν και καταπολέμησιν της ρυπάνσεως του αέρος και των επιδράσεων ταύτης, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς ρυπαντικών ουσιών εις μεγάλας αποστάσεις.

Καταπολέμησις της ρυπάνσεως των υδάτων και χρησιμοποίησις του γλυκέου ύδατος

Πρόληψις της ρυπάνσεως των υδάτων ιδιαιτέρως των διαμεθοριακών ποταμών και των διεθνών λιμνών και καταπολέμησις ταύτης τεχνικαί μέθοδοι δια την βελτίωσιν της ποιότητος του ύδατος και τελειοποίησις των τρόπων και μέσων καθαρισμού των βιομηχανικών και αστικών λυμάτων μέθοδοι αξιολογήσεως των αποθεμάτων γλυκέου ύδατος και βελτίωσις της χρησιμοποίησεώς των, ιδιαιτέρως δια της αναπτύξεως μεθόδων παραγωγής προκαλουσών μικροτέραν ρύπανσιν και περιορισουσών την κατανάλωσιν γλυκέου ύδατος.

Προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος.

Προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος των μετεχόντων Κρατών και ιδιαιτέρως της Μεσογείου θαλάσσης, εκ των ρυπαντικών ουσιών των προερχομένων από πηγάς ευρισκομένας επί της ξηράς και των εκβαλλομένων υπό πλοίων και ετέρων σκαφών, ιδία δε, εκ των επιβλαβών ουσιών των αναγραφομένων εις τα Παραρτήματα I και II της Συνθήκης του Λονδίνου δια την Πρόληψιν της Ρυπάνσεως της θαλάσσης εκ της Απορρίψεως Λυμάτων και Άλλων Ουσιών προβλήματα διατηρήσεως της θαλασσίας οικολογικής ισορροπίας και των αλύσων διατροφής, ειδικώτερον δε προβλήματα, δυνάμενα να προκύψουν εκ της εξερευνησεως και της εκμεταλλεύσεως των βιολογικών και ορυκτών αποθεμάτων των θαλασσών και του βυθού των

Χρησιμοποίησις των γαιών και των εδαφών.

Προβλήματα σχετικά με την πλέον αποτελεσματικήν χρησιμοποίησιν των γαιών, συμπεριλαμβανομένων των εγγείων βελτιώσεων, της ανακτήσεως και της εκ νέου καλλιέργειας των γαιών καταπολέμησις της ρυπάνσεως του εδάφους, της διαβρώσεως υπό των υδάτων και του αέρος ως και ετέρων μορφών εκφυλισμού του εδάφους διατήρησις και αύξησης της παραγωγικότητος των εδαφών, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των ενδεχομένων επιβλαβών επιπτώσεων εκ της χρησιμοποίησεως κη-

μικών λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων

Διατήρησις της φύσεως

Προστασία της φύσεως προστασία και συντηρήσις των υπάρχουσών δυνατοτήτων αναπαραγωγής, ιδιαίτερος των σπανίων ειδών ζώων και φυτών διατήρησις των φυσικών οικολογικών συστημάτων δημιουργία προστατευομένων περιοχών, ως π.χ. φυσικών καλλονών, συμπεριλαμβανομένης της χρήσεώς των δι' έρευναν, τουρισμόν, αναψυχήν και άλλους σκοπούς.

Βελτίωσις των συνθηκών του περιβάλλοντος εις κατοκνημένας περιοχάς

Συνθήκαι του περιβάλλοντος σχετικαί με τας μεταφοράς, την στέγασιν, τους κόρους εργασίας, τον πολεοδομικόν προγραμματισμόν και ανάπτυξιν, την παροχήν ύδατος και τα συστήματα κατεργασίας των χρησιμοποιηθέντων υδάτων αξιολόγησις των επιβλαβών επιπτώσεων του θορύβου και μέσα καταπολεμήσεως του συλλογή, επεξεργασία και χρησιμοποίησις των απορριμάτων, συμπεριλαμβανομένης της περισυλλογής και ανακυκλώσεως των εμπεριεχομένων εις αυτά χρησίμων στοιχείων έρευνα επί των υποκαταστάτων των μη υποκειμένων εις βιολογικόν εκφυλισμόν ουσιών

Θεμελιώδης έρευνα, επιτήρησις και αξιολόγησις των μεταβολών του περιβάλλοντος

Μελέτη των μεταβολών του κλίματος, του τοπίου και της οικολογικής ισορροπίας, λόγω φυσικών παραγόντων ή ανθρωπίνων δραστηριοτήτων· πρόβλεψις γενικών μεταβολών της κλωρίδος και της πανίδος, δυναμένων να προκύψουν εκ της ρυπάνσεως του περιβάλλοντος· εναρμόνισις των στατιστικών στοιχείων, ανάπτυξις επιστημονικών σχεδίων ως και συστημάτων δικτύων ελέγχου, τυποποιημένων μεθόδων παρατηρήσεως, καταμετρήσεως και αξιολογήσεως των μεταβολών εις την βιοσφαίραν· αξιολόγησις των επιπτώσεων των διαφόρων βαθμών ρυπάνσεως του περιβάλλοντος και του εκφυλισμού του περιβάλλοντος επί της υγείας του ανθρώπου· μελέτη και ανάπτυξις κριτηρίων και κανόνων δια τα διάφορα ρυπαντικά του περιβάλλοντος και ρυθμίσεις σχετικαί προς την παραγωγή και χρήσιν διαφόρων προϊόντων.

Νομοθετικά και διοικητικά μέτρα

Νομοθετικά και διοικητικά μέτρα δια την προστασίαν του περιβάλλοντος συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών εκτιμήσεως της επίδρασεως επί του περιβάλλοντος.

- Της συνηγορίας υπέρ συμπεριλήψεως οσάκις τούτο κρίνεται σκόπιμον και εφικτόν, των διαφόρων πεδίων συνεργασίας εις τα προγράμματα εργασίας της Οικονομικής Επιτροπής δια την Ευρώπην, των Ηνωμένων Εθνών, υποστηρίζοντα την λόγω συνεργασίαν εντός του πλαισίου της Επιτροπής ταύτης και του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών δια το Περιβάλλον, και λαμβάνοντα υπ' όψιν τας εργασίας ετέρων αρμοδίων διεθνών οργανισμών ων τυγχάνουν μέλη.

- Της ευρυτέρας χρησιμοποίησεως εις πάσαν μορφήν συνεργασίας, των ήδη διατεθειμένων εξ εθνικών και διεθνών πηγών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των διεθνώς παραδεδεγμένων κριτηρίων, και δια της χρησιμοποίησεως των δυνατοτήτων και μέσω των διαφόρων αρμοδίων διεθνών οργανισμών.

Τα μετέχοντα Κράτη συμφωνούν επί των κάτωθι συστάσεων και συγκεκριμένων μέτρων:

- Να αναπτύξουν δια διεθνούς συνεργασίας, εκτενές πρόγραμμα επιτηρήσεως και αξιολογήσεως της εις μεγάλην απόστασιν μεταφοράς των ρυπαντικών του αέρος, αρχής γενομένης εκ του θειώδους ανυδρίτου και με πιθανήν επέκτασιν εις έτερα ρυπαντικά, προς τον σκοπόν δε αυτόν να λαμβάνουν υπ' όψιν τα βασικά στοιχεία ενός προγράμματος συνεργασίας τα οδποία προσδιωρίσθησαν υπό των εμπειρογνομένων των συνεληθόντων εις Όσλο κατά Δεκέμβριον 1974, κατόπιν προσκλήσεως του Νορβηγικού Ινστιτούτου Ατμοσφαιρικών Ερευνών.

- Να συνηγορήσουν υπέρ της εκπονήσεως, εντός του πλαισίου της Οικονομικής Επιτροπής δια την Ευρώπην, των Ηνωμένων Εθνών, μελέτης των διαδικασιών και της κτηθείσης πείρας αναφορικός προς τας δραστηριότητας των Κυβερνήσεων δια την ανάπτυξιν των μέσων πρόβλεψεως των επιπτώσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων και της τεχνολογικής αναπτύξεως επί του περιβάλλοντος.

Απόσπασμα από την επίσημη ελληνική μετάφραση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A / ΒΙΒΛΙΑ

1. Bosquet Michel, Οικολογία και πολιτική, εκδόσεις Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1984
2. Capra Fritjof, Η κρίσιμη στιγμή, εκδόσεις Ωρόρα, 1984
3. Groal Stephen, Η οικολογία για αρχάριους, εκδόσεις Επιλογή, (έτος δεν αναφέρεται)
4. Γκορζ Αντρέ, Οι δρόμοι του παραδείσου, εκδόσεις Κορμούνα, 1986
5. Γετίμης - Ψυχοπαίδης, Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων, εκδόσεις Ιδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1989
6. Γραφείο Οικολογικής Πληροφόρησης, Οικολογία, Πόλη, Αυτοδίκηση, εκδόσεις Γραφείο Οικολογικής Πληροφόρησης, 1990
7. Ένωση για την ανάπτυξη και το περιβάλλον, Για μια άλλη ανάπτυξη, εκδόσεις Πενταδάκτυλος (έτος δεν αναφέρεται).
8. Ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας, Τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκδόσεις Ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας, Αθήνα 1990.
9. Εγκυκλοπαιδεία Υδρια, εκδόσεις Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων
10. Εισήγηση από την εναλλακτική συνάντηση '89 στον Προυσσό Ευρυτανίας, Για μια εναλλακτική πρόταση, εκδόσεις Κορμούνα, Αθήνα 1990
11. Ηλίτσεφ Α.Φ. - Φεντοσέγιεφ Π.Η., Φιλοσοφικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό, εκδόσεις Καπόπουλος
12. Ιατρίδης Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής πολιτικής, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1990

13. Ιατρίδης Δημήτρης, Κοινωνικός σχεδιασμός για την οργάνωση και ανάπτυξη του Ανθρώπινου Περιβάλλοντος, (εκδόσεις δεν αναφέρονται), Αθήνα 1973
14. Γιάιτς Ιβάν, Ιατρική Νέμεση, εκδόσεις Εθνοτική Ομάδα, Θεσσαλονίκη 1988
15. Κάλλενμπαχ Ερνστ, Δικαιοσύνη, εκδόσεις Κομμούνα, 1990
16. Καραβίδα Κ.Δ., Το πρόβλημα της Αυτονομίας, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1981
17. Καραμπελιάς Γιώργος, Σύγχρονος καπιταλισμός και επαναστατικά υποκείμενα, εκδόσεις Κομμούνα (έτος δεν αναφέρεται)
18. Κερβούνη Σ.Κ., Τα όρια. Μύθος ή πραγματικότητα, εκδόσεις Σταμούλη, 1987
19. Κασταριάδης Κορνήλιος, Κον Μπεντίτ Ντάνιελ, Από την οικολογία στην αυτονομία, εκδόσεις Ράππα, 1981
20. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Θέματα Προγραμματισμού Ε7 - Προστασία και αναβάθμιση του Περιβάλλοντος, εκδόσεις Κ.Ε.Π.Ε., Αθήνα 1986
21. Λουλούδης Λεωνίδας, Πολιτικολογία, εκδόσεις Στοχαστής, 1986
22. Μάργαρης Νίκος, Οικολογικά, εκδόσεις Κάκτος, 1986
23. Μοδινός Μιχάλης, Από την Εβερ στο καθαυτόριον, εκδόσεις Εξάντας, 1988
24. Μορέν Ε., Ρομπέν Ζ., Μοδινός Μ., Κορφιάνης Κ., Πασέ Ρ., Καραμπελιάς Γ., Λουλούδης Λ., Σάχς Ι., Η οικολογικοποίηση της σκέψης, εκδόσεις Κομμούνα, 1990
25. Ορφανίδης Χριστόφορος, Καθημέρα Οικολογία, εκδόσεις Μετά τη Βροχή, 1985
26. Οικολογικό ημερολόγιο 1991, εκδόσεις Οικολογική Κίνηση Θεσ-

σαλονίκης, 1990

27. Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης, Ανακύκλωση Απορριμμάτων, εκδόσεις Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης, 1987
28. Παρασκευάπουλου Ιωάννου, Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας, εκδόσεις Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα, 1985
29. Πολυλεξικό της Ελληνικής γλώσσας Επιστήμη και Ζωή
30. Σάμουελ Πιέρ, Οικολογία, εκδόσεις Νεφέλη
31. Σάμουελ Πιέρ κ.ά., Οικολογικό Μανιφέστο, εκδόσεις Κοιμώνα, 1990
32. Σαχτούρη Ελισάβετ, ΓΑΙΑ: Το ανθρώπινο ταξίδι από το χάος στον κόσμο, εκδόσεις Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, 1990
33. Simonnet Dominique, Τι είναι οικολογία, εκδόσεις Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα, 1984
34. Σιούτη Γλυκερία, Η συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, εκδόσεις Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 1988
35. Scolimowski H., Οικοφιλοσοφία, εκδόσεις Κάλλβος, Αθήνα 1984
36. Σμοκοβίτη-Νικολάου Λίτσα, Νέοι θεσμοί στις εργασιακές σχέσεις - Συμμετοχή και Αυτοδιαχείριση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1988
37. Σπρέτνακ Σαρλίν - Κάπρα Φρίτζοφ, Η πράσινη πολιτική, εκδόσεις Ωρόρα, 1986
38. Σραμ Ενγκελμπερτ, Αλφαβητάριο της οικολογίας, τόμος Α - τόμος Β., εκδόσεις Αίσλος, 1986
39. Σταθόπουλος Π.Α., Κοινωνική εργασία, εκδόσεις ΙΩΝ, 1990
40. Σχίζας Γιάννης, Πόλη, φύση και κοινωνία, εκδόσεις Κοιμώνα, 1990
41. Τόφλερ Αλβιν, Το τρίτο κύμα, εκδόσεις Κάκτος, 1982
42. Τσάλας Ι. Γρηγόρης, Οιεθνής Προστασία του περιβάλλοντος -ΜΕ-

ΡΟΣ ΠΡΩΤΟ, εκδόσεις Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα 1987

43. Τσενές Ηλίας, Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκδόσεις Φοίβος, 1986
 44. The Earthworks Group, 50 απλά πράγματα που μπορούν να κάνουν τα παιδιά για να σώσουν τη γη, εκδόσεις Ποντίκι, 1990
 45. Υπουργείο Εσωτερικών - Ε.Ε.Τ.Α., Οργανωτική δομή των Ο.Τ.Α., εκδόσεις Υπουργείο Εσωτερικών - Ε.Ε.Τ.Α., Αθήνα 1987
 46. UNESCO, Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, εκδόσεις Τεγόπουλος Νίκος
 47. Φίλιας Βασίλης και συνεργάτες, Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1977
 48. Καλλία - Αντωνίου Α., Περιβάλλον, νομοθεσία, δικαιώματα του Έλληνα πολίτη, εκδόσεις Ένωση δικαίου Περιβάλλοντος, Αθήνα 1987
 49. Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή
 50. _____, Το οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα, εκδόσεις Μετα τη βροχή, Αθήνα 1987
 51. _____, Οικολογία και πολιτική, εκδόσεις Παρατηρητής, (έτος δεν αναφέρεται)
 52. _____, Το Πράσινο πρόγραμμα, Εκδόσεις Κορμούνα, 1987
 53. Λόρεντς Κόνραντ, Τα 8 θανάσιμα αμαρτήματα του πολιτισμού μας, εκδόσεις Βυρσί, 1979
-

B / ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. "Νέα Οικολογία"
2. "Οικοτοπία"
3. "Τοπική Αυτοδιοίκηση"
4. "Αντί"
5. "Κατίνα"
6. "Ρήξη"
7. "Πράσινο Πανεπιστήμιο"
8. "Ο Πολίτης"
9. "Επιθεώρηση Κοινωνικών ερευνών"
10. "Εκλογή"
11. "Οικονομικός Ταχυδρόμος"
12. "Αρνούμαι"
13. "Οικο-πληροφόρηση"

Γ / ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Δ / ΑΡΘΡΑ

1. Αθανασόπουλου-Καλέμαλου Β., "Ταυτότητα και αρχές του Πράσινου κινήματος στον κόσμο και την Ελλάδα - Κριτική Αποτίμηση - πρόταση", Οικοτοπία, τ. 13, Μάιος-Ιούνιος 1991
2. Brown L., - Jacobsen J., "Το μέλλον της αστικοποίησης", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση, 1/90
3. Γανωτή Μαρία, "Το "μέρος" και το "όλον"", Νέα Οικολογία, τ. 54, 4/89
4. Γκλαρνέτατζης Γ., "Η συνεργασία των Πράσινων της Ευρώπης,"

Οικονομία, τ. 1, 4-5/89

5. Γρίβα Κλεάνθη, "Οικολογία και πολιτική (ο ρεαλισμός της ουτοπίας)", Ελευθεροτυπία, 19/71/89
6. E.Allan Roe, "Κρίση των πόλεων και κοινωνική παρέμβαση", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
7. Ευθυμιόπουλος Ηλίας, "Το κράτος της Ανάπτυξης ή η Ανάπτυξη του κράτους", Αντί, τ. 184, χρόνος 8ος
8. Ευθυμιόπουλος Η., Σταματόπουλος Γ., "Στο Τσεπέλοβο αυτό το καλοκαίρι", Νέα Οικολογία, 10/87
9. Εισήγηση του τμήματος Διακοπών (;) της Οικολογικής Κίνησης Θεσσαλονίκης, 8/85
10. Καλογήρου Νίκος, "Αστικοποίηση και πολεοδομική πολιτική στην περιοχή Θεσσαλονίκης", Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, β - γ τετράμηνο 1977
11. Κατσούλης Δ., Δημοτικά διαμερίσματα: "Η θέση τους στο Ελληνικό σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
12. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 3/3/91
13. Λιοναράκης Νικήτας, "Όπου ακούς πολλά κεράσια...Κράτα μικρό καλάθι", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
14. Μάρκοβιτς Μιχαήλο, "Ριζοσπαστική δημοκρατία", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
15. Μοδινός Μιχάλης, "Σε αναζήτηση του μέλλοντος", Νέα Οικολογία, τ. 42, 4/88
16. Μοδινός Μιχάλης, "Τα διπλώματα του εναλλακτικού χώρου", Νέα Οικολογία, τ. 54, 4/89
17. Μοδινός Μιχάλης, "Η εποχή των ρήξεων και το αίτημα της καθολικότητας", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση,

1/90

18. Μοδινός Μιχάλης, "Εναλλακτικό κίνημα και νέο πολιτικό παράδειγμα", Νέα Οικολογία, τ. 67, 5/90
19. Μουρμούρη Αθηνά, "Προστασία Περιβάλλοντος: Αλλά με ποιο οργανωτικό σχήμα;", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 4-5, χρόνος 12ος, 1989
20. Μυριαλλή Στεφάνου, Μυριαλλή-Κουμούτσου Αντιγόνης, "Η λαϊκή συμμετοχή καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη και αναβάθμιση μιας περιοχής", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 5, χρόνος 5ος, 1982
21. Νεφέλωδης Α., Συνοικιακά Συμβούλια: "Πού βρισκόμαστε; Ποιές προοπτικές υπάρχουν;", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
22. Νέα Οικολογία, "Οικολογική Συνεργασία: επιτέλους καταστατικό", τ. 42, 4/88
23. Νικολόπουλος Φίλιππος, "Κοινωνική δυναμική και εκλογικές διαδικασίες", Νέα Οικολογία, τ. 62, 3/89
24. Ντέκας Αλέκος, "Με τόλμη και φαντασία", Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
25. Οικο-πληροφόρηση, "Για ένα αυτόνομο εναλλακτικό κίνημα", τ. 4, 9/90
26. Παπασπηλιόπουλος Σπήλιος, "Οικονομική ανάπτυξη και οικολογία" Οικονομικός Ταχυδρόμος, 10/3/88
27. Παπασπηλιόπουλος Σπήλιος, "Για μια απομυθοποίηση της οικονομικής ανάπτυξης", Αντί, τ. 184, χρόνος 8ος
28. Παπασπηλιόπουλος Σπήλιος, "Οικολογική κρίση και ανάπτυξη", Οικονομικός Ταχυδρόμος, 28/9/89
29. Πετρόπουλος Κώστας, "Για το οικολογικό κίνημα και την προοπτική των εκλογών", Νέα Οικολογία, τ. 50,

12/88

30. Πέμπτο Διήμερο Διαλόγου και Προβληματισμού για την Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων, "Μορφές οργάνωσης και δράσης", Θεσσαλονίκη 6-7/5/90
31. Παπαϊωάννου Δ., Μοδινός Μ., Χατζημήτρος Κ., Ευθυμιόπουλος Η., Χαροκόπου ΤΣ., Καίσαρης Ν., "Οικολογική Συνεργασία: Προτάσεις για ένα πλαίσιο επί θεμάτων πολιτικής", Νέα Οικολογία, τ. 51, 2/89
32. Πρωτοψάλτης Μ., "Για την συγκυρία και όχι μόνο ...", Αποσπάσματα ομιλίας στην Συνδιάσκεψη της Ομοσπονδίας, Ρήξη, τ. 36, 10/89
33. Ριτζούλης Γιώργος, "Φορείς του οικολογικού κινήματος και εμπειρίες από τον ευρωπαϊκό χώρο", Νέα Οικολογία, τ. 41, 3/88
34. Ριτζούλης Γιώργος, "Οι Πράσινοι στον καιρό της γερμανικής ένωσης", Νέα Οικολογία, τ. 73, 11/90
35. Ριτζούλης Γ., "Περί συνολικής πολιτικής και Δημοκρατίας", Νέα Οικολογία, τ. 74, 12/90
36. Ρήξη, "Εκλογολογία: Το οικολογικό κίνημα, η Ελλάδα και οι εκλογές", τ. 34, 3/89
37. Ρήξη, "Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων: Υλικά από την Πανελλαδική Συνδιάσκεψη", Αθήνα 30/9 - 1/10/89
38. Ρήξη, "Καταστατικό αρχών της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων", τ. 36, 10/89
39. Ρήξη, "Πρώτες οργανωτικές αρχές της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων", τ. 39, 10/89
40. Ρήξη, "Η Ομοσπονδία σε σταυροδρόμι", τ. 37, 3/90

41. Στασινοπούλου Ολγα, "Η ανάπτυξη του θεσμού της Τ.Α. στην Ελλάδα και η σημασία της κοινοτικής ανάπτυξης - Μια προσέγγιση", Κοινωνική Εργασία, τ.3, 1986
42. Σχίζας Γιάννης, "Πράσινη Φλωρεντία", Νέα Οικολογία, τ. 50, 12/88
43. Σχίζας Γιάννης, "Άρση Δημοκρατία", Νέα Οικολογία, τ. 61, 11/89
44. Σχίζας Γιάννης, "Το εκκρεμές της ιστορίας", Οικοτοπία, τ. 13, 5-6/91
45. Τοπική Αυτοδιοίκηση, "Η προστασία του περιβάλλοντος και η αυτοδιοίκηση", τ. 5, χρόνος 5ος, 1982
46. Τοπική Αυτοδιοίκηση, "Φάκελος Λαϊκή Συμμετοχή" - άρθρα διαφόρων σχετικά με το θέμα", τ. 1, χρόνος 11ος, 1988
47. They Jacques, "Πληθυσμός, περιβάλλον και φυσικοί πόροι του 21ου αιώνα", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση, 1/90
48. Τσεκούρας Γ., "Από το άστυ στην οικουμενότητα", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση, 1/90
49. Τρεμόπουλος Μιχάλης, "Ο συγκεντρωτικός και η φαρμακερή του επίδραση στην πραγμάτωση της ελευθερίας μας", Αδημοσίευτο
50. Τρεμόπουλος Μιχάλης, "Τα πεντάχρονα της Οικολογικής Κίνησης - οριακό σημείο για το ιδεολογικό και οργανωτικό της πρόσωπο", Αδημοσίευτο
51. Vatano Antony, "Η ισχύς στους ανθρώπους", Εκλογή, τ. 28, 1/1973 (μτφρ. Ο. Ζάρναρη)
52. Φωτόπουλος Τ., "Οι Οικολογοί Εναλλακτικοί σε σταυροδρόμι. Μια απάντηση", Νέα Οικολογία, τ. 74, 12/90

53. Χατζηγάγας Γ., "Η κατάσταση των πραγμάτων στην οικολογία",
Οικοτοπία, τ. 13, 5-6/91
54. Χριστοφιλόπουλος Δ., "Η συμμετοχή των πολιτών στον πολεοδομικό σχεδιασμό", Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τ. 67, 1987
55. Ψωμάς Στέλιος, "Βεσσαλονίκη: Για τη Συνεργασία και την Ομοσπονδία", Νέα Οικολογία, τ. 42, 4/88
56. Μπλιώνης Γ., Γκιλαρνέτατζης Γ., "Ρεύματα οικολογικής σκέψης στις Η.Π.Α. (ένθετο αφιέρωμα)", Οικοτοπία, τ. 6, 1/90
57. Καραμπάση Βασιλή, "20 χρόνια Greenpeace", Οικοτοπία, τ. 11, 1/91
58. Βοϊκλής Γιώργος, "Εβελοντισμός", Οικοτοπία, τ. 10, 9-10/90
59. Ανδρικοπούλου Ελένη, "Μεσόγειος S.O.S.", Οικοτοπία, τ. 10, 9-10/90
60. Διάκου Κώστα, "Ας μιλήσουμε πιο σκληρά για την Ομοσπονδία", Οικοτοπία, τ. 10, 9-10/1990
61. Μπουρατίνου Αιμίλιου, "Η επιβίωση του σοφότερου", Νέα Οικολογία, τ. 81-82, 7-8/91
62. Ρήβερς Π., "Γαία: η ζωή σε ισορροπία", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση, 1/90
63. Δ.Τ., "Η Γαία του Τζιμ Λόβλοκ", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση, 1/90
64. Λόρεντς Κόνραντ, "Η φύση με γεμίζει δέος", Νέα Οικολογία, ειδική έκδοση, 1/90.

Ε / Πτυχιακές εργασίες Τ.Ε.Ι.

1. Καμπούρη Μαρία και Μαρινάκου Μαρία -με σύμβουλο τον καθηγητή Χ. Μουζακίτη,

Το παιδί και το παιχνίδι - Μια διερευνητική μελέτη για τη χρήση του παιχνιδιού στον Ελληνικό χώρο, πτυχιακή εργασία, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Σχολής ΣΕΥΠ, Τ.Ε.Ι. Πάτρας, 1987

2. Δερβίση Δώρα, Καμπάκου Μαρία και Μπιλλιάνη Μαρία-με σύμβουλο την καθηγήτρια Ρίτα Καλοδήμου,

Το "ιερό τόπ" -Caretta-Caretta- ως παρακαταθήκη, αξία και κίνητρο για ανάπτυξη, στις κοινότητες της περιοχής Λαγανά-Ζακύνθου, Πτυχιακή Εργασία, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Σχολής ΣΕΥΠ, Τ.Ε.Ι Πάτρας, Ιούλιος 1989

ΣΤ / Συνέδρια - Συζητήσεις

1. Συνάντηση τμήματος της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων, Αξιολόγηση της πορείας της Ομοσπονδίας - προτάσεις, Πορταριά Πηλίου, 24-25/11/1990

2. Συζήτηση, Βία - Μη βία, Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης, 13/12/1990

Ζ / ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
2. Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.), κ. Παπαγιάννης Π.,
3. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών

4. Γραφεία της Ε.Ο.Κ.
5. Βιβλιοθήκη του Πάντειου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών (Αθήνα)
6. Βιβλιοθήκη του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
7. Βιβλιοθήκη της Χ.Α.Ν.Θ.
8. Βιβλιοθήκη του Βαφειούγειου Ιδρύματος Θεσ/νίκης
9. Δημοτική Βιβλιοθήκη Πάτρας
10. Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Αθηνών
11. Οικολογική Κίνηση Πάτρας
12. Οικολογική Κίνηση Βόλου
13. Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης
14. Εναλλακτική Ομάδα "Πράξη"
15. Γυναίκεια Ομάδα "Κατίνα"
16. Ομάδα "Φίλοι του Ποδήλατου" Θεσ/νίκης
17. Φοιτητική Ομάδα "τα σκυλάκια του Παβλόφ"
18. Ομάδα Αντιρρησιών Συνείδησης
19. Φοιτητική Ομάδα "Πράσινο Πανεπιστήμιο"
20. Ορνιθολογική Εταιρεία
21. Οικολογική Συνεργασία Θεσ/νίκης
22. Σύλλογος Εθελοντικής Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης
23. Ελληνικό Κέντρο περιβαλψης άγριων ζώων και πουλιών
24. Οικολογικό Κέντρο Υγείας και Διατροφής
25. Εκδοτική Ομάδα "Οικοτοπία"
26. Οικολογική Ομάδα Συνασπισμού
27. Στο πλοίο "Σείριος" των Greenpeace (Θεσ/νίκη 30/3/91)

Η / ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ - ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ:

1. Ανδρικοπούλου Ε, φυσικός, δημοσιογράφος, μέλος της ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ,

μέλος της εκδοτικής ομάδας του περιοδικού "Οικοτοπία"

2. Βάγια Χ., καθηγήτρια κοινωνικής εργασίας με κοινότητα, στο τμήμα Κοινωνικής εργασίας, Σ.Ε.Υ.Π., Τ.Ε.Ι. Αθηνών
3. Βελόπουλο Β., δικαστικός επιμελητής, γνωστός για τους δικαστικούς αγώνες εναντίον των βιομηχανιών που ρυπαίνουν τον Πατραϊκό κόλπο, Βραβείο Περιβάλλοντος "Οι 500 Παγκόσμιοι"
4. Βουλγαρόπουλο Ν., τετραπληγικός
5. Γεωργακάκο Σ., καθηγήτριά Τ.Ε.Ι. κοινωνικής έρευνας
6. Γραβάνη Ε., ψυχολόγος, έκτακτη επίκουρος καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. στην κοινωνική έρευνα, στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Σχολής ΣΕΥΠ, Τ.Ε.Ι. Πάτρας
7. Δημητρά Μαρίνα, βιβλιοπώληγος, μέλος της Εναλλακτικής Ομάδας "Πράξη"
8. Διαμαντή Ζ., κοινωνικό ψυχολόγο, μέλος των "Φίλων του ποδηλάτου"
9. Ζερβάκη Μ., νομικός, μέλος της Οικολογικής Συνεργασίας Πάτρας
10. Κάισαρη Ν., μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού "Νέα Οικολογία"
11. Κουρδάκη Ζ., μηχανολόγο - τεχνολόγο τροφίμων, μέλος της ΟΙ.ΚΙ.ΒΕ, ιδρύτρια του Οικολογικού Κέντρου Υγείας και Διατροφής
12. Κ.Σ., μέλος του Ελληνικού Κέντρου Περιβαλψης άγριων πουλιών και ζώων.
13. Παπαγιάννη Γ., νομικό, μέλος της "Οικολογικής Συνεργασίας"
14. Παπαγιάννη Π., διευθυντή του περιοδικού "Τοπική Αυτοδιοίκηση"
15. Παπαϊωάννου Γ., αναπτυξιακό σύμβουλο Ο.Τ.Α.Π.
16. Ριτσούλη Γ., αρχιτέκτονα, μέλος της εκδοτικής ομάδας του πε-

ριοδικού "Οικοτοπία", συνεργάτης του περιοδικού "Νέα
Οικολογία"

17. Σταθάπουλο Π., καθηγητή κοινωνικού σχεδιασμού και κοινωνικής
πολιτικής στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Σ.Ε.Υ.Π.,
Τ.Ε.Ι. Αθηνών
18. Τρεμπουλο Μ., δημοσιογράφος, μέλος της ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ
19. Τζιούμπα Β., τεχνίτη, μέλος της Εναλλακτικής Ομάδας "Πράξη"
20. Υφαντή Σ., μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού
"Οικοτοπία"
21. Χατζηβασιλειάδου Φ., χημικό-τεχνολόγο τροφίμων, μέλος της
ΟΙ.ΚΙ.ΘΕ.
22. Χριστιανάκη Κ., διευθνή του Κέντρου Προστασίας Καταναλωτή
(Κ.Ε.Π.Κ.Α.) Βεσ/νίκης
23. Χρισόγελο Ν., μέλος της Εταιρείας Ανακύκλωσης Αθήνας

